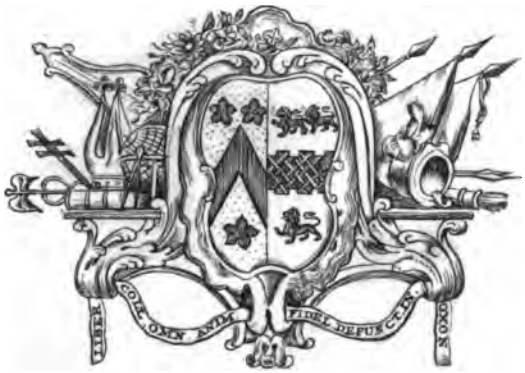

LIBER
COLL. OMN. ANIM.
FIDEL. DEFUNCT. IN
OXON.

GULIELMI HEBERDEN

COMMENTARII

DE

MORBORUM

HISTORIA ET CURATIONE.

Γερων, και καμνειν ουκετι δυναμενος, τουτο το βιϐλιον εγραψα, συνταξας τας μετα πολλης τριϐης εν ταις των ανθρωπων νοσοις καταληφθεισας μοι πειρας.

ALEX. TRALL. Lib. XII.

EDITIO ALTERA.

LONDINI

VENIT APUD T. PAYNE, PALL-MALL.

TYPIS MANDAVERUNT R. TAYLOR ET SOCIUS,

SHOE LANE, FLEET STREET.

MDCCCVII.

REGI AMPLISSIMO

GEORGIO TERTIO

QUA PAR EST REVERENTIA

GULIELMUS HEBERDEN GULIELMI F.

SALUTEM.

Cum videam, Rex maxime, omnium gentium oculos in Te versos, qui res Britannicas difficillimis temporibus armis defendisti, legibus sustinuisti, virtutibus ornasti; qui non modo rempublicam nostram, sed quod ultra fines Europæ situm est, maximis periculis liberasti; pene me pudet huic operi tantum invocasse Patronum.

Sed me impulit cum defuncti Patris memoria, tum consueta tua benignitas, ut expeterem Te, qui summa semper benevolentia virum exceperas, qui favore affeceras, beneficiis auxeras, mortui quoque famæ fore defensorem. Quod equidem confidi Te eo libentius esse facturum, quia cognovisti eum doctrina liberali et virtute fuisse ornatissimum.

Quippe Tu optimi cujusque habeberis præsidium, qui optimi partes ipse vita exprimis; Tu Pater Patriæ recte vocaberis, qui quicquid honestum est, quicquid ad utilitatem publicam accommodatum, in fidem tuam capis.

Neque vero is es, qui cuicunque medicum se professo statim credas; sed naturæ contemplationem, et studium humanitatis sapientiæque requiris. Quid enim? Artes aliæ omnes longam disciplinam, magnumque exigunt laborem; una Medicina sine ulla eruditione intelligi potest? Si qui sic sentiant; si qui putent, quod ad salutem suam pertinet, vel nulla ratione comprehendi posse, vel omnibus pariter apertum esse ac manifestum; næ ego illis hunc librum non commendo: ad quem conficiendum, varia genera doctrinæ, et assiduus labor, et magna consuetudo exercitatioque medendi, et longa annorum series conspiraverunt; dum materia undique paulatim conquisita, singulari deinde industria electa et disposita est.

Absolutum tandem Commentariorum volumen cum autor jam senex factus edere noluisset, illius partes ad me delatas suscepi, et opus, qua fide potui, publici juris facere properavi. In quo quidem æstimando, si me

ultra modum extulerit optimi Patris reverentia, et amoris magnitudo ; si id majoris fecero, quam oportebat, tuoque nomine dignius existimavero : Tu tamen, Rex clementissime, virtutis domesticæ, sicut publicæ, candide interpres, pro tua humanitate precor, ut filii pietati saltem condones.

Deum oro atque obsecro, ut populo tuo diu intersis, ac valeas.

GULIELMUS HEBERDEN natus est Londini A. D. 1710, in qua urbe usitatis pueritiæ literis institutus est. Exeunte anno 1724 missus est Cantabrigiam, et in Collegio S. Johannis studiis academicis imbutus, post sex annos ejusdem collegii socius electus est. Ex illo partim Cantabrigiæ, partim Londini, medicinæ discendæ operam dedit. Factus M. D. annos circiter decem artem suam Cantabrigiæ exercuit, et simul Materiæ Medicæ historiam et usus juventutem academicam quotannis docuit. Anno 1746 cooptatus est in Collegium Regale Medicorum Londinense. Biennio post relicta Cantabrigia Londinum se contulit, et in Societatem Regiam adscitus est. In hac denique urbe triginta amplius annos inter ægrotos occupatissimus vixit; nimirum donec ætas jam grandior, ut a tantis laboribus paulatim se subduceret, monebat. Cœpit itaque otio indulgere per æstivos menses in domo quam habuit Vindesoriæ ad vigesimum ab urbe lapidem: hieme interea in ur-

bem redux ægrotantium domos obire plures annos non destitit. Anno 1766 autor fuit Collegio Medicorum ut commentarios vulgarent earum rerum, quas fors aut ratio cuique objecisset, unde ars sua amplificaretur: quod consilium cum sociorum consensu comprobatum esset, duo volumina, et postea tertium, edita sunt. Anno 1778 Societas Regia Medicinæ Parisiis eum quoque in suorum numerum cooptavit.

Nonnullæ ejus observationes in Actis Philosophicis Regiæ Societatis, aliæ in Actis Medicis Collegii Medicorum Londinensis, reperiuntur.

Mos illi fuit in ægrorum cubiculis pauca quædam annotare, quæ vel ex ipsorum, vel ex assistentium ore audierat, vel quorum ipse testis fuerat. Hæc ibi raptim scripsit, ut potuit. Quicquid autem in codicillum sic retulerat, singulis mensibus perlegit, ut excerperet ea, quæ videbantur aut morbi alicujus naturam, aut remedii vires illustrare. Hæc in alium librum transtulit sub titulis morborum ad quos pertinebant. Denique ex hoc libro, secundum et septuagesimum annum agens, Commentariorum volumen de Historia et Curatione Morborum confecit. In quo adornando religio illi fuit quicquam literis man-

dare præterquam quod in chartis annotatum inveniret. Maluit enim hanc morborum doctrinam mancam et inchoatam relinquere, quam aliorum libros exscribere, vel etiam quam ex memoria, quod deesset, supplere, nisi rarissime, et ubi posset memoriæ certam fidem adhibere.

Hæc de se autor scripsit. Commentarios filiorum alteri medicinam profitenti in manus tradidit; noluit tamen ut se vivo ederentur. A. D. 1801, cum jam annos plus nonaginta complevisset, qua animi tranquillitate vitam semper egerat, eadem mortem obiit. Vir fuit singularis virtutis, modestiæque; non modo studiis humanitatis ac literarum ornatus; sed integritate vitæ, suavitate morum, pietate erga Deum, amore erga omnes bonos, præstans.

ORDO CAPITUM.

ORDO CAPITUM.

COMMENTARIORUM

DE

MORBORUM

HISTORIA ET CURATIONE

CAPUT PRIMUM.

De Victu.

Quomodo sanis, quomodo ægris vivendum sit, medici sæpenumero videntur nimis curiose et subtiliter disputare. Quorum præceptorum solicita atque anxia observatio secundæ valetudini non raro nocuit, et adversæ incommoda auxit. Usus jamdudum docuit humanum genus, qualis victus, et quæ vivendi ratio plerisque omnibus hominibus conveniat; et inter ea quæ vulgo sunt salubria, nullum cibi genus fugiendum est. Illud autem vix admonendi sunt qui student se præstare liberos a morbis, eo vero minus qui iis tentari cœperunt, cavendum esse a varietate ferculorum et condimentis exquisitioribus, quibus, cum cibi cupiditatem nimiam faciant, prægravatur stomachus, et corpus omnigenis morbis fit opportunum. Assa vero, an elixa eligenda sint, olerumve utrum

utro sit utilius, sibi quisque, modo communi judicio non caret, quam alius quilibet, tutius meliusque deprehendet.

Potui aptissimæ sunt cerevisia tenuis, et aqua pura. Spiritus, qui vocatur vini, et vinum aqua mixtum, cane pejus et angue sunt vitanda. Etenim plures cognovi, qui horum usu sensim sese assuefecerunt liquoribus vinolentis, quibus indies meracioribus sumptis brevi omnino carere non potuerunt, donec ex sobriis et sanis facti sunt ebriosi et valetudinarii ; tam animorum, quam corporum debilitate, gravissimas hujus erroris pœnas luentes.

Febrientibus profecto cautio quædam major est adhibenda ; attamen vix tanta, quanta sæpe imperatur. Nam sponte illi sua cibum ex animali materie, maxime robustiorem et acriorem, fastidiunt, et comedere non possunt sine gravi offensa ventriculi, et morbi incremento, quamdiu febris intendatur ; inclinata vero ea et decedente, ægri sæpe expetunt carnes leniores, et impune iis utuntur.

Britanni, dum valent, cibum ex animali materie copiosius, quam pleræque aliæ gentes, assumere dicuntur ; quem tamen iidem morbo occupati maxime omnium fugiunt. Hunc nostrum morem sua etiam ætate obtinuisse scribit Erasmus. Sed, ut maxime febris sævierit, tuta

erunt juscula tenuiora, et gelatinæ ex carne, et quicquid in hortis et in agris colitur, si excipiamus ea quæ sunt acria aut aromatica. Lac, et ova, nescio qua de causa, a nonnullis interdicuntur in omni febre; quæ tamen vel in pessima, ut mihi videtur, tuto assumuntur, modo ægris ipsis fuerint jucunda.

Sitis febrilis optime restinguitur aqua pura; neque referre puto, tepida, an frigida bibatur. Tantum etiam utriusvis dari debet, quantum ipsi ægro libeat. Neutiquam vero autor essem ut plus liquoris ingeratur, quam aut cupiat, aut ventriculus facile ferat. Sin aqua nimis fatua videatur, licebit in ea dissolvere conservam ribesiorum, et varios syrupos, vel in eam immittere poma assa vel cruda concisa, vel tamarindos, salviam, melissam, aut panem tostum. Eòdem valet aqua in qua semen farinaceum decoctum est, vel cum qua contrita sunt semina oleosa, item lac aqua mixtum. Quæ omnia, et alia hujus generis multa, vix mutant aquam, nisi quod saporem illi jucundiorem conciliant.

In omnibus morbis, et per totum eorum spatium, ipsi ægro permittendum est, modo neque deliret, neque insaniat, tenebitne se in lecto, an ab eo abstinebit. In hac re vires et voluntas ægroti unice sunt respiciendæ: et quis illo

melius noverit quid ferant vires, aut unde solatii plurimum percipiendum sit?

Dubium multis fuit, nescio quid timentibus, de mutandis ægrorum linteis; pari quidem jure ac alii timuerunt aërem cubiculi fœdum noxiumque puriori ac salubri mutare. Nullum certe periculum instare debet, ne frigus ægrum lædat: nam famula, nisi prorsus inexperta sit, lintea nova ægrotanti ita inducet, ut frigido diutius non objiciatur, quam tuto fieri novimus in multis aliis necessariis ministeriis. Nonnulli etiam mira narrant de odore saponis pernicioso, quem lintea recens lota spirant; quapropter monent infirmos si lintea sint mutanda, iis solis uti, quæ alii prius induerunt *. Quo quidem pacto odor saponis tolli potest; nemo tamen, cui munditia cordi est, hoc pretio incolumitatem sibi emere non gravaretur. Quod si saponis vapor adeo esset corpori inimicus, quicunque in sapone conficiendo, vel in linteis lavandis occupantur, incommoda valetudine conflictari necessarium esset. Verum longo usu didicimus ægros, dum lintea fœda mundis commutant, adeo non lædi, ut summo inde perfundantur solatio, in somnum blandum et recreantem non raro desinente.

* Diemerbroeck de Peste, l. ii. c. 8.

Cap. 2.

De Ratione Medendi.

In morbis levandis principio considerare oportet, locusne sit exinanientibus; id est, num consenserint plurimi medici in similibus casibus utilia esse quæ vomere faciunt, quæve movent alvum, urinam, sudorem, salivam, aut sternutamenta, sanguinis missionem (per hirudines, cucurbitulas, vel lanceolam), denique exurentia, aut exulcerantia.

2. Deinde, an dentur specifica quæ vocantur, sive illa quæ propriam vim habent adversus morbum quo æger laborat. Multa hujus generis ubique venditata sunt, quorum paucissima fautorum promissis, et medicorum votis responderunt. Nusquam magis convenit vetus illud, νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν. Hujus tamen nominis honor merito tribui potest argento vivo ad morbos Veneris, cortici Peruviano ad febres intermittentes, sulphuri ad scabiem, opio ad quasdam distentiones, et aquis Bathoniæ ad ebriosorum fastidium.

Præter hæc pauca, dubito an medicamenta decem alia possint reperiri, quæ ab idoneis autoribus in specificorum, id est, certorum remediorum classem relata fuerunt, quorumque

fama postea usu comprobata est. Non sum nescius quanto studio decantata fuerunt borax ad aphthas, pulvis Portlandicus ad arthritidem, scilla et gummi fœtida ad asthma, aqua kali puri ad calculum urinæ, cicuta ad carcinoma, electrificatio ad cæcitatem, antimonium ad febres continuas, cerussa acetata ad sanguinis profusionem, et nonnulla forsitan alia adversus alios morbos. Ex quorum medicamentorum numero si exemeris quæ vel nullas habent vires, vel exiguas, vel inconstantes, vel etiam periculosas, vix unum et alterum relictum iri crediderim.

Fieri tamen potest, ut quorum facultates dubiæ sunt, aut inconstantes, ea, modo tuta sint, medicus interdum non invitus experiatur.

3. Tum sæpe vomitum, aut alvum fusam, aut dolorem, et alia signa adversa, ubi majorem in modum ægros exercent, remediis idoneis lenire oportebit. Quem ad finem opium sæpenumero optimum auxilium est.

4. Tum, in morbis longis, qui diu traxerunt, interdum non abs re erit confugere ad ea quæ vim habent corpus vehementer afficiendi; si forte per hoc malus ejus habitus in saniorem mutari possit. Hujus generis sunt argentum vivum, antimonium, cicuta, electrificatio.

5. Postremo, ubi nullus prædictis locus fu-

erit, ibi illud solum moliri oportebit, ut vires, quantum fieri potest, conserventur, utque omnes naturales actiones quam minime laborent; verum ut ciborum cupiditas, et concoctio, ut alvus, et somnus, et quæ sunt hujusmodi, quam maxime fiant, quemadmodum naturaliter esse debent.

Hoc, quod interdum unicum auxilium superest, nequaquam ita accipi velim, tanquam quod non imprimis necessarium est in omnium morborum curatione. De quo quidem præcepto, cum permagni refert ad ægrotantium salutem, paulo fusius disserere libet.

Τὸ ἐνορμῶν—ψυχὴ—Archæus—spiritus animales—Natura——His, et aliis quibusdam vocabulis, usi sunt medici ad designandum principium illud vitæ, sive incognitam ἐνέργειαν, qua animantia ab inanimatis distant.

In physiologia, et in pathologia humani corporis explicanda, modo haud satis, modo nimium tributum est principio et fonti vitæ animalis. Quippe alii de facultate hac obscura loquuntur, tanquam de re bene cognita et perspecta, cujus administratione contendunt se omnium corporis actionum, et remediorum, rationem reddituros; ingeniis suis multo magis confisi, quam experientia et rerum usu docti. Alii contrarium errorem errantes, prætermissis

facultatibus, quæ vitæ propriæ sunt, nodos omnes per rerum inanimatarum leges student expedire.

Quicquid demum sit illud, quo vita animalis continetur; usu instructi sumus variis rebus, quæ vires ejus vel augere possunt, vel minuere. Nempe enervant omnia quæ dicuntur narcotica, tum maxime herba digitalis. Contrarios edunt effectus vinum, et potiones meraciores, et quicquid ventriculum reficiat, aut fortiter sensus irritet. Illud tamen tenendum est, nimio vino obrui vires, quæ a quibusdam narcoticis parce adhibitis haud mediocriter recreantur.

Ex narcoticis quædam vulneri infusa nocent; plura, ac fere omnia quæ erigunt animum, nihil agunt nisi in ventriculum demissa: quæ quidem pars tantam habet dominationem in universum corpus, ut res quædam jucundæ, aut noxiæ, quamprimum stomachum contingant, recreant nos penitus, et reficiunt, vel affligunt, aut etiam occidunt.

Medici profecto est, signa morbi quæcunque adversa depellere, vel levare, quantum id tuto fieri potest; attamen primum omnium studere oportet, ut vita ipsa, quæ in omni ægrotatione aliquid detrimenti capit, sustentari, et incolumis adversus impetum morbi præstari possit.

In iis rebus, quæ vitam jacentem erigunt ex-

citantque, numerantur quæcunque sensus irritant; quæ quidem præsenti, at brevi auxilio sunt ad defectionem animæ, et debilitatem repentinam. Diutius movent vinum, et aromata; et proinde utiliter adhibentur in multis morbis, ubi vires jacent: sed videndum ne usus liberalior nimium faciat calorem, aut etiam ebrietatem. Mortonus centum fere abhinc annos in non levem reprehensionem incurrit, propterea quod aromatibus præter modum usus est ad refocillandos, ut ait ipse, exsuscitandos, erigendos, instaurandos, et stimulandos spiritus animales. Tutius simul et efficacius præsidium ventriculo vitæque petitur ex medicamentis amaris, aut leniter astringentibus. Flos chamæmeli in pulverem tritus plerisque satis jucundus est, aut certe tolerabilis. Cortices, ligna, et radices, in aquam immittere præstat, vel ex aqua decoquere; qui humor colatus ipsis medicamentis contritis sæpe anteferendus est. Bene est, quod inter ea quæ terra gignit, hujus generis multa sunt. Nulli vero cedit cortex Peruvianus. Hujus corticis unciæ, et radicis gentianæ drachmæ, si aquæ ferventis libra superinfundatur, fiet liquor, cujus sesquiuncia, vel unciæ binæ, in quolibet fere morbo tuto et utiliter dari possunt. Sed cortici Peruviano a quibusdam objecta sunt crimina, nescio quæ, inflammationem augendi, et repri-

mendi pituitam: aiunt enim vim astringendi in hoc cortice tantam esse, ut fibras, quæ in omni inflammatione nimis tenduntur, adhuc magis intendat, impediatque ne faucium et pulmonis membranæ pituitam expellant. Cui quidem doctrinæ, satis speciosæ, in scholis medicinæ forsitan assentimur; cum autem ad usum et experientiam ventum fuerit, assentio illa omnis, nisi fallor, elabitur. Jamdiu enim est, quod cortex in pessimo inflammationis gradu, cum prope abest a gangræna, tutissime datus fuit, ita ut huic malo multi putant nullo modo melius succurri posse; tum quoque interdum vidi illum non parca manu adhibitum ad variolas, sine ulla pituitæ remissione; quinetiam in quodam asthma fere deploratum per annos aliquot multo mitius factum est, dum sumeret quotidie hujus medicamenti scrupulos duos mane et vespere. Ubi diligentia adhibita est, ne ventriculum prægravet, opprimatque, nullus dubito quin in quocunque fere morbo tutum saltem, si non efficax remedium sit.

Quod attinet ad facultatem confirmandi stomachum viresque, crediderim hunc corticem idem valere, ac plurimas alias herbas amaras. Hoc tantum nomine cæteris anteferendus est, quia corpori, sub febre intermittente, proprie amicus esse cernitur. Tamen si quis medicus

vel ægrorum, vel suas ipsius suspiciones penitus tollere non potest de veneno nescio quo in hoc cortice latente, illi non deerunt multa alia medicamenta amara huic cognata, quæ, cum pariter stomachum excitant, corpus universum confirmabunt, facientque ut cum morbo feliciter contendat.

Quod modo præceptum est, mihi videtur principem locum tenere in ratione medendi. Ad hoc medici animus in omnium morborum curatione attendendus est; in multis nihil potest moliri præterea.

Maximum instat periculum in omni ægrotatione, ubi stomachi vires adeo debilitantur franguntorque, ut res omnes respuat, et aversetur; tanquam conscia foret natura vitam ad finem properare, et nulla ope revocari posse, et proinde omnem rejiceret. Hanc, ut ita dicam, mortem ventriculi, totius vitæ interitus brevi subsequi consuevit.

CAP. 3.

De Abdominis Malis.

HYDROPS, graviditas, scirrhi, et inflatio intestinorum, sunt quidem præcipuæ tumentis abdominis causæ; aliæ tamen interdum incidunt. Venter puerorum durus et intentus diu-

tius perseverat, quam qui inflationi; et medicamen ts purgantibus citius cedit, quam qui scirrhis tribui possit. Menstrua in vetulis penitus finita, vel in junioribus diutius suppressa, non raroexcipiuntur tumore ventris menses aliquot manente. Post gravem capitis dolorem venter tumuit horæ spatium; item complures dies post abortum, atque post puerperium.

Credibile est has ventris intentiones similes esse earum quas multa venena in corpore excitant, perturbatis, uti conjicio, nervorum officiis. Utcunque hoc fuerit, in quibusdam hujusmodi tumor triennium perduravit.

Abdomen in quadam turgidum semel atque iterum subsidit die secundo vel tertio ab exactis menstruis, protinus ut aquæ libra ex utero effluxisset. In alia, cujus abdomen ultra biennium tumuerat, tumor sæpe repentinus exoriebatur etiam in aliis corporis partibus, nempe femoribus, dorso, pectore, et collo, ad dimidii capitis infantis magnitudinem; et quanquam ventris moles semper foret justo major, mane interdum naturalem modum haud multum superaret; mox tamen momento temporis in tantum assurgebat, ut ægræ persuasum esset cutem disruptum iri. Eadem sæpe percipiebat motum quendam propagari a ventriculo ad artus, qui protinus convellebantur.

Abdomen sæpe patitur dolores similes eorum qui solent molesti esse in variis partibus pectoris; scilicet non pertinentes ad viscera, sed proxime accedentes ad rheumatismum. Hi dolores diu ægros trahunt. Remedia sunt linimentum ammoniæ*, cum, vel sine, tinctura opii, emplastrum cymini, vel cantharidis, et ulceratio diutius servata: hæc sunt extrinsecus admovenda. Intus convenit medicamentum ex oleo, cui tantum salis volatilis adjectum sit, quantum os et fauces facile tulerint; postremo opium.

CAP. 4.

De Abortu.

MULIER quædam quinquies et trigesies abortum fecerat. Abortus tertio plerumque mense contingit; quibusdam tamen fœminis perpetuum est ut quinto vel sexto mense partus elidatur; et in his lac stillans ex uberibus abortum jamjam adfuturum indicat. Quædam, gravida gemellis, alterius abortum fecit, alterum reservavit, qui justo tempore in lucem editus ad ætatem adultam pervenit.

Corporibus gravidarum collisis, aut vitiatis, aut debilitatis, sæpe incidunt abortus. Qui si

* Medicamentorum compositiones explicabit Pharmacopœia Londinensis.

crebrius fiant, profluvium album fere semper inferunt: quin etiam valetudinem conquassant, atque totam illam malorum cohortem invitant, quibus affectus continetur hystericus.

Fœmina crebros passa abortus, postquam iterum gravida esset, cœpit uti cortice Peruviano, cujus tres drachmas quotidie sumsit diutius, et justo tempore enixa est infantem omnibus, quos antea pepererat, valentiorem.

Cap. 5.

De Alvo.

Homines frequentia alvum exonerandi plurimum inter se differunt. Alteri semel tantum singulis mensibus venter solutus est; alteri duodecies quotidie descendit per triginta annos, uti ipse mihi narravit, et dein septies quotidie per septem annos; neque vir hic interea macuerat, quin potius aliquanto habitior factus erat.

Tam fœminis quam viris contigisse novi, ut stercora multos menses restarent coacervata in intestino recto, ubi coacta sunt in molem duram, majorem quam quæ corporis viribus expelli posset sine auxilio chirurgi. Signa hujus mali sunt dolores ventris, et perpetua desidendi voluntas etiam statim post dejectiones; tum vero

stercora non nisi liquida redduntur, et simul est difficultas urinæ.

Interior intestini recti tunica adeo interdum laxatur, ut cum stercore semper descendat, aut etiam inter equitandum; nec redeat, donec manu fuerit reposita. Fomentum astringens post singulas dejectiones utiliter adhibetur.

A tænia, et ascaridibus, fit prurigo ani vespere molestissima.

Nonnullos tentant sine causa manifesta haud mediocres ani dolores, qui interdum mulcentur, sæpius exasperantur dejectionibus; non raro sæviunt magis in lecto, et noctu, quam aut interdiu, aut inter ambulandum, aut equitandum. Per multos annos non cessarunt ægros fatigare.

Exulceratio facta per exiguum emplastrum cantharidis imo femori admotum, et tres menses servata, profuit adversus hoc malum.

Similes his dolores oriuntur ex inflammatione ani, aut vicinarum partium, solentque sedendo, stando, tussiendo, sternuendo, meiendo, majorem in modum intendi. Si hujusmodi inflammatio solvi nequeat, verum suppuret, et fiat abscessus, sanato demum ulcere sæpe eveniet ut valetudo, ubi fuerit tenuior, intra breve spatium prorsus perdita sit, vel aliis de causis, vel a tabe pulmonali ingruente; sive quod morbus initio fuerit totius corporis, seu quod habitus longa

suppuratione fuerit vitiatus, priusquam per se, vel ferro, pus emitteretur. Ut præcaveatur exitus hujusmodi infaustus, utile fuit ulcus excitare prope genu in femoris parte interiore quamprimum anus spectaverit ad sanationem*.

Cap. 6.

De Aneurysmate.

Tumores colli aneurysmatici durarunt multos annos sine aliis incommodis præter tumorem et spirandi difficultatem; tandem vero in mortem repentinam desierunt. Haud pauci tumores vel aneurysmatici, vel certe manifesta pulsatione aneurysmatum æmuli, post multos tandem annos sponte sua cœperunt imminui, et fere finiti sunt.

Cap. 7.

De Angina, et Febre rubra.

Consueta aliarum febrium signa in febre etiam rubra incipiente nascuntur; porro die primo vel secundo cutis præter solitum rubet, et fauces plerumque leviter dolent; simul in nonnullis fiunt tumores glandularum, cum in

* Vide quæ de fistula ani infra præcepta sunt.

aliis locis, tum maxime post aures, et modo discutiuntur, modo maturescunt. In aliis vero brachia, et præcipue digiti, tumuerunt; id quod nullo discrimine experti sunt et illi quos levissime attigit hic morbus, et quos occidit.

Tertio vel quarto die faucium dolor fere conquiescit; sexto autem rubor cutis incipit se subducere; et ubi omnia rite procedunt, morbus post septimum diem festinanter recedit.

Interdum rubor per universam cutem diffunditur; interdum pectus et brachia solummodo rubent; et non raro vidi exteriorem carpi partem levi rubore suffusam, cujus nusquam alibi reperiri vestigium potuit. Cutis nunc rubet sine ullis maculis, aut aspredine; nunc in moleculas attollitur, similes iis quæ ex urtica nascuntur; interdum quoque color in aliis locis saturior, in aliis dilutior est; vidi etiam pustulas exiguas hic illic sparsas, morbillorum speciem satis accurate repræsentantes.

Morbo finito tota cuticula solet renovari; nam vetus vel in squamas furfureas abiens deteritur, vel ejus jam mortuæ, et cuti subjectæ male hærentis, majores laminæ decidunt. Color parum refert ad ægrotantis salutem. Vidi eum insigniter auctum sine fructu, et imminutum sine detrimento. Lecti tepor non semper utilis est ad eliciendum hunc ruborem; memini

enim illum in quadam languidiorem fuisse dum in lecto jaceret, et postquam surrexisset semper magis viguisse. Huic colori sæpe accedit cutis pruritus satis molestus.

Hic morbus haud multum dissimilis est morbillorum; a quibus tamen solicite discernendus est, cum medendi rationem longe diversam postulet. Sub hac febre rubor late inficit cutem; qui in morbillis dividitur in multas distinctas maculas, inter quas naturalis color conspicitur. Tum vero in morbillis maculæ illæ rubræ paululum eminent supra reliquam cutem, sic ut digito super eas leniter moto quædam scabritia deprehendatur; quæ maximam partem nulla est in febre rubra, nisi forte exigua aspretudo in brachiis. Deinde tussis, sternutamenta, oculorum mador, et palpebrarum tumor, quæ signa sunt morbillorum propria, in hac febre desiderantur. Postremo, morbilli tertio fere die in facie oriuntur, et quinto vel sexto in brachiis; quod in febre rubra contra fit, ut modo dictum est.

Languor et solicitudo sunt quidem plerorumque omnium febrientium communia; hos tamen, de quibus sermo est, majorem in modum fatigant. Quinetiam acer humor copiosus in fauces et nares interdum depluit, partim salivæ specie exspuendus, partim e naribus distillans,

unde ægri fiunt surdastri, rauci, vel fere muti, et interea sapor omnium rerum, et odor, illis perit. Hoc profluvium acre interdum exulcerat intus nares, et totum labrum superius, sic ut crusta obducta multos dies perseveret post morbi fugam.

Febris modo descripta sæpe quidem mortifera est; sæpius vacat periculo; et interdum adeo mitis est, ut haud ultra paucas horas duret, et forsitan inobservata præteriret, nisi brevis quidam languor, et nonnullus cutis rubor, et alii in eadem domo hoc morbo impliciti, de natura languoris dubitare nos non sinerent, etiam in iis qui tam leviter laborant.

Haud temere alium morbum repereris, in quo ægri sæpius desipiunt, et cum minore periculo. In cæteris febribus mens raro turbatur donec ægri jam in malis sunt; ideoque hoc signum non injuste terret: sed in febre rubra ægri vel ipso primo die delirant; atque interdum, licet omni alio periculi indicio vacent, tamen non cessant aliena loqui singulis noctibus ab initio morbi usque ad finem.

Inter impuberes utriusque sexus contagione facillime propagatur hæc febris. Mares vigesimum annum egressi parum illi sunt opportuni; quanquam unum atque alterum vidi, qui post trigesimum annum in eam inciderant.

Fœminas autem non modo adultas, sed etiam vetulas non paucas, eadem tentatas curavi; quo tamen ætate fuerint provectiores, eo securiores erunt ab hoc malo.

Nondum satis exploratum habeo, quamdiu semen hujus affectus in corpore delitescat, priusquam accendat febrem, et alia sui indicia prodat: memini tamen sanam puellam accessisse ad puerum hoc morbo implicitum, quæ quinto post die cœpit ipsa ægrotare; et fieri potest ut idem ubique spatium intercedat inter contagionem et febris initium. Nam in variolis novimus certam hujus intervalli legem in omnibus fere ægrotis servari.

In iis, qui hoc morbo perituri sunt, fieri solet circa quintum vel sextum diem, torpor, aut spirandi difficultas, et cum hac interdum sputa cruenta, licet pulmones antea integri fuerint. Nonnullis quidem, sed perpaucis, contigit esse tam infelicibus, ut signis periculosis omnigenis fatigati intra triduum succumbant.

Qui ex hoc morbo convalescunt, iis, febre jam inclinata et pene victa, glandulæ sub auribus nonnunquam tument, et non leviter dolent; interdum quoque in pus abeunt. Neque vero testiculi semper fuerunt liberi a tumoribus; artusque diutius vexati sunt doloribus, quales sunt rheumaticorum, et aqua inter cutem.

§ 2. *De Angina.*

In febre quæ modo descripta est, aliquis semper est cutis rubor, et plerumque nonnullus, sed obscurus faucium dolor. Quod si fauces exiguis ulceribus obsessæ paulo vehementius doluerint, tum, utcunque cutis colorata sit, morbus non ab hoc colore, sed a faucium affectu nomen habet, et angina maligna vulgo dicitur. Quinetiam multi existimant cum nomine naturam quoque febris mutari. Qua de re judicet lector, postquam morbi utriusque historias secum animo perpenderit.

Sæpe equidem dubitavi, febrisne in quibusdam antecessisset faucium crustas et ulcuscula, an ea secuta esset. Etenim vel primo febris die interdum vidi fauces istiusmodi ulceribus occupatas, quæ vix credibile erat intra dieculæ spatium in tantum crescere potuisse. Ortus autem harum crustarum ægros facile latet, cum dolor initio est satis modicus, neque comparandus cum illo qui fit ex faucium inflammatione. Devorandi etiam labor vix est ullus, aut saltem opinione multo minor, si quis ex faucium conditione illum æstimaret.

In locis mox ulcerandis cuticula videtur solito pallidior, et brevi postea fit alba, aut cine-

ritia, quæ avulsa, vel sponte sua rimas agens, sordidum exhibet ulcus sine ullo pure. Hæ crustæ solent occupare tonsillas, velum pendulum palati, uvulam, œsophagum, tracheam, et totas intus nares; ex quarum partium tumore, ubi ulcera fuerint alta et numerosa, æger fit raucus, vel vox illi fere supprimitur. Aliquando etiam guttur extrinsecus, et tota facies, tument.

Vidi ego primo morbi die cutem universam rubore suffusam. Interdum brachia tantum ruberunt, et pectus. In aliis hic color non nisi quarto morbi die in conspectum venit: denique in quibusdam nullus omnino rubor fuit per totum morbum. Colore vigente æger non relevatus est, et decedente non pejus habuit.

Inspectis faucium crustis conjectura quidem fieri potest de periculo ægri, quod eo majus erit, quo latius illæ manent, quo altius carnibus insideant, quo hæreant pertinacius, quo sæpius renascantur, et magis ad gangrænam spectent. Conditio tamen harum crustarum index est, non autem causa periculi. Febris enim istiusmodi est, et in tantum affliguntur vires, ut liceat præclare intelligere gravius multo subesse malum, quam uvulæ, aut tonsillarum affectum, quas in aliis morbis sæpe videmus sine vitæ discrimine erodi, quas etiam novimus tuto posse excidi.

Hæc itaque ulcera, non secus ac in peste bubones et carbunculi, morbum quidem indicant, sed periculum a febre sola pendet.

Morbus hic modo tam mitis est, ut nulla remedia postulet; modo tam gravis, ut omnia vincat. Nonnulli secundo die torpent, et difficulter spiritum trahunt, reflexo, quantum maxime fieri potest, capite; atque ita, muco sordido et graveolente e naribus fluente, faucibusque fere putribus, perierunt. Contra alii, postquam levissima hujus morbi signa per biduum experti sunt, nullo negotio convaluerunt. At plerisque febris accenditur non mediocris, quæ vix septimo vel octavo demum die in melius mutari cœpit. Simul in quibusdam salivæ cursus notabilis ex ore fertur.

Languor his ægrotis, et debilitas, et jactatio, sunt majora quam pro ratione febris. Morbo in pejus verso intenditur solicitudo, et non raro accedit torpor; tum quoque mucus sordidus e naribus distillat, spiritus olet, et resupinato collo ægre ducitur; cibi etiam et medicamenta respuuntur, neque tamen ideo quia devoratio molesta est, quæ sæpe ad mortem usque, quod miratus sum, satis facilis manet, quamvis fauces sordidissimis ulceribus fuerint undique circumtectæ, et spiritus pene interclusus. Tracheam

forsitan magis, quam œsóphagum, occupant hæc ulcera.

Inter signa rariora numerari potest sanguis e naribus ubertim profluens. Finito morbo, nonnullos adoriuntur dolores et tumores rheumatici. Novi quos hic morbus bis tentaverit; quod tamen perpaucis accidit.

Anginam in morbis ineuntis ætatis recte numeraveris. Mares certe, qui jam adulti sunt, raro cum ea conflictantur. Duos curavi juvenes, qui annum vigesimum attigerant; item virum unum robustum, qui trigesimum annum excesserat. Præter hos autem neminem marem adolescentia egressum in hoc morbo me vidisse memini. At usu didici fœminas nunquam prorsus securas esse ab hac valetudine; quanquam vetulæ sint illi minus opportunæ, quam juniores. Quæ autem huic febri maxime subjecta est, eadem ætas tenera gravissime periclitatur; contra ac fit in variolis et morbillis.

Inciso pueri cadavere sexto morbi die extincti, velum pendulum palati plane putre erat, tonsillæ vero extrinsecus fuscæ, sordidissimæ, intus lividæ; uvula muco crasso, membranam dixisses, contegebatur; epiglottis et œsophagus integra erant. Mucus autem ille tracheam quoque velabat usque ad ejus divisionem, in cujus

superiore parte fere in membranam coïerat, in inferiore muco similior erat.

Ex iis quæ de febre rubra, et angina, memorata sunt, longe vero simillimum videtur, unum eundemque morbum, hoc, vel illo nomine appellatum fuisse, prout indicia alterutra gravius incubuerint. De quo etiam id nos facit certiores, quod ambo una semper fiunt vulgares. Atque hæc procul dubio vincet sententia, modo illud concedatur, cujus, ni fallor, ipse testis fui, nimirum inter plures pueros et puellas, qui, ut sæpe fit, in unis ædibus simul correpti sunt, hos febrem rubram, illos vero anginam fuisse expertos. Verum, ut maxime fuerint hi morbi diversi, meo quidem judicio, utriusque curatio eadem esse debet; si exceperis illa remedia, quæ, ut quibusdam visum est, faucibus sunt admovenda.

Paulo magis interest, hic affectus, tanquam variolæ, nunquamne repetat. Equidem nullus dubito quin nonnulli bis illo fuerint impliciti. Patet tamen hoc raro fieri, cum aliter in tam vulgari morbo secunda contagio non minus certa esset, quam in scabie, aut morbis Venereis. Aliquos curavi adultos, qui sæpe vexati fuerunt dolore faucium, et ulcusculis prorsus similibus illis quæ in angina nascuntur. Tamen febris vel nulla, vel levissima fuit, et color cutis

bet mellis rosæ unciam, oxymellis æruginis drachmam; atque hoc etiam fauces sæpe quotidie illinunt. Postremo, etiam vi quadam non dubitant carnem fungosam sordidamque a partibus ulceratis avellere; quæ tamen usque renascetur, donec febris constiterit. Dolendum interea est iis, qui hanc viam insistunt, vix locum esse hujusmodi medicinæ in ætate puerili, ubi morbus hic præcipue acutus esse consuevit; nec in qualibet ætate, modo crustæ illæ nares, tracheamve occupent, quibus maxime opus est remedio.

Cap. 8.

De Aphthis.

Aphthæ præcipue nascuntur in pueris, et senioribus, et iis qui febribus longis fuerint debilitati. Accedunt dolor faucium, difficultas devorandi, raucitas, tussis, singultus, et cupiditas exspuendi pituitam, ut ægris videtur, quam aphthæ mentiuntur. Adversus hunc morbum cortex Peruvianus tuto adhibetur, et fortasse utiliter.

Ulcuscula aphtharum vulgo existimantur non solum os et fauces occupare, verum etiam in stomachum descendere, et totum intestinorum canalem obsidere. Hoc non semper ita fieri constitit incisis cadaveribus duorum lentis fe-

bribus peremptorum, quorum ora diu contecta fuerant aphthis, licet nullum earum vestigium infra fauces deprehendi posset.

Præter aphthas illas, quæ in morbis acutis oriuntur, ubi corporis habitus est infirmior; dantur etiam aliæ, longas vocaveris, quæ os interdum male habent multos non solum menses, sed etiam annos, sine febre, aut alio graviore malo. Hujusmodi aphthæ consecutæ sunt paralysin faciei, et triennium manserunt. Indiæ occidentalis incolæ interdum secum reportant hoc vitium in Angliam, ex quibus didici illud in istis insulis aliquando fieri frequentissimum, et non raro desinere in alvum fusam, aut dysenteriam, mortiferam.

Cap. 9.

De Arthritide.

Arthritis incipit a dolore primi articuli pollicis pedis, qui brevi saturrime rubet, et paulo post tumet. Vehementia primi doloris raro perseverat ultra quatuor et viginti horas: at cruciatu nondum penitus finito, dolor similis vel eandem vel aliam partem pedis occupat, totidem circiter horas duraturus. Hujusmodi accessiones redeunt vel quotidie, vel post duos, tres, quatuorve dies, modo per mensem unum

aut alterum, modo vix dimidium mensem. Quinetiam interdum post longiores inducias, cum tumores in artubus fere subsederint, et vires multum restitutæ fuerint, dolores reversi sunt, et pristinas sedes occupaverunt, claudicatione et tumore iterum infesti, deluso interea ægro, qui speraverat morbum fuisse finitum. Fit etiam interdum, ut dolor initio levis, per aliquot dies quotidiana capiat incrementa.

Arthritidis prima accessio raro perseverat plus octo vel decem diebus, et toto hoc tempore vix vagatur extra locum, quem principio tenuerat. Idem quoque plerumque obtinet in secunda et tertia accessione. Postea vero ubique et pedes, et manus, et genua pererrabit, priusquam hominem valere jubeat. Postremo nullus erit corporis locus a vi morbi securus.

Noctu post primum somnum dolor maxime sævit. Nunquid igitur arthritidi commune est cum iis malis, quæ nervorum propria existimantur; quæ fere omnia hoc ipso tempore exasperantur? Verum hoc non est perpetuum; nam in aliquibus dolor interdiu, quam noctu, major est.

Principio arthriticus non raro duorum, aut plurium annorum intermissionibus fruitur. Postquam malum inveteravit, semel quotannis, vel sæpius revertetur. Quo vetustior est ar-

thritis, eo minus doloris secum ferre consuevit; trahit tamen longius, et artus quoque magis, diutiusque debilitat. Ubi semel accesserit, pergit plerumque ægrum revisere per reliquam vitam. Nondum mihi contigit videre quenquam, quem sine dubitatione pronunciare possim podagram expertum esse ante pubertatem.

Quanquam vera podagra fere semper prima sua accessione pollicem pedis occupet, fit tamen aliquando ut oriatur in calce, vel in superiore parte pedis, vel in malleolo; quod si prima sedes in quovis alio loco fuerit præterquam in pede, duratio doloris, et reditus ejus, et quæ consequuntur, adeo diversa erunt ab iis quæ arthritidis propria sunt, ut hujusmodi affectus, si dici nequeat rheumatismus, alio novo nomine notari debet, quo ab arthritide pariter ac rheumatismo distinguatur. Hi quidem dolores non solum, tanquam rheumatismus, primo suo adventu universum corpus pervagati sunt, et duos tresve menses permanserunt; sed, quod vix unquam cernitur in rheumatismo, redierunt bis vel ter eodem primo anno, et deinde toties per aliquot annos. Et quanquam multo mitiores sint, quam quos infert arthritis, tumor tamen major est, et, quod in hoc morbo præcipue notatu dignum est, artus inde magis debilitati fuerunt intra biennium, quam aliorum, qui cum justa atque

gravi podagra viginti annos conflictati sunt. Haud inepte dixeris hunc affectum naturam obtinere inter rheumatismum et paralysin mediam. Mihi visi sunt sexagenarii sæpius eo laborare quam juniores; licet non defuerint exempla ægrorum, quorum artus ante annum trigesimum hoc vitio facti sunt pene inutiles*.

Podagra cum ortum suum a parentibus arthriticis, et ab intemperantia sæpe ducit, tum quoque ab aliis causis incognitis, a quibus non tuti sunt sobrii, et temperati, a sanis majoribus oriundi. Fœminæ multo minus opportunæ sunt huic morbo, quam viri; neque tamen rarum est ut fœminæ quoque podagra tententur. Memini arthriticorum parentum liberos omnes hoc domesticum malum vitasse, præter unam e filiabus. Aliam cognovi doloribus arthriticis, nec non ulceribus cretam fundentibus miserrime vexatam, quamvis ipsa ab omni intemperantia longe abhorreret, et nemo propinquorum ex artubus laborasset.

Quem morbus articularis creberrime revisit, eum, præter alia mala, tumores exigui, duri, non raro fatigant, maxime in digitis manuum et pedum, qui, ut videtur, calculis pleni sunt. Tandem tumoribus inflammatis, et exulceratis, exit

* Vide caput 79, de Rheumatismo.

humor albus, in quo coïerunt quædam tanquam creta, et diu trahit. Hæc ulcera, et crebræ inflammationes, ad extremum faciunt artus rigere, aut omnem eorum motum tollunt.

Distentiones leves musculorum in arthriticorum malis sæpe numerandæ sunt. Inflatio, ardor et acor stomachi, cruditas, fastidium, nausea, vomitus, dolores ventriculi et intestinorum, vertigo, sonus intus in auribus, torpores, jactatio, dolores vagi, macies, languor virium et animorum, sunt ea mala, ex quibus modo hæc, modo illa instante podagra accedunt, vel sequuntur decedentem. Omnia fere in vetusta arthritide nascuntur, quorum miser arthriticus posteros suos hæredes fore luget.

Podagra quanquam initio rarius ægros revisat, tempore tamen fit familiarior, et accessiones ejus cum crebriores, tum longiores esse consueverunt, donec vix ullum spatium datur vel ad oblectandam vitam, vel ad reliqua ejus munera et negotia obeunda. Quamdiu æger in dolore est, aliorum auxilio, tanquam infans, eget: sed multa obstant quo minus hoc auxilium tam facile, tamque alacriter ministretur. Inter podagræ mala vix debet recenseri, quod omnibus vitæ solatiis corruptis, viribusque vel sensim perditis, vel incidente paralysi aut apoplexia subito deletis, immaturam mortem inferat.

Paucos tamen vel pudet, vel piget, tam tetræ valetudinis; quin multi ambiunt hunc morbum, et si forte ægrotaverint, arthritidem subesse libenter existimant, et se consolantur quod aliquando fiant arthritici; quem etiam in finem multa ultro moliuntur: tamen bene evenit ut plerumque excidant votis.

Haud facile dictu est, unde evenerit, ut nonnulli morbi in quibusdam regionibus et sæculis existimati fuerint honesti et expetendi; dum alii turpes et probrosi sunt; licet neque in ipsis morbis insit justa aliqua honoris aut infamiæ causa, neque in modo quo contracti sunt. Epilepsia summum terrorem veteribus Romanis videtur incussisse: herniæ quoque adhuc dedecori sunt. Suus quibusdam affectibus honos accessit eo quod viro cuidam magno contigerint; vel quia præcipue invadunt beatos illos, qui otio et omnibus bonis affluunt. Ludovicus XIV Galliæ rex cum forte fistula ani laboraret, non pauci ex subditis ejus sibi persuaserunt se eodem vitio fuisse correptos, et non leve negotium facesserunt chirurgis, qui tum vivebant, ficto suo morbo petentes auxilium. Quod si in Gallia fuisset aqua medicata quæ fistulam potuisset inferre, illuc puto haud minus cupide properatum esset, quam Bathoniam nostri petunt, ut reportent podagram. Hic enim est ille morbus,

qui nunc apud Britannos in honore est; quem exoptant ii, quibus est incognitus; de quo etiam gloriantur, qui se jam jam ab eo occupatum iri autumant: quem autem serio deplorant, quotquot cum hoc acerbo malo revera conflictantur. Hinc fato singulari evenit, ut hodie plus operæ detur ad gignendam, vel excitandam arthritidem, quam ad sanandam, et penitus fugandam. Quippe tantum honoris huic morbo tributum est, ut omnia alia mala quæ arthritici experiuntur, præter dolorem, ideo oriri existimentur, non quia nimium podagræ passi fuerint, sed quia nondum satis. Et profecto arthritis non modo non culpatur ut horum causa malorum, sed exoptatur tanquam in cujus repetitis accessionibus unica spes sanitatis reponitur.

Propter cupiditatem vitæ, vel mortis timorem, plerique homines valetudinis suæ conquassatæ et perditæ signa sentire pariter ac fateri nolunt; quæ itaque cuivis causæ tribuuntur potius, quam appropinquanti et inevitabili morti. Hinc, ubi vires cœperint deficere, homines facile se sinunt persuaderi ægrotationem suam latenti podagræ deberi; et nihil deesse ad corporis animique robur restituendum, nisi justam podagræ accessionem. Verum, ut nihil dicam de levibus rationibus quibus plerumque innititur spes latentis arthritidis, quærere velim an

certo constet, quod fidenter dicitur, morbum articularem, ubi sævit, omnes alios morbos expellere? et ubique licere vel gignere, vel excitare podagram, sine ullo periculo cumulandi priora recentibus malis? Sunt quædam regiones ubi psora est morbus frequentissimus; atque ibi quoque salutaris esse existimatur. Febris etiam intermittens olim a quamplurimis medicis credebatur esse ministra salutis; et idem etiamnum nonnullis persuasum est. Itaque ejus adventum sibi et amicis gratulantur, et, quantum in ipsis est, cavent ne nimis cito se proripiat. Has quidem opiniones in Anglia jam fere delevit dies; et ubi remedium podagræ haud minus præsens inventum sit, quam quæ ad modo memoratos morbos adhibentur, cognoscemus tandem quam tuto et utiliter morbus quoque articularis in perpetuum summoveri possit.

Si quis tamen contendat arthritidem esse conatum corporis, quo humores nescio quos corruptos expellat; ad experientiam provocandum est, quæ sola erit idonea hujusce litis judex et arbitra. Et fateor nonnullos reperiri, qui primo podagræ adventu gaudent, tanquam qui omnia fausta secum ferat; qui nihil jam nisi valetudinem integerrimam somniantes, facile credunt hanc primam accessionem mire profuisse; qui mos est hominum, quoties novos medicos, et

novas medendi rationes experiuntur. Sed, his missis, illos consulamus, qui diu et sæpe ex artubus laborarunt, et intime norunt hunc af, fectum. Inter plurimos quos vidi, quorumque historias literis mandavi, ut minimum dicam duplo plures sunt in quibus podagra aliis morbis supervenit sine minima eorum levatione, vel in quibus nova mala attulit prioribus; quam quibus profuisse visa est: et, meo quidem judicio, quæ mala podagræ imputata fuerunt, multo certius ab ea profluxerunt, quam quæ bona. Interdum quidem fieri videmus ut alii morbi conquiescant podagra superveniente; quod etiam fit accedentibus febribus, paralysi, asthmate, variolis, et insania, quorum omnium non pauca exempla vidi, licet hos morbos dixerit nemo salutares. Contra morbus articularis sæpe invasit vertiginosos, asthmaticos, fastidientes, et melancholicos, quos adeo non levavit, ut mala eorum multum exasperaverit. Porro hæc omnia in nonnullis ægris simul cum podagra semper accesserunt, et per totum ejus spatium perseveraverunt.

Quos arthritis raro occupat, et deinde brevi relinquit, illi leviter, aut vix omnino læduntur; haud secus ac fit interdum, ut epilepsia, quæ raro accedit, haud impediat quo minus epilepticus senectute tandem potius, quam morbo suo,

pereat. Veruntamen in nonnullis valetudo a prima usque podagræ accessione perturbari cœpit, et ex illo in pejus ruere, donec prorsus conquassata sit, et plane perdita. In quibus, licet dubitare possimus, podagra necne fuerit horum malorum causa; de illo tamen certi sumus, quod non fuerit remedium.

In vetusta arthritide, quod ante memoravi, dolor mitior esse consuevit, quam in recenti; et hinc forsitan creverit opinio, illam valetudinem ab imminuta ac deficiente podagra oriri, quæ vel ætati ingravescenti, vel aliis morbis, vel repetitis ipsius podagræ accessionibus tantummodo debetur.

Memini quendam per quindecim annos arthritide quotannis laborasse, et eodem tempore difficultate spirandi semper fuisse tentatum: tandem vero corporis constitutione admodum infirmata, et fractis omnino viribus, per quinquennium, tamdiu enim languit priusquam moreretur, nec asthma, nec arthritidem expertum esse. Quod si nemo sibi persuasisset, hanc perditam valetudinem ideo supervenisse, quia asthma cessasset venire; cur magis credibile est eam ad podagram subsistentem referri oportere? Vehementia doloris articularis non modo non prodest sanitati, verum aliqua ex parte videtur efficere, ut in his citius, quam

in illis, artuum motus pereat, et alia consequantur incommoda, quæ hujus affectus propria sunt; unde evenit ut nonnulli post septem annos facti sint infirmiores, quam alii post annos triginta.

Vera podagra post paucas accessiones adeo plerumque infigitur, ut deinde in singulos annos, vel sæpius, ægrum revisat. Interdum tamen, postquam quotannis reversa fuerat diutius, scilicet per decem, duodecim, quatuordecim, viginti, aut etiam octo et viginti annos, tandem inducias dedit; atque hæ induciæ servatæ sunt annos tres, vel decem, vel duodecim, vel etiam triginta, sine minima salutis injuria, quæ podagræ conquiescenti jure objici posset. Hujusmodi exempla declarant, ubi semel, aut sæpius, aliquis ex artubus laboraverit, tamen repetitas ejusdem morbi accessiones non esse ad sanitatem necessarias; quandoquidem arthriticus tuto illis caruisse compertus est, etiam ubi morbus adeo penitus insederat, et inveteraverat, ut ex vulgi opinione valetudo et vita sine ejus auxilio recte procedere non possent.

Verum, ut maxime utile fuerit latentem podagram excitare, vel crudam et imperfectam, ut aiunt, maturare; medici tamen omnes fateantur necesse est, signa hujusmodi podagræ esse admodum obscura, et vix ulla dari, quibus

eam vel nosse, vel jure suspicari possimus, nisi accesserint dolor, et rubor, et tumor pedis, vel æger ipse, vel parentes ejus antea tentati fuerint hoc affectu. Attamen, quamvis horum nihil est, haud raro contigit, ut principia multorum morborum longorum, et nonnullorum acutorum, ad podagram relata sint. Error autem in hac re, ubi tam pronum est errare, multa secum mala trahit; quorum non minimum est, quod multos induxerit longe nimium bibere vini et potionum meraciorum, sic ut vidi ægros qui biduum triduumve fere ebrii jacuissent, propterea quod, ut ipsis videbatur, podagra sibi opus esset, quam hoc potissimum modo excitare sperabant. Sed licet concesserim ex vita intemperanter acta hunc tristem morbum facile gigni posse; tamen quisquis per dies duos, tresve, nimio se cibo potuque ingurgitet, ille certe franget opprimetque corporis vires, in procinctu stet podagra, necne; et pauci inficias ibunt perniciosam esse hujusmodi intemperantiam, modo alius subsit morbus, quem æger falso suspicatur esse articularem. Sæpius multo quam vellem, vidi non solum ossa cariosa, scirrhos et carcinomata cerebri, pulmonum, et viscerum abdominis, aliosque morbos longos; verum acutos etiam, inflammationes scilicet pulmonum, stomachi, et aliorum viscerum, qui appel-

lati sunt arthritici; cui consequens fuit, ut aromata, vinumque, cæteraque ejus generis adhiberentur, donec nullus vel remedio, vel allevamento locus relictus esset. Quam quoque curationem etiam ad veram arthritidem tantum auxilii præstitisse non puto, quantum detrimenti, dolores febremque augendo, ubi hic morbus fuerit falso suspectus.

Multum quidem abest ut podagra sit morbus insolitus; neque tamen ubique obviam fit, quod nonnullis videtur persuasum. Usu doctus rarissimum esse crediderim ut sub initio, relictis artubus, cerebrum, pulmones, aut ventriculum occupet; quanquam in vetusta arthritide hoc interdum contigerit, at opinione rarius. Ubicunque autem dubii simus, affectus arthriticusne sit, an ex inflammatione, quique poscat refrigerari; ibi præstabit cunctari, donec de natura mali constiterit: quod si periculum præceps fuerit, et omnis moræ impatiens, longe perniciosius erit venam non incidere in morbo ex inflammatione, quam in arthritide sanguinem detrahere. Licet enim id improbetur a Sydenhamo, et quidem plerisque foret inutile, non tamen est semper et ubique periculosum. Novi podagricum, cui in more positum erat singulis morbi accessionibus venam incidere; quod sex et triginta annos facere consueverat.

Alius quoque sæviente dolore arthritico ad sanguinis missionem semper confugit, unde dolor illico delinitus est, et somnus placidus recreansque inductus. Neque, quantum intellexi, aut hunc aut illum pœnituit tam abnormis curationis. Pauci autem negabunt, ubi pulmones vehementer laborant, venæ incisionem sine summo periculo omitti non posse, quanquam certissime constet malum ad arthritidem pertinere. In morbis longis, qualiscunque detur podagræ suspicio, conveniet neque aquas Bathonicas imperare, neque alia quævis remedia, quæ arthritidem arcessere existimantur; modo eadem periculosa essent, si ab aliis causis ægrotatio proveniat: optime vero ægro consuletur, si nihil aliud moliamur, quam omnia sic ordinare ut naturaliter esse debent, aut, ubi grave aliquid inciderit, id levare.

Haud mihi in animo est expendere facultates aquarum Bathonicarum, et medicamentorum calefacientium, qualia ex aromatibus et vino petuntur, ad excitandam podagram, sicubi hoc esset expetendum. Post brevem usum, fama, nisi fallor, minores deprehendentur. Leves illi vagique dolores, qui sumtis remediis antarthriticis sentiuntur, et vocantur podagræ rudimenta, nunquam fortasse non sentirentur in ætate inclinata, si quis attente animum ad eos adverteret.

Usum longissimum, et maximam animi nitentionem in indagandis morborum naturis, et remediis eorum, per se frustra esse, nisi fors etiam aliqua accesserit, cum ex aliis morbis intelligimus, tum maxime ex arthritide. Quanquam enim hic morbus prior extiterit quam antiquissimorum medicorum scripta, et nulli genti nec sæculo pepercerit; quanquam etiam, ut Sydenhamo videtur, præcipue occupet viros mentis acumine et ingenii viribus præstantes, qui, ut vellent, sic etiam possent qualescunque notitias a consilio vel forte profectas arripere; nulla tamen adhuc obscurior quæstio est, quam quæ versatur de hujus morbi causis, effectibusque, et remediis. Veruntamen, cum omnibus jam persuasum est, arthritidem sine summo periculo fugari non posse, æquum est ut hic morbus medicis haud amplius objiciatur tanquam artis suæ opprobrium, donec ægri metus suos, nescio quos, deponant, et velint sanari. Utinam tam in promptu esset invenire, quam tutum adhibere podagræ remedium.

In arthritide, non solum artus, verum etiam cerebrum, ventriculus, et intestina, sæpe laborant. Fonticuli videntur impedire quo minus cerebrum lædatur. Ventriculo præsidio sunt amara, et quæ alvum leniter movent. Atque

horum utilitatem remediorum usus mihi confirmavit.

Vinum meracum, multumque, arthriticis valde convenire existimatum est. Quam opinionem crediderim percrebuisse, non tam quia persuasum sit id ita esse, quam quia verum esse optaverint qui vinum amant. Verum isti velim meminerint usum vini largiorem seorsim lædere ventriculum, et concoctionem impedire; tum quoque eos potissimum gignere atque alere morbum articularem, qui vino dediti sunt; dum pauperioribus, quibus aqua est fere unicus potus, cupiditas cibi major est, et concoctio digestioque facilior, et arthritis fere incognita. Mihi sane contigit paucissimas videre absolutas et perfectas hujus morbi sanationes: unus autem et alter, qui animali cibo vinoque ex toto abstinuerant, restituti fuerunt ex summa debilitate et miseria in valetudinem adeo firmam, ut vita non amplius esset vel aliis inutilis, vel sibi ipsis injucunda. Attamen rara nimis sunt hæc exempla, quam ut confidam, vel etiam multum sperem fore, ut aliis liceat esse æque felicibus.

Ambigitur invadentine podagræ, quasi victus, manus dare æger debeat, otio et vestibus mollissimis eam excipiens; an summis viribus contendat artus affectos movere, hostemque, si

qui fieri possit, excutere. Quo magis indulgetur, eo diutius podagra manet; quod ægris sæpe quidem in votis est; quod etiam medicamentis cupiunt efficere. Nempe in ea sunt opinione, materiam arthriticam in quibusdam corporibus gigni, et indies coacervari; cui nisi debito tempore facilis et liber exitus sit, valetudo omnigenis malis erit opportuna. Alii contra, ducti non tam ratione, quam impatientia doloris, nihil non moliti sunt, ut arthritidem incipientem reprimerent, et in ipsis quasi incunabulis extinguerent. Magnus ille Harveius, circumeuntis sanguinis repertor, ut a propinquis ejus accepi, protinus ut podagram advenientem sentiebat, crus affectum in frigidam immittere solitus est, et eo pacto dolorem avertere. Alios itidem novi, qui podagram incipientem tepore et otio fovere valde recusarunt, ac potius maxima contentione animi, et virium, artum affectum movere, et exercitare, non cessarunt, donec sensim recederet dolor, et potestas movendi reverteretur; id quod tandem consecuti sunt. Neque, quantum scio, hæc morbi propulsatio, vi et armis facta, ullis postea gravioribus malis pensata est. Quantum autem fieri potest ad excutiendam podagram, si quis omnes nervos in eo contendat, declarant historiæ arthriticorum non dubiæ, qui membris omnibus capti, cum movere se prorsus

non posse viderentur, metu subito incendii, aut hostium, perculsi, illico obliti sunt podagræ, et satis agiliter se in fugam conjecerunt.

Nollem laudare Harveii exemplum, et aliis ad imitandum proponere; quamvis ad octogesimum annum vixerit, et non tam morbo, quam senectute extinctus sit. Tamen non comperi illos ægrotos male sibi consuluisse, qui artum exercitando impedierunt quo minus arthritis ibi sedem suam figeret. Siquidem accessio podagræ revera sit corporis quædam exoneratio, per quam materia morborum jam summe accumulata foras projiciatur; qui fit, ut medicamentum purgans mox a decessione ejus sumtum, toties fecerit morbum recrudescere, et pari vehementia, ac ante, sævire? Quod ut ita sit, usu cognitum est non mihi solum, sed et aliis medicis, quorum autoritas et est, et esse debet, summa. Idem quoque interdum evenit, ubi membrum ab arthritide jam convalescens, ictu aliquo, aut distortione, aut etiam culicis punctione, læsum fuerit. Quæ res certe faciunt, ut ægre intelligi possit doctrina de arthriticæ materiæ cumulo, cui hujus morbi accessiones tribuantur.

Plerique ex illis, qui fovent podagram, caventque ne quid eam maturius summoveat, sæpe vestiunt artus ingenti pannorum laneorum apparatu, etiam sub cœli temperie calidissima;

donec qui antea fuerunt debiles, jam fiant prorsus immobiles. Hæc multiplicia involucra semper sunt molesta, et, ut mihi quidem videtur, supervacua. Fateor partem quamlibet corporis, ubi dolet tumetque, sensu acutiore esse præditam, et frigoris minus patientem : verum nulla ideo integumenta requiruntur, præterquam quæ sufficiant arcendo frigori, si quid offensum sit.

Late celebrantur facultates aquarum Bathonicarum ad mala arthritica moderanda. Quæ tamen vulgo perhibentur, satis inconstanter dici videntur ; et vires contra podagram his aquis tribui efficaciores, quam aut usus, aut ratio confirmat. Fontes Bathonicæ sine dubio prosunt adversus multa ventriculi mala, et proinde utiles esse possunt arthriticis, quoties vexantur, ut sæpe fit, dolore stomachi, inflatione, acore, aut cruditate. De aliis horum fontium viribus ad excitandam, et moderandam, et sanandam podagram, perdifficilis est, et perobscura quæstio. Nondum compertum habeo has aquas extrinsecus admotas, vel sæviente morbo, vel conquiescente, fuisse auxilio. Quin artuum debilitatem balneo Bathonico auctam esse vidi ; et multo præsentius fuisse remedium in mare descendere : quod multa me exempla docuerunt.

Ubi morbus ex articulis in ventriculum tra-

jectus fuisse judicatur, ibi consuetum est ægrotis, si non ipsis medicis, dolorem, nauseamque, et vomitum levandi spem omnem in vino ponere et potionibus meracioribus. Sed in hoc ancipiti malo, opium et aromata, meo judicio, non solum minus detrimenti secum trahunt, verum etiam sunt auxilia multo potentiora. Opium etiam tuto datur omnibus arthriticis, quoties vigilia, aut dolor urgeat.

Pulvis Portlandicus* unum est ex multis, quæ vocantur, remediis specificis, quorum ortum, et splendorem, et occasum vidi. Fama ejus nimis rapide crevit, et in altius evecta est, quam ut locum suum tueri posset. At nunc, censeo, aura popularis depressit eum haud minus immerito, quam antea extulerat. Antequam cortex Peruanus inventus est, homines, longo usu docti, istis medicamentis cœperant confidere, quorum vires ad sanandas febres intermittentes proxime ad illum corticem accedunt, aut in quibusdam etiam superant. Atque in aliis quoque morbis incerta quædam fama de vera medendi ratione antecessit, quæ non nisi longo post tempore ab omnibus demum recepta est, et firme stabilita. Neque exigua est commendatio alicujus medi-

* Pulvis Portlandicus habet radicis aristolochiæ rotundæ, radicis gentianæ, summitatum et foliorum chamædryos, chamæpityos, centaurii minoris, singulorum par pondus.

camenti, aut parvam ejus expectationem movere debet, quod de eo bene sperare variæ gentes, et plurima sæcula, consenserint. Ad hunc fere modum pulvis Portlandicus ad famam pervenit. Nam medicamenta simplicia, quæ habet is pulvis, antarthriticorum remediorum nomen adepta sunt a variis scriptoribus tam veteribus quam hodiernis*. Cum vero arthritis maxime nocet stomacho, ut nec appetat æger, neque concoquat cibos sicut assuevit; veri non dissimile est, morbum hunc adeo coërceri ac reprimi posse ab iis rebus quæ vim addant ventriculo, ut si ipsa salus non sit reditura, saltem multum allevamenti inde jure sperari possit.

Pulvis Portlandicus infamis factus est magna ex parte ob grandem ejus molem, quam cum pauci devorare possent, tamen fautores ejus omnibus devorandam imperabant; tum quia non morbo, sed remedio ejus, imputata sunt omnia illa mala quæ propria sunt arthritidis, et præcipue paralyses et apoplexiæ; quæ quidem mihi non dubium est quin ad arthritidem revera pertineant, quoniam in non paucis secutæ sunt longas et vehementes podagræ accessiones. Eæ certe sunt hujus pulveris potestates, ut operæ pretium fuerit, quæ in illo prava sunt, corrigere

* Vide Medical Observations and Enquiries by a Society of London Physicians, vol. i. art. 14.

et emendare. Etenim dum fama ejus vigeret, in tot ægris, qui eo usi sunt, podagra vel mitior facta est, vel rarius repetiit, ut vix possit dubitari hos effectus isti medicamento esse tribuendos. Quod autem ulla mala ex illo orta sint, præter fastidium, quod modus nimius attulit, mihi quidem nec certum unquam visum est, nec veri simile. Pulvis autem ille tandem neglectum et infamiam subiit, non tam quia nihil fecit, quam quia nimium. Homines enim magis metuunt a sanando morbo articulari, quam ab eo tolerando; et lubenter se tradunt huic tyranno excruciandos, ne forte sævior in ejus locum sufficiatur.

Quod si constiterit pulverem Portlandicum vim habere aliquam mitigandi aut differendi podagræ accessiones, propterea quod stomacho et concoctioni amicus est; illi compositioni utiliter subtrahi possint simplex unum et alterum, quæ credibile est huic fini haud multum inservire. Tum vero idem omnibus modus nequaquam est adhibendus; at diligenter videndum ne ventriculus offendatur. Scilicet absurdum est velle vim addere stomacho per medicamentum, quod vel mole sua nimia, vel sapore injucundo, nauseam et fastidium movere non desinit: id quod sæpe evenit ex imperito pulveris Portlandici usu.

Inter medicamenta simplicia, quæ languenti ventriculo opitulantur, sunt chamædrys, chamæpitys, absinthium, carduus benedictus, trifolium paludosum, marrubium album, centaurium minus, flores chamæmeli, cortex aurantiorum Hispalensium, cortex Peruanus, et radices colombæ, gentianæque. Quæ omnia in pulverem trita fortasse valentiora erunt, quam aqua in qua decocta sint. Pauci vero invenientur adeo fastidiosi, ut horum aliqua, in tanta medicamentorum varietate, non fuerint tolerabilia, et stomacho satis jucunda. Quod tamen non nisi experiendo discere poterimus. At ne forte unum aliquod privatim sit nauseosum, optabilius erit pulverem ex tribus aut pluribus componere; quo pacto fiet ut rite juvetur ventriculus, et licet ex his aliquid minus arrideat, tamen tantula erit ejus mensura, ut ægroto nullum præstet detrimentum.

Necessarium erit, ut arthriticus pergat sumere hujusmodi medicamentum multos menses, aut etiam aliquot annos. Atque hac etiam de causa diligenter providendum est, ut et modus ejus, et sapor, omni offensa careant. Interea ægrotum moneri oportet, ut tantum sumat, quantum ferre sine nausea potest. Minimus modus bis quotidie sumendus, erit quindecim granorum;

pauci plus quam scrupulos duos devorare valent. Pulveri huic amaro aromatis cujusvis jucundi grana tria quatuorve utiliter adjiciuntur; unde medicamentum fiet non modo minus nauseosum, sed et valentius. Præterea aromate identidem mutato novus conciliabitur sapor, fastidiumque præcavebitur, et æger diutius perseverare poterit.

Priusquam huic capiti finem imponam, haud supervacuum erit dicere quibus præcipue notis arthritis a rheumatismo discernitur.

Prima accessio arthritidis raro fit longior viginti diebus: tum morbus primo articulo pollicis pedis insidet, vel saltem ultra pedem non transit. Non est perpetuum ut febris, vel languor, vel quævis ægrotatio antecedat; quanquam hoc interdum fiat.

Locus podagra occupatus saturate rubet, et adeo impense dolet, ut levissimo pondere premi non sustineat.

Arthritis raro quemquam corripit, quem non intra paucos annos revisit: mox reditus fiunt crebriores, et accessiones longiores; tum quoque priores terminos excedit, et nullam non corporis partem invadit; et quam invaserit debilitat, aut ulceribus fœdat, vel repetitis inflammationibus reddit duram et immobilem.

Dolores arthritici, relictis artubus, interdum in ventriculum, pulmones, cor, aut cerebrum vertuntur.

Hi dolores vel nunquam, vel rarissime vexant quemquam ante pubertatem.

Postremo, qui ex artubus multum laborarunt, posteris suis miseram hanc hæreditatem plerumque transmittunt.

Hæc mihi videntur signa esse, quæ veram arthritidem indicant; quorum ne unum proprium est acuti rheumatismi. Nam neque is pedes potius quam alias partes invadit; neque diu in eodem loco manet; verum prima sua accessione universum corpus sæpe pererrat, et interdum menses aliquot perseverat.

Locus rheumatismo occupatus haud multum dolet, nisi moveatur. Dum quiescit, non tam angitur et torquetur, quam lassitudinis sensu molesto vexatur.

Cutis color si forte mutetur, leviter modo erubescit, non vehementer coloratur.

Sæpissime fit, ut quos rheumatismus gravissime cruciavit, quanquam diu postea vivant, in eum nunquam iterum incidant. Ubi autem revertitur, reditus sunt inordinati, nullis certis temporibus astricti.

Rheumatismi acuti dolores rarissime relinquunt musculos, et in viscera transeunt.

Denique hic morbus nequaquam parcit impuberibus, qui eo interdum graviter laborant; nescio an illi præsertim, qui hæreditario jure futuri sunt arthritici.

Hæ profecto, meo judicio, præcipuæ notæ sunt, quibus hi duo morbi discernuntur: sint licet ægroti, in quibus signa arthritidis et rheumatismi adeo commiscentur, et confunduntur, ut haud dictu proclive est ad utrum dolores sint referendi.

Hos morbos, cognatos sane, quanquam facies non utrique una, vel multum, vel parum nostra intererit accurate definire, prout ratio eos curandi similis, vel diversa esse censebitur. Plerique autores olim consenserunt remedia arthritidis esse prorsus contraria iis quæ prosunt adversus rheumatismum. Etenim contendunt calidissima quæque illi convenire; ab hoc omnigena refrigerantia postulari. Sydenhamus sanguinem mittere prohibet in arthritide; quem idem in rheumatismo quater, aut sæpius, copiose detrahendum præcepit. Attamen in iis quæ postea scripsit*, videtur aliquid remittere voluisse de tantis sanguinis missionibus, quas in uno ægroto non bene cessisse compererat.

Usus centum annorum (tot enim sunt a Sy-

* Sub finem Epist. Respons. primæ.

denhami ætate ad hanc nostram) fecit tandem medicos minus confidere purgantibus vehementioribus, et repetitis sanguinis missionibus contra rheumatismum. Et veniet forsitan dies, cum remedia refrigerantia judicabuntur non tam perniciosa esse in arthritide, neque in rheumatismo tam utilia, quam vulgo feruntur; et proinde morbi utriusque curationes ad se invicem propius accedent. Pulvis Portlandicus præ se fert æque adversus utrumque prodesse; neque negaverim hujusmodi medicamenta, simul cum opio adhibito sic ut opus fuerit, fieri posse præsentissima antarthritica pariter et antirrheumatica remedia.

Cap. 10.

De Ascaridibus.

Ex quibusdam signis conjecturam aliquam facere, nunquam autem certi esse possumus de lumbricis ventrem occupantibus, nisi in stercoribus fuerint conspecti. Oportet vero cavere ne decipiamur specie muci tenacis, quem nonnulli putant esse ipsos vermes, vel saltem eorum vaginam quandam et involucrum, etsi nunquam constiterit eos hujusmodi vagina donari. Lumbrici teretes dejecti fuerunt a nonnullis, qui non

meminerunt se levissimum incommodum ex illis unquam percepisse. Alii contra diu questi sunt multa mala, quæ propria lumbricorum existimantur, et tamen nullos excreverunt.

Ascaridibus fere semper accedit prurigo ani, quæ vespere præcipue molesta est. Atque hoc est certissimum hujus pestis signum. Prurigo autem provocat fricationem, unde tubercula sæpe oriuntur circa anum, multum diversa ab hæmorrhoïdibus, seu venis turgentibus. Nausea, tormina, defectiones animæ, cruditas, vertigo, dolores capitis et ventriculi, cupiditas cibi vel naturali major, vel nulla, prurigo narium, somnus perturbatus, dentium stridor, tussis, et spiritus odor fœdus, nonnunquam ex lumbricis nascuntur. Cum tamen usu constat nulla ex his signis necessaria et certa esse, dubium erit, etiamsi omnia in eodem ægro reperiantur, fors an morbi natura hunc concursum effecerit. Ascarides non solum cum stercore expelluntur, sed etiam sponte sua exeunt, idque per nares etiam, si fides ægrotis habenda est. Interdum perseverarunt triginta annos sine magno valetudinis detrimento.

Purgantia lenia sæpe repetita minuunt hujus morbi incommoda; quem tamen prorsus depellere nulla, quantum scio, medicamenta valent. Fumus tabaci, aut aqua in qua liquatus est

hydrargyrus muriatus in alvum infusa, parum vel nihil profecerunt.

CAP. 11.

De Asthmate.

PRIMA accessio asthmatis nulla non ætate contigit. Senectuti quidem præcipue infestum est; tamen adultos, adolescentes, et infantes interdum occupat. Pleuritides, peripneumoniæ, et crebræ destillationes, non raro desinunt in hunc morbum. Prava pectoris conformatio, et tussis hieme quotannis recurrens, et in singulos annos vehementior facta, difficultatem spirandi insanabilem pariunt. In quibusdam repente incidit hoc malum sine ulla manifesta causa. Interdum quoque inter accessiones graves et periculosas longa spatia sunt omni spirandi difficultate libera. Interdum septimo quoque die spiritus difficilis factus est; interdum semel in mense; vel quater in anno; vel vere et autumno quotannis; tum sæpissime omni hieme; vel etiam altero quoque anno; et memini unum ægrotum, qui ex intervallis septem annorum, sexies laboraverat hoc morbo. Plerumque tamen inordinate, et incertis prorsus temporibus revertitur. Paucos novi, qui postquam eo conflictati fuerant aliquot annos, dein

per triginta annos nullum reditum experti sunt. Rarissimæ quidem sunt hæ longæ intermissiones: nam plerumque quotannis redit, et singulis accessionibus vires acquirit. Quidam asthmaticus, ex longis atque incertis intervallis, cum morbo suo unum tantummodo diem luctabatur, et singulis hujus diei horis jam jam strangulandus videbatur; qui tamen inter accessiones belle valebat. Interdum spiritus ægre trahitur in quibusdam locis, non autem in aliis, sint licet vicina, et omnino consimilia. Alii superfuerunt quinquaginta annos; alios paucis mensibus morbus interfecit. Quibusdam contigit esse tam felicibus, ut vel corporis, vel medicinæ beneficio, asthma ex toto victum sit. Semel, postquam summum periculum intentaverat, valetudo adeo confirmata est, ut vir biennio post consuetis negotiis occupari facile sustinuerit. In alio idem morbus post quatuor annos substitit, et prorsus finitus est. Puer crebris et vehementibus accessionibus tantum non succubuit, et tamen ad senectutem pervenit, morbo interea multum mitigato, et per quatuor annos fere conquiescente. Non est perpetuum, verum sæpissime fit, ut tussis quoque accedat, et ægri molestiam haud parum adaugeat. Arthritis et asthma coïerunt in uno homine, quem in annos quindecim quotannis affligebant; perdita

deinde valetudine, integro quinquennio, scilicet quoad vixit, nec asthma, nec arthritis reversa est. Asthmatici fere experiuntur morbi accessionem mane, cum primum expergiscantur. Alvus astricta nocet; fusa tamen longe magis est formidanda, quoniam prohibet usum remediorum maxime efficacium, quæ fere omnia ventrem emolliunt; ad hoc, indicium est habitus corporis debilitati, morboque succumbentis, tum præcipue si arteriæ simul concitentur.

Accessiones modo exiguam horæ partem, modo multas horas manent. Difficultas spirandi gravis plures etiam menses permansit, quæ deinde sponte sua mitior facta est, et post quatuor annos pene finita. Quod cum aliis quoque contigisse possit, nos facit incertiores, quantum corporis ipsius viribus, quantum medicamentis sit tribuendum. Interdum asthma ordinate rediit, tanquam febris intermittens, et cortici Peruviano cessit.

Motus hunc affectum augere consuevit, qui interdum prorsus conquiescit, nisi tum, cum ægroti moveantur, aut ex alto somno expergiscantur.

Cubantibus spiritus sæpe laborat, et vix eluctatur per horam, aut plus eo, antequam pulmones officium suum rite facere queant. Quibusdam etiam surgere, et lecto residere neces-

sarium est, quo situ levatur malum, maxime si corpus paulum flectatur: neque tamen hoc adeo perpetuum est, ut non aliquando viderim asthmaticos qui resupinato corpore tolerabilius se habuerint.

Spiritus nonnullis difficilius ducitur ruri, quam in urbibus frequentibus; multo plures impatientes sunt urbium, et facilius spirant ruri. Aër frigidior plerisque solatio esse consuevit; novi tamen asthmaticum unum et alterum, quos juvabat accedere ad ignem luculentum, quoties morbus urgeret. Quævis mutatio cœli quibusdam auxilio est. Semel atque iterum asthma fuit tolerabilius in Anglia, quam in regione tepidiore; quod plerumque contra fieri videmus. Hiems quoque, quæ plerisque inimica est, nonnullis tolerabilior fuit, quam æstas. Navigatio longa plurium mensium hunc morbum non solvit. Ventriculus cibo repletus sæpius obfuit, interdum tamen juvit. Oborto pituitæ cursu assiduo, aut tumore in artubus inferioribus repente facto, quidam ab instante morte erepti sunt. Destillationes copiosæ, et in senioribus sputa cruenta, inflammatio cruris desinens in exulcerationem, paralysis superveniens, dolores ventriculi et artuum, cutis vitia, et accessio podagræ, spiritui difficili præsidio fuisse visa sunt. Verum, ut nihil est perpetuum in

hoc morbo, podagra, quæ in aliis vim morbi levavit, in aliis illum induxit, vel certe non impediit quo minus asthma continuo exciperet podagram. Fonticuli interdum profuerunt; sæpe fuerunt supervacui. Sæpe vomitus spiritum laborantem expedivit. Purgantia vix tentanda sunt, utpote rarissime adjuvantia. Haud paucis opitulata est seminis sinapeos semuncia singulis auroris sumta. Argentum quoque vivum, et cinnabaris, famam aliquam adepta sunt; merito necne, non habeo dicere; at inunctio certe mercurialis non raro arcessivit hanc pestem. Potiones meraciores, quæque fiunt ex baccis coffææ, fumus tabaci, allium, scillæ radix, et gummi fœtida, vehementiam morbi deliniunt; interdum quoque sanguis exiguus utiliter detrahitur, ubi asthma majorem in modum furit, et strangulationem intentat; ubique alias sanguinis missio nocet, cum vires minuat, properetque hydropem, in quem asthma consuevit desinere. Interdum opium est præsentissimum hujus morbi remedium, ubi omnia alia ægrotum frustrata sunt. Vidi asthmaticos animam fere agentes, qui usu docti sibi ipsis medebantur, sumtis, secundo exitu, duobus vel etiam tribus opii granis, qualem equidem modum dare non ausus essem. Asthma divisum est

in convulsivum, et pituitosum; et opium dicitur huic nocere, illi convenire.

In phthisi, ubi pulmones exulcerati sunt, et maximam partem absumti, spiritus quidem fit creber, et in movendo ægre ducitur; sed phthisici easdem strangulationis minas, ac asthmatici, nequaquam experiuntur: licet pulmones eorum, qui asthmate perierunt, interdum nullo vitio occupati sunt. Porro si animadvertamus longa spatia, quibus morbus omnino conquiescit; tum naturam plerorumque ejus remediorum; quodque somno, mœrore, ira, metu, gaudio, risuque arcessatur; verisimillimum videbitur, quamvis aliæ fieri possint hujus mali causæ, sæpe tamen id oriri ex quadam perturbatione officiorum quæ nervorum propria existimantur.

Quædam mulier implicita erat asthmate indies ingravescente octo menses; sedebat corpore paulum inclinato; pulsus erat inordinatissimus; tumebant crura, sinistrum autem magis quam dextrum, et vulnusculo inflicto multum aquæ effluebat. Ad hæc, paulo ante mortem saliva mali odoris os implebat. Cadavere inciso, nulla aqua aut in abdomine, aut in pectore reperta est; pulmones integri erant, neque cum pleura omnino connexi: tantummodo cordis auriculæ et ventriculi pustulis quibusdam aspe-

ra erant, et valvulæ inter auriculam et ventriculum sinistri lateris extenuatæ, et induratæ in tubercula informia. Quidam quoque asthmate vehementer laboraverat, cujus pulmo erat integerrimus, cor etiam sanum, neque erat ullum vitium diaphragmatis, nec in pectore aqua, aut pus, aut aliquid alieni, præter quasdam exostoses vertebrarum thoracis. Alio cadavere inciso, pulmones inflati manebant, atque extrinsecus contegebantur bullulis aëre plenis, aliquantulum eminentibus, et tenuissima membrana inclusis, quarum una aperta aliæ non collabebantur: nullum aliud vitium in pectore deprehensum est.

Cap. 12.

De Aurium Morbis.

Frequens puerorum vitium est, interdum quoque adultorum, in quo humor mali odoris post aures exit, unde tument auriculæ et loca vicina, et cuticula in furfures decedit. Quod si humor acrior fuerit, cutis altius exulceratur. Auris etiam intus malo simili interdum afficitur, ex quo æger fit surdaster. Medicamenta exsiccantia extrinsecus imposita nocent, vertendo humorem in partes interiores. Nulla alia curatione opus est, nisi ut loca affecta sæpe

abluantur aqua tepida, et ut pannus unguento aliquo leni delibutus interponatur, ne partes exulceratæ vel sibi invicem agglutinentur, vel hæreant vestibus.

Interdum aures intra se ipsæ sonare perseverarunt multos annos, adeo ut neque attentius cogitare liceret interdiu, neque noctu tranquille dormire; tamen sine surditate, aut alio quovis malo. Interdum vero tinnitus aurium a graviori causa oritur, et secum trahit mentis perturbationem, surditatem, cæcitatem, defectionem animæ, vertiginem, oblivionem, levem mentis alienationem, epilepsiam, paralysin, aut apoplexiam. Gummi fœtida, opium, et emplastra quæ erodunt sub ipsis auribus imposita, radix valerianæ sylvestris, pulveres sternutamenta moventes, hunc affectum interdum levant, non semper vincunt.

Capite, vel aure, vehementius icto, bis terve accidisse novi, ut aqua multa ex aure flueret, modo pallida, modo cruenta, præcipue si caput inclinaretur. Unus ex his ægris retulit mihi, haud minus quam libram hujus aquæ, quantum conjectare posset, ex aure quotidie effluxisse.

Polypus non solum in naribus, sed interdum etiam in auribus nascitur.

Surditati, quæ ceræ aurium induratæ debetur, medebitur aqua ex floribus chamæmeli in

aurem infusa; quod si surditas oriatur ex resolutione nervorum per quos facultas audiendi est, emplastra cantharidis imponenda sunt post aures, et singulis noctibus instillandæ sunt guttæ quatuor misturæ camphoratæ, in cujus unciis duabus soluta est magnesiæ vitriolatæ semuncia. Sternutamentum quoque movendum est per granum unum foliorum asari exsiccatorum et in pulverem tritorum, naribus quotidie haustum. Fatendum tamen est, hæc, et cætera omnia auxilia, sæpissime parum, vel nihil juvare. Quod si surditas non fuerit plerumque morbus insanabilis, propria ejus remedia numeranda sunt in iis quæ adhuc desiderantur in arte medica.

Cap. 13.

De Aqua Bathonica.

Nullus ex Hippocratis aphorismis justior est, quam in quo deplorat tantum temporis requiri ad stabiliendam veritatem in medicina, et tantum impendere erroris periculum etiam cum videmur ipsam experientiam ducem sequi. Quod nusquam magis cernitur, quam in quæstione de viribus aquarum Bathonicarum. Etenim cum earum facultates medici sagacissimi in tot ægris experti sunt, tamen alii affirmant ea-

rum usum paralyticis certam salutem, alii certam necem afferre. Sententiæ tam contrariæ faciunt ægros pendere anxios et incertos, et non leve dedecus medicis inurunt. Tamen quibusdam unanimi omnium medicorum consensu istæ aquæ auxilio sunt. Aliis quidem prosint necne dubium est, at nemo dubitat quin tutæ sint. Aliis omnes earum usum interdicunt. Quid autem ægrotis illis faciendum est, quibus hi Bathoniam utilem, illi perniciosam fore contendunt? Profecto, ut mihi videtur, ubi medici prudentes in tam diversas sententias eunt, ibi censendum est hos fontes esse exiguarum vel nullarum virium. Quippe verisimile est hujusmodi ægrotos, dum illos biberent, vel corporis, vel aliorum remediorum beneficio fuisse restitutos; vel morbo suo succubuisse sine harum aquarum crimine. Taceo chemicorum analyses, ut parum idoneas ad vires quorumcunque medicamentorum explorandas; quæ vix aliunde petendæ sunt, quam ab ipsis ægrotis, quibus fuerint adhibita.

Usus horum fontium vel extrinsecus, vel intus est. Tum quoque vel totum corpus immergitur, vel in exiguam ejus partem aqua impellitur, quo pacto contractionibus musculorum, et aliis distentionibus succurritur. Adversus levia cutis vitia balneum aliquid prodest, vix

remedii nomen meretur. Nondum mihi constitit debilitatem, quæ rheumatismum, arthritidem, aut paralysin sequitur, ocyus finiri per balneum Bathonicum, quam sine illo. Nonnulli mihi visi sunt infirmiores esse facti lavatione tepida; quibus frigida longe fuit utilior. Quicquid est, nihil interesse puto aqua Bathonica, an quævis alia pariter tepida corpori extrinsecus admoveatur.

Aqua Bathonica potata certissime medetur nauseæ matutinæ et vomitui, fastidio, doloribus ventriculi, atque aliis ebriosorum malis, nisi hæc eo usque creverint, ut vel hepar factum fuerit scirrhosum, vel hydrops immineat; tunc enim adeo non proficit, ut res ægri faciat deteriores, mortemque properet. Adversus alia quoque ventriculi et viscerum mala sæpissime profuit, sic ut operæ pretium fuerit omnibus ad eam confugere, quotquot laborant cruditate, diarrhœa longa, singultu, inflatione, vomitu, et qualibuscunque distentionibus, vel doloribus, vel debilitate horum viscerum, modo pulsus sit naturalis. Etenim ubi nulla fuerint febris hecticæ signa, locus mihi datus est nunquam suspicandi Bathoniam his ægris nocuisse; quanquam eorum votis non semper responderit. Tamen haud facile est intellectu, quam ob causam exitus prosper quibusdam defuerit.

Multi periti et sagaces medici intus uti præcipiunt aqua Bathonica contra vagos dolores, rheumatismos, et icterum simplicem, ubi hepar est integrum. Verum, ut propriam consulam experientiam, Bathonia in his morbis tuta quidem est, at supervacua. Plus laudis obtinuit in colica Pictaviensi; et tamen difficile est dictu, quo demum hujus morbi statu Bathonia sit adeunda. Nam initio, dum intestina torminibus dilacerantur, longe valentiora remedia necessaria sunt, ad dolorem compescendum, et periculum summovendum. Finito autem impetu, si artus non resolvantur, æger jam valet, et medicina omnino non eget, modo in posterum aditus plumbi in ventriculum possit intercludi.

Prorsus enim assentior sententiæ viri summi Georgii Baker, qui invictis rationibus stabilivit plumbum esse unicam ejus morbi causam; quanquam haud ubique liceat investigare, qua via intus receptum sit. Post gravissimas colicæ accessiones, e quibus æger tandem assurrexit, modo causa manifesta sit, et potuerit vitari, corpus ad integram sanitatem venisse vidi, et multos annos permansisse nullis obnoxium torminibus; sic ut par fuit credere nulla morbi semina superfuisse. Quinetiam ubi morbus longus fuerat, artusque resoluti, eorum debilitas paula-

tim imminuta est, et dolores non reversi sunt, postquam æger vinum Ulyssiponense potare desiisset, cujus libram quotidie potam colicos dolores intulisse conjeceram. Quod si introïtus hujus veneni in corpus detegi et præcaveri non possit, tum neque Bathonia, nec quævis alia remedia impedient quo minus redeant tormina, et æger lenta morte pereat. Cum vero tantum in ventriculum demissum est, ut accessiones colicæ faciat repetitas, et tandem artus resolvat; si quis tunc putet aquam Bathonicam morbum posse extinguere, et vires amissas restituere; his equidem conjecturis nihil habeo quod vellem opponere, et nemini sane aquam Bathonicam interdicerem: procul dubio enim tuta est, neque aliud cognovi remedium, quæ hujus morbi semina, si quæ restent, efficacius extinguat. Præterea in omnibus morbis longis, aquæ istæ, modo tutæ sint, et æger non gravetur ire Bathoniam, multa secum commoda ferent. Scilicet mutatio cœli, et intermissa vitæ consuetudo minus salutaris, depositæque curæ et negotia, ut fit Bathoniæ, multum conferent ad valetudinem a morbis confirmandam.

In scirrhis et exulcerationibus pulmonum, aut ventris, aquæ Bathonicæ sunt perniciosissimæ. Nam intendunt calorem febrilem, qui his malis fere semper accedit, atque omnem

spem salutis funditus tollunt. Quapropter hujusmodi ægroti iterum iterumque monendi sunt Bathoniam fugere longe, nisi se velint, in summo semper periculo versatos, reddi deploratos, ac prope depositos.

In affectibus qui vocantur hypochondriaci et hysterici, ægri sive extrinsecus, seu intus utantur his fontibus, plerumque ex iis pejus habent. Nullos memini adjutos fuisse, nisi eos, qui vexati fuerant doloribus ventris, inflatione, aut acore, quod genus malorum illis interdum morbis accedit. Neque sane vita, qualis Bathoniæ agitur, negotiis omnibus soluta, convenit ægrotationi, quæ ex otio nimio, sæpius quam ex nimiis occupationibus, consuevit oriri. Fit tamen interdum, ut negotiosi quoque affectu hypochondriaco exerceantur. Vexationes enim in rebus agendis natæ, animum interdum adeo implicant et irretiunt, ut se expedire non possit, nisi in quodam tranquillo secessu, qualis est Bathonia; ubi vacuitas molestiæ et curarum ægris medetur, quamvis aqua ferat honorem. Idem contigit in languore illo, et virium defectione, quæ morbos longos sequuntur; quibus spatium et quies unice medentur.

Cap. 14.

De Aqua Bristolica.

Aqua Bristolica nomen obtinuit eximiæ puritatis, et habetur in numero celebriorum remediorum ad phthisin, et ad alios morbos. Sed nemo, opinor, qui non hospes sit in chemicorum scholis, defendet puritatem hujus aquæ; et nescio an multo potiore jure vindicabit sibi famam medendi phthisi, vel alii morbo cuicunque.

Cap. 15.

De Bronchocele.

Tumor glandulæ thyroïdeæ frequens est in quibusdam Britanniæ partibus; et aliquando occupat eos qui alia quoque loca habitant. Fœminæ, maxime juniores, huic morbo præcipue sunt opportunæ. Ejusdem generis esse videtur, ac tumidum guttur in Alpibus; quod quamvis multa sæcula familiare fuit earum regionum incolis, nondum tamen compertum est vel vitæ periculum intentare, vel valetudinem multum perturbare, vel ullum omnino malum inferre, præter deformitatem. Vidi tamen aliquos, qui

suspicati sunt hunc tumorem, quodam corporis situ, fecisse spiritum paulo difficiliorem. Causam bronchoceles quærendam esse censeo in aqua, cujus proinde investigatio chemica multum desideratur. Nunquam novi hujusmodi tumorem suppurare.

Aqua marina, vel in qua liquatum est sal aliquod purgans, diutius pota, mutatio loci, aut ubi id commode fieri nequit, potio alterius cujuslibet aquæ puræ, qualis est distillata, vel Malvernensis, plurimum valebunt ad summovendum hoc vitium, et ad prohibendum ne revertatur.

Cap. 16.

*De Calculo Urinæ**.

Fœminæ minus opportunæ sunt calculo urinæ quam viri; neque enim tam aptæ sunt ad calculos gignendos, et, cum genuerint, promtius expellunt, priusquam grandiores facti molesti esse cœperint.

Non semper facile est discernere calculus sit necne, aut si fuerit, sedem ejus certo definire.

* Calculi in aliis quoque corporis partibus interdum nascuntur. In muliere quadam tumor inter dentes molares et linguam vehementer doluerat decem dies, tum ruptus est, et exiit calculus ad magnitudinem pisorum duorum.

Tumor prostatæ scirrhosus adeo similis est calculi, ut cognoverim summi judicii viros, et in arte sua exercitatissimos, post omnigenas inquisitiones diligenter factas, inter se dissensisse de natura morbi, quem hi prostatæ scirrhum, illi calculum vesicæ esse judicabant. Etenim calculus sic latere potest in vesica, ut eludat catheterem; cujus rei cum plura exempla vidi, tum præcipue in quodam, cujus vesica sæpe explorata fuerat a chirurgis peritissimis, et calculus nunquam reperiri potuit; tamen de mortuo extractus est qui pendebat fere duas uncias cum dimidio. Verum quanquam prostata sit in morbo, tumor ejus et durities minores esse possunt, quam quæ manu comprehendantur sic, ut certum de iis judicium fiat; præsertim cum prostata perhibetur aliquanto fieri tumidior, quandocunque cervix vesicæ calculo sæpius vexata fuerit. Scirrho hujus glandulæ semper accedit crebra cupiditas urinæ; simul insolita copia muci redditur, qui quidem eo abundantior est, quo pejus æger habuerit. Ad hæc, stranguria quoque et tenesmus sunt. Urina raro fit cruenta ex prostatæ scirrho; aut si forte cruor aliquis cum urina misceatur, non nisi exiguus est, et non augetur equitando. Tum stercora dura cum dolore excernuntur, et testiculi interdum tument; quæ signa propria sunt

hujus scirrhi. Verum nescio an optimum hujus morbi indicium sumatur ex universi corporis perturbatione, quæ perquam notabilis est: etenim macies est, et cibi fastidium, et debilitas, et frequens horror, concitantur venæ, et morbus indies augetur fere sine remissione. At calculosorum dolores diutius conquiescunt, atque, his exceptis, valetudo integra est: qua præcipue nota discernitur calculus ab ulceribus renum, aut vesicæ. Urina cruenta sine ullis signis ulceris intus latentis, maxime si motu et exercitatione augeatur, fere semper indicat calculum in urinæ viis hærentem. Urinæ cruentæ in libris medicorum aliæ multæ causæ memorantur, quas cum egomet vix unquam potui suspicari, opinione rariores fieri crediderim.

Postquam constiterit calculum esse, haud in promtu est definire qua parte situs sit; quæ tamen res non multum interest curationis: nam eadem medicamenta ubique convenient, nisi quod interdum opus erit cathetere ad calculum a cervice vesicæ dimovendum. In impetu autem doloris, ubi ubi is fuerit, opium est unicum remedium.

Urina nigra, vel cruenta, seu fuerit sine ullo dolore, sive cum hebete, aut interdum acuto paulum supra coxam, referenda est ad calculum renis. Cum doloribus quoque nephriticis

sæpe, sed non semper, vomitus est. Torpor femoris, vel cruris, dolor in flectendo corpore, testiculus sursum tractus, et dolor extremæ urethræ, adhuc minus certa sunt ejusdem mali signa.

Non constat, unde fiat ut calculus renum in aliis tam atroces dolores moveat, dum in aliis renes materia calculosa referciantur sine minimo doloris sensu. Facies, et situs calculi, videntur esse præcipuæ hujus discriminis causæ; tum quoque in nonnullis hominibus sensus acutior his partibus inest: cognovi enim ægros qui distincte perciperent totum calculi descensum per ureterem a rene usque ad vesicam; cujus alii ne minimam habent cognitionem. Hi calculi in descensu suo ad vesicam sæpe moras faciunt, et in iis locis ureterem dilatant, quod didicimus ex incisis calculosorum cadaveribus.

Dum vel renes ipsi, vel partes vicinæ dolent, multum muci gignitur, qui simul cum urina redditus nonnullos terret vano metu ulceris. Impetus doloris calculosi, quod post mortem manifestum fuit, levem inflammationem potest excitare, quæ, quanquam nullum sit ulcus, faciat humorem purulentum a cavitate renum exsudare, qui specie cremoris subsidens in urina, multo propius pus refert. Ulcus autem revera subesse ostendent puris copia, et assiduus

cursus, tum vero maxime humoris odor malus. Ulcera renum, ut par fuit credere, perseverarunt multos annos, et totus ren tabe consumtus est; quemadmodum sæpe fit in pulmonibus. Tamen ulcus alterutrius renis, modo spectet neque ad gangrænam, nec ad carcinoma, longe minus periculosum est, quam ulcus pulmonum; et plus spei est hujusmodi ægrum restitui posse in valetudinem non incommodam.

In fœminæ cujusdam urina per decem menses subsidebat ingens copia muci fœtentis, tam tenacis, ut fundo vasis fere agglutinaretur. Postea lineæ sanguineæ conspiciebantur in urina sine ullo dolore, aut stranguria, ne quidem cum in curru veheretur. Valetudo interea satis firma videbatur. Biennio post, cum gravida facta est, simul cum urina expulsa sunt nigra quædam corpuscula male olentia, et deinde brevi subsecuta sunt urina cruenta, singultus, abortus, et mors. Inciso cadavere, renem dextrum materia calculosa repl tum conspeximus; pelvis erat gangrænosa, et pure fœtido plena, totus ureter erat multum dilatatus, crassusque, et induruerat fere in cartilaginem. In sinistro etiam rene calculus repertus est; nullus autem in vesica. Hinc docemur; primo, mucum tenacem et male olentem cum urina posse excerni, quamvis nullum fuerit ulcus: etenim cum primum

is repertus est in urina hujus ægræ, ren quidem calculo vexabatur, at vero simillimum videtur cætera fuisse integra. Deinde, intelligitur ex hac historia calculum renis interdum nec dolorem nec stranguriam excitare.

Signa calculi in vesica sunt, crebra cupiditas urinæ, quæ in medio quoque cursu sæpe subito interrumpitur, dolor et calor mox post urinam, item tenesmus, et dolor extremæ urethræ, et urinæ vel incontinentia, vel suppressio, dum pulsus interea est naturalis, et valetudo cæteroquin bona. Omnia hæc mala plerumque exasperantur equitando, et interdum, sed rarius, ambulando; quilibet etiam motus nonnunquam urinam cruentat. Nonnullis, sed perpaucis contigit, incommoda ex calculo, quanquam gravia, vix omnino aucta fuisse vel ambulando, vel equitando; in quibus tamen post mortem constitit calculum fuisse unicam dolorum causam. Idem æger modo in curru vehi optime sustinuit, cui hic motus alio tempore fuit prorsus impatibilis. Tormentum ex calculo ortum non tam deberi magnitudini ejus videtur, quam faciei, et loco in quo situs est. Nam calculus procul dubio ita collocari potest, ut grandis licet et asper sit, levem tamen, aut nullam molestiam, sive renibus, seu vesicæ, afferat. Quod nisi ita esset, calculosum assiduo

dolore torqueri necessarium esset, nulla interposita quiete; quod quidem inter hos ægros inauditum est.

Qui semel natus et aptus fuit ad gignendam materiam calculosam in viis urinæ, is per totam vitam arena et calculis vexari consuevit; et posteris etiam suis eundem corporis habitum sæpe transmittit. Neque tamen desunt exempla eorum, e quorum vesicis, dum pueri essent, calculus extractus est, qui deinde vixerunt quinquaginta annos ab omni morbi indicio liberi. Alios etiam cognovi, qui, quanquam sæpe experti fuissent dolores calculosos, et multos calculos expulissent, tamen vesicam et renes habuerunt integros, nullo vestigio calculi, neque morbi cujuslibet, post mortem invento. Veruntamen, ubi quis arenam, et exiguos calculos expellere cum urina diu consuevit, deinde repente nullos videt per annum aut amplius, suspectæ illi esse debent hæ induciæ. Nam in hoc casu plerumque fit, ut omnis calculosa materia ad nucleum aliquem adhærescat, et ibi coacervetur, donec tandem justus calculus fiat, et signa consueta edat. Tunc non supervacua erunt illa remedia, quæ prosunt adversus arenæ generationem, quæve impediunt saltem quo minus hæc arena in urinæ viis subsistat. Calculum pendentem octo et viginti grana simul

cum urina viri cujusdam expulsum fuisse memini; fœminis etiam multo grandiores expressi sunt. Horum unum vidi, figuræ ovatæ, cujus minor ambitus erat quatuor pollicum; atque eadem mulier die sequente infantem enixa est conatu et dolore minoribus quam a calculo passa fuerat. Motus omnis solicite vitandus est, quoties urinam cruentat, quoniam arena circum cruorem facile concrescit, et fit rudimentum calculi.

Remedia ad calculum sunt vel illa quæ impetum doloris leniunt, vel quæ reddunt urinam idoneam ad calculos dissolvendos. Inter remedia priora nihil æque valet ac opium. Tincturæ opii guttæ viginti, vel quantum opus est, cum aquæ tepidæ sex unciis in alvum infusæ, multo efficacius tollunt dolorem, quam medicamenta ex oleo, vel ex seminibus oleosis. Uva ursi famam aliquam obtinuit omnem difficultatem urinæ sanandi; sed ad spem meam parum respondit. Neque tamen iners prorsus est herba, et destituta omni potestate in corpus humanum: quippe in quodam, qui eam sæpe sumserat, semper infecit urinam colore viridi. Præter hunc vero, neminem vidi in quo idem contigisse audiverim. Aqua calcis in multis urinam imbuit vi materiam calculosam dissolvendi. Tutum certe est hoc remedium. Etenim vidi

quibus hic fuit unicus potus per aliquot annos, et consuetudine etiam factus est non injucundus. Quidam calculosus, qui præ dolore vix omnino auderet ambulare, postquam diu sumserat hanc aquam, et ab omni alio potu abstinuerat, in curru vehi per vias lapidibus inæqualibus stratas facile sustinuit: præterea, urina ejus intra paucos dies comminuit, et in nihilum redegit, calculi fragmentum, quod antea immersum erat in urinam aliorum per aliquot menses sine minima ponderis diminutione. Sed, ut quod res est fatear, neque aqua calcis, nec aqua kali puri, ubique medetur huic morbo. Effectus horum medicamentorum in omnibus calculis tardus est, in aliquibus nullus: sunt etiam qui in ipsam aquam kali puri immissi vix aliquid de pondere suo amittunt. Veruntamen si sæpe impediant quo minus calculi nascantur; aut si eorum compaginem, ubi nati sunt, laxent, ut verisimile videtur, solvantque; spinas quoque et aspretudines aliorum expoliant, præcipuas doloris causas; utique remedia erunt haud contemnenda. Memini calculosum, qui aquæ kali puri semunciam quotidie sumsit in decem annos, sine minima suspicione mali, aut incommodi: et vix dubitari potest quin calculorum compaginem laxavisset; quippe cum urina exierunt unciæ aliquot fragmentorum,

quorum facies altera convexa erat, altera concava. Interea vir hic, quem morbus diu domi detinuerat, jam patiens esse vehiculi cœpit, et per ultimos vitæ annos parum doloris expertus est; licet antea crebras ac vehementes accessiones pati solitus erat. Quanquam autem tantus hujus medicamenti modus tot annos sumtus multum sane egisset ad mitigandum morbum, multum tamen supererat agendum: post mortem enim reperti sunt in vesica duo calculi, quorum major pendebat grana quatuor et quadringena, minor autem centum triginta duo; item ren alter calculis plenus erat. Dubium est aqua kali puri, et aqua calcis, adversus calculos renum prosint, necne. Quæritur etiam an usus horum remediorum intermitti debeat, quoties urina est cruenta, aut nova nascitur doloris accessio; necdum enim constat urinam inde fieri acriorem, sic ut exasperet hæc mala. Attamen, cum accessionum tempora paucos fere dies non excedunt, cumque alia medicamenta tunc necessaria sunt, tutius omittentur donec isti tumultus conquieverint. Quamdiu sumitur aqua calcis, aut aqua kali puri, plerique solicite cavent a cibis potionibusque acidis, ne scilicet vim medicamentorum hebetent. Nescio tamen an fuerint justo severiora medicorum de hac re præcepta. Facultas enim concoquendi

et digerendi cibos nondum adeo cognita et perspecta est, ut possimus definire quantum spatii intersit, priusquam acida suam naturam in ventriculo exuant, et alkalinos sales in se trahere haud amplius valeant; id quod perbrevi tempore fortasse efficitur. At potest majus impendere periculum ab aëre illo fixo, qui abundat non solum in visceribus, sed etiam in omnibus corporis humoribus; qui si cum istis medicamentis misceatur, illico tollet vim eorum extricandi aërem ex urinæ calculis. Ecquis autem tam consultus fuerit legum, quibus corpus humanum administratur, ut medicamentorum facultates explicare audeat?

Cap. 17.

De Dolore Capitis.

Natura dolorum capitis perquam obscura est. Variæ sunt eorum causæ, et sæpe sibi invicem contrariæ. Officia cerebri parum intellecta necessario offundunt tenebras morbis hujus partis. Multi ex iis videntur aliquid commune cum cerebro habere: nam dolor proprius est capitis, et longe diversus ab illo qui alia parte qualibet sentitur; quamvis, demto cerebro, eadem prorsus capitis, ac reliqui corporis, conformatio est. Porro cadaverum incisiones demon-

strarunt eum sæpe ex cerebri ipsius vitiis oriri. Hujus profecto morbi sedes, et longa ejus mora, et crebri reditus, jure possent incutere metum magni cujusdam detrimenti subsecuturi; quod tamen contra fit. Atroces enim capitis dolores nonnullos fatigarunt per totam fere vitam, absque eo ut vel mors acceleraretur, vel ingenii vires minuerentur; at ubi dolor conquieverit, ægri omnes res, sicut antea, ministrarunt. Paralyseos levissima accessio longe plus detrimenti affert, quam capitis dolores vehementes, crebrique, a pueritia usque ad senectutis initium. In hoc longo certamine valetudo corporis adeo non succumbit, ut morbum tandem ipsum vincere videatur, quem quidem ex innumeris ægris didici ætate ingravescente fieri mitiorem, et demum prorsus finiri. Quæ res vicem remedii implere debet, ubi omnia remedia frustra fuerunt: haud leve enim ægro solatium est, nosse morbum suum, qui medicamentis cedere recusat, tempori tandem esse cessurum. Idem quoque exitus est istius doloris capitis, qui incipit a caligine oculorum.

Hemicrania, sive dolor dimidii capitis, nomen inter medicos veteres obtinuit, quo ab aliis capitis affectibus distinguitur; tamen ex tam longa experientia nondum didicimus, præter sedem, quodnam sit discrimen inter hunc et

alios ejusdem partis dolores. Mihi profecto hemicrania a latere sinistro, sæpius quam a dextro, visa est; sive id casu acciderit, quod potius credo, seu lege quadam naturæ. In multis ægris subinde redire consuevit per totam vitam; et morbo articulari superveniente non levata est: sæpe quoque secuta est istum oculorum affectum, in quo dimidium rerum interit. Dolor alius capitis interdum sentitur supra lævum oculum, et multo adhuc minus spatium occupat, nempe ad magnitudinem pollicis unius. Diem unum et alterum hic perseveravit, et bis terve singulis mensibus reversus est. Fœminæ videntur opportuniores huic malo, quam viri, tum maxime illæ quæ affectu hysterico tentantur. Dolores alii sinciput, alii occiput occupant, alii quoque in aliis locis fixi sunt; quos omnes solicite numerare vix operæ pretium foret, nisi inde certiores fieremus, quid morbos hos faciat, aut quid tollat. Taceo dolores capitis Venereos, qui signis istius morbi propriis discernuntur, et propriis ejus remediis sanantur.

Nonnulli capitis dolores vere, vel autumno, vel etiam tempestate utraque redeunt. Pauci æstate, plures hieme molesti sunt; quidam experrectis somno. Plerique vero prorsus inordinati sunt, nulla certa tempora observantes.

Neque minus incertum est quamdiu dolor mansurus sit; modo enim paucas horas, modo diem integrum, modo plusculos dies perseverat; interdum vix conquiescit per aliquot annos. Interdum habitu corporis majorem in modum mutato finitus est hujusmodi affectus, qui fuerat ab ineunte ætate. Item asthmate superveniente cessavit; et fœminis gravidis pepercit, quas semper alias vexabat.

Dolori huic, satis per se molesto, alia interdum mala accedunt: nimirum vertigo, quæ aliquando antecedit, maxime in vetustis capitis doloribus, oculorum perturbatio, flammulæ, nubila, aut color aliquis ante oculos versatus, stupor, et caput quasi cingulo compressum; item affectus hysterici varii, quales sunt horrores, sudores frigidi, animæ defectiones, frigus pedum, torpor, veternus, sonitus, vocis atque luminis breves amissiones, nervi in artubus tracti, et mens turbata. Accessione graviore finita, caput interdum in diem unum leniter dolet. Capite laborante, ventriculus etiam sæpe tentatur inflatione, distentione, angore, dolore, ardore, nausea, vomitu, dejectionibus frequentibus, aut lumbricis. In non paucis ægris caput et ventriculus vicissim, aut male, aut bene se habent. Constat itaque consensum quendam inter has partes intercedere,

atque altera ægrotante, in altera esse causam morbi posse. Sanatis ulceribus veteribus, aliisque cutis vitiis, aut menstruis fœminarum perturbatis, credibile est ventriculum primum affici, et ex hoc deinde in caput malum transire.

Plerique capitis dolores vacant periculo; ubi autem ad hos accedant stupor, aut colli universi tumor, aut mentis alienatio, aut distentiones membrorum, res ægri nequaquam in tuto sunt; hujusmodi enim mala subsecutæ sunt epilepsiæ, paralyses, et apoplexiæ.

Ex cephalæis mortiferis nonnullæ, quod inspecto post mortem cerebro didici, ortæ sunt ex ingenti copia humoris cerebrum distendentis, vel ex partibus cerebri suppuratis, vel ex tumoribus in illo natis; unde primo dolor excitatus est, et postea, cerebro vehementius presso, nervorum facultates aut turbatæ sunt, aut perierunt. Multa huc pertinentia in scriptis medicorum reperiuntur, quæ, cum mihi propositum est historiam morborum literis mandare, non a libris, sed a natura petitam, silentio præteribo.

Adeo nihil perpetuum est in curatione horum morborum, ut eadem ratio medendi, nulla manifesta de causa, diversos plane, et contrarios exitus habeat, et modo levet, modo exasperet dolores per omnia, ut visum est, simillimos. Quænam itaque vera sit ratio sanandi hunc af-

fectum, viderint sagaciores, vel feliciores posteri: nobis profecto, haud semper dictu proclive est, quæ sit maxime probabilis.

Angor, et perturbatio animi, sonitus vehementior, defatigatio animi aut corporis, lux splendida, aër conclavis turba hominum calefactus et inquinatus, cruditas, tussis, fere semper intendunt capitis dolores. Cutis vitia, cibus, somnus, calor foci, æstas, hiems, regio tepida, podagra, et sub dio versari, in diversis hominibus diversos effectus edunt. Tamen vitia cutis, somnus, corporis tepor, æstas, regio tepida, et sub dio agere, maximam partem auxilio fuerunt. At lavatio frigida, sanguinis detractio per hirudines, vel incisa vena, cutis exulcerationes diu servatæ, fonticuli, et quæ movent sternutamenta, si nihil nocuerunt, quod nonnulli suspicati sunt, at certe sæpissime non profuerunt: in eodem censu sunt medicamenta nervorum propria, et balneum, et opium. Quanquam autem omnia, quæ vulgo jactantur, hujus valetudinis remedia, interdum fuerunt supervacua, at spem meam rarius fefellerunt emplastrum quod erodit capiti admotum, sanguinis sex unciæ per cucurbitulas singulis mensibus detractæ prope occiput, et pilulæ dormituro datæ, quæ habent aloës granum unum, radicis colombæ grana quatuor. Vomitus quo-

que sæpe profuit; et vomendi conatus opinione minus dolorem auget: itaque singulis mensibus utiliter elicitur. Vomitus seu voluntarius, sive medicamento excitatus, haud contemnendo fuit præsidio contra illum capitis dolorem qui initio febrium incidit; quem etiam certissime tollit emplastrum cantharidis inter scapulas impositum. Fomenta calida capiti, aut pedibus, admota, semper minuunt, sæpe tollunt hunc affectum; interdum illum tuto solvit opium.

Cap. 18.

De Dolore Capitis intermittente.

Cortex Peruanus remedium fere certum est ad febres intermittentes, in quibus universum corpus ægrotat. Quod si partis alicujus dolores certum habent circuitum, non solum hic cortex, verum alia omnia medicamenta, quæ huc usque tentavi, sæpe frustra fuerunt. Hoc eo magis molestum est, quia cum hujusmodi affectus occupet caput aut faciem, ut sæpe fit, ægri angore conficiuntur, qualem in paucis aliis morbis inveneris, siquidem æstimetur querelis, a quibus vix patientissimus quisque temperare potest.

Hic morbus modo occupat caput universum, quemadmodum alii capitis dolores, modo occi-

put, modo sinciput, sæpissime partem aliquam faciei; et quanquam ambæ in eodem ægro tentatæ sint, tamen pars sinistra sæpius afficitur, quam dextra. In impetu doloris labrum superius, vel gingivæ, vel gena, et musculus temporalis, vel hæc simul omnia adeo anguntur, ut ægri non sustineant manducare, nec devorare, nec loqui: verum os saliva, oculus impletur lacrymis, refugitque lumen; palpebræ quoque tument, et rubent, atque interdum præ summo dolore fiunt cœruleæ. Interdum calor faciei, et rubor, et insolitus salivæ cursus antecedunt; et ad hæc in nonnullis accedunt vomitus, et distentiones nervorum leves, et tremores partium affectarum. Accessiones modo horam unam, modo plures horas, vel etiam biduum manserunt, et circuitum habuerunt non minus certum, quam febres quotidianæ, aut tertianæ. Quinetiam rediit hæc pestis decimo quoque die, vel singulis mensibus, vel bis in anno. Plerumque tamen paulo inordinatior fit. Nonnullis contigit esse tam infelicibus, ut morbus potius esset continuus, quam intermittens, a levissimo quoque conatu loquendi, aut edendi, excitatus, motuve vehiculi, aut auræ frigidioris afflatu; sic ut in annos plures raro liberi fuerint ab hoc tormento. Uterque sexus obnoxius est huic morbo; maxime autem fœminæ. Nulla

ætas secura est, a pueritia usque ad octogesimum vitæ annum. Torpor quidam interdum fuit ad horas aliquot post accessiones; sæpius, ubi earum tempora præterierunt, omnia mala conquiescunt.

Quod ad curationem attinet, quæcunque corpus exinaniunt, aut supervacua fuerunt, aut perniciosa; nulla autem magis quam sanguinis missio. Cataplasmata molesta sunt, et ægrotantium calamitatem potius augent. Cortex Peruanus sæpe fallit, pariter ac radix valerianæ sylvestris, gummi fœtida, myrrha, moschus, camphora, opium, succus cicutæ, pulveres sternutamenta moventes, emplastra cantharidis, ulcera alte inusta, electrificatio, fomenta ex cicuta, lavatio pedum tepida, æther faciei illitus, vel spiritus vini, linimentum saponis cum vel sine tinctura opii, oleum succini, arteria temporalis incisa, dentesque refixi; neque plus profuit superveniens podagra. Attamen cortex cinchonæ interdum auxilio fuit, neque tam raro, quin primus locus huic medicamento jure tribuendus sit; hujus unciam quotidie sumere oportet in dies septem. Emplastra quæ erodunt sub auribus imposita interdum doloris impetum mitigarunt; neque tantum succi cicutæ, quantum sine vertigine sumi possit, non aliquando prosperum exitum habuit. In quibusdam ægris,

ubi nihil aliud auxilio fuit, quarta pars grani antimonii tartarisati, cum tincturæ opii guttis quadraginta, sex noctes sumta morbum prorsus fugavit. Aliis utilis fuit lavatio frigida. Quod si æger vel nequeat devorare, vel aversetur corticem Peruanum, aquæ in qua is decoctus est unciæ sex, et ejusdem in pulverem triti drachmæ binæ, semel vel bis quotidie in alvum infundi debent, et, ubi opus est, his adjicere licet tincturæ opii guttas quadraginta.

CAP. 19.

De Carbunculo.

CARBUNCULUS dicitur tumor magnus ruber, plerumque in dorso natus, cujus fundum spongiosum humore purulento madet, qui per omnes rimas copiose manat. Brevi accedit febris, cum jactatione multa, debilitate, fastidio, vigilia, et macie. Quæ cum sit ejus conditio, manifestum est eum vel causam esse, vel effectum, valetudinis majorem in modum perturbatæ. Seniores, et valetudinarii, maxime opportuni sunt carbunculo. Dicitur urina in hoc morbo super potionum modum mingi; quod tamen usus mihi non confirmavit. A quibusdam solita tantum copia reddita fuit, et

in ea aliquid plerumque subsedit: in uno prorsus suppressa est biduum ante mortem. Hoc malum semper periculi plenum est, et non raro mortiferum. Oportet dare tantum corticis cinchonæ, quantum sine fastidio sumi potest. Ad jactationem, et vigiliam, opium est tutum atque unicum remedium.

Cap. 20.

De Chorea Sancti Viti.

Chorea quæ dicitur Sancti Viti præcipue implicat pueros et puellas, ab usque decimo ætatis anno ad quindecimum. Neque tamen hoc adeo perpetuum est, quin curaverim sexennem hoc morbo laborantem; qui porro alteri contigit anno vigesimo. Ex ægris quos vidi, tantummodo quarta pars fuere mares. Crura et brach a nolentibus agitantur; brachia autem magis quam crura. Tum sua voluntate hos artus movere ægri non possunt, nisi paululum, et fere ridicule. Alterum latus corporis plerumque afficitur gravius quam alterum, sicut fit in hemiplegia; sed tamen in eodem ægro morbus modo hoc, modo illud latus infestat. Debilitas quædam, et breves nervorum distentiones, atque alia levia hujus affectus signa, non raro menses aliquot exercuerunt hos ægros, ante-

quam vera facta sit chorea: in aliis post vehementes nervorum distentiones repente nata est: sæpe genua prius dolent et impediuntur. Fit quoque lingua morbi particeps, unde omnes sic occupati balbutiunt: atque nonnulli adeo parum distincte loquuntur, ut animus vix possit intelligi; aliis vox ex toto supprimitur.

Puero cuidam cum crura vehementer agitabantur, motus involuntarii superabant omnes movendi conatus leniores; membris autem fortius impulsis morbus superabatur: ergo currere potuit, qui non potuit ambulare: quod etiam in ebriis fieri consuevit.

Ad hoc distentionum genus accedunt vertigines, torpores, angores ventriculi, somni perturbati, et macies, licet aviditas cibi non multum minuatur; postremo mens et ingenium fiunt infirmiora, et magis puerilia. Morbus rarissime periculosus est; trahit vero diutius. Paucissimi intra mensem restituuntur; et plerique ægrotant in menses duos, vel tres: unus et alter annum integrum laboraverunt. Quanquam raro repetat, interdum tamen contigit, ut qui ab eo convaluerunt, distentiones ejusdem generis leviores vere et autumno experti sint in annos tres aut quatuor. Perturbatio quoque animi gravior identidem revocavit obscura quædam ejus indicia per decen-

nium; nisi forte ad hystericum aut paralyticum affectum potius pertinuerint, quibus chorea Sancti Viti est cognata, non solum externa morbi facie, verum etiam remediis.

Sanguinis missio, et purgantia valentiora, haud bene conveniunt, ubi nullus est calor, aut inflammatio, et ubi morbus proprius est teneræ ætatis, et sexus infirmioris, atque etiam nullis adhibitis medicamentis sponte sua plerumque conquiesceret, illæsa corporis constitutione. Hæc, quæ ratio dictat, usus confirmavit. Nam sanguis copiose detractus, aut alvus vehementius mota, nunquam mihi visa sunt profuisse; et vix dubitare licet, quin interdum nocuerint. Pulveris myrrhæ compositi grana quinque, et pulveris opiati grana duo, adjecto syrupi quantum satis est ut fiant pilulæ, singulis noctibus dare juvabit, et simul quæcunque alvum lenissime movent, ubi ea nimis dura est; postremo aquæ ex herba aliqua amara cyathus semel vel bis quotidie sumendus est. Hæc remedia convenient, ubi quidem remediis opus sit. Cum vero æger morbo se colligere cœperit, tunc in frigidam descendere juvabit; quod etiam morbo nondum inclinato utiliter tentatum novi.

Cap. 21.

De Coxæ Morbo et Exulceratione.

In coxa aliquando fit vitium longum, aliud a sciatica, aut rheumatismo, in quo quamvis dolor modicus, periculum tamen summum est. Nascitur in articulo femoris; genu vero est in dolore, quo ipsa pars affecta fere vacat, etiam tum, cum tumor insignis est, et indicia puris manifesta. Femur extenuatur, et crus impar est corpori sustinendo. Hi ægri febre hectica et macie confecti interdum pereunt priusquam tumor vel per se, vel scalpello, aperiatur; sæpius pus in partem exteriorem fertur, ubi fit ulcus humorem multum fundens, quod ægrum antea ruentem præcipitat. Paucissimi illi qui ex hoc morbo evadunt, semper claudicant.

Hoc vitium in nonnullis indies auctum est per tres annos, priusquam occidit. Præcipue fit a sexto ad decimum sextum annum; qua etiam ætate articuli, et partes corporis exteriores, maxime affliguntur malis strumosis, quæ postea in pulmones et abdominis viscera verti solent. Coxæ autem exulceratio ad strumam pertinet, et cum aliis ejus signis sæpe simul incidit. Cortex Peruvianus, cicuta, opium, ulcera diu-

tius servata, et quæ alvum leniter movent, præcipua sunt ex iis quæ existimantur vel sanare, vel levare, hoc anceps malum.

Cap. 22.

De Crurum Dolore, Tumore, Inflammatione, et Ulceribus.

Dolores rheumatici et arthritici, et debilitas, communes sunt cruribus, et reliquis corporis partibus. Quædam illis propria sunt. Primo, tumores sine dolore: tum, acer humor, qui cutem facit densam, duram, et intentam, cum intolerabili prurigine, quique exit per omnes rimas cutis, sive fissa, seu unguibus lacerata fuerit: denique inflammationes de genere erysipelatis, cum dolore acuto, quibus nonnulli vexantur semel vel bis in anno, præcedentibus horrore et calore; hujusmodi inflammatio consuevit esse molesta aliquot dies, et interdum desinit in ulcus sordidum multos annos insanabile.

Hæc crurum vitia non semper intus nascuntur, sed interdum ex ictu. Fœminæ multo magis, quam viri, illis opportunæ sunt, præter inflammationem illam erysipelatodem quæ paucos dies manet. Adolescentulæ, quibus integra valetudo est, interdum experiuntur tumores in

pedibus, præsertim æstate; quod raro, aut nunquam, juvenibus sanis contingit. Graviditati fere semper accedit crurum tumor. Rubor totius cruris cum cute crassa, duraque, et impatibili prurigine, et humoris acris profusione, non raro vexat mulieres, quæ annum quadragesimum excesserint, atque omnem chirurgorum artem diu fallit. Multo pauciores viri tentantur vel hoc morbo, vel ulceribus crurum.

Quod si hujusmodi tumores, et inflammationes, et ulcera, propria fere sint crurum, tum præcipue fiant, ubi sexus, et ætas, aut casus aliquis, universum corpus, vel has partes reddiderint infirmiores; auxilio esse debet quicquid vim atque firmitatem vel augeat, vel imitetur; id quod pollicentur fasciæ cruribus arcte obvolutæ. Quam tuto hoc fieri possit, ex eo manifestum est, quod qui in lecto se continent, impune dissipant hos tumores. Quin et ulcera sic redduntur multo tractabiliora, et tuto consanescunt. Nempe imbecillitas crurum, pondere humorum deorsum latorum oppressa, eo corporis situ levatur, perinde ac fieret per tibialia arctiora. Neque tamen est dissimulandum tumores atque ulcera in cruribus sæpe deberi nimiæ humorum acrium abundantiæ, qui medicamentis reprimentibus tuto repelli

non possunt. Difficultas spirandi, quæ ex aqua in pectore fortasse orta erat, et in horas mortem intentabat, cœpit mitescere protinus ut in artubus inferioribus ingens aquæ copia cutem subiisset. Calores quoque, et multa ventriculi et aliarum partium mala, exulceratis cruribus soluti sunt. Contra, ulceribus his temere sanatis, secuti sunt dolores in capite, vertigo, torpor, spirandi difficultas, cibi fastidium, et ventriculi viscerumque angores. Quamobrem animo diligenter attendendum est, qualis hodie sit ægroti valetudo, et qualis olim fuerit, unde optime discernet medicus, hæc vitia tuto sanari possint, an consultius fuerit patienter ferre præsens malum, ne in ejus locum gravius subeat.

Sales purgantes alternis auroris sumti, sic ut alvus bis vel ter descendat, et corticis Peruani scrupuli duo singulis noctibus dati, quibus, si visum fuerit, sexta pars grani hydrargyri calcinati adjecta est, remedia sunt apta ad educendos, vel corrigendos humores vitiosos; atque hæc continuare oportebit in mensem unum aut plures. Ulcus supra genu excitatum modo utile est in his affectibus, modo supervacuum.

CAP. 23.

De Cutis Vitiis.

VITIORUM cutis multiplex est natura et facies. Si modo color ejus mutatur, at neque eminet aliquid, nec dolet, vix morbus dici meretur. Hujus generis sunt maculæ purpureæ similes earum quæ in febribus nascuntur, quas in pueris nonnullis vidi ubique sparsas, hic exiguas, illic latiores, sine febre, aut ulla valetudine adversa: post paucos dies sua fere sponte decedunt*. Nec majoris intersunt illæ maculæ cœruleæ, vel lividæ, quibus seniorum artus interdum notantur.

Pustulæ exiguæ sæpe nascuntur in cute, et mox recedunt. Interdum vero manent, et serpunt latius, et fiunt furfureæ, vel squamosæ, vel crustam habent, quæ rimas agit, et humorem profundit. Hoc sæpe fit in facie, et cruribus; interdum quoque, sed multo rarius, totum corpus hujusmodi scabie, fœda pariter ac molesta, occupatum est. Pustulæ modo rubræ sunt, modo ejusdem cum reliqua cute coloris, modo humidæ, modo aridæ, tum aquosæ, vel

* De his, vide quæ infra præcepta sunt cap. 78.

purulentæ, vel cum dolore, aut prurigine, vel utroque vacantes; quædam etiam prope accedunt ad furunculos. Denique, ungues fiunt asperi, crassi, et squamosi. Pustulæ confertæ, exiguæ, aqua plenæ, postquam ruptæ fuerint, punctis cruentis cutem notaverunt, non sine prurigine et dolore.

Vitiis cutis modo memoratis nomina imposuerunt medici veteres; quod vero cuique nomen datum est, hodie nec scitu facile est, neque multum refert scire. Quamobrem distributiones horum morborum in varias species, et titulos, quæ olim obtinebant, nunc fere negliguntur. Ex his plurimi, qui proprio nomine carent, vulgo, sed parum recte, appellantur scorbutici. De vero scorbuto, et lepra, nihil habeo quod dicam, cum alter rarissimus est in urbibus, altera in Anglia pene ignota: unde factum est, ut hos morbos nunquam curaverim. Præter hos autem, scabies, herpes, et porrigo, sunt fere sola cutis vitia, quæ plerique medici iisdem nominibus nominare consenserunt.

Nonnulli cutis morbi a parentibus derivantur; et ubi hoc non fit, tamen sæpe habent initium, non tam a cutis ipsius vitio, quam a malo corporis habitu; quales sunt, qui infantes nascentes occupant, et cum paucis intermissionibus usque ad mortis diem perseverant. Post morbillos et

variolas interdum subsecutæ sunt cutis deformitates, quæ antea nullæ fuerant; sive ortæ sint ex labe quadam, quam isti morbi impresserant; seu tum demum excitata fuerint earum semina, quæ diu delituerant; seu denique casu et fortuito factum sit, ut hoc potissimum tempore prodirent. Etenim id frequentius eventurum credibile est, siquidem ea foret morbillorum et variolarum natura, ut gignerent aut alerent cutis vitia.

Pustulæ maxime vernis temporibus oriuntur, aut increscunt. Secundum ver, autumnus his malis infamis est. Tamen hoc non est perpetuum. De æstate, et hieme, nihil certi affirmare possum, cum in utraque tempestate morbos, de quibus sermo est, modo auctos, modo mitigatos esse comperi. Calor lecti, aut foci, exanthemata nonnulla fecit recedere, quæ reverterunt protinus ut corpus frigebat. In aliis, et forsitan pluribus, contrarii sunt caloris effectus.

Humor post aures infantibus frequentissimus est; et interdum, vel ob acrem ejus naturam, vel ob sordes non rite ablutas, per caput universum et faciem serpit. Furfureæ aspretudines ad magnitudinem pollicis unius, aut amplius, corpus sæpe et membra hic illic deformant, et non raro initium habent super olecranon. Impati-

bilis fere prurigo, sine ulla cutis mutatione, frequens est in ictero, et senectutis quoque incommoda sæpe non mediocriter auget*. Quibusdam mulieribus pustula exigua in naso orta est, quam super crusta innascitur, et serpit late, donec nasum totum, faciem, et collum contexerit, atque multos annos vincit omnia omnium medicorum, et circulatorum, remedia. Inter mares hæc species rarior est, neque tamen prorsus ignota. Furfures, et squamæ, in diversis corporis partibus, maxime in capite, nonnullos male habent per totam vitam.

Inter veros cutis morbos, haud facile alium inveniemus contagiosum, præter scabiem, et porriginem. Fœmina, cujus cutis maculis latis furfureis quinquennium vitiata fuerat, lactabat infantem a materno morbo prorsus liberum. Est quoddam cutis vitium per omnia scabiei simile, et quod habuit initium ex vera scabie, tamen contagione alios non afficit, neque cedit usitatis psoræ remediis, tum quoque in quibusdam redit quotannis per multos annos. Dum auriculæ tument, et rubent, et humorem multum fundunt, sæpe fit, ut glandulæ quoque in cervice tumeant; quod etiam fieri consuevit, ubi emplastro cantharidis imposito aqua abunde exit. Sed hi tumores sine ope aliena facile subsidunt.

* De cutis pruritu, vide infra cap. 76.

Omnibus in confesso est malum corporis habitum varia cutis vitia inferre; et, uti suspicor, quæ principio erant cutis solius injuriæ, eæ tandem communicatæ sunt cum corpore universo. Vidi enim exempla cutis ambustæ, aut collisæ, quam secuta sunt signa omnia istius habitus, qui vulgo appellatur scorbuticus, vel strumosus, quanquam valetudo antea fuisset integerrima. In aliis etiam vidi morbos cutis adeo non profuisse valetudini, ut secum attulerint languores, et capitis dolores, qui simul semper accesserunt, decesseruntque. Hæc autem rariora sunt. Multo sæpius fit, ut, pustulis enatis, totum corpus levetur, tanquam illud, quicquid nocebat, in cutem verteretur. Quod si pustulæ vel recessissent ultro, vel repulsæ fuissent, protinus incubuerunt dolores in capite, vertigo, languor animi, vigilia, tussis, cibi fastidium, ardor stomachi, inflatio, nausea, angores ventris, dolores vagi, febricula, et macies. Dubium est in nonnullis, asthma, phthisis, et paralysis, referenda sint ad vitia cutis intus versa, an utraque causam habuerint communem. Etenim fieri potest, ut grave aliquod malum undecunque invectum, vires corporis in tantum afflixerit, ut amplius non valeat se levare ægritudine illa, quam in cutem trajicere consuevisset.

Humor qui exit post aures puerorum per qua-

tuor primos vitæ annos, aliam curationem non postulat, nisi ut partes illæ sæpe colluantur aqua tepida; quod si cuticula attrita sit, linteum unguento quovis leni delibutum inter auriculam et caput erit interponendum. Reprimentia omnia vitanda sunt; quoniam intulerunt difficultatem spirandi, nervorum distensiones, atque alia mala, quorum nihil accidisset, si soli naturæ res fuisset permissa, quæ, sine auxilio artis, quicquid est mali summovebit, quamprimum conveniat. Ubi vero ex usu medicamentorum exsiccantium puer cœperit ægrotare, utile erit unguentum cantharidis, quod humorem revocet in loca consueta.

In adultis non quidem periculosa, sed sæpe difficillima sanatu sunt ea mala, quibus cutis obnoxia est. Multa enim sunt, quæ insederunt penitus, et inveteraverunt, sic ut omnia superent remedia extrinsecus, vel intus adhibita: sæpe quoque falso existimantur sanari, quæ modo ad tempus subsistunt. Neque in proclivi est discernere medicina vincantur, an sponte sua, ut solent, recesserint, mox iterum reditura. In quibusdam postquam conquievissent viginti annos, demum reversa sunt, et indomito furore sævierunt; palam facientia causam tamdiu intus latentem non minutam quidem, nedum sublatam esse.

Ubi sudor abunde exit, et difflari nequit, sicut in inguine, et sub mammis fœminarum, atque in collo, et aliis partibus infantium pinguium, ibi mora sæpe fit acer, et cuticulam vicinam exest. Præsidio sunt ablutio frequens, et pulvis amyli aut argillæ aspersus, denique unguentum lene exceptum linteo et interpositum sic, ut partes attritu ne lædantur. In mulieribus gravidis multæ deformitates cutis, antea insanabiles, sponte sua cessarunt, quæ tamen omnes post partum recruduerunt. Exulcerationes nonnullis subvenisse visæ sunt, evocando et expellendo humores perniciosos, qui cutem fœdabant: aliis autem illæ fuerunt supervacuæ.

Quod attinet ad remedia extrinsecus admovenda, illud sedulo tenendum est, acriora plerumque convenire, ubi pruritus est; sin dolor fuerit, lenia esse adhibenda, quæ solvant potius quam intendant dolorem, ne forte inflammationes molestæ, vel etiam periculosæ, moveantur. In hunc finem vel aqua pura haud prorsus contemnenda est; nam interdum aquæ calidæ vapor, et fomenta, aut lavatio tepida, aut frigida, vicem remedii implent. Sic enim diluuntur humores acres qui cutem mordendo exasperant; tum quoque furfures, squamæque, emolliuntur, et detergentur. Hæ aquæ facultates fieri possunt valentiores adjecto vel sale,

vel sulfure, aliisque simplicibus. Itaque aqua marina, et fontes medicati, vim habent majorem, quam aqua pura. Medicamenta e plumbo, quanquam minime acria sint, tamen principem locum tenent inter ea quæ extrinsecus adhibentur; idque non solum adversus calorem, et dolorem, sed etiam ubi tantummodo prurigo est. Aqua, unguentum, aut emplastrum, quæ habent lithargyrum, aut cerussam, cum aceto, in quotidiano usu sunt; et, quantum adhuc didici, pares sunt eorum vires. Unguentum picis prodest etiam non modo ad illos cutis morbos quibuscum prurigo est, sed etiam ubi rimæ sunt et exulcerationes, nam plerumque nullum dolorem excitat; nonnullis tamen nimis exsiccans visum est, non sine aliquo doloris sensu. Sulfur quidem adversus unum cutis morbum proprie valet, ideoque in plurimis aliis, cum extrinsecus, tum intus, tentatum est: quo eventu, viderint alii: mihi certe, præterquam in psora, parum respondit. Semina staphidos agriæ, et radix hellebori albi, sunt acria admodum; et videndum est ut eorum modus accuratissime definiatur, si quando intus dentur; quod proinde raro factum fuit. Tamen radicis hellebori albi granum unum tuto sumitur. Staphis agria vero an impune et utiliter sumi possit, nondum didici. Quæ ex helleboro albo fiunt, si extrin-

secus adhibeantur, adeo sunt efficacia, ut, præter vim suam adurendi, facultates proprias ad sanandam cutem habere videantur. Medicamentum ex staphide agria fit immittendo seminum contritorum semunciam in aquæ ferventis libram, cui, ubi egelida est, adjicitur spiritus vini rectificati selibra: humore colato partes affectæ madefaciendæ sunt mane et vespere. Quod ex helleboro albo fit, habet radicis semunciam, aquæ ferventis uncias viginti, quibus frigefactis et colatis adjiciendæ sunt tincturæ veratri unciæ quatuor: hoc etiam mane et vespere est adhibendum. Ubi cutis tenerior est, hæc interdum calorem et dolorem nimium excitabunt; sed his occurritur aquam adjiciendo, donec calor et dolor fiant tolerabiles. Cum vero cutis in diversis hominibus tam diversa est, nec staphidos agriæ, aut hellebori, vis ubique eadem; itaque pondus aquæ superinfundendæ, nisi experimento, definiri vix potest. Earundem herbarum pars una commode miscetur cum unguenti simplicis partibus tribus; quo loca affecta singulis noctibus sunt inungenda. Piper quoque, et alia medicamenta acria, inter remedia cutis recensentur; item unguenta et emplastra quæ habent cantharidas, quorum tamen vires non satis cognitas habeo et perspectas. Alumen, et vitriolum, ex aqua liquata, cutis

pruriginem, quæ sine pustulis fit, minuunt; et præterea squamas cutis semimortuas deterunt, et nitorem ejus reddunt. Justum horum ad aquam pondus ostendent ardor et dolor quem excitant: qui si non sint immodici, illud non erit nimium. Ad hanc rationem conficienda sunt omnia medicamenta acria, quæ cuti admoventur.

Medicamenta ex hydrargyro, præter acre illud, quod chemici adjiciunt, propria quadam vi pollent morbis cutis medendi. Argentum vivum, per se lenissimum tactu, contritum cum adipe donec apparere desinat, deinde unguenti vel emplastri modo impositum, auxilio est adversus multa pustularum genera. Medicamenta chemica ex eodem confecta vim habent naturali majorem. Horum elegantissimum simul ac valentissimum est hydrargyrus muriatus in aqua, vel spiritu vini, dissolutus; qui etiam colore et odore omni vacat. Ex reliquis medicamentis mercurialibus, quæ in aqua, aut spiritu vini dissolvi non possunt, fiunt unguenta et emplastra: semper vero oportet cavere, non solum ne dolorem nimium inflammationemque moveant, sed etiam ne salivæ cursum excitent, quæ vis est argenti vivi propria, quocunque modo adhibeatur. Hydrargyri muriati drachma ex aquæ libra liquari debet. Quod si ei-

dem modo aquæ adjiciatur hydrargyri muriati semuncia, medicamentum fiet longe nimis acre, ex quo dolorem notabilem tumoremque natos esse vidi, quamvis exiguæ tantum corporis parti fuisset admotum. Præstat dissolvere hydrargyrum muriatum in aqua pura potius quam in aqua calcis, cum hæc malum colorem inducat, et remedii vim minuat; quod certe multo commodius fieri potest detrahendo aliquid de modo hydrargyri, ubi dilutius medicamentum postulatur. Permagni interest ad salivam excitandam, hydrargyrus exiguæ, an ampliori corporis parti, admoveatur; atque ad hoc animus attendendus est, haud minus quam ad vim ipsam medicamenti. Unguentum hydrargyri nitrati toti faciei quotidie inunctum est per plurimos dies sine præsente dolore, aut subsequente salivæ cursu. Quam tutum sit unguentum calcis hydrargyri albæ, intelligitur ex usu quem hydrargyrus nitratus præstat chirurgis sine periculo movendi salivam. Calces bismuthi, aut zinci, aspersæ, seu contritæ cum adipe et inunctæ cuti, sunt potius ad cutis mulierum gratiam custodiendam idonea, quam remedia ullius vitii, quod morbus dici meretur.

Remedia intus data, vel expellunt, vel emendant, humores vitiatos. Purgantia valentiora his ægris non bene conveniunt; quippe vires

prius exhauriri possunt, quam causa morbi tolli. Quæ lenius alvum solvunt, longo spatio sumta, optime facere censeo adversus cutis morbos. Inter hæc sales purgantes usu comprobantur, et aliis medicamentis anteferuntur, cum tuti pariter ac commodi sint; neque enim propterea tanquam ægros agere expedit, verum cætera omnia quemadmodum sanis facienda sunt: nam sales non offendunt ventriculum, neque vires affligunt; quin cognovi mulierem infirmi corporis, quæ, cum aquam marinam in annum quotidie potaret, robustior grandiorque facta est. An præstent sales naturales, quales sunt in aqua marina, vel in fontibus salinis, an qui cura nostra comparantur dissoluti in aqua pura; an etiam ex his aliquis, magis quam reliqui, humano corpori amicus sit, cutisque sordes potentius tollat; hæc cum nulla adhuc experientia comperta sint, proinde omnes in eodem loco sunt habendi. Modus horum salium tantus esse debet, qui bis terve alvum moveat. Interea attendendum est ad vires corpusque ægroti, quæ ubi amittuntur, purgantia erunt aliena.

In medicorum libris innumera inveniuntur remedia ad emendandos humores qui cutem fœdant. Ex his cortex Peruvianus, quæque e mercurio conficiuntur, principem locum tenent. Ad vitia leviora, drachmam unam, vel

scrupulos binos, ejus corticis in pulverem triti, quotidie sumere oportebit per aliquot menses; qui quidem postquam hoc modo diutius sumtus est, non solum cuti, sed etiam universo corpori præsidio fuisse visus est, excitando cibi cupiditatem, concoctionemque, et amovendo assuetas destillationes. Adversus mala inveterata et vehementiora, sexta pars grani hydrargyri calcinati data fuit quotidie tres aut quatuor menses tuto et utiliter. Eodem fere valet octava pars grani hydrargyri muriati dissoluta in aqua, aut in spiritu vini. Hæc ratio medendi mihi visa est cæteris anteferenda. Verum hæc, et alia omnia quæ expertus sum remedia, interdum vicerunt inveterati cutis affectus.

De Herpete.

Herpes incipit a dolore, qui perseveravit biduum triduumve antequam cutis mutata est: tum vero in conspectum veniunt perexiguæ pustulæ, sive vesiculæ aqua plenæ, quæ initio aliquantulum pruriunt: interdum quasi zona totum corpus cingunt, unde etiam cingulum morbus vocatus est. Ad hæc interdum febris quoque accedit. Pustulæ acu aperiendæ sunt, partesque affectæ emplastro quovis molli contegendæ, ne vestes attritu dolorem intendant, qui

aliquando parum levis est. Raro fit, ut hæ pustulæ desinant in ulcera mala; quanquam in corpore senili, aut mali habitus, tarde sanentur. Sed maxima pars morbi sæpe restat, postquam pustulæ prorsus consanuerint, et cuti color naturalis fuerit restitutus. Quippe interdum subsecutus est dolor pungens et ardens, qui ægrum fatigavit per aliquot menses, vel etiam in annos duos vel tres, neque linimentis quibuslibet oleosis aut opiatis leniri potuit. Loco hujus doloris quidam sentiunt cutem torpere. Memini ægrum, in quo herpes ei parti insederat, qua clavicula cum humero committitur, ubi in tantum acuebatur sensus, ut non sine summo dolore brachium movere posset, aut pati plumam linimento lenissimo tinctam: soluta quadam veste corpus contegebat, cum tunicam consuetam induere per triennium non sustineret. Parem tamen huic dolorem alias nunquam mihi contigit videre. Fœminæ quinquaginta amplius annos natæ claviculam dextram herpes occupavit, febrem movens, et dolores, qui totum brachium torquebant; herpes et febris diu trahebant; dolor quoque cum cute squamosa multos menses perseverabat, donec brachium resolutum esset, digiti assidue tremerent, atque omni motu voluntario interdum

carerent; quæ mala post tres annos nondum cessaverant, et nescio an per totam ætatem forent mansura.

De Porrigine.

In porrigine, seu tinea, nascuntur squamulæ exiguæ, quæ pruriunt cum capillorum defluxu. Sensim serpit vitium, et tandem totum caput contegit. Interdum altius penetrat in cutem, quam exulcerat, et scabie humida fœdat. Ætas puerilis opportunior est huic morbo, quam adulta; et pueri magis quam puellæ: ex adultis multas vidi fœminas, sed paucos viros hac peste occupatos. Morbus est contagiosus, et facillime cum aliis communicatur, qui pectinibus, aut pulvinaribus, aut capitis integumentis iisdem utuntur, quive, ut fit inter pueros, ægrorum capitibus sua admovent. Ubi autem hæc omnia caute vitata fuerint, novi pueros una esse, et ludere in unis ædibus, absque eo, ut ille qui porrigine implicitus erat, alios inficeret.

Quædam corpora istius habitus esse videntur, ut humores acres specie porriginis in caput facile transeant. Aliquando tussis cessavit protinus ut hoc vitium caput occupaverit; quo etiam decedente, morbus in pectus iterum inclinatus est, et spiritus creber et difficilis factus.

In sexu muliebri porrigo nonnullas infestavit a prima ætate usque ad mortis diem, neque ulla victus aut medendi ratione tolli potuit. Sæpe sanatu difficilis est etiam in pueris qui ex aliis eam contraxerint, quique alioquin integri sint. Ante duos tresve menses raro summovetur; atque in nonnullis post totidem annos vix finitus est.

Principio caput radendum est, et unguento picis superimposito vesica suilla contegendum. Hoc medicamento porrigo intra duos vel tres menses sæpe fugatur. Quod si squamulæ denuo renascantur, utile erit caput mane et vespere lavare aqua in qua helleborus albus decoctus est, donec nullæ amplius conspiciantur. Ubi malum altius penetraverit, cutemque exulceraverit, tum oportebit alutæ illinere et superinjicere unguentum calcis hydrargyri albæ; idque tamdiu admovere donec ulcus ad sanitatem fuerit perductum. In corpore sano vix opus est medicamentis intus datis, ubi constat porriginem recenti contagione contractam esse.

De Scabie.

In psora, vel scabie, nascuntur pustulæ exiguæ aqua plenæ: licet interdum majusculæ sint cum fundamento rubro, et pure impleantur, fere tanquam variolæ. Species utraque

cum molestissima prurigine fit; tum præcipue occupat manus, et articulos; interdum corpus fere universum obsidet, præter faciem, quæ nunquam, vel certe rarissime, ullis scabiei indiciis maculatur. Contactu hic morbus facillime contrahitur. Quædam est etiam ejus species, quæ quanquam in ipso corpore non genita sit, sed aliunde advecta, quanquam et consuetis remediis primo sanata fuerit, tamen non cessat redire semel vel bis quotannis: atqui alios tunc non inficit, ne quidem ejusdem cubilis consortes; et nescio an ullis medicamentis citius fugari possit, quam per se fuisset finita.

Scabies dicitur oriri ex vermiculis, acaros vocant, qui sub cute agunt cuniculos, unde fiunt prurigo et vesiculæ. Hos equidem vermiculos nunquam vidi; sed ut revera subsint, a viris fide dignis accepi, qui eos se vidisse testati sunt. Nescio tamen unde fieri potuit, ut accuratus ille explicator naturæ Johannes Canton sedulo, sed frustra, illos quæsivisset; quod ab ipso audivi: et memini me idem audivisse ab Henrico Baker, qui in utendo microscopio excelluit, et librum de eo conscripsit, qui in omnium manibus est.

In quibusdam regionibus scabies existimatur salutaris esse, et proinde ocyus sanari non debere. Quod quidem adeo ridiculum est, ut

vix mentione, nedum confutatione dignum sit. Hanc tamen sententiam æque veram esse censeo, ac illam, quam multi viri graves tuentur, de salubritate podagræ. Inter remedia hujus morbi principem locum tenet sulfur, quod specificam, quam aiunt, seu propriam quandam facultatem habet illi medendi. Hoc semper tutum est, et nunquam nimis cito adhiberi potest; itaque omnibus aliis est anteferendum. Sed illud odiosum est, quod odor malus, et fœditas hujus medicamenti, delicatioribus et fastidiosis offensæ esse solent. Unguentum sulfuris locis affectis inunctum quotidie, morbum hunc plerumque tollit intra decem dies. Idem unguentum pedibus solis illitum, aut etiam sulfur indusio aspersum, eodem valere feruntur.

Argentum vivum videtur privatim efficax esse contra hoc vitium. Etenim si cum ovi albo, aut quolibet succo glutinoso conteratur, deinde zonæ laneæ illinatur, et corpori circumdetur, sæpe morbum solvit. Tamen mirum videtur unde evenerit, ut in morbis Venereis, postquam corpus sesquimensem inunctum fuerit unguento hydrargyri, scabies interdum maneat invicta. Dubium quidem est, medicamenta ex hoc metallo laboriosius composita, propria quadam vi fiant antipsorica, an tantum ratione naturæ suæ acris et exedentis,

quæ hæc, non secus ac alia ulcera impura, sordidas et semimortuas partes consumendo, sanationi apta reddat. Horum pulcherrimum est, quod habet hydrargyri muriati drachmam unam vel duas ex aquæ puræ libra; quo partes scabiosæ sæpius madefieri debent. Unguentum calcis hydrargyri albæ tutum quoque est, neque inelegans, et singulis noctibus illinendum est. Nonnulli, qui languore animorum, et doloribus ventris, et vagis, conflictati sunt, postquam per hæc medicamenta scabiem depulissent, culpam omnem in argentum vivum contulerunt. Cum vero perpauci eorum qui hac medendi ratione usi sunt, in similia mala inciderint; cumque aliis de causis longe plus argenti vivi corpori admotum fuerit impune; jure licet suspicari languores et dolores ad mercurialia remedia non pertinere.

Radix hellebori albi non infimum locum obtinuit ad sanandam scabiem, cum inodora est, et omni vacat periculo, et in plerisque efficax est. Medicamenta ex illa facta adeo acria esse debent, ut levem excitent dolorem, et non moveant inflammationem. Ad hunc finem, una pars radicis in pulverem tritæ cum unguenti partibus octo miscetur. Hoc autem unguentum eodem, quo unguentum sulfuris, modo adhibendum est. Juvat etiam partes affectas

bis aut sæpius quotidie madefacere aqua in qua hæc radix decocta est.

Morbi contagiosi alii, tanquam variolæ, et morbilli, hominem semel tantum in vita occupant; alii, velut angina mala, et tussis convulsiva, rarissime, interdum tamen bis invadunt; alii corporum tempestatumque habita ratione incidunt, cujusmodi sunt dysenteria, et febris castrensis, et pestis. Scabies autem, et lues Venerea, nunquam ita desinunt, ut non toties redire possint, quoties contagionis occasiones novæ nascantur. Bene itaque factum est, quod ex tribus illis specificis remediis, quæ nobis divina bonitate tributa sunt, duo fuerint horum morborum propria. Quod nisi ita esset, morbi profecto turpes, indies serpentes, tandem universum genus humanum implicuissent.

CAP. 24.

De Destillatione.

NECESSARIUM est os, et fauces, et nares, atque oculos assidue madere; quapropter humor manat de quibusdam glandulis, et membranis; qui si modum naturalem excedat, dicitur destillatio, gravedo, vel catarrhus. Hoc profluvium potest oriri vel ex resolutione, et

debilitate glandularum; vel ex abundantia nimia humoris, qui hac via commodissime expellitur; vel denique ex pituita tenui atque acri, quæ oculos facit debiliores, nares ad assidua sternutamenta irritat, tracheamve ad tussiendum cum raucitate, dum istæ partes omnes leniter dolent non sine quadam capitis gravitate. Quamdiu destillatio oculos tantum, naresque infestat, sine tussi est: quod si glandulis quæ in faucibus sunt insideat, tum non solum tussis erit importuna interdiu, sed tantum humoris noctu destillabit et colligetur, ut æger excitetur e somno fere strangulatus, nec sine magno certamine spiritus vias expedire valeat; interdum forsitan vi humoris oppressus, subito extinctus sit. Tamen in quibusdam, qui subinde expergiscuntur animam agentes, et quasi jamjam strangulandi, is affectus ad spasmum quendam, aut distentionem nervorum, referendus esse videtur, tenuisque illa quam exspuunt pituita, dum mortem instantem propulsare certant, effectus esse potius quam causa mali.

Ubi destillatio paucos tantum dies manet, ad frigus collectum refertur, et fere negligitur. Interdum tamen fit morbus longus, et paucis intermissionibus perseverat, modo aliquot menses, modo annos quatuor; modo redit singulis noctibus per decennium; modo bis in

mense per multos annos. Quinque ægris contigit graviter laborare hoc morbo per mensem omni æstate: alium totam æstatem afflixit quotannis: alius nunquam nisi æstate ab eo liber fuit. Malis graviditatis interdum accessit destillatio, et exinde in una fœmina perseveravit quatuor annos. Menstruis inordinatis, inter alias valetudinis perturbationes, subsecutum est immodicum salivæ profluvium; quod etiam mulieres hystericæ expertæ sunt in duos tresve menses, perinde ac si vivo argento delibutæ fuissent. Anginam malam interdum excepit importuna spuendi necessitas, quæ ægrum diu fatigavit. Glandulas quæ salivam excernunt, argentum vivum, ut vulgo notum est, privatim solicitat, et profluvium earum in immensum auget. Accidit igitur quibusdam, qui hoc medicamento modice tantum usi sunt, in menses aliquot sputis molestissimis vexari; interdum etiam ultra triennium. Hydrargyrus cum sulfure similem habuit exitum, et semel, postquam sumtus fuerat quadraginta dies, salivæ cursum excitavit, qui non nisi triennio post supprimi posset. Mulieres haud paucas novi, quæ sumtis medicamentis mercurialibus hoc modo afflictæ sunt; sed neminem marem sic laborasse memini.

Ex hoc tanto pituitæ profluvio corpus atque

vires interdum minuuntur; interdum constiterunt, licet id diutius permanserit. Gravitas et dolor capitis toties levantur destillatione copiosa, ut dubium sit morbus, an remedium dicatur; et proinde an temere, et vi, supprimi debeat. Morbus in quo pondus et lenis dolor capitis est, cum febre, et tenuis pituitæ destillatione, interdum fit frequentissimus, unde ægri admodum languent; et pauci quidam inciderunt in febrem lentam, et sudores nocturnos, et fastidium, et ulcera pulmonum, et tabem, quæ biennio vel triennio interfecerunt.

Destillatio, quæ diu infesta fuerat, anno ætatis septuagesimo sponte sua finita est. Interdum paralysi supervenienti cessit. Sæpius desiit in asthma. Medicamenta reprimentia parum profecerunt. Cursus humoris extrinsecus, vel intrinsecus, ab auribus, minuit destillationes, sive casu ortus, seu per emplastrum cantharidis ex locis vicinis elicitus sit. Pilulæ, quas catarrhales vocant, ex opio atque aloë compositæ, sæpe quidem avertunt hos molestissimos humores, inflammationemque leniunt. Ubi os dolet, mucilago seminum Cydonii mali jucunda est, et juvat. Adversus glandulas resolutas, aqua gargarizandum est in qua cortex quercus decoctus est cum exigua parte aluminis. Podagra supervenit sine profectu. Unus

et alter, cum aliis de causis sumerent drachmam corticis Peruviani quotidie per multos menses, interea liberati sunt gravedine et destillationibus, quibus majorem in modum vixerant obnoxii.

Cap. 25.

De Devorandi Difficultate.

Facultas devorandi variis de causis modo debilitatur, modo prorsus amittitur. In hysterici morbi impetu sæpe fit ut nihil quicquam fauces intrare possit. Difficultas quoque cibum ut potionem capiendi in nonnullis fœminis semper secuta est graviditatem. Malum aliud est, in quo inter edendum fauces repente occludantur, et nihil transmittere possint, donec post ingentes conatus, qui multum pituitæ, cibi vero comesti nihil expellunt, brevi ad pristinum statum reversi sint. Hujusmodi spasmus nonnullos sæpe infestat; nullum tamen certum circuitum habet; sed modo redit post decem dies, modo ter quaterve in anno per multos annos. Musculi quoque ejus partis interdum paralytice resolvuntur, et devorare nequeunt. Omnium vero periculosissima est ista faucium angustia, quæ initium habet ex tumore glandularum strumoso, qui in nulla parte œsophagi non potest oriri. Is tumor in dies auctus tan-

dem penitus intercludit viam ad ventriculum; aut aliquando spiritum in pulmones attrahi prohibet.

Vitia modo memorata viam per fauces omnibus rebus pariter impediunt. Alia autem sunt, quæ non omnes, sed paucas tantummodo res excludunt. Nonnulli facile devorant omnigenos cibos præter carnem: alii potionem, non autem cibum, assumere possunt; et, quod magis mirum est, in aliis facilis et aperta via cibis est, dum potiones ægre descendunt.

Contigit mihi identidem videre mala prædicta, nullum tamen proprium eorum remedium invenire potui. Nihil visum est præstabilius, quam istam medendi viam insistere, quæ maxime conveniret morbis ad quos singula proxime accedant. Omnibus nota est utilitas eorum quæ in alvum infusa nutriunt; quorum beneficio vires et vita ad tempus sustineri possunt, donec quædam ex his malis vel recesserint, vel sanata sint.

Puella annos duos et dimidium nata devoravit nummos duos æreos, quorum alter pollicis latitudinem excedebat, alter erat paulo minor. Male se habuit puella septem dies, et difficulter sumsit cibos; quippe fauces, ut credibile est, dolebant a vi facta dum nummi per eas eluctarentur; deinde autem bene valuit. Oleum

ricini sæpe datum est; et nummi vigesimo nono die a quo devorati erant, cum stercore dejecti sunt, neque fuerunt omnino exesi aut rubiginosi.

Cap. 26.

De Diabete.

Diabetes est morbus paulo rarior; quamobrem historia ejus in libris medicorum manca est, et obscurior. Neque quod in aliis desideratur, ex propria experientia, ut vellem, haurire potui. Vix mihi oblata est occasio videndi ægros viginti, quorum morbus appellatus fuit diabetes; et interdum parum recte ad hunc titulum relatus est. In febribus mortiferis semel atque iterum vidi urinam frequentissime et copiosissime reddi, cum siti insedabili. At plerumque hoc urinæ profluvium tale est, ut omnino in morbis longis numerandum sit. Primum ejus indicium est sitis insolita, cum lingua aspera et sordibus tecta, et in ore gustu malo; tum cibi cupiditas perit, arteriæ concitantur, vires et corpus amittuntur, et calor urens cutis est sine levissimo sudore: postremo urina super potionum modum mingitur, et saporis mellei est.

In hominibus sanis urina solet quinta parte

minor esse, quam potione: nec tamen raro fit ut in diem unum multo parciori copia reddatur; interdum per idem spatium super potionum modum mingitur, et simul fit diluta ac tenuis, colore, sapore, et odore fere omni expers. Urinam in diabete omnes norunt esse plerumque saporis mellei; tamen in nonnullis, qui vero diabete laborabant, urina mihi visa est potius fatua, et gustu omni destituta, propter abundantiam potionum quibus se ingurgitaverant. Novi urinam in diabete bis modum potionum implevisse. Hic morbus modo gravior, modo levior, in tres annos et amplius perseveravit; et denuo reversus est postquam finiri prorsus visus esset.

Profluvium urinæ diabeti nomen dedit; atque in illo natura ejus contineri existimatur: nescio vero sitisne sit maxima morbi pars. Tamen neque glandulas salivales, neque renes in culpa esse crediderim, verum ambo hæc signa oriri ex totius corporis perturbatione a gravi quodam malo profecta, eoque in diversis hominibus fortasse diverso*. Seniores, et infirmiores, præcipue opportuni sunt huic affectui; in

* Juvenis, qui vero diabete jam annum laboraverat, febre acuta correptus periit. Cadaver, cum diligentissime lustratum est, nihil fere contra naturam exhibuit. Renes erant sanguine vix coacto paulo pleniusculi, et vesicula fellis prorsus vacua. *E.*

quibus profecto ætas, aut morbus vires adeo attrivit, læsitque, ut mors brevi subsecutura sit, nimiamne, an vix ullam urinam ægri reddant. Qui enim morbus aliquantisper dubius fuerit, potest tandem re levicula impelli ut sub specie diabetis, potius quam hydropis, aliusve affectus, hominem tollat: neque porro si is posset sanari, continuo æger convalesceret.

Quod si diabetes non fuerit renum vitium, sed indicium potius morbi hærentis in parte aliqua ad vitam necessaria, præsidium petendum erit ab illis medicamentis, quæ morbo principi medentur, quo sublato ipse finietur. Quamobrem parum opis esse putaverim in alumine, aut cortice Peruviano, aut acido vitriolico, aut aqua Bristolica, aut aqua calcis, aut vomitu frequenti, aut omnino aliis quibusvis remediis, quæ habent facultatem firmandi renes, quibus robur suum deficere existimatur.

CAP. 27.

De Diarrhœa, sive Alvo fusa.

ALVUS fusa oritur ex variis causis, quarum pleræque vacant periculo, et promte summoventur. Interdum inducitur ab illa corporis facultate, quæ ubique præsto est, et quicquid nocet conatur expellere. Non solum cibi et

potiones natura sua vel copia peccantes, et ventriculum gravantes, per alvum emittuntur; sed multis quoque aliarum partium vel totius corporis malis, qualia sunt initia febrium et pestilentiarum, in intestina versis, periculo corpus subtrahitur.

His perpensis, utiliter præceperunt medici cavendum esse a coërcenda alvo, quæ recenter ac sua sponte fluxerit; et sæpe præstare ut manus demus naturæ, et medicamentis quoque dejectiones moliamur. Igitur radix rhabarbari meritas laudes obtinuit in hoc morbo. Loco autem rhabarbari, non raro dedi salis purgantis drachmas duas vel tres, qui mihi visus est non minus profuisse quam rhabarbarum, et interdum fuisse utilior; quippe ocyus et efficacius humores nocentes expellit, et minorem nauseam movet. Vomitus convenit, ubi nausea molesta est; quæ si nulla sit, is erit supervacuus.

Postquam alvus rite purgata fuit, quanquam nihil quod nocuerat restet, intestina tamen infirma sæpe manent, unde fiunt inflationes, cruditas, ardor atque acor ventriculi, metusque morbi reversuri. Creta, atque pulvis e testis piscium, emendant quidem acorem; sed in his parum auxilii est ad alvum firmandam, ubi morbus est paulo gravior, et remedia postulat

Longe efficaciora sunt nux moschata, cortex cinnamomi, cortex granati, et alia hujusmodi; neque vero hæc semper satis sunt, nisi misceantur cum gummi Arabico, amylo, aut opio, quibus intestina commotiora deliniantur. Medicamentum quod habet testarum ostreorum semidrachmam, corticis granati grana quindecim, nucis moschatæ semiscrupulum, et tincturæ opii guttas tres, ex potione qualibet sumtum semel aut bis quotidie, multum prodest adversus longas et inveteratas dejectiones; sed in recentiore ac vehementi morbo illud sexta quaque hora dare oportebit. Ad hæc, multum juvabit tinctura opii potioni cuilibet instillata sic, ut sumantur guttæ tres vel quatuor post singulas dejectiones liquidas. Tincturæ etiam opii guttæ viginti, aut quadraginta, ex aquæ, in qua semen Cydonii mali, vel amylum decoctum est, unciis quinque, in alvum utiliter infunduntur. Gummi quoque Arabici uncia dissoluta in aqua vel pura, vel adjecto lacte, utiliter hauritur quotidie. Postremo, adipis ovilli cochlearium ex lactis calefacti unciis quatuor liquatum, bis in die epotum proficit et ad sanandum, et ad nutriendum ægrum.

Ratio medendi quam proposui, sæpe quidem respondet, ubi morbus sanabilis est, et ubi omnino opus est medicamentis. Alvus autem fusa

interdum inveteravit, et multos annos omni vacavit periculo, nec non levissimis ex causis subinde reversa est per hominis ætatem. Cuidam alvus fluxit vigesies quotidie per tres menses, valetudine secunda. In hujusmodi casu difficile est, et vix expetendum, tollere hoc incommodum potius quam morbum, cum interdum vim habeat insignem tuendæ sanitatis. Quamdiu nec cupiditas cibi, nec corpus, neque robur amittuntur, ibi cunctatio, et remedia pauca, et mitiora, rem ægri tutissime restituent. Quod si accesserit cibi fastidium, et macies, alvus sine mora comprimi debet.

Inter varias ventris fusi causas, quædam, sed paucissimæ, morte sola terminantur, postquam vicerint omnigena remedia, quæ vel medici, vel circulatores proposuerint, ut fit in morbis ubi revera medicinæ locus non est. In quibusdam ex his ægris glandulæ mesenterii, et intestinorum, in scirrhos induruerunt. In aliis anatomici expertissimi viscera abdominis omnia diligentissime rimati sunt, et nullum morbi vestigium potuerunt deprehendere. Quidam in hoc casu præsidium petunt a navigatione, et ab aqua Bathonica, quæ spem meam toties fefellerunt, ut in iis parum auxilii esse putaverim, aliasque sanitatis recuperandæ causas subfuisse, ubi æger his restitui visus est.

Cap. 28.

De Nodis Digitorum.

Nunquam rite intellexi naturam tumorum, qui interdum nascuntur, ad pisi magnitudinem, prope tertium digitorum articulum. Nihil certe illis commune est cum arthritide; quoniam in multis reperiuntur, quibus morbus ille est incognitus. Per hominis ætatem manent; vacant omni dolore, neque spectant ad exulcerationem. Proinde deformitas major est, quam incommodum: quanquam motus digitorum aliquantulum impeditur.

Cap. 29.

De Dolore.

Dolor plurimis quidem morbis accedit, tum interdum ipse per se morbus est; nomenque habet modo ex certo circuitu quem servat; modo ex corporis parte quam occupat, velut hemicrania, lumbago, sciatica, et capitis dolor. Cæteræ quoque partes omnes, quæ sentiunt, dolori sunt obnoxiæ; cum vero is neque frequens, neque vehemens esse consuevit, proprium vocabulum non habet. Rarius quidem fit, tamen interdum corpus universum in dolore

vidi, et acerbo, et longo, sine tumore, aut inflammatione, aut cutis colore mutato. Isque in uno loco permansit modo aliquot menses, modo annum, modo annos decem, quindecim, sedecim, septendecim, denique quatuor et viginti, et etiam triginta.

Dolores longi plerumque leviores sunt: veruntamen nonnulli, qui per annos aliquot perseverarunt, identidem in tantum sævierunt, ut ægre tolerari possent. Sexus uterque illis opportunus est, fœminæ tamen magis quam viri, tum maxime juniores, et infirmiores, et prægnantes. Pectus, et hypochondria, præcipue invadunt hujusmodi mala: et quanquam interdum parte corporis aliqua interius corrupta nascantur, interdum tamen reperiuntur, ubi pulmones, hepar, atque alia viscera extra omnem culpæ suspicionem sunt. In plerisque his ægris nulla certa doloris causa investigari potuit; in aliis ortus est a terrore, et mœrore, et manifeste revocatus fuit auctusque a qualibet mentis perturbatione.

Sæpe quidem parum aut nihil præsidii fuit in lavatione frigida, fomentis, linimentis sine tinctura opii, vel cum illa, emplastris calefacientibus, aut exedentibus, cucurbitulis, vomitu, purgantibus, et quæ movent sudores; setacea quoque, et abscessus sponte enatus prope partem

affectam, perinde supervacua fuerunt; item aquæ Bathonicæ, et navigatio marina. Credibile est sedem hujus affectus haud magnopere lædi, siquidem tamdiu perseveret malum sine decoloratione cutis, et sine tumore: tamen ubi emplastrum cantharidis superimpositum fuerit, semel atque iterum secuti sunt furunculi mali, et metus gangrænæ: quamobrem corpus nequaquam sanum fuisse censeo; licet, excepto dolore, nulla alia morbi indicia fuerint. Ex iis quæ extrinsecus adhibentur, minus sæpe fefellerunt emplastra cantharidis, vel cymini, et lavatio frigida. Tincturæ opii guttæ decem, vel plures, intus datæ aliquoties profecerunt ad sanitatem; et cum hac quidam miscent lactis ammoniaci cochlearium, vel quartam partem grani antimonii tartarisati. Succus cicutæ nonnunquam visus est doloris impetum minuere; atque interdum profuerunt cucurbitulæ. Omnis alia sanguinis detractio, ut et vomitus, et purgatio alvi, est aliena.

Præter illos dolores, qui vel assidue urgent, vel incertis temporibus redeunt, alii sunt, quorum accessiones haud minus certum circuitum habent, quam febres tertianæ, aut quartanæ. Tales novi infestare intestina, ventriculum, pectus, lumbos, brachia, et coxas; hi tamen sunt rariores. Caput autem, et facies, sæpe affli-

guntur dolore qui certis intervallis revertitur; et non minimum est ex iis malis, quibus vita humana opportuna est. De hoc vero a me supra præceptum est*.

Cap. 30.

De Doloribus vagis.

Dolores vagi cognati sunt rheumatismo; a quo tamen discerni possunt, quia neque tumor est, neque color cutis mutatur. Illos maxime affligunt quos debilitaverunt morbi diuturni, ingentes sanguinis profusiones, injuriæ, duri labores, vel senectus. Diu permanere solent, et in annos fiunt paulo molestiores. In perpaucis movendi facultas, indies minor, tandem prorsus amittitur. Balneum, et vestis tepidior, interdum juvant; medicinæ vix locus est.

Cap. 31.

De Dysenteria.

Dysenteria sævit in castris, raro autem illos infestat, qui loca salubria incolunt; licet hos quoque epidemica facta interdum invadat, tum maxime pueros, vetulas, et homines infir-

* Cap. 18.

miores, inter quos strages magnas edit. Signa hujus pestis sunt, desidendi frequens cupiditas cum dolore gravi, dejectio autem crebra exigui muci inodori subcruenti, et interdum sanguinis, sine allevamento, et dolor infra umbilicum, quibus accedunt febris, cibi fastidium, vigilia, et in nonnullis vomitus.

Quandoquidem hic morbus ex aëre castrorum impuro nascitur, et contagione cum aliis communicatur, (raro tamen duos in unis ædibus hoc morbo ægrotantes vidi) munditia, atque aër purus maximi erunt et ad ægrum restituendum, et ad tuendam sanitatem assistentium. Ratio medendi quam didiceram sæpe profecto fefellerat spem meam leniendi dolores, et impediendi ne in gangrænam intestinorum mortiferam desinerent. Cogitanti itaque mihi de natura dysenteriæ, visa est contineri in humoribus vitiosis inclinatis in intestina, quæ inde vehementer perturbata sunt, et in motus inordinatos conjecta, sic ut intus lædentia exitum non habeant. Cum vero nullum medicamentum alvum promtius solvat, quam sales purgantes, (quorum præcipuus est magnesia vitriolata) cum quoque facultatem habeant aliquam componendi motus intestinorum perturbatos, tum rarissime nauseam et vomitum moveant, sperabam fore, ut non contemnendam opem præbe-

rent. Primum itaque dedi magnesiæ vitriolatæ drachmam sexta quaque hora; quæ brevi levabat dolores, etiam priusquam alvus purgata est. Aliis majorem modum imperavi, ex quo non solum fructus præsens perceptus est, verum, dejectionibus copiosis excitatis, ipsa morbi causa sublata est.

Postquam vis morbi transierit, æger quanquam in tuto sit, tamen vexari solet molesta desidendi cupiditate, propter levem dolorem, qui in recto intestino manet. Huic optime medetur jusculi ovilli pinguis selibra, cui instillatæ sunt tincturæ opii guttæ viginti, in alvum infusa: atque hac sola occasione censeo opium in hoc morbo tuto et utiliter dari posse. In principio certe, ventre nondum purgato, maxime noceret. Singultus accessit, et aqua fœtida dejecta est, ubi dysenteria morte finita est.

Cap. 32.

De Ebriosorum malis.

Ebriosi solent tandem pati fastidia, vomitus matutinos, inflationes, maciem, debilitatem, tremores, dolores ventriculi, icterum, hydropem, memoriæ et attentionis defectionem, vertiginem, alvum fusam, somnosque breves et tumultuosos.

Remedia tempestive adhibita, et vita dein sobrie continenterque acta, plurimum valent ad salutem ebriosorum restituendam. In plerisque morbis optabilius est, ut extrinsecus, quam intus nascantur. Cum tamen intemperantiæ maxime se dedunt, qui viribus plurimum præstant; illis salus quoque multo facilior est, propter firmam corporis constitutionem, cui nimium confidentes in hoc vitium inciderunt.

Aqua Bathonica præcipue efficax est in medendis ebrietatis malis; modo prius assumatur, quam jecur et ventriculus altius vitium contraxerint. Neque enim nascenti morbo tantummodo occurrit, sed magnam quoque vim habet ad penitus submovendam istam valetudinem; nam amicissima est stomacho, quem tepore suo benigno fovet, recreatque, tollens omnem illum frigoris sensum, et angorem, qui imperiosissime cogunt ebriosum ad potiones meraciores confugere, ut ad breve saltem tempus sopiantur lenia quidem illa, sed intolerabilia tormenta. Prosunt etiam medicamenta modice calefacientia, quæ alvum tardam, ubi opus est, solvant; et amara, quæ stomacho infirmo robur atque cibi cupiditatem concilient.

Cap. 33.

De Epilepsia.

Epilepsia, pari jure ac arthritis, opprobrium medicorum dici potest: nam ante tempora Hippocratis nota est, et tamen certam medendi rationem nondum recepit. Ingens numerus remediorum ad epilepsiam, quæ in libris medicorum inveniuntur, et in omnium ore sunt, suspicionem morbi insanabilis movere debet. Quam difficulter removeatur, sive prudentibus consiliis eorum qui famam suam amittere timent, seu temerariis ausis aliorum qui existimationem aliquam obtinere student, manifestum esse puto ex eo, quod perseveravit usque ad mortem in multis, quorum ea fuit fortuna, ut possent, ea vero desperatio et credulitas, ut vellent nihil non experiri. Ratio longe plus fecit, quam medicina, ad mitigandum hoc Herculeum malum; quippe obsoluerunt tandem fabulæ illæ fictæ et commentitiæ, quibus opinio hominum hunc morbum præter omnes cumulaverat; nec diutius timor et superstitio, præterquam quas habet ipse calamitates, suas addunt. Jamdudum cessarunt homines epilepsiam ad iram dæmonis referre, tantumque illam portentum existimare, ut propterea comitia dissolverentur, et quicquid

negotii in manibus esset continuo omitteretur: neque conjuncti et amici epilepticum jam, ut olim, horrent atque refugiunt, et ægrum gravius affligunt quam vehementissimæ morbi ipsius accessiones*.

Accedente epilepsia, æger concidit sine sensu, et mox musculi universi motibus inordinatis sine voluntate agitantur, tanquam omnes corporis vires maximo conatu contenderent capitale quoddam periculum propulsare. Hæ vehementes nervorum distentiones interdum urinam, stercus, aut semen expellunt, et simul ex ore spuma movetur, quæ cruenta est ubi lingua mordetur, quod sæpe evenit. Hæc miserrima rerum facies spectaculum exhibet omnibus horrorem incutiens, maxime vero amicis et propinquis; licet ipse nihil sentit.

* Veteribus in more positum erat, si quis epilepsia concidisset, ut adstantes despuerent, modo in sinum suum, modo in ægrum; sive ut omen a se averterent, sive ut hujus incantamenti beneficio æger citius ad se rediret. *Morbus qui sputatur.* Plaut. Captiv. act. iii. sc. iv. v. 18. *Eum morbum mihi esse, ut qui me opus sit insputarier.* v. 21. *Multos iste morbus macerat, quibus insputari saluti fuit.* v. 22. Μαινομενον τε ιδων, η επιληπτον, φριξας εις κολπον πτυσαι. Theophrast. Περι Δεισιδαιμονιας. Hinc nonnullis in mentem venit S. Pauli *spinam in carne*, 2 Cor. xii. 7. et *infirmitatem carnis*, Gal. iv. 13. et *tentationem in carne*, v. 14, fuisse epilepsiam; et, proinde, verbum εξεπτυσατε, v. 14, non metaphorice, sed proprie usurpari. Vide Plin. xxviii. 7. et Theocr. Idyll. 7.

Morbus non paucos invadit sine ullo signo antecedente. Alii venientem prævident, et horrent. Sed is horror pensatur spatio quod conceditur tutandi se a periculis quæ aliis impendent, qui improviso corruunt. Non raro accidit, ut initio præsentiantur morbi accessiones, quæ postea nec opinantes prosternunt. Signa epilepsiæ remotiora sunt jactatio, perturbatio animi, capitis dolor, vertigo, aliæque perceptiones molestæ, sopor, et ventriculi debilitas; atque hæc nonnullos fatigant biduum, triduumve, priusquam concidunt. Alia paucas tantum horas accessionem præcedunt; cujus generis sunt levis mentis alienatio, vapor e ventriculo ad caput assurgens (qui etiam nonnullos percellit gustu et odore moschi), dolores intestinorum, torpor in brachiis et manibus, perceptio nescio quæ ex artubus extremis sensim per universum corpus diffusa, caligines oculorum, vox balbutiens, et inexplanata, aut ex toto suppressa, singultus, dejectiones alvi, vomitus, dolor dorsi, extremarum partium frigus, pituitæ profluvium, facies nigrescens, et spirandi difficultas; postremo animæ defectio levis, quæ modo antecedit justam epilepsiam, modo quasi vicem ejus implet, dum nihil aliud æger sentit præter oblivium quoddam et delirium adeo breve, ut fere ad se redeat, priusquam ab ad-

stantibus animadvertatur. Hæ sunt accessiones omnium brevissimæ. Aliæ manent haud minus quam horæ quadrantem, et interdum tres horas. Memini unum fere exanimem jacuisse per tres dies cum crebris distentionibus, qui tandem resipuit, et restitutus est. Vertigo, et maculæ nigræ ob oculos volitantes, a quibusdam epilepticis vix unquam absunt.

Spatia inter accessiones sunt incertissima. Leviores redierunt sæpius eodem die, aliæ invadunt semel quotidie, vel quater in mense, vel singulis mensibus, vel bis tantum, aut ter in anno. Epilepsia conquievit tredecim annos, et postea gravior et crebrior reversa est. Intermissiones fuerunt etiam his diuturniores, verum cum istiusmodi minis recidivi mali, quæ palam facerent causam ejus non esse sublatam. Finita distentione membrorum, cum æger jam cœperit se recipere, in somnum incidere consuevit, qui durat horam unam, aut plures. Vix licet dubitare quin hic somnus recreet hominem motibus tantis fatigatum; et unum tantummodo vidi qui se illo lædi putaret, ideoque moneret adstantes, ut eum excitarent, quoties eo tempore dormiturus videretur. Constat quidem epilepsiam, perinde ac alios morbos qui nervorum proprii existimantur, per quietem vires acquirere; et proinde accessiones ejus initio ple-

riumque fiunt noctu, dum membra alto sopore vinciuntur.

Accessiones tantillum nocent quibusdam epilepticis, ut cum ipsi nullius rei conscii fuerint, ægre persuaderi possint se aliquid ejusmodi passos esse. Alii autem postquam resipuerint, experti sunt gravitatem universam et torpores in aliquot horas, vel capitis dolorem, nauseam, vomitum, languorem, et sensuum stuporem; sic ut mens et memoria vix prorsus restitutæ fuerint post tres dies. Igitur hæc singulas accessiones sequuntur. Verum, ubi morbus inveteraverit, labefactat memoriam, aciem ingenii hebetat, corpus universum debilitat, vel arcessit paralysin, aut apoplexiam. Alii cito experiuntur quædam ex his malis; alii postquam diu cum morbo conflictati sunt, illæsi supersunt. Itaque nonnullis contigit esse tam felicibus, ut, quanquam epilepsia implicari cœperint dum pueri essent, et crebris deinde accessionibus vexati sint, ad summa tamen reipublicæ munia, summosque honores, propter eximias ingenii dotes evecti fuerint. Nemo nescit Julium Cæsarem, belli pacisque artibus excellentem, fuisse epilepticum.

Uterque sexus, atque omnis ætas, huic morbo obnoxius est: eo tamen sæpius laborat ætas puerilis, et promtius sanatur. Fœminæ, cum

sint viris infirmiores, videri possent etiam epilepsiæ opportuniores; quod tamen contra fieri observamus. Quanquam enim pueri et puellæ juxta corripiantur, fœminæ tamen rarius, quam viri, in eam incidunt. Distentiones membrorum adeo familiares sunt infantibus ab ipso natali die ad tertium vel quartum annum, ut credibile est eas oriri ex variis levibus causis, quales sunt, cruditas, lumbrici, dolores repentini intestinorum, et aliarum partium. Proinde semper spes erit distentiones infantum, ubicunque fiunt, non deberi iisdem obstinatis principiis, quibus adultorum epilepsiæ. Multi ante quartum annum subinde hoc modo laborarunt, in quibus nullum mali vestigium postea repertum est. Morbus comitialis plerumque incipit tempore pueritiæ, aut adolescentiæ; sed nec adulta ætas, neque senectus, prorsus secura est. Nullo enim vitæ anno prima ejus accessio non contigit. Novi qui cœperunt esse epileptici quolibet anno inter vigesimum et quinquagesimum: paucos morbus adortus est anno sexagesimo; et unum vidi qui in eum incidit anno septuagesimo quinto, et deinde singulis annis concidit, in sex septemve annos, et forsitan usque ad mortem.

Opinio inveteravit in medicorum scholis, eas epilepsias, quæ in pueritia nascuntur, sæpe finiri

circa pubertatem: sed hoc mihi usus nequaquam confirmavit. Equidem hac occasione ne unum sanatum fuisse memini; at plures eo ipso tempore in morbum incidisse. Ubicunque inhæserit ultra quintum vel sextum annum, ibi diu trahere consuevit, et ad adultam ætatem fere permansit. Quamobrem, si satis confiderem me jam quadraginta amplius annos inter ægros versatum de hac re sententiam ferre posse, crediderim vel ingeniosorum hominum commentum, vel vanas amicorum spes, huic opinioni ortum dedisse, potius quam ipsius morbi naturam. Sicut autem nullum est vitæ tempus, quo hoc malum non inceperit; ita vix est ullum, quo non desierit*. At potest dubitari, secunda valetudo, medicinæ, an corporis beneficio, contigerit; etenim nulla sunt remedia, quæ non toties spes nostras fefellerunt, ut incertum sit quantum illis debeatur, ubi visa sunt profuisse.

Epilepsia est ex illis morbis, qui a quibusdam parentibus in posteros suos transferuntur: cum tamen interdum vel sanata fuerit, vel sponte

* Nicolaus Leonicenus à cunabulis ipsis ad trigesimum annum morbo comitiali adeo laborabat, ut pertæsus vitæ pene sibi manus afferret: sed post trigesimum annum plane eo malo defunctus, omnibus membrorum ac sensuum officiis integer, nulla morbi suspicione ad quartum et nonagesimum annum pervenit.—*Jos. Scal.* ep. 12.

sua reliquerit quos diutius occupaverat; jure sperari potest vim ejus sæpe adeo debilitari posse, et exhauriri, ut nihil mali supersit, cujus alii fiant hæredes. Quod quidem usu venire constat; quoniam plurimi vixerunt ab hoc paterno malo prorsus liberi.

" Instante accessione epileptica diligenter providendum est, ut omnes illæ vestium partes, quæ collum cingunt, quamprimum laxentur; hoc enim interdum adeo tumet, ut strangulationis metus impendeat. Deinde in cubili æger collocandus est, et observandus ne se devolvat, artusve lædat, dum inordinate jactantur. Quicquid ultra moliuntur adstantes, vel supervacuum erit, vel damnosum. Hujusmodi sunt potiones in os vi ingerere, sales volatiles acres naribus admovere, tempora fricare, pugnum arcte compressum magno conatu dilatare. Ægris multo adhuc pejus consulunt, qui venam incidunt; quod corporis quidem vires, non autem morbi, minuat. Remedia nunquam opportune adhibentur, nisi inter accessiones. Cum vero nulla certa adhuc reperta sunt, quibus multum confidere possimus, præstabit plerumque nihil aliud moliri, nisi ut vires quam maxime integræ et incolumes conserventur. Quod si vel medicina, vel ratio victus id effecerit, ut habitus corporis firmior fiat, sperandum est faculta-

tem illam sui conservatricem valentiorem fore, et epilepsiæ quoque causas promtius amoturam esse.

Radix valerianæ sylvestris primum locum inter epilepsiæ auxilia diu tenuit, et nonnullis prodesse visa est; aliis tamen drachmæ quindecim in singulos dies datæ fuerunt cum exiguo, aut nullo fructu. Podagra superveniens nihil ad sanitatem contulit; neque multum laudare possum emplastra cantharidis, aut alias exulcerationes, neque lavationem frigidam, nec aquas ferreas. Argentum vivum et extrinsecus, et intus adhibitum est; quod, si uni ægro aliquantulum opitulabatur, alteri certe erat inutile. Duo epileptici ab omni cibo animali abstinuerunt, et sanati sunt: tertius eadem vivendi ratione incassum usus est. Aquæ in qua radix valerianæ decocta est unciæ quinque cum moschi drachma in alvum infusæ sunt octava quaque hora per tres dies, et restitutus est epilepticus qui toto hoc spatio fere exanimis jacuerat, nisi quod subinde convelleretur. In ætate puerili membrorum distentiones sæpe fiunt ex lumbricis, aliisque intestinorum affectibus, quibus proinde medicamenta leniter purgantia auxilio erunt, et causam mali expellent. Alios epilepticos purgare alienum est. In quadam puella accessiones semper secutæ sunt alvi solutio-

nem. Vomitus quoque, et sanguinis detractio nocent. Cum epilepsia vires acquirat per somnum, illi nimis indulgere impune non licebit. Diligentissime cavendum est ab omni occasione terroris, qui possit non solum accessiones arcessere, verum ipsum morbum creare. Intemperantia, et præcipue immodicus Veneris usus, alit, nec non interdum genuit hunc morbum. Cum vero innumera remedia, quæ in libris medicis celebrantur, usu multo fretus magnopere laudare non possum; satius esse puto tacere, et famam eorum aliis tuendam relinquere.

CAP. 34.

De Erysipelate.

RUBOR subitus cutis cum aliquo tumore, calore, et dolore, et interdum cum vesiculis aqua plenis, vocatur erysipelas. Cum his plerumque febris est, cujus signa consueta antecedunt die uno, vel duobus, vel etiam tribus. Erysipelas fere occupat faciem, caput, collum, vel humeros; graves tamen inflammationes aliarum partium exulceratarum, tum maxime crurum, erysipelas quodammodo referunt, atque eo nomine appellantur.

Hoc vitium incipit a macula exigua rubra in aliqua ex iis partibus quæ memoratæ sunt, et

sensim serpit, atque ex alio in alium locum transit. Interdum ea cuti noxa imprimitur, ut brevi fiat ulcus non nisi tarde ad sanationem venturum. Ex vesiculis prædictis, ubi numero plures fuerint, nascitur, postquam ruptæ sint, exulceratio dolens, quæ ceratum lene postulat, quo a vestibus defendatur. Præstat autem nihil omnino imponere super loca affecta, nisi exulceratio poposcerit. Febris, quæ fere semper accedit, major est quam pro modo inflammationis, et nón raro in tantum urget ut mens turbetur; nonnunquam etiam mors consequitur; quam subesse indicabit pallor earum partium quæ antea rubuerunt. Quorundam corpora ita videntur comparata, ut majorem in modum subjiciantur huic morbo, et crebros reditus experiantur. Et sane quicunque illo semel tentatus fuit, eum puto deinceps esse repetenti opportuniorem. Quidam erysipelate semel aut bis quotannis correpti fuerunt per multos annos. Nequaquam securi sunt juvenes, et robusti; multo tamen sæpius tentantur, qui ætate sunt inclinata, quorumque valetudo cœpit conquassari. Erysipelas nunquam, quantum scio, humores supervacuos evocando, ad valetudinem profuit; quin contra illi officit.

Natura hujus morbi videtur esse plerumque maligna, ut medici loquuntur, potius quam in-

flammatoria: id est, neque postulat, neque ferre potest, purgationem alvi, aut sanguinis detractionem. Vidi res ægri in pejus ruere, non sine periculo, non solum ex incisa vena, sed etiam ex dato medicamento quod leniter alvum solvit, idque cum morbus jam inclinatus esset. Non tamen negaverim eam interdum inflammationem esse, ut opus sit sanguinem detrahere, quod in hoc casu prospere cedit. Sanguis etiam ultro erumpens ex naribus salutaris fuit. In hac, ut in omni alia febre, oportet vigilare, et quicquid mali oriatur, idoneis remediis succurrere. Quod si nihil ejusmodi acciderit, convenient decocti corticis Peruviani unciæ binæ cum tincturæ opii camphoratæ guttis triginta, vel tincturæ opii guttis duabus, octava vel sexta quaque hora sumendæ.

CAP. 35.

De Essera.

TUMORES interdum nascuntur in cute similes eorum, qui fiunt ex urticæ contactu, unde apud Anglos nomen habent. Recentiores medici *essere*, vel *esseram*, appellarunt; qua voce Arabes designarunt quoddam vitium cutis, et fortasse hoc ipsum de quo sermo est. Hi tumores interdum duos, vel tres pollices longi

sunt, tanquam vibices a scutica factæ. Prurigo vix patibilis accedit. Repente oriuntur, maxime ubi corpus fricetur, aut unguibus leviter scalpatur. Raro perseverant multas horas, plerumque exiguam tantum horæ partem. Nulla pars corporis secura est ab hac peste; si qua autem vehementius affecta fuerit, ea tota tumet, quod fit præcipue in facie, brachiis, et manibus. Essera alia atque alia cutis loca infestare consuevit in horam unam, aut plures, bis terve in die, et interdum fere totum diem, in dies paucos, vel aliquot menses; novi quos male habuerit biennium cum paucis intermissionibus; alios vero septem, aut etiam decem annos vexavit.

Pueri et adulti, mares et fœminæ, pariter objiciuntur huic morbo; item quibus integer corporis habitus est, non minus quam quorum valetudo infirma aut adversa est. Quidam sani fuerunt vigente hoc affectu; quo recedente, dolore capitis et ventriculi affligi cœperunt. Contra alii malis similibus tum solum occupati sunt, dum essera adesset. Maxima vero pars hominum nihil queruntur præter molestissimam pruriginem, quæ interdum somnos quoque abrumpit, maciemque inducit, et vitam reddit vix vitalem.

Emplastrum cantharidis in quibusdam ge-

nuit hunc affectum, in aliis radix valerianæ sylvestris intus data. Anni tempestates nullius sunt momenti vel ad levandam, vel ad exasperandam esseram: tantundem valent calor, et frigus. Tepor lecti modo auxit, modo cohibuit morbum et pruriginem. Lavatio marina frigida, vel calida, omni profectu sæpissime caruit; et paucos illos falsos esse puto, qui suspicati sunt hæc vel utilia fuisse, vel perniciosa. Medicamenta ex hydrargyro, aut sulphure, nihil profecerunt; et radix hellebori albi in pulverem trita, vel aqua in qua ea decocta est, tantummodo id egerunt, ut ad breve tempus mutaverint pruriginem in dolorem. Molestia hujus affectus aliquantulum levata est, postquam cutis illita fuit oleo, vel aceto, vel spiritu vini.

Tumores qui in hoc morbo nascuntur, nullum humorem intus tenent. Atque hac conditione essera et psora inter se distant; nam in psora pustulæ sunt aqua, aut pure plenæ. Sæpe autem fit ut in essera, tumorum apicibus scabendo detritis, subsequatur crusta, quæ, nisi ex signo proposito, ægre discernitur a vera psora. Essera non est contagiosa; quod me plurima exempla docuerunt. Semel tantum dubitavi an vir illam ab uxore contraxisset.

Haud crediderim humores, aut habitum corporis vitiari in hoc morbo. Proinde nulla

alia opus est medendi ratione, quam quæ pruriginem tollat. Verum certum ad hoc remedium adhuc, quantum scio, desideratur.

CAP. 36.

De his qui cum Clamore et Terrore expergiscuntur.

QUI conflictantur cum arthritide, paralysi, aut malis hystericis, interdum expergiscuntur maxime perturbati, et quasi territi exclamant. Idem in puerili ætate sæpissime contingit, ubi lumbrici, ventris tormina, aut nervorum distentiones vexant. Pueri hoc modo experrecti interdum desipiunt horam integram priusquam ad se redeant.

CAP. 37.

De Febre.

FEBRIS, sive languor cum arteriarum pulsu concitato, interdum aliis morbis accedit, quibus sanatis ipsa conquiescit. Ubi nullus alius morbus est præter febrem, hujus tamen natura varia est, neque eadem ubique medendi ratio convenit. Ad eam rite instituendam oportet intueri ætatem ægri, et corporis habitum, consuetudinemque vivendi, et anni tempestatem, et morbos tum temporis frequentes.

Febres ardentes, quales fiunt ubi peripneumonia, pleuritisve est, aut faucium, intestinorum, aut aliarum partium inflammatio, raro sanantur sine detractione sanguinis copiosa et repetita. Febres castrenses, et quæ harum similes sunt, rarissime postulant, aut ferunt venam incidi; sed in initio permagni interest vomendo ventriculum purgare, quod non obscure indicat nausea quæ illo tempore ægrum fatigat. Ad hoc utilis est ipecacoanhæ in pulverem tritæ scrupulus cum antimonii tartarisati grano uno; unde non solum stomachus vomendo, sed plerumque etiam alvus dejiciendo purgatur, non sine multo febrientis commodo. Hoc medicamento nausea penitus discuti solet, et eodem repetito vix unquam opus est. Sæpe etiam principio dolor est in capite molestissimus, ad quem emplastrum cantharidis inter scapulas impositum præsentissimum remedium est. In dolore faucium, pleuritide, et peripneumonia, emplastra quoque cantharidis multum conferent ad inflammationem mitigandam: neque minori præsidio sunt in febribus malis, ubi majorem in modum ægri languent; animos enim addunt, et vires jacentes excitant. Stranguriam, quæ ex his interdum oritur, levabunt olei, vel aquæ, unciæ sex et tincturæ opii guttæ viginti in alvum infusæ. Si venter profluat, iis reme-

diis comprimendus est, quæ capite xxv. supra proposita sunt. Quod si nimis astrictus sit, infundenda est aquæ libra in qua liquata est salis purgantis semuncia. Jactatio, et vigilia, sæpe solvuntur fomentis aquæ tepidæ, capiti, vel pedibus admovendis; juvant etiam guttæ binæ vel tres tincturæ opii sexta quaque hora sumtæ. Calorem, sitimque cohibebunt aqua pura, et quælibet potiones tenues. Languor, atque animi jacentes vinum postulant, aut misturæ camphoratæ cochleare plenum subinde bibendum. Singultus, et leves artuum distentiones, agitationesque, moscho interdum levantur; quanquam autem moschus aliquantum valuerit ad distentiones compescendas, quanquam et camphora in quibusdam somnum movisse visa sit, multo tamen sæpius et hæc et ille fuerunt prorsus inutiles. Memini camphoræ scrupulum datum esse febrienti sexta quaque hora, et simul moschi tantundem quater etiam in die horis inter priores mediis, neque ventriculum gravabant hæc medicamenta, sed nihil profecerunt vel ad tollendas distentiones, vel ad somnum moliendum. Cujuscunque generis febris fuerit, ægri ipsius judicio permittendum est, modo mens constiterit, surgat, an in lecto se contineat.

Remedium febrium continuarum proprium, seu specificum quod aiunt, adhuc, nisi fallor, desideratur; licet id diligenter quæsitum sit, maxime inter ea quæ fiunt ex antimonio. Sed in tanta febrium varietate non verisimile est unum aliquod medicamentum posse reperiri, quod omnibus pariter conveniat. Primis hujus morbi diebus, remedia ex antimonio mitiora, quæ vomere faciant, et ventrem solvant, summo certe sunt auxilio; nec tamen comperi ea magis prodesse, quam quævis alia, quæ pari vi alvum et stomachum solicitent. Multis expertis et sagacibus medicis persuasum est antimonium non solum exinaniendo ventriculum, et principio morbi, sed quovis tempore utile esse, licet nec vomitus, neque dejectiones, neque sudores sequantur. Nimirum in ea sunt opinione, antimonium secreta quadam facultate præditum esse, qua fit ad febres proprie efficax. Horum itaque judicio tantum tribui, ut antimonii tartarisati granis quatuor in aquæ distillatæ unciis quatuor dissolutis, dederim drachmas duas ex aquæ sesquiuncia sexta quaque hora. Pauci ferent majorem modum sine nausea. Quod si duæ etiam drachmæ, ut interdum fit, vomitum moveant, commode dividuntur in partes duas, quæ interposita semihora sumendæ sunt. Hoc

equidem medicamentum in multis ægris expertus sum; tamen vis antimonii febrifuga mihi parum comperta est.

Corticem Peruvianum dare, nisi absente febre, medici diu metuerunt; sed et urgente febre recentiores sæpissime illum dederunt in gangræna, atque ad suppurationem benignam promovendam. Unde didicimus suspicionem periculi a cortice, etiam sub ipsa febre adhibito, non minus vanam fuisse, quam multas alias suspiciones, quas majores nostri de utilissimo hoc remedio sparserunt. Itaque copia, quæ annis abhinc centum in Angliam advecta est, decies minor, quam quæ nunc, erat. Quo autem magis eum cognovimus, eo minus periculi, plus vero auxilii afferre credimus. Quamobrem intra hos paucos annos sæpe tentatus est in febribus quoque continuis; ad quas quantum profuerit incertus sum; detrimentum autem inde provenisse nullum unquam suspicatus fui, ne quidem cum drachma assumta fuerit quarta quaque hora.

In omni febre plurimum interest, ut aër cubiculi sit purissimus. Nam auram salubrem hauriendo maxime recreantur animi; et vereor ne quidam ægroti non tam morbo suo perierint, quam halitibus putribus, quos discuti vetuit præpostera amicorum cura.

Britanni, nescio quibus de causis, summopere metuunt ne ægrotantes frigus colligant: tanquam gravedo, si alteri morbo superveniret, certam necem afferret. Expetendum est profecto, ut ægri nullo novo malo onerentur, et proinde aliqua cura adhibenda est, modo non sit nimis solicita, ne fiant gravedinosi. Qui autem jam in morbo sunt, non ideo frigori colligendo magis sunt opportuni, quam sani; neque porro destillatio, si accidat, morbos alios in tam certum periculum præcipitat, ut non sæpe expediat ei ægrum objicere, potius quam aditum omnem aëri puro ac salutari intercludere. Cognovi ægrotum, qui erumpentibus variolis delirus factus artus suos corpusque adeo jactabat, ut nullo modo detineri potuerit, quin sæpe nudus esset, et frigus quoque colligeret, quod manifestum fecerunt destillatio atque raucitas; tamen, quantum intellexi, hoc adventitium malum neque maturitatem variolarum impediit, nec febrem auxit, neque sanationi omnino obstitit. Nec vero tantummodo utile est, aërem cubiculi sæpe renovare, sed etiam vapores putres corrigere, instillato aceto in vas ferreum calefactum, donec exhalatione acida totum cubiculum repleatur.

Urina pallida et diluta infausta est in febribus, nisi ubi æger potionibus tenuibus immo-

dice indulserit. Optabilius est, ut crassa fiat; quippe tum plerumque morbus cœpit inclinari, atque æger est in bona spe. Quid præterea ex crebra atque anxia urinæ inspectione colligi possit, nescio. Idem fere de stercore dicendum est: nimirum quo magis naturaliter se habet, eo major fiducia erit ut e morbo æger assurgat. Qualiscunque ejus conditio fuerit, meo judicio, parum inde colliget medicus, quam medendi rationem vel fugiat, vel sequatur.

In febribus longis et periculosis pueri solent tandem obmutescere, et vox per dies aliquot supprimitur postquam extra omne periculum fuerunt; semper tamen redit, neque omnino triste augurium censendum est. Tuto etiam fit, ut febrientes, tam adulti, quam pueri, ad tempus graviter audiant.

Febres adultorum plerumque leves sunt, ubi arteriæ moventur non crebrius quam centies in sexagesima horæ parte, nisi torpor est. Quod si centies et vigesies moveantur, morbus non vacabit periculo.

De capite puerorum obstipo ex febre, quædam infra præcipientur, ubi de spasmo loquendum est.

CAP. 38.

De Febre Intermittente.

ACCESSIO febris intermittentis raro manet amplius viginti horis, et plerumque brevior est. Horror et frigus, a quibus incipit, perseverant modo semihoram, modo horas duas; tum consequuntur calor et jactatio, quæ sudore solvuntur. Sudor vero major erit vel minor, et ocyus vel tardius finietur, prout æger plus minusve potionis tepidæ assumserit, et pro ratione caloris in quo tenetur. Accessiones sunt vel quotidianæ; vel tertianæ, scilicet quæ alternis diebus redeunt; vel duo dies interponuntur, quæ febris appellatur quartana. Intermissiones adhuc longiores interdum fiunt, sed tam raro, ut hujus generis febres nec nomen, nec locum in libris medicorum aut adeptæ sint, aut meruerint.

Præter consueta febrium signa, alia interdum accedunt; qualia sunt dolores rheumatici, mentis alienatio, pustulæ in cute, dolores ventris, defectiones animæ, dolor et tumor testiculorum, postremo imbecillitas fere paralytica. Hæc omnia mihi usu cognita sunt, et cum febre simul accesserunt, decesseruntque, et tandem illa sanata protinus conquieverunt.

Magna quæstio est, seu potius tum erat, cum certum febrium intermittentium remedium nondum repertum esset, tuto sanari possent, necne. Etenim hæ febres censebantur esse naturæ conatus, quibus latentia morborum semina expellerentur; quæ scilicet, si illæ præmature sublatæ essent, nescio quas tragœdias in corpore excitarent. Medicis magni nominis placuit hæc sententia; de qua igitur, cum primum medicinam facerem, dubitare me non sinebat tantorum virorum autoritas. Sed hanc opinionem indies levavit usus; et jam diu mihi persuasum est febrem intermittentem tuto finiri, quamprimum id fieri potest. Multa autem mala oriri vidi, ubi ægri diutius cunctati sunt accessiones prohibere. Omnes norunt corticem Peruvianum esse insigne illud remedium humano generi munere Dei tributum adversus hunc morbum; et sicubi prima accessio talis fuerit, ut nullus locus relinquatur dubitationi de natura mali, hoc medicamentum illico dare conveniet sic, ut æger a secunda securus præstetur. Ubi intercedit spatium ad sumendum sex drachmas hujus corticis, febris vel multum minuetur, vel prorsus conquiescet. Deinde drachma una sumta quater quotidie per decem dies omnem metum recidivæ plerumque tollet. Nunquam vero nocuit, et sæpe utile fuit, eundem

modum bis quotidie sumere per decem alios dies. Qui ad hoc præscriptum cortice utantur, rarissime spe sua frustrabuntur. Quod si pulverem respuat palatum, vel stomachus, aquæ in qua cortex decoctus est unciæ duæ idem fere valebunt ac drachma pulveris, et vicem ejus implebunt. Exitus adhuc certior erit, si per ægrum liceat singulis his potionibus adjicere extracti cinchonæ scrupulum, vel semidrachmam. Pueri qui febre intermittente implicantur vix sustinebunt hujus medicamenti devorare quod satis est ad febrem tollendam. His optime convenient extracti corticis, sacchari, singulorum scrupulus, aquæ cochleare, et sesquicochleare lactis. Ubi autem vel in puerili, vel in matura ætate, stomachus hoc ferre remedium nullo modo potest, ut ut temperatum novis misturis, tum infundere oportet ex inferioribus partibus decocti cinchonæ uncias tres, vel quinque, bis quotidie, quibus licebit adjicere pulveris, aut extracti aliquid, et paucas insuper guttas tincturæ opii, ut eas alvus retineat. Quidam speraverunt hos ægros sanare immittendo pedes per horam, aut amplius, in aquam in qua cortex Peruvianus decoctus est; quod tamen frustra tentatum vidi. Cortex, quanquam rite sumtus, interdum parum efficax est: quo in casu suspicio erit ventriculum sordibus onus-

tum vim remedii impedire. Itaque vomere cogere oportet; quo facto febris raro non cedit. Quod si redire perseveret, confugiendum est ad flores chamæmeli, quorum contritorum scrupulus dandus est loco drachmæ cinchonæ, et ad idem præscriptum repetendus. Hos flores sic sumtos semel atque iterum profecisse expertus sum. In quibusdam affectibus qui certum circuitum habuerunt, calami aromatici scrupuli duo interpositis spatiis idoneis repetiti aliquantum juverunt. Tincturæ quoque opii guttæ viginti instante accessione utiliter sumtæ sunt.

Febris quartana sanatu longe difficilior est, quam vel quotidiana, vel tertiana; et sæpe diu resistit cortici Peruviano, et quibuslibet aliis medicamentis. Interdum drachmæ duæ corticis paulo ante accessionem datæ, quartanam summoverunt; nec raro tamen fuerunt inutiles.

Multi sibi fingunt nescio quæ pericula, si cortex prius sumatur, quam febris ex toto decesserit: cui vano timori consequens est, ut, magno suo detrimento, nimis diu cunctentur hoc uti remedio. Attamen, nisi fallor, cortex vel in media accessione devoratus, non aliter noceret, quam quod ventriculus eo tempore imbecillior posset eum respuere; unde nausea atque vomitu æger fatigatus ab eodem medicamento postea abhorreret. At febre inclinata,

meo judicio, cortex Peruvianus nimis cito dari non potest, modo stomachum non gravet.

Cap. 39.

De Febre Hectica.

Febris hecticæ mentio sæpe fit in medicorum libris, neque raro etiam in sermone quotidiano: tamen haud facile inveniemus eam adeo certis signis descriptam, ut manifestum sit, quid inter hanc et alias febres intersit, utque omnis de ejus natura dubitatio tollatur. Mihi non alia esse videtur, quam quæ dicitur symptomatica, vel inordinate intermittens, vel febris suppurationis. Facie sua sæpe proxime accedit ad veram intermittentem; a qua tamen longe diversa est, aliamque prorsus curationem postulat, et multo præsentiori periculo objicitur.

In febre intermittente accessiones sunt longiores, tum tria illa tempora horroris, caloris, et sudoris, accuratius definiuntur, et in decessionibus febris ex toto intermittit. Verum hectica nunquam adeo remittit, quin arteriarum motus concitetur, decem minimum ictibus in sexagesima horæ parte superans modum naturalem. Porro hectica raro sui similis est per tres accessiones; verum horror et frigus modo excipiuntur calore, modo sudore sine ca-

lore; calor quoque interdum invadit sine ullo horrore antecedente; aliàs æger horret, nullo vel calore, vel sudore subsequente. Brevior itaque est hecticæ accessio, non solum quia tria ejus tempora citius plerumque peraguntur, sed etiam quia ex his unum, aut etiam duo interdum desiderantur. Interdum hæc febris uno tenore perseverat paucos dies sine ulla accessione manifesta.

Qui hectice ægrotat, oborto sudore parum, vel non omnino levari se sentit; sæpe vero haud minus perturbatus est et anxius postquam sudare cœperit, quam dum horrebat, aut incalescebat. Sudore finito, febris interdum manet; et vigente febre, frigus, atque horror interdum redeunt; quod quidem est certissimum hujus febris signum. Etenim cum pleræque aliæ febres incipiant quidem ab horrore, is tamen redire intra tertiam vel dimidiam horæ partem, febre consistente, non consuevit, nisi in hac, de qua sermo est.

Hic morbus interdum tempora sua servat per duas vel tres accessiones non minus accurate, quam fieri solet in vulgari quotidiana, vel tertiana: deinde autem fit inconstans, et circuitus ejus perturbatur. Vix memini spatia inter quatuor accessiones eadem fuisse. Hectica modo mitis erit, et fere nulla, in dies duodecim; mo-

do, ubi gravior morbus subest, plures accessiones eodem die venient, adeo ut horror instantis cum sudore decedentis jungatur. Neque insolitum est experiri horrores leviores plures intra paucas horas. Accessiones interdum desinunt in cupiditatem somni.

Nemo nescit urinam in justa intermittente per accessiones dilutam esse, et per decessiones crassam: at in hectica facies urinæ est inconstantissima: modo enim pariter erit vel tenuis, vel crassa, adsit febris, seu absit; modo erit diluta in decessione, in ipsa febre crassa; interdum, sicut in aliis febribus, tenuis in accessione, in decessione crassa.

Ad malorum cumulum in hectica sæpe accedunt dolores rheumaticis non absimiles, qui vel per corpus universum vagantur, vel in una parte permanent; et, quod mireris, pertinax hujusmodi dolor sæpe longe abest a morbi ipsius sede, cum qua, ut videtur, nihil habet commune. In quibusdam ægris hi dolores adeo importuni sunt, ut haud minima morbi pars sint, nec nisi opio tolerabiles reddi possint. Quantum adhuc intellexi, præcipue molesti sunt, ubi morbus oritur ex ulcere externo aëri patente, veluti in carcinomate faciei, aut mammæ. Illud quoque in hac febre notabile est, quod tumores interdum momento temporis as-

surgunt in artubus, vel reliquo corpore, et paucas horas manent, sine ullo vel dolore, vel duritie, vel coloris mutatione.

Hujusmodi febris illos interdum repente et graviter occupat, quorum valetudo antea satis fuerat commoda; urgetque perinde ac vehemens febris orta ex inflammatione; vitamque ægri in propinquum discrimen brevi adducit. Interjectis deinde paucis diebus remittit, et spes rediturae sanitatis affulget. Quanquam autem tumultus conquieverit, et febris haud multa remanserit, morbi tamen reliquiæ, gravi intus subsistente malo, nulla arte expugnabiles sunt, donec paulatim valetudinem corrumpant, atque interimant. Verum rarius fit, ut ad hunc modum morbus incipiat: multo sæpius vires suas initio dissimulat, atque adeo tarde subrepit, ut quos arripuerit sentiant quidem se haud omnino recte valere, tamen ad menses aliquot vix suspicentur gravem morbum subesse; et nihil fere querantur præter lassitudinem aliquam, et cibi cupiditatem deficientem, viresque aliquantum minutas. Quæ quanquam haud magni interesse videantur, tamen ubi motus arteriarum simul sit dimidio celerior solito, medicus solicitus esse debet de exitu ægrotationis. Pauci etenim morbi sunt in quibus plura nos docet arteriarum motus. Tamen in hoc quoque qui

nimis secure illis confidit, næ ille se interdum haud mediocriter delusum sentiet. Uni ex viginti, ut conjicio, licet omnia insanabilis mali signa sint, et vires atque valetudo indies consumantur, arteriæ usque ad mortis horam neque celeriter, nec quocunque modo inordinate moventur, sed prorsus ut in optima sanitate.

Suppuratio, in quacunque demum corporis parte orietur, febrem propositam excitabit, quæ tamen majorem in modum propria est glandulæ scirrhosæ inflammatæ, idque ab ipso inflammationis initio: febris vero indies augebitur pro modo inflammationis, aut ulcerationis, aut gangrænæ. Ea est glandularum natura, ut hujus generis affectus non solum in multos menses, sed interdum in annos aliquot ægros trahant.

Ubi inflammatio ex scirrho oculis patet, occupatve pulmonem, aut alia viscera quorum cognita officia sunt, causa quidem morbi manifesta erit. Quod si pars vitiosa sensibus nostris subtrahitur, vel facultatem habet obscuram vel ignotam, febris, quæ tunc incidit, ab incautis existimatur esse morbus præcipuus, vel solus.

Puerperæ, propter vim utero, et partibus vicinis adhibitam, hac febre fere moriuntur.

Mulieres, quæ annum quinquagesimum impleverunt, vel excesserunt, huic morbo opportuniores sunt. Etenim, menstruis finitis, scir-

rhus in glandulis mammarum, ovariorum, aut uteri, facilius nascitur, et sæpe in carcinoma desinit. Eodem tempore glandulæ quoque omnium viscerum, quæ in abdomine sunt, hujus generis vitiis subjectiores esse videntur, et initium adversæ valetudinis faciunt.

Similes affectus ebriosorum ventres occupant, et æque perniciosi sunt.

Vulnus levissimum scalpello acuto, aut telo quovis factum, maximas interdum turbas, et gravissima mala, vel et mortem ipsam inferet. Siquidem non tantummodo pars læsa tumet doletque; sed varia corporis loca, etiam quæ longe absunt a vulnere, vehementer laborant, aut ad suppurationem nonnunquam spectant. Ad hæc semper accedit febris inordinate intermittens, quæ non prius extinguitur, quam omnis tumultus compositus sit. Quod licet plerumque fiat intra breve spatium; interdum tamen hujus generis ægrotatio perseverat in duos tresve menses, aut etiam in mortem desinit.

Febris hæc nunquam minus periculosa est, quam ubi ex suppuratione nascitur, in qua quicquid læsum fuerit, in pus æquale resolvitur, et facilem exitum habet.

Inflammationes glandularum, sive in mammis, seu intus in visceribus, medicamentorum aut corporis beneficio interdum recedunt, quæ-

que ex iis pendebat febris finitur: multo vero sæpius ex inflammatione fit carcinoma, et insanabilis gangræna.

Vix fieri potuit, ut febris, quæ tot diversas causas habet, neque eadem ubique mala infert, uni medendi rationi semper cederet. Quandoquidem febris hectica ab alio morbo pendet, quicquid hunc levat, id quoque adversus illam maxime valebit. Ubi a vulnusculo orta est, multum erit præsidii in medicamento quod habet asam fœtidam et opium. In plerisque aliis casibus cura medici præcipua, si non omnis, erit, levare quæcunque acciderint mala. Calor nimius refrigerantibus temperandus est; alvus potius tenera, quam astricta, servanda; somnus inducendus; sudores pestiferi cohibendi; denique opera danda, ut aëre salubri, exercitationibus, cibisque convenientibus, valetudini quam optime consulatur: quibus factis, reliqua spes omnis erit in facultate illa sui conservatrice naturaliter innata omnibus, quæ ægros etiam in morbis deploratis haud prorsus desperare sinit. Ubi enim omnia fuerunt signa visceris cujusdam insanabili morbo impediti, atque omnigena remedia frustra tentata sunt, corpore viribusque in tantum afflictis ut vix aliquid spei reliquum esset, tamen nonnulli ex his malis convaluerunt. Nam tumor natus est haud procul, uti conjicis-

batur, a morbi sede, licet ad ipsam pervenire non videretur; quo suppurato protinus motus arteriarum conquievit, et cibi cupiditas, et corpus, et robur, in integrum restituta sunt. Quod in his effecit natura, imitari conatus sum, excitato ulcere prope morbi sedem; sed hoc spei quam habueram parum respondit.

Nuper percrebuit opinio inter medicos, ubi incidat gangræna, vel suppuratio non bene procedat, præsens esse remedium in cortice Peruviano: et omnes fateantur necesse est, aliud remedium non inventum esse, quod his ægris valentius subveniat. Itaque hic cortex, medico vel suadente, vel certe non repugnante, semper fere datur in febribus inordinatis, ubi gangræna aut abscessus est. Et quamvis nullum fuerit ulcus, cum tamen hæc febris intermittenti simillima est, ægri, et eorum amici, non cessant expetere hoc medicamentum; quod medicus quoque suo sæpe judicio experiri movetur. Sed ægrotantium et medicorum votis nequaquam par fuit. Nam nihil prorsus adversus hanc febrem proficit, modo nulla fuerit exulceratio. Quinetiam in ipsis gangrænis toties spem nostram destituit, ut dubium sit in istis qui convaluerunt, sanitasne ad alias potius causas fuerit referenda.

Quanquam non ausim venditare vim corticis

Peruviani adversus hujusmodi ægrotationes, tamen nullus dubito quin tutus sit. Nisi enim alvum fusam forte excitet, nauseamve levem moveat in stomacho infirmiore, ubi major ejus modus datus est, tum præcipue ubi in catapotia dura coactus est, nihil præterea mali aut hic, aut alibi, ex illo profectum memini. Idem audivi ex medico sagace Edwardo Hulse, qui per annos quadraginta plus hujus corticis dederat, quam alius quisquam medicus extra Angliam, vel fortasse in Anglia ipsa. Usus indies magis magisque confirmavit hanc sententiam. Cujus rei non leve indicium est, quod per proximos annos decuplo plus corticis consumtum est, quam ante annos centum. Itaque quo magis vires ejus exploratæ sunt, eo magis deletæ sunt ex hominum mentibus suspiciones istæ, quibus hoc magnum remedium immerito infamatum fuerat. Nec tamen ad hunc usque diem desunt medici, maxime quidem extranei, quorum alii initio febris intermittentis, alii toto ejus tempore corticem dare metuunt. Nimirum illis, ut mihi videtur sine justa causa, persuasum est febrem intermittentem esse conatum naturæ, quo humores supervacuos, et morborum semina expellat; et ubi hæc amica febris præpropere sanetur, ibi gravissima mala in viscera inclinatum iri, et hydropem, mortemque mox subse-

cuturum esse. Crediderim hos metus inanes ex istis ægris ortos esse, quorum febrem medicus falso judicasset esse intermittentem, cum revera hectica esset; glandularumque vitia non facta esse ex cortice Peruviano, verum ipsam fuisse febris causam.

In morbis longis qui aliis remediis non cedunt, ægri ad aquas Bathonicas confugere, et voluntate sua, et amicorum hortatu solent. Verum, ut nihil dicam de incommodis itineris faciendi, et in domo aliena vivendi, quibuscum ægroto conflictandum est, aquæ Bathonicæ prorsus alienæ sunt in febre hectica, quam semper intendunt, auctis omnibus ægri malis, et morte properata.

Cap. 40.

De Fistula in Ano.

Scirrhi, ulcera, et fistulæ in ano, et intestino recto, inferunt tormina, tenesmum, cupiditatem et simul difficultatem urinæ, incontinentiam quandam alvi, dejectiones mucosas aut cruentas, et stercora figuræ compressæ, horrores, testiculorum tumores aut interdum gangrænam, dolores vagos, etiam remotis partibus artuum inhærentes.

Ulcera intestini recti sæpe perperam judican-

tur esse hæmorrhoïdes, ideoque negliguntur. Ex illis autem, dum inflammantur, dolor longe major est, quam ex hæmorrhoïdibus, et magis intenditur sternuendo, vel tussiendo. Sed et postquam suppuratio facta fuit, si quidem ulcus exiguum humorem fundat, non facile discernitur ab hæmorrhoïdibus, a quibus, etiam ubi nulla est exulceratio, subputulentus humor consuevit destillare. Ut, quantum fieri potest, error omnis tollatur, ubicunque dolor est vehementior, et purulentum quid emanat, oportebit confugere ad chirurgum, cui, si detegatur vel inflammatio vel ulcus, tota curatio permittenda est; et quo maturius illius auxilium imploratur, eo magis juvabitur ægrotus. Nam remedia idonea tempestive adhibita non sinunt altos fieri sinus, qui vel nunquam postea sanari possint, vel non sine ferro, et dolore non mediocri. Ulcus fistulosum in quibusdam permansit insanabile, et pus fudit, tanquam fonticulus, per triginta annos.

Inflammatio et exulceratio intestini recti modo habent initium a malo corporis habitu, atque humoribus acrioribus in hanc partem incumbentibus; modo a levibus injuriis extrinsecus illatis ulcus nascitur, quod neglectum tandem omnes corporis humores corrumpit. Alterutra ex his causis efficere potest, quod sæpe vi-

demus, ut cum fistula in ano simul valetudo conquassata sit ac perdita. Igitur, sanato ulcere, vitium in alias partes verti consuevit, tum præcipue in pulmones; unde fiunt sputa cruenta, spirandi difficultas, et tabes. Quamobrem multi, non sine ratione, præcipiunt ulcusculum aliqua ex parte excitare, protinus ut fistula desierit, quo detur exitus humoribus vitiosis, sive nati fuerint ab exulceratione intestini, seu ipsi alterius causa fuerint. Interea auxilio erit ista victus ratio, quæ tabidis quoque convenit.

Cap. 41.

De Fluore Albo.

Profluvium album nullo vitæ anno non exercet mulieres a primo usque ad extremam senectutem. Hæc tamen infirmitas multo rarior est ante pubertatem.

Humor iste, quanquam plerumque albus, ut vulgo appellatur, et aquæ similis; interdum tamen glutinosus est, et coloris subflavi; item subviridis, et mali odoris, atque tam acris, ut nisi partes in quas descendit sæpe eluantur, levis inflammatio fiat, cum prurigine, et dolore, cuticula quoque deteratur, et urina reddi nequeat sine sensu pungentis caloris. Ex his quæ dicta sunt, patet opus esse non mediocri cura atque

judicio, ut discernatur hic affectus a malo Venereo, siquidem mulier illi objecta fuerit. Ubi aliqua, quæ antea vixerat libera a profluvio albo, vel id tantum levissime experta erat, postquam consuevit cum viro, continuo cœperit affligi dolore urinæ, et humoris albi profusione copiosa, tum maxime si coloris flavi fuerit, aut viridis, justa erit morbi Venerei suspicio. Molestum tamen est, quod mulieres statim post nuptias, si valetudo et habitus corporis sint infirmiores, non raro tententur profluvio quodam albo, ex quo falsæ criminationes natæ sunt. Itaque summopere cavendum est a præcipiti judicio de natura hujus mali. Ubi color humoris vel albus est, vel leviter flavus, et exiguus vel nullus urinæ dolor, non erit locus suspicando morbum Venereum subesse, etiamsi nulla fuerit antea hujus generis infirmitas.

Hoc vitium sæpe nascitur ex crebro vel partu, vel abortu. Quædam illo primum tentatæ sunt, dum gravidæ fuerunt. Contra uni contigit, ut dum ventrem ferret, consueto minus eo laboraret. Interdum rediit singulis mensibus, et menstruorum vicem implevit; item permansit sine ulla intermissione, quamdiu illa suppressa erant. Vetulas quoque adortum est, quas menstrua penitus deseruerant. Alias fluor albus et menstrua profusa eodem tempore exer-

cent: debilitas forsitan utriusque causa fuerit. Labor durus, nisus ferendi onera viribus majora, Venus immodica, mentis perturbationes, et constitutio corporis infirma, vel strumosa, sæpe fecerunt hunc morbum. Sed qualiscunque fuerit ejus origo, simul semper accedit dolor lumborum gravis, qui non minima morbi pars est. Vix fieri potest, quin hujusmodi profluvium vires et valetudinem aliquantum minuat; nescio vero ecquid præterea detrimenti inferat. Non paucæ mulieres cum eo conflictatæ sunt totam vitam, neque tamen impeditæ sunt ne sanos liberos parerent.

Imbecillitas totius corporis in culpa esse potest, vel tantummodo resolutio glandularum quæ hunc humorem excernunt. Proinde remedio erunt vel quæ corpus universum firmant, vel quæ glandulas laxatas astringunt. Profuit pulvis bis quotidie sumtus, qui habet olibani et corticis aurantiorum Hispalensium, singulorum grana decem, corticis quercus grana quinque, cui superbibenda est aqua in qua cortex Peruvianus decoctus est. Convenit quoque aquam in qua cortex quercus decoctus est mane et vespere infundere in vaginam. Et cum his simul utilis est lavatio frigida. Fatendum autem est hunc affectum, quanquam præsente periculo vacet, sæpe difficillimum esse curatu, ubi

aut inveteraverit, aut cum infirmo corporis habitu contigerit. Medicus vero munere suo fungetur siquidem minuat morbum, qui sanari non potest. In habitu corporis strumoso profluvium sæpe videtur oriri non tam ex debilitate, quam ex humoribus noxiis hac via exitum sibi molientibus; unde etiam nova nascitur difficultas: nam quæ robur corpori addunt, si per se adhibeantur, plus detrimenti ferent, quam auxilii. Ubi enim ex harum rerum usu profluvium vel ex toto cohibitum fuerit, vel multum imminutum, ægræ continuo correptæ fuerunt doloribus ventriculi, et universi corporis languore, quibus profecto magis læsæ sunt, quam pristino suo malo. His igitur medicamenta astringentia non conveniunt: at dare oportebit quarto quoque mane vel aquas purgantes, vel salem aliquem purgantem dissolutum in aqua sive pura, seu in qua decoctus est cortex Peruvianus; et cum his tuto et utiliter sumi possunt quæ corporis totius vim moliuntur. Aqua Bristolica plurimum celebratur adversus hunc morbum; sed famam ejus usus mihi non confirmavit. Cognovi quibus cerussa acetata data est, et nihil profuit: ut autem maxime profuisset, tamen mala ex hoc metallo nata multo magis sunt metuenda, quam ipse morbus.

Dolores cruciantes in utero, coxis, et femoribus, cum profluvio cruento et sanioso, qui nascuntur ex ulceratione vel carcinomate uteri, satis distinguunt hos affectus a fluore albo.

Cap. 42.

De Gonorrhœa miti, seu Fluore Urethræ.

Gonorrhœa mitis in viris similis est profluvio albo fœminarum cum natura, tum quoque curatione. Quicquid itaque de altero dictum est, fere æquo jure ad alteram pertinebit. Hujusmodi debilitas multo rarior est in viris, quam in fœminis; et profecto vix reperitur, nisi ubi initium habuerit ab intemperantia, aut morbis Veneris. Bis autem terve accidisse memini, ut ictus vehementior exceptus fuerit profluvio copioso et colorato, per omnia referente fluxum urethræ Venereum, excepto quod paucis diebus sua sponte finitum sit.

Ad hunc morbum raro vel nunquam medicamenta in urethram infundi debent; quippe horum usum crebriorem, tum præcipue acriorum, multi non injuria suspicati sunt primam dedisse occasionem istis vitiis, sub quibus urinæ iter intercluditur sic, ut sine summa difficultate, et vix patibili dolore, ea reddi non possit. Hæc

vitia sæpe sunt insanabilia, aut etiam mortifera, ubi urina ex toto suppressa sit, vel inciderit gangræna. Quicunque in posterum cavet ab istis causis, a quibus gonorrhœa primum orta est, raro spe sua excidet eam vel sanandi, vel saltem adeo minuendi, ut valetudo nullum inde detrimentum capiat. Multi vero, quibus ingenium est paulo timidius, sine causa se mire excruciant, opinantes hunc morbum, præ cæteris omnibus, nescio quæ ingentia mala vel jam intulisse, vel mox illaturum esse. Et nunquam defuerunt homines nefarii, qui metus hos inanes injicere, et augere, non veriti sint, ut quæstum sibi facerent venditando libros futiles, et medicamenta perniciosa.

Cap. 43.

De Graviditate.

Gravidæ multis malis sunt opportunæ, quorum pleraque non nisi post partum finiuntur.

Mulieres forsitan promtius concipiunt paulo ante menstruorum cursum, quam alio quovis tempore.

Duo mariti mihi narrarunt uxores suas in Venerem fuisse frigidas, omni ejus cupiditate et voluptate carentes; sæpe tamen gravidas factas esse, et recte peperisse.

Mulier integræ valetudinis quinto graviditatis mense sensit humorem e papillis distillare, qui non substitit nisi biduo ante partum; dein mammæ nihil fuderunt per sex dies; sed die a partu quarto lacte rite distendebantur.

Ex graviditate plerumque nascuntur nausea atque ardor ventriculi; quorum priorem, postquam multa frustra tentata fuerant, levavit linimentum saponis cum tinctura opii ventri illitum bis quotidie: ardorem autem stomachi sanavit acidum vitriolicum dilutum.

Quædam, haud suspicata se concepisse, perstitit non solum in frigidam descendere per primos graviditatis menses, sed etiam potare aquam marinam sic, ut alvus bis vel ter quotidie dejiceret; atque tum primum libera fuit a nausea, qua vehementer fatigari solebat, quoties prægnans fuisset. Succus etiam aurantiorum, et limonum, aliorumque fructuum acidorum, profuit adversus hanc nauseam.

Sanguis ex utero manavit quadraginta dies circa sextum mensem, neque mulier abortum fecit. Aliam cognovi cui per totam graviditatem menstrua fluere justo tempore non desierant usque ad partum; quater autem pepererat.

Mulieres, quæ phthisi pulmonis occupantur, promte concipiunt, et dum gravidæ sunt, tabes

eodem fere statu manet: quamprimum autem pepererint, morbus majores vires sumit, et rapido cursu ægras præcipitat.

Urina difficilis, aut suppressa, interdum fit ex pondere uteri in urethram incumbentis; cujus catheter est præsens atque unicum remedium. Postquam urina triduum suppressa fuerat, per catheterem quinque libræ effusæ sunt.

Emplastra cantharidis fœminis prægnantibus imposita, quæ majorem in modum erant stranguriæ obnoxiæ, eandem inducendo abortus periculum fecerunt.

CAP. 44.

De Hæmorrhoïdibus.

VENÆ intestini recti interdum distenduntur, aut etiam rumpuntur, et sanguinem fundunt sine dolore, perinde ac venæ quæ sunt in naribus. Alias insigniter tument aut foris, aut intus, et non rumpuntur, sed vehementer dolent, et dolor manet etiam postquam venæ apertæ fuerunt, et tumor subsidit. Quidam credunt hanc sanguinis profusionem esse salutarem, et proinde, si valentioribus remediis cohibeatur, subsecutura esse capitis dolorem, vertiginem, angores ventris, atque universam conquassationem; tanquam sanguis ille, qui

exitum sibi per venas intestini moliebatur, intus retentus, magni alicujus mali causa fieret, inclinata in viscera materia. Quod si in sano corpore nihil opus est cursu sanguinis ex his venis, nescio an in ægro rectius dicatur signum, quam remedium, adversæ valetudinis.

In nonnullis hæmorrhoïdes non minus levibus de causis sanguinem fundunt, quam venæ narium, et tuto negligi possunt. Multi sunt viscerum morbi, qui cum moras faciant sanguini, causæ esse possunt, cur venæ in ima intestinorum parte turgeant, et dehiscant. Itaque ad morbos jecoris sæpe accedunt hæmorrhoïdes, et brevi quidem auxilio sunt; tamen nequaquam illis mederi valent. Viscerum autem vitia sæpe sunt insanabilia, et ubi hæmorrhoïdes ex illis natæ forte suppressæ sint, exitus eorum vitiorum inevitabilis istius sanguinis defectioni falso tribuitur.

Quidam censent hæmorrhoïdes profuisse adversus capitis et ventriculi dolores, asthma, vertiginem, atque vitia cutis in facie: rectene an secus judicaverint, haud facile est dictu. Ad errorem certe hæc res proclivis est. Quod si unquam acciderit, ut hæmorrhoïdes essent utiles, hoc tamen tam rarum fuit, ut morbus, cujus incommodum certum est, et incerta utilitas, nemini sit expetendus. At salutares sint

necne, parvi interest; cum sanguinis profusio raro tanta est, quæ vel præsens, vel futurum periculum intentet. Attamen novi ex venis ani tantum sanguinis quotidie per mensem effluxisse, ut vix fieri posset quin corporis robur aliquantum minueretur. Hoc autem rarum est. Ubi fit, auxilio erit aquæ in qua cortex Peruvianus decoctus est selibra quotidie epota; quæ quidem, ut mihi videtur, non tam proficit vi quadam astringendi, quam quia occurrit malis ex immodica sanguinis profusione orituris.

Hæmorrhoïdes utrique sexui pariter sunt infestæ. Quidam anno ætatis quinto cœperunt iis laborare: sæpius ætas puerilis ab hoc morbo libera est. Mulieres prægnantes, et vetulæ, quas menstrua nuper defecerunt, opportuniores sunt hæmorrhoïdibus. Aliæ fœminæ videntur minus illis vexari, quam viri.

In quibusdam corporis constitutionibus hæmorrhoïdes familiares sunt, et cum brevibus intermissionibus per hominis ætatem manent. Nocet alvus vel dura, vel fusa. Non solum quoties venter exoneratur, sanguis exit; verum humor serosus diu perseveravit sponte sua jugiter effluere. Cruor hæmorrhoïdalis stercoribus quasi superfunditur, non autem cum illis miscetur. Dolor multum augetur quoties alvus descendit, nec nisi post horas aliquot se remittit,

Ardor urinæ, nausea, et dolor lumborum, fuerunt inter minus consueta hæmorrhoïdum signa. Plerique in hoc morbo fugiunt aloën, utpote venas ani præter alia omnia purgantia irritantem; nec prorsus injuria. Tamen hic affectus vulgi opinione ubique minor est; et non raro nullus. Proinde illos spes sua sæpe frustrabitur, qui, cum persuasum habeant hæmorrhoïdes esse salutares, student per aloën eas inducere.

Ubicunque hæmorrhoïdes vel dolent, vel sanguinem fundunt, alvus, ut res ipsa loquitur, servanda est paulo tenerior. Quem ad finem flores sulphuris ante omnia utiles esse censentur. Horum grana decem vel quindecim lenissime alvum movent, et præterea, si vera est fama, dolorem leniunt, et sanguinis cursum moderantur. An vero sulphur plus valeat in hoc morbo, quam alia quæ leniter purgant, adeo incertum est, ut loco ejus commode dari possit vel electuarii sennæ drachma, vel cochlearium olei e seminibus ricini, vel semuncia tincturæ sennæ cui adjecta fuerit olei amygdalarum uncia; quorum omnium utilitatem usus quotidianus comprobat.

Dolor ex hæmorrhoïdibus interdum tantus est, ut præsens auxilium postulet, quod præbet cataplasma panis ex lacte subacti cum exiguo modo olei: idem præstant unguenti adipis suil-

læ unciæ binæ cum totidem scrupulis opii aqua emolliti; hujus unguenti tantillum parti dolenti admovendum est. Nondum satis cognitum habeo, opiumne sic adhibitum eas venas solas sublevet, an potius nervos universos permulceat; quam novimus esse hujus medicamenti facultatem, simul ac ventriculum, aut intestina contingat. Dolor ex venis turgentibus lenietur, vel cessabit, quamprimum per scalpellum, vel hirudines, exinaniantur. Nonnulli, quos hæmorrhoïdes male habebant, semel et iterum mihi narrarunt, aquæ in qua buxi folia injecta erant libram mane et vespere epotam maximo fuisse auxilio; quod tamen aliis non imperavi, utpote neque citius nec plenius ægrorum votis responsurum, quam remedia quæ supra proposita sunt.

Cap. 45.

De Hernia.

Medicamenta intus data in hoc morbo sunt meræ nugæ. Unicum remedium est fascia corpori aptata sic, ut intestinum descendere prohibeat.

Cap. 46.

De Hydrocephalo.

Capita nonnullorum infantum excedunt in nimiam magnitudinem, suturæque dehiscunt, et membranæ cerebri aqua distentæ feruntur extra, unde fit tumor mollis eminens supra oras suturarum. Infantes infirmiores huic vitio objiciuntur, quod per mensem integrum quotidie vires acquisivit: at ipsi indies magis stupent, torpentque, dum pulsus arteriarum non excedunt septuaginta duos in sexagesima horæ parte: sex septemve ultimis morbi diebus potiones vix, aut ne vix, ingeri possunt, vox nulla editur, et exanimes fere ægri jacent, nisi quod interdum artus leviter distendantur.

Inciso infantis cadavere, qui hoc morbo perierat, aquæ selibra in ventriculis cerebri reperta est. Nulla alia tentavi remedia præter purgationes, et exulcerationes, quæ quidem parum profecerunt.

Hydrocephalus præcipue occupat pueros et puellas a primo ad octavum ætatis annum. Capitis dolores, manus ad caput crebro admotæ, clamores subiti, distentio nervorum, stupor, mentis perturbatio, motus venarum lentus, postremo cæcitas, justam hujus morbi suspicionem

injiciunt, etiamsi capitis moles non fuerit aucta. Neque tamen perpetuum est, ut hæc signa ex hydrope cerebri nascantur; etenim vidi ea omnia in puero, cujus cerebrum non nisi consueta humoris copia humectatum erat, teste peritissimo anatomico, qui cadaver inciderat.

Adultus quidam impatibili dolore capitis occupatus est, cupiditas cibi modo summa erat, modo nulla, delirabat, membra distendebantur, stupebat, et brevi exinctus est. Ventriculi cerebri adeo turgebant, ut, scalpello adacto, aqua in notabilem altitudinem exiliret.

Cap. 47.

De Hydrophobia.

Testis fui haud mediocris timoris aquæ, vel cujusvis liquoris, ultra quam dolor devorandi intulisset, in ægro, cujus fauces inflammatæ erant, et dein suppuratæ. Hydrophobiam ex morsu animalis rabiosi nunquam vidi.

Cap. 48.

De Hydrope.

Talorum aut crurum tumores, qui mane vel dissipantur, vel multum minuuntur, fami-

liares sunt fœminis in cœli temperie calidiore, et in graviditate, et tam viris, quam fœminis ex morbis gravibus aut longis surgentibus; item senioribus, et arthriticis, et iis quorum crura læsa fuerint ictu, vel distortione, vel exulceratione, quæve ob causam fere quamcunque doluerint. Hujusmodi tumores vel sponte sua finiuntur, vel sine periculo manent; ideoque nihil illis opus est medicina. At ubi longis morbis pulmonum, aut abdominis, superveniant tumores in cruribus, indicio sunt grave aliquod malum subesse in pectore, aut ventre, et tumores assurrecturos esse in justum hydropem, qui morte plerumque terminatur.

Hydrops non tam ipse morbus est, quam morbi alicujus signum, et plerumque capitalis; ideoque sæpissime fit mortis prænuncius. Aqua sæpe reperta fuit in thorace: sed hæc, dum homo vivit, nulla certa nota, quantum scio, detegi potest. Natura thoracis impedit quo minus tumor aliquis extra appareat; et spirandi difficultas ex hydrope pectoris adeo per omnia similis est illi quæ ex aliis quoque causis nascitur, ut nullum manifestum hujus mali indicium præbeat.

Hydrops ventris, sive ascites, cognoscitur tumore, et aquæ fluctuantis sensu, ubi venter altera manu pulsatur, altera premitur: nihil

enim hujusmodi exhibet aut graviditas, aut inflatio, aut viscus morbo tumefactum. Neque tamen nullus est errori locus in hac re: vidi enim peritos medicos, et chirurgos, huic signo confisos, falsum de tumoris natura fecisse judicium. In ascite aqua sæpe continetur in tunica, quam glandula visceris vitiosi suppeditavisset. Ovaria sæpe fiunt sedes hydropis in fœminis; et morbus in illis perseveravit plus decennium, cum haud majori incommodo, quam quod ex mole tanta, tantoque pondere necessario natum est. Hujus generis hydrops eo fortasse tutior est, quia ovarium non tam ad vitam necessarium est, quam reliqua viscera: in hoc autem aquam conclusam fuisse judicavi, ubi tumor e regione ovarii primum deprehensus est. Humore sæpe distenditur ovarium, et, nisi fallor, alia quoque viscera abdominis, sine ullo tumore crurum. Sitis fere insedabilis vexat plerosque ex his ægris, non autem universos. In omni hydrope, ubi aqua in tunica includitur, haud facile dictu est, quo pacto humor ad crura et femora descendat. Aiunt quidem hoc fieri vel per membranam cellularem, vel vi, quam habet corpus, absorbendi humorem ex uno loco, et in alium cogendi. In quibusdam nescio an aqua quæ in abdomine est, aliquid habeat commune cum illa quæ artus inferiores

distendit. Horum utique tumor oriri potest ex universi corporis debilitate, quam morbus induxerit, atque anasarcam referre, licet non derivetur ab humore in abdomine collecto.

Ardua res est aquas hydropicas amoliri sive per alvum, sive per urinam, sudoremve. Quod si medicamenta optatum auxilium attulerint, et omnis aqua fuerit effusa; tamen multum supererit agendum, atque æger in eodem periculo versabitur, nisi morbus, a quo pendebat hydrops, vel natura, vel arte sublatus sit. Illud vero admonendi sunt, quotquot purgatione alvi opem ferre his ægris student; eorum vires morbo suo multum fuisse imminutas, ideoque non esse perseverandum in medicamentis valentioribus, nisi manifestum fuerit ægros inde levari, vel saltem non lædi. Ubi hydropicus par sit ferendo tam validum remedium, solitus fui dare elaterii granum unum, vel duo, quod commode sumitur ex cochleario spiritus vini tenuioris. Hoc, si nullos insolitos tumultus excitet, et venter multum aquæ excernat, quarto quoque mane dare oportebit, donec omnis humor supervacuus exierit: at diebus a purgatione liberis medicamentum aliquod amarum et aromaticum erit sumendum. Hac ratione medendi quatuor vel quinque asciticos restitutos novi; e quibus unus vixit sanus quatuordecim annos. Idem

fere valet gambogiæ semiscrupulus. Quanquam magnitudo hujus morbi magnum remedium postulet, id tamen sæpenumero ægri vires sustinere non possunt: in quo casu confugiendum est ad ea quæ lenius alvum solvunt, quæque movent urinam. Ad hoc utilis est scillæ radix, cujus tot grana sumenda sunt, quot stomachus sine nausea recipere valet. Aromata jucundiora, vel olea quæ vocantur essentialia, vim ejus movendi vomitus cohibebunt, reddentque majorem modum satis tolerabilem. Hujusmodi medicamentum singulis noctibus sumendum est; singulis autem auroris, kali acetati drachma dissoluta in uncia tincturæ sennæ; vel salis Rupellensis, aut kali tartarisati, semuncia: omnes hi sales, qui vocantur neutri, quantum adhuc usu didici, urinam pariter movent.

Fieri potest, ut debilitas ægri, vel alvus ejus fusior, locum purgantibus nullum relinquat; et proinde ab iis rebus quæ movent urinam tota curatio petenda sit. Hanc quidem facultatem non paucis medicamentis tribuerunt medici veteres, eaque posteris suis hoc nomine commendarunt. Fatendum autem est horum omnium effectus adeo leves esse, et incertos, ut quisquis iis multum confidat, spe sua sæpe exciderit. In hoc numero sunt balsama acriora, quorum scrupulus bis quotidie sumtus est;

item kali præparati tantundem in aqua, aut in vino dissolutum. Hoc pulchrius multo remedium est, quam quod habet cineres herbarum ex vino liquatos; quippe eorum vis non continetur in terra fatua, verum in salibus alcalinis, quibus hi cineres abundant, cum aliqua simul portione salium neutrorum, quos multæ plantæ crematæ exhibent. Parem facultatem habere existimantur spiritus ætheris nitrosi, et tinctura cantharidis; hujus guttæ viginti, illius drachma, ter quotidie adhibetur. Succi etiam ex foliis cinaræ expressi cochlearium cum vini Rhenani cochleariis tribus nonnullorum sermone celebratur.

Ubi hæc, et multa alia quæ vocantur diuretica, frustra, ut plerumque fit, tentata fuerint, quidam conati sunt aquam educere incisis cruribus, vel super ea impositis emplastris cantharidis: interdum quoque sponte sua vesiculæ in cruribus hydropicorum nascuntur. His auxiliis haud exiguam aquæ copiam elicitam vidi, morbum autem nunquam sanatum: at brevem moram injecerunt, et aliquantulum ægrum levarunt. Odiosum est quod hæc vulnuscula interdum fiunt ulcera sanatu difficilia, vel periculosa, quanquam bis aut ter quotidie pannis laneis ex aqua calida expressis foveantur. Fomentaque hæc utilia sunt ad aquam copiosius

evocandam. Non raro quoque oportet aquam ex ventre ferro emittere; cum is in tantam molem assurgit, et humore adeo distenditur, ut fere rumpatur, et spiritus vix trahi possit. Licet vero ex hoc foramine omnis aqua exeat, tamen inter quamplurimos qui sic levati fuerunt, vix unum et alterum memini, quorum morbus non redierit, quive indies labefactatis viribus non extincti sint; quippe, ut antea dictum est, hydrops tantummodo signum est alterius, et plerumque pestiferi morbi.

Quibusdam contigit esse adeo felicibus, ut primo morbo incipiente ire in melius, fons hydropis suppressus sit, et ægri ex valetudine ancipiti assurrexerint. Inter ea etiam, quæ raro, et præter omnium spem, in hoc morbo eveniunt, poni debet incredibilis urinæ copia, quæ sua sponte repente effusa interdum intra paucas horas tumorem penitus solvit. Nimirum facultas est quædam incognita in corpore animali insita, quæ humorem omnem in ventre conclusum absorpsit, atque in renes vertit. Exitus hujusmodi a natura sola profectus, potest quidem immeritum honorem attulisse remediis, quibuscunque hoc tempore æger utebatur.

Nonnullos hydropicos cognovi, quos cepit cupido ab omnigena potione abstinendi; quod facere sustinuerunt quadraginta dies, aut am-

plius. Hoc tamen non adeo bene cessit, ut alios hortari possim eandem curandi viam insistere. Quosdam etiam audivi ab omnibus potionibus temperasse per sex menses. Oleum olivæ, aut seminum ricini, mane et vespere frustra illitum est abdomini multorum hydropicorum, propterea quod unus aut alter, qui hoc remedium tentarant, morbo suo, ut aiebant, liberati sunt. Hydropem ultro recessisse in duobus cognovi, quorum alter incidit postea in apoplexiam, alter delirus factus periit.

Asciticus quidam, subito urinæ profluvio oborto, omnem supervacuum humorem emisit: at crura non cessabant tumere, et æger metuebat morbum rediturum: in hoc rerum statu factus est apoplecticus, protinus vero mens rediit; deinde vertigo erat, et creber apoplexiæ metus: sed vixit multos menses ab omni crurum aut ventris tumore liber.

Hydrops, qui dicitur anasarca, sive inter cutem, sæpe fit vel nulla, vel tantum leviore quadam valetudine antecedente; ideoque plerumque sanatur, atque integra salus sequitur. Quanquam autem hæc species ut plurimum vacet periculo, tamen diu trahere consuevit, et interdum non modo per aliquot menses, sed etiam per aliquot annos omnia remedia vicit. Juniores, quique corporis integri sunt, in hunc

morbum interdum incidunt; frequens etiam in gravidis est, sed abortu facto mox subsidit. Cum hoc simul in quibusdam insolita lacrymarum profusio fuit. Nulla ætas secura est ab hoc malo; fœminæ vero, sæpius quam viri, illo urgentur. Conveniunt quæ alvum leniter movent, interpositis medicamentis amaris et aromaticis. Interdum cruribus incisis morbus solutus est. Opium etiam singulis noctibus sumtum, nescio an sudores eliciendo, præsidio fuit.

Cap. 49.

De Affectu Hypochondriaco et Hysterico.

Perpauci, seu potius nulli extiterunt, quibus incognitus est animi languor excrucians, quique non aliquando sine ulla manifesta causa experti sunt eam mentis demissionem, quæ nubila et tristitiam omnibus suis laboribus et studiis obducit, spes suas ubique fere in desperationem convertens non sine angore vix tolerabili. Hic animi humani status mihi videtur esse in viris hypochondriacus, in fœminis hystericus affectus. Ubi hic levis est, et cito finitur, et alios fugit, haud diu ejus meminit etiam qui eum passus est. Quod si gravior fiat, et sæpe repetat, diuque permaneat, nescio annon jure numeretur in maximis quas vita habet miseriis:

neque enim alia magis omnes gaudii fontes supprimit, et corrumpit. Pestis hæc veluti vigilantis somnium est, in quo homo, quanquam bene valeat, sibi videtur omnium morborum signis urgeri; et quanquam innocens, impletur terrore, tanquam omnium scelerum conscius esset.

Cum summa ignoratione versemur, quænam corpori cum anima intercedat societas; quoque modo hæc duo se mutuo afficiant; quæque sint illæ facultates animalibus naturaliter insitæ, quæ longe distant ab iis quæ in rebus inanimis reperiuntur; constat magnam inde nasci difficultatem in morborum omnium investigatione; in hujusce autem vel maximam. Etenim mala hypochondriaca et hysterica in his incognitis rebus tota sita esse videntur; dum corpus, quatenus sensibus nostris patet, integerrimum est in nonnullis quos hic affectus diu ac pessime habuerit. Nihilominus, vix est ulla pars corporis, quæ non interdum ex animi affectibus læsa fuisse videatur; nulla autem sæpius aut gravius urgetur, quam intestina, quæ in his ægris raro vacant doloribus, gravitatis sensu molesto, cruditate, acore, ardore, nausea, et inflatione, quæ fere strangulet, inferatque vertiginem, atque sensus

omnes confundat: at cibi cupiditas naturalis manet, vel etiam naturali major. Urina diluta esse consuevit, et copiosissima; hoc tamen non est perpetuum. Haud temere reperies quemlibet cordis ipsius affectum, qui palpitationes vehementiores excitet, quam hic de quo sermo est, licet cor interea sit sanum et illæsum. In iis etiam, quorum pulmones sunt integerrimi, spiritus fit non minus difficilis et angustus, quam in justo asthmate. Tum solent deludi falsis imaginibus veluti globorum in faucibus hærentium, et inani strangulationis metu. Lacrymæ quoque sine dolore profluunt. Naresque et aures odoribus sonisque fictis implentur. Oculi sine manifesta causa caligant. Vertigo, sensuum confusio, stupor, et animi inconstantia sunt, cum attentionis memoriæque defectione; quæ palam faciunt, facultatem aliquam deesse, quæ moderetur et dirigat corporis motus, mentemque esse sub potestate aliena. Noctu etiam nulla fere miseriæ intermissio est; nam æger parum dormit, et somniis tumultuosis agitatur, et sæpe expergiscitur. Ad hæc accedunt jactatio, dolores vagi, ardores subiti, frigidi sudores, terror, tremor, leves membrorum distentiones, atque torpores, quibus interdum adeo opprimitur, ut vel animo linquatur, et

concidat; vel ægre, et magno conatu, valeat tandem se colligere*.

Omnia hæc mala viros hypochondriacos, et mulieres hystericas pariter exercent. Sunt autem in his quædam leviora, quædam severiora, quam in maribus; alia etiam harum fere propria. Demissio, et infractio animorum, solent esse minores in fœminis, quam in viris; sed in illis multo sæpius mentis facultates prorsus torpent; statuas esse diceres, gaudio aut dolore vix movendas. Animæ defectiones magis familiares sunt in sexu muliebri, item distentiones quæ vocantur hystericæ, a quibus corporis robur majus potest viros defendere. Distentionum accessiones sæpe excitantur levi quadam sensuum aut animi affectione, et incipere solent

* Qualis sensuum confusio inferatur ab affectu hypochondriaco, intelligi potest ex sequente historia. Vir circa trigesimum ætatis annum, sine quavis manifesta causa, incidit in gravem animi languorem, quocum diutius conflictabatur. Tandem, nescio qua judicii perversitate motus, novacula arrepta, penem scrotumque sibi abscidit. Postquam vulnus sanatum esset, ipse ultro aiebat, maxime mirum sibi videri, unde fieri potuisset, ut tam immane facinus auderet, qui alias semper timidi fuerat ingenii, sic ut venam incidi non mediocriter metueret, neque sine multa perturbatione tantulum vulnusculum sustinere posset: idem tamen ab omni metu liber fuit, dum amputationem prædictam aggrederetur doloris atque periculi plenam; quam porro, ut ipse mihi fassus est, ne minimus doloris sensus secutus est.

Similis historia legitur in libro cui titulus, *Medical Communications*, vol. ii. p. 54.

ab angore ventriculi, aut viscerum; manent modo momentum temporis, modo semihoram, interdum altera alteram continuo sequitur per integrum diem: illud interea singulare est, quod, quamvis ægræ loqui nequeant, et videantur prope intermortuæ, sæpe tamen audiant, et intelligant quicquid ab assistentibus dicitur. Postquam aliquantum resipuerint, et vox redierit, pergent interdum loqui aliena per aliquot horas; cujusmodi leve delirium nonnullas invadit, etsi nulla accessio hysterica antecesserit. Illud etiam in hoc morbo interest inter fœminas et viros, quod illæ procliviores sunt ad lacrymas et ad risum sine voluntate. Post risum fere sequitur languor, lacrymæ morbum levant. In fœminis quoque sæpius aut vox supprimitur, aut clamor immodicus editur, tum fiunt singultus, oscitatio, pandiculatio, aliæque leviores nervorum distentiones; postremo globus hystericus, qui fauces videtur impedire, fœminas sæpissime infestat, mares autem vel nunquam, vel rarissime.

Vetus admodum opinio est hominis naturam contineri ex corpore, facultatibus naturalibus, et mente*. In fœminis hystericis facultates

* Σωμα, Ψυχη, Νȣς. Antonin. lib. iii. § 16. Simplic. Comm. in Epict. p. 7. Hammond, Whitby, et Benson Comm. in Thessal, 1 Ep. v. 23.

naturales præcipue perturbantur, et pervertuntur; in viris mens ipsa magis laborat. Itaque inter illas maxime dominantur nolentium vociferationes, defectiones animæ, et distentiones omnis generis; inter viros autem tacita desperatio. Ea quoque causa esse potest cur viri in hoc morbo crebrius, quam fœminæ, eo insaniæ adigantur ut necem sibi consciscant.

Nonnulli, qui contendunt curas atque gaudia inter omnes homines æqualiter fuisse divisa, opinati sunt languorem animorum sortem esse divitum et otiosorum, et eorum felicitatem ita temperare, ut horum beatorum vita non sit magis expetenda, quam eorum qui labore sibi victum quærunt. Attamen nequaquam verum est pauperes, et laboriosos, et humili loco natos, ideo tutiores esse, minusque huic morbo objectos. Interdum a parentibus traditur, et semina ejus nobiscum simul nata justo tempore non cessant erumpere, qualiscunque fuerit vitæ conditio. Languor animorum haudquaquam incognitus est operoso colono, quem prohibet gustare ullam partem voluptatis, quæ laboris finiti præmium esse debuit. Non corporis firma constitutio, non temperantia, neque negotia, neque, quod nonnullis videtur, arthritis præstat homines securos ab hoc malo. Tamen

illi procul dubio sunt opportuniores qui se prorsus a rebus agendis abstrahunt. Nam otium non solum alet, sed etiam creabit affectum hypochondriacum; nec non idem facient nimia negotia. Immodicus usus Veneris, vinique, perniciosus est in hoc morbo; neque utilis est nimia cibi abstinentia. Crebræ febres, alvus diu fusa, terror, atque tristitia, non raro initium dant huic affectui, etiam in iis qui non fuerint ad illum natura proclives.

Morbus hypochondriacus, pariter ac arthritis, insania, et phthisis, non solet esse molestus ante pubertatem. Ex illo vero tempore usque ad senectutem nullus est annus, in quem primus ejus impetus non incidit. Rarissimum est ut hi ægri pejus se habeant vespere, quam mane. Nam plerique, tanquam qui aliis nervorum affectibus implicantur, somno utcunque exiguo lædi videntur; et quo diutius dormiunt, eo magis animo concidunt. Nonnulli, cum primum expergiscuntur, vix sunt apud se, et omnes corporis animique sensus confusos habent; aut si minus laborent, tamen nihil nisi luctuosa et acerba cogitant, cum hoc potissimum tempore tragœdias suas excitet hic morbus. In eodem fere statu ægri sunt, aut non multo meliori, usque ad prandium; tum demum incipiunt respirare, et aliquantum recreari; vespere

autem animi in tantum reficiuntur, ut interdum nimii sint; quibus frui cupientes, et horrentes angorem, qui per quietem redit, non nisi sero et inviti lectum petunt.

Cognovi tres homines qui in exploranda et olfacienda thea occupati, tremoribus atque aliis hypochondriacis malis afflicti sunt, quæ omnia theæ imputarunt; rectene, an secus, viderint alii qui ampliores nacti sunt occasiones perspiciendi quid in hac re verum sit.

Tempestates anni videntur nihil valere vel ad exasperandum, vel ad levandum hunc affectum; qui etiam quamvis cognatus est epilepsiæ, insaniæ, et paralysi, haudquaquam tamen consuevit in illos morbos desinere.

Ea est conditio hujus ægrotationis, ut qui ea laborant, semper desperent de recipienda sanitate: sed huic desperationi usus et ratio vehementer repugnant. Etenim, quantum sensibus nostris patet, singulæ corporis partes inter tantas miserias integræ manent et illæsæ. Mens quidem, et facultates naturales opprimuntur, jacentque; sed nulla accepta est injuria, quæ eas in pristinum statum restitui prohibeat. Tum hypochondriaci sæpe præ se ferunt colorem vultumque sanorum, neque corpus, nec robur amittunt: ad hæc, intermissiones sunt, in quibus fruuntur omnibus integræ valetudinis vo-

luptatibus. Ingenium autem illis adeo non fit tardius, ut secundum Aristotelem omnes ingeniosi sint melancholici. Sponte quoque sua interdum finitur hic affectus; fueruntque hypochondriaci, qui viginti annos ab eo liberi vixerunt. Æger vero certe est in bona spe, nec fiduciam illi deesse oportet, cum morbus periculo vacet, et nequaquam sit insanabilis: quo etiam finito, valetudo pariter erit integra, ac si vir nunquam ægrotasset.

In morborum longorum omnium curatione summa victus ratio habenda est, ne quid corpus detrimenti malique, quam maximum vero auxilii inde capiat: quo fiet etiam ut facultas illa sui conservatrix, in omnibus animalibus insita, totis viribus contendat morbum excutere. In nonnullis quidem morbis nihil ultra medicina efficere valet. Igitur in languore animorum opera quoque danda est, ut non tantummodo vitentur quæ morbum genuerint aluerintque, verum etiam quæcunque secundæ valetudini adversentur.

Medicamenta purgantia et exinanientia aliena sunt in hoc morbo. Cum tamen alvus plerumque astricta sit, tuto dari possunt pilularum Rufi grana tria, vel talis modus cujuslibet remedii, qui non plus semel ventrem moveat: hoc enim pacto prohibebuntur, vel levabuntur multa in-

testinorum mala. Neque inutilis erit vomitus, quoties ventriculus prægravetur, et nauseet. Omnia valentiora hujus generis medicamenta sunt fugienda. Sanguinis detractio raro cessat omnia hypochondriacorum mala exasperare. Multum abest ut podagra animos demissos erigere queat: quin sæpius languorem auget. Verum tam parum in medicina positum est podagram vel creare, vel concitare, ut, meo judicio, ludat operam quisquis studet affectum hypochondriacum per arthritidem fugare. Aquæ Bathonicæ mihi visæ sunt prorsus inutiles, nisi ubi ventriculus majorem in modum laboraret. Itaque iter illuc, et navigatio, vel peregrinatio, tum solum laudanda sunt, cum æger locum mutando onus curarum, aut mœroris, negotiorumve deponere possit. Utiliores sunt lavatio marina, et aquæ chalybeatæ, quæ valetudinem firmiorem, et corpus robustius reddant. Gummi-resinæ, et radix valerianæ sylvestris, et ferrum habentur in numero remediorum ad affectus nervorum; quicquid autem illis tribuam, ex aliorum medicorum autoritate, potius quam ex usu, mihi cognitum est. Quoniam vero nervi ventriculi et viscerum cæteris corporis nervis quodammodo dominentur, et in eos imperium habeant; cum quoque in has partes præcipue incumbant hypochondriacorum et hyste-

ricarum mala; facile patet utilitas remediorum quæ acorem, inflationem, dolores, et reliquos intestinorum affectus levant, vimque et robur eis addendo faciunt, ut omnia sua officia bene et naturaliter peragant. Sed nullo modo melius succurritur infirmitati intestinorum, quam per medicamenta amara et aromatica, quibus, ubi opus fuerit, adjici potest quod leniter alvum solvat. Ex his fiunt pilulæ, guttæ, tincturæ, vel infusa; quæ compositionum varietas, tum moles haud magna, impedient ne quis hujusmodi remedia respuat, etiamsi necessarium sit in illis diutius perseverare.

Multi ægritudinem ex animis marcentibus vino et potionibus meracioribus cupiunt expellere; quod etiam ut faciant, amici, qui illis bene quidem volunt, sed male consulunt, haud raro hortantur. Vix dici potest quantum instet periculum, ubi ægri vel animo suo in hac re indulgent, vel amicorum improvidis consiliis parent. Breve quod sic nascitur solatium, nimis care emitur incremento languoris mox subsecuturi: tum quoque vini modus indies augendus ut animi pariter recreentur, totam valetudinem miserabiliter perturbat conquassatque. Quod si angor major fuerit quam qui tolerari possit, et proinde opus sit præsente remedio, satius erit ex opio, quam ex vino, petere aux-

ilium. Paucæ guttæ tincturæ opii cum vino antimonii, aut cum tinctura asæfœtidæ, aut etiam per se sumtæ, præsidio erunt animis languentibus multo tutiori quam vinum; neque si augeantur, valetudini perinde nocebunt, neque hominem rebus agendis omnino minus aptum reddent: ad hæc, longe facilius est ægrum tandem ab opiatis remediis abducere; quod longo usu didici. Nemo nescit hæc contra evenire vinolentis.

Quidam dolores hypochondriacorum et hystericarum risu potius, quam misericordia excipiunt, tanquam quos ipsi sibi fingunt sine ratione. Verum in hac re longe errant. Neque enim dubitare licet, quin hujus ægrotationis, perinde ac alterius cujuslibet, veræ causæ subsint. Confitendum tamen est vim morbi fore eo minorem, quo magis in adversum æger nitatur, et quo fortius illi resistat: atque hoc, opinione magis, situm est in ipsius potestate. Quisquis hoc sibi persuaderi sinit, et proinde morbo suo non cedit, sed it contra audentior, næ ille proxime aberit a sanitate. Digna autem est causa, in qua omnibus corporis animique nervis contendat; neque enim de re parva certamen est, sed de vita ipsa, beatane futura sit, an misera.

Cap. 50.

De Ictero, aliisque Jecoris Affectibus.

Inter frequentissimos jecoris morbos ille est, qui fit interclusis bilis viis; et est minime periculosus. Nondum constitit ob quas causas bilis interdum concrescat, et calculos faciat. Hi calculi sæpissime delitescunt intus in vesica fellea; et inde fortasse eorum plerique veniunt, qui in viis postea reperiuntur. Fieri tamen potest ut bilis in ipsis viis primum cœperit concrescere, vel etiam in jecore, quamvis ictericorum jecur plerumque nullo vitio afficitur. Quoties calculi expulsi e vesica, seu in ipsis canalibus nati, vias impedierint, refluit bilis in jecur, atque inde in sanguinem, et aureo colore inficit serum, cutem, oculos, et urinam*. Signa morbi consueta (qui dicitur icterus, aurigo, morbus arquatus, aut regius) sunt fastidium cibi, sensus gravitatis in ventriculo, nausea, vomitus, languor, desidia, vigilia, et macies insignis; at-

* Cujusdam icterici urina saturrime fusca, paucas horas servata, viridem colorem induit; quemadmodum interdum fit in vomitu bilis flavæ, cujus color post aliquam moram in viridem mutari solet.

que hæc quidem sunt aliorum morborum communia; proprius autem est icteri aureus color oculorum, cutis, et urinæ, dum alvus pallida reddit. In quibusdam dolor ventriculi vix tolerabilis fit aliquot ante icterum dies, pulsu interea non omnino concitato. Qui motus naturalis arteriarum distinguit hunc dolorem ab inflammationibus viscerum. Quamobrem in hoc casu medicus tuto potest jubere ægrum bono esse animo, cum dolor, vel medicinæ vel naturæ beneficio, brevis fiet, neque minimum periculum inferet. Dolor qui in nonnullis ictericis summus est, in aliis vix sentitur, vel etiam prorsus deest. Raro perseverat ultra biduum triduumve; in uno tamen ægro sæviit mensem integrum, nisi tum cum opio vinceretur: et quanquam plerumque antecedit luteum cutis colorem, cessatque protinus ut hic conspicitur; hoc tamen non est perpetuum: nam in quibusdam sæpius repetit, aut vix prorsus conquiescit, quamdiu morbus manet.

Jure licet suspicari calculum hærentem in bilis viis, ubi omnes aliæ icteri notæ inveniuntur, etiamsi color non fuerit luteus. Quæ suspicio non raro mihi confirmata fuit, vel quia calculus postea expulsus est, et omnia mala levata; vel quia una ex his accessionibus tandem desierit in icterum.

Quemadmodum suspicio esse potest calculi fellis, sine ullis ejus signis in cute, aut in oculis; sic vicissim color interdum luteus esse dicitur sine calculo: nimirum quia duodenum adeo infarctum est, ut exitum bili neget; vel quia impeditum est spasmis hystericis. Quam vere hæc dicantur, viderint alii. Plurimi certe medici, testes oculati, consentiunt febrem quandam in India occidentali ægros icterico colore inficere; quod alii quoque de morsu viperæ affirmant.

Lucretius, quantum novi, primus dixit lurida fieri quæcunque tuentur arquati*; quod etiam omnibus in ore est. Tamen, quos vidi ipse arquatos, uno consensu hoc negarunt, præter duas fœminas, quarum testimonium multa levabant.

Tempus icteri est admodum incertum. In quibusdam finitus est intra paucos dies; in aliis perstitit annum. Interea tam longum bilis impedimentum valetudinem neutiquam adeo corruperat, quin protinus ut icterus recessisset, integra sanitas rediret. Cognovi quosdam hoc morbo sæpe occupatos esse in annos viginti, qui tamen inter accessiones recte valebant.

Calculi modo tantæ magnitudinis sunt, ut

* Lib. iv. v. 333.

totam fellis vesicam expleant; modo his minores, et inde deinceps, donec ad pulverem minutum descenderint. Ubi calculus major fuerit, quam qui ductum subire possit, vix crediderim quin incommodi aliquid inde oriatur; verum quid sit illud malum, nondum satis compertum habeo. Multorum cadavera incisa vidi, quorum vesiculæ abundabant calculis, et interdum satis magnis, quanquam neque icterus fuisset unquam, nec quodvis aliud malum, quod huic causæ ascribi jure posset. In paucis vero suspicatus sum dolores sævos hypochondrii dextri profectos fuisse a calculis, qui post mortem in vesica reperti sunt. Bilis viæ in ictericis, non secus ac ureteres in calculosis, modo ubique dilatantur, modo in quibusdam tantum locis, ubi calculus aliquis grandior moram fecerit. Mulier, quæ cum ictero multos annos sæpe conflictata fuerat, tandem expulit calculum, cujus minor ambitus erat pollicum duorum. Jecur ipsum prorsus sanum repertum est in multis, qui ictero sæpe laboraverant.

Ex calculis bilis quos ipse examinavi, alii fuerunt aqua leviores, alii ponderosiores, et flammas promte conceperunt.

Nescio an cutis prurigo non pejus angat ictericos, quam dolor; cum somnos pariter impediat, tum maneat diutius, et sine ulla intermissione. Quanquam autem alii hoc tormento ma-

cerantur per totum morbum; alii contra ab illo prorsus liberi sunt. Interdum cum ictero singultus est, sine jecoris ipsius vitio, et sine periculo. Non est perpetuum ut alvus in hoc morbo vel astricta sit, vel soluta; at semper facile movetur, qua nota discernitur ab ileo. Icterici nonnunquam inhorrescunt per horam integram; tamen is horror nec inflammationis, neque mali cujuslibet indicium est; sed tum fortasse excitatur, cum calculus per canalis angustias eluctetur. Quibusdam ictericis omnes cibi videntur amari; et interdum, sed rarius, potiones. Vidi fœminam, quæ ictero laborabat sesquimensem, et per totum hoc spatium lactabat infantem prosperrima, ut videbatur, valetudine; atque ipsa mihi dixit lac fuisse coloris naturalis. Ab aliis autem medicis audivi lac ictericarum flavere. Lacrymæ unius icterici, ut ipse mihi retulit, flavebant. Sitis insedabilis, et appetentia cibi naturali major, unum tantum et alterum eorum quos curavi fatigabant. Acor, atque ardor ventriculi pluribus fuerunt molesti.

Infantes, et pueri, morbo regio perinde obnoxii sunt, ac adulti. Illi vero semper leviter laborant, et cito restituuntur. Mares quoque et fœminæ pariter infestantur. Qui semel fuerunt icterici, eodem plerumque morbo iterum ægrotant; non solum quia eadem corporis con-

stitutio novis calculis gignendis favet, sed etiam quia icterus sæpe finitur calculo non expulso, sed in vesiculam relapso, unde iterum proveniat in ductum, et novam accessionem inferat.

Aurigo, quæ ex bilis canalibus impeditis orta est integro hepate, vacat quidem periculo, et multos etiam a rebus agendis non abstrahit. Omnia autem hepatis ipsius vitia maximum ægris periculum intentant. Hoc viscus inflammationibus repentinis ac vehementibus opportunum esse videtur, quæ vel paucis diebus occidunt, vel, suppuratione facta, tardius, sed non minus certum, exitium afferunt. Hoc tamen rarius est. Multo sæpius scirrhus in aliqua ejus parte nascitur, prorsus uti fit in mammis fœminarum, qui modo conquiescit, modo inflammatur cum febre hectica, fastidio, macie, tusse, et singultu. Spatia inter inflammationes in aliis alia sunt. Hi paucis mensibus moriuntur; illi annos aliquot supersunt: plerique paulo ante mortem fiunt hydropici. Jecur forsitan haud acutiore sensu donatum est, quam pulmones; quamobrem si hoc solum sit in morbo, et partes vicinæ contagione non lædantur, obscurus, aut nullus dolor percipietur. Sic affecti vix nisi in latus dextrum cubant.

Morbis hepatis sæpe accedit dolor humeri

dextri. An idem quoque fiat ex simplice ictero, non compertum habeo.

Ubi hepar scirrhosum est, sæpe fit sanguinis cursus ex naribus, gingivis, et umbilico; vomitur etiam sanguis et alvus reddit cruenta.

Haud pauci moriuntur vitiis jecoris, quorum urina, et cutis, per totum morbum nunquam fuerant luteæ. Scilicet is color tum solum accedit, ubi scirrhi sic siti sunt, ut bilem contendentem in intestinum impediant, retroque ferri in sanguinem cogant.

Jecur scirrhis induratum sæpe manu extrinsecus deprehendi potest. Atque haud scio an aliud certum hujus morbi indicium sit, præter ea quæ supra proposita sunt. Venæ concitatæ, singultus, nausea, et fastidium, communia sunt jecinori, et aliis visceribus vitiosis. Sed parvi interest solicite definire cui demum abdominis visceri inflammatio et scirrhus insideant: ubi ubi enim sint, vix ullis aliis auxiliis locus erit, quam quibus utendum est in febris hecticæ curatione. Veri non absimile est, ubi scirrhus exiguam jecinoris partem occupaverit, victu refrigerante, curaque solicita fieri posse, ut vel tarde, vel non omnino, vitium serpat.

Inflammatio jecinoris interdum desinit in suppurationem. Si pars inflammata agglutinaverit

se intestinis, et rupto abscessu pus in ea feratur, æger illico vomit ac dejicit humorem atrum teterrime olentem, et intra paucas horas moritur. Interdum inflammationis sedes vicina fuit parieti abdominis, cui tandem adhæsit, et abscessu facto tumor assurrexit extrinsecus, quo rupto non exigua copia humoris effluere perseveravit diutius. Quædam quinquagenaria graviter ægrotabat decem dies cum dolore ventriculi, singultu, alvo fusa, atque animæ defectionibus, et ægre restituta est: post mensem tumor ortus est prope umbilicum, qui apertus multum humoris flavi profudit in quatuor annos; deinde dolor auctus est cum nausea et horrore, et post paucos dies exiit calculus fellis tres pollices longus, totidemque ambitu, quique pendebat grana CCXLV: humor tenuis flavus copiosissime manabat per dies quatuordecim: brevi postea ulcus sanatum est, et fœmina satis commode valebat. Patet vesiculam felleam in hac ægra fuisse inflammatam, et dein exulceratam. Ex iis quos suspicatus sum inflammatione jecinoris laborare, quidam intra decem dies mortui sunt, alii cum morbo suo conflictati sunt duos menses. Leves mentis alienationes, et cutis modo lutea, modo coloris naturalis, interdum pustulis notata, his ægris fuerunt præter communia febrium signa.

Regione jecinoris graviter collisa, id viscus interdum induruisse novi. Idem vitium sæpius ortum est ex eodem corporis habitu, a quo scirrhi in cæteris quoque partibus gignuntur; præcipue tamen fit ex immodico usu vini, et potionum meraciorum, quæ proprie nocent jecori præ omnibus aliis visceribus. Hinc est quod viri, cum vino magis dediti sunt, vitiis jecoris sæpius affligantur, quam fœminæ. Aquæ Bathonicæ nusquam sunt utiliores, quam in medendis morbis ab ebrietate profectis: sed postquam hepar factum fuerit scirrhosum, et febris hectica indicaverit hos scirrhos proclives esse ad inflammationem, ibi istæ aquæ veneno pejus sunt vitandæ.

In curatione icteri simplicis ante omnia opera danda est ut dolor mitigetur, siquidem æger eo, ut sæpe fit, torqueatur. Unicum autem ejus remedium est opium. Hujus granum unum quamprimum sumere oportebit; idque bis vel ter tuto repeti potest intra duas horas, si dolor postulet. Qui accessionibus icterici doloris subjectiores sunt, ad manum habere semper debent duas hujusmodi pilulas, quibus ingruenti dolori sine mora occurratur. Proximo loco attendendum est ad vomitum, qui sæpe in hoc morbo diu et vehementer ægrum exercet. Hic videtur esse conatus quidam naturalis, quo cal-

culus loco suo moveatur, sive in duodenum intestinum descendendo, seu relabendo in vesicam. Metuat forsitan aliquis, sicubi calculus fixus hæreat et immobilis, ne vomitus dolorem intendat, vel etiam canalem membranaceum laceret; ideoque medicamenta quæ vomere faciunt reformidet. Sed hujusmodi metum usu didicimus esse inanem; cum vomitus dolorem mitigare, potius quam augere deprehendatur. Quod si securi simus de periculo, omnino oportebit illum excitare, aut etiam bis facere, licet æger sua sponte non vomat, quo scilicet calculus e canali expellatur. Postquam satis vomuerit, opio dato quies concilianda est.

Neque minus præsidii erit in purgantibus; quæ motum intestinorum naturalem incitant, et cursum bilis copiosiorem provocant. Medicamenta ex hydrargyro a nonnullis existimata sunt reliquis purgantibus præstare; cum vero argentum vivum, quantum novimus, propriam vim nullam habeat ad resolvendas bilis vias et calculum expediendum, meo quidem judicio maxime convenient quæcunque facile tolerantur, et tuto repeti possunt diutius. Hujus generis sunt aqua marina, fontes salsi, et varii sales dissoluti in aqua vel pura, vel in quam herba aliqua amara missa est. Hæc quotidie, vel altero quoque die sumere licebit in multos

menses sine minimo languore stomachi, aut virium, aut animorum. Pulvis etiam compositus e radice rhabarbari et herba qualibet amara his ægris idoneus est. Icterus puerorum medicamentis purgantibus facile cedit. Si icterici alvus fusior sit, videndum est ne purgatio nimia fiat; et propterea ventriculus sustinendus est medicamentis amaris. Sæpe prurigo in tantum fatigat ictericos, ut haud minus quam ipse dolor, opio leniri postulet, sine cujus præsidio nec quies interdiu, neque noctu somnus sperari potest.

Sunt et alia remedia, quorum beneficio quidam confidunt calculos bilis dissolvi posse. Hujus generis sunt aqua calcis, sales alcalini, aqua kali puri, et varii sapones. At frustra fui dum calculos aut in his, aut in acidis mineralibus liquare conatus sum. Æther, si bene memini, eos tandem tabefecit. Verum ponamus hos, vel alios quoslibet liquores, ubi calculo superinfusi sint, eum comminuere posse; tamen in ventriculum demissi, ad calculum in vesica latentem, vel hærentem in viis, nullo modo pertinere valebunt. Quamobrem illud remedium votis nostris solum respondebit, quod bilis naturam ita mutet, ut amplius non concrescat, aut, si concreverit, liquefaciat, et in bilem resolvat. Talia sane remedia venditata sunt; sed

multum abest ut eorum facultates usus comprobaverit. Vir quidam saponis unciam quotidie devoraverat per septem annos, cujus vesica fellea nihilominus calculis referta est ne minima quidem parte exesis. Medicus solers, et in arte sua exercitatissimus, solitus erat ictericis dare salis cornu cervi scrupulum ter quotidie; ex quo egregios effectus se sæpe expertum esse affirmabat. Rationi quidem consentaneum est sales alcalinos, et saponem, utiles esse adversus icterum, cum horum natura adeo accedit ad bilem, ut ejus vicem quodammodo impleant in concoquendo cibo, et in detergendis intestinis. Cauto tamen opus est, ne nimium fidamus his rationibus; cognovi enim largos haustus succi limonum adeo profuisse ad icterum, ut famam remedii reportaverint.

Prætereo multa icteri remedia, quæ jam merito neglecta jacent, et contemta; cum futilibus prorsus causis, atque erroribus sæpe ridiculis famam suam debuerint. Aquæ Bathonicæ a quibusdam jactantur, tanquam quæ plurimum ad salutem ictericorum conferunt. Hi ægri, ut dictum est, ubicunque vivant, plerumque convalescunt: sed, quantum potui intelligere, salus illis non facilior fuit, propterea quod biberint istas aquas. Cum tamen tutæ

sint, eas prohibere non oportebit, ubi ab icterico expetantur.

Inter varia corporis humani mala vix aliud frequentius est, quam ventriculi dolor; qui, nisi me omnia fallunt, haud raro initium habet a bile concrescente, vel coacta, quamvis canales nondum adeo impedierit, ut retro in sanguinem vertatur, et faciat icterum. Jam diu est quod multa me moverunt hoc suspicari, et in annos singulos hæc suspicio confirmata est. Nam in multis quibus per aliquot menses, aut etiam annos, familiaris fuerat ventriculi dolor, vidi eum tandem desinere in icterum. Nullus itaque locus dubitandi de hac re mihi relictus est. Quare ubi hujusmodi dolor sæpe repetat sine quavis alia manifesta causa, atque æger simul queratur sensum gravitatis molestum, ibi bilis plerumque erit nimis crassa, et auxilium petendum erit ab iis quæ vomere faciunt, et ab aquæ marinæ potione, aut aliis medicamentis quæ alvum leniter solvunt.

Cap. 51.

De Ileo.

Ileus, sive inflammatio intestinorum, præcipue invadit adultos, tum maxime eos qui

hernia laborant, vel alio vitio earum partium, ex quo factum est ut quidam diu vixerint colicis doloribus subjectiores. Ætas puerilis non prorsus secura est ab hoc morbo, quo septennes periisse novi. Et fieri potest, ut hoc sit unum ex istis viscerum malis, quibus tot infantes moriuntur ante quartum ætatis annum.

Incipit a dolore in aliqua parte intestinorum sito, qui vel repente et summa vi urget, vel ab exiguis orsus initiis sensim ad summum pervenit. In uno et altero postquam visus est minui per paucos dies, dein reversus est, nullis remediis cessurus.

Umbilicus, atque dorsum, ipsis ægris visa sunt sedes doloris, etiam illis qui hernia afflicti sunt. Quanquam vero hernia sæpe fuerit causa, tamen, ut suspicor, non semper fuit inflammationis sedes; et in quibusdam nescio an dolor aliquid habeat commune cum hernia, verum ad aliquam ex iis causis fortasse referendus sit, a quibus oritur etiam in illis qui nunquam fuerint ramicosi. Ructus, qui ileo sæpe accedit, et tussis, dolorem vehementer exasperant.

Ileus semel atque iterum incepit ab angore, et solicitudine, potius quam dolore; etiam ubi post mortem apparuit partem intestini gan-

græna fuisse occupatam. In iis qui cœperunt convalescere, dolor mutatur in eum qui tactu excitatur in loco leviter læso; simul æger se ubique levari sentit. In iis qui moriuntur, fit summa jactatio, atque omnia in pejus ruunt. Morbus, sive spectet ad sanitatem, sive ad mortem, erit modo tardior, modo brevior, ut in omnibus inflammationibus, et fortasse prout major, vel minor pars intestini fuerit affecta. Igitur alios secundo die, alios non nisi decimo quarto occidit. Constat ictum vehementiorem, aut acre venenum, istiusmodi inflammationem excitare posse, quæ vel primo die, vel paucis horis interficiat.

Motus arteriarum permagni interest ad intelligendam naturam malorum quæ ileo communia sunt cum ictero et affectibus spasmodicis; nam in his vomitus et dolores non minus sæviunt, quamvis ne minimum periculum habeant. In hoc casu pulsus fere semper est naturalis, qui in ileo multum acceleratur. Tamen interdum fit, nescio qua de causa, in hac perinde ac in aliis inflammationibus et morbis acutis, ut arteriæ omnino naturaliter ordinatæ sint, et nullum futuræ mortis indicium ostendant: quod quidem ter in ileo contigisse memini.

Singultus, et sitis insedabilis, sæpe non longe ab initio morbi incidunt, et per totum ejus spatium ægros fatigant.

Stomachus adeo promte reddit quicquid ingeritur, ut perdifficile sit invenire vel medicamenta, vel cibum, quæ non statim vomentur. Crescente morbo liquor fuscus vomendo elicitur, quem multi ægri, et eorum famulæ, dixerunt sibi, sensuum judicio, stercus esse videri; de quo itaque vix possum dubitare, quanquam idem mihi nunquam visum est. Veteres quoque medici consentiunt in hoc morbo stercus per os reddi. Hujus generis vomitus accessit primo vel secundo die; sed hoc rarum est: sæpius tertio vel quarto die primum conspicitur, et interdum non ante octavum. Quidam libras quatuor quotidie vomuerunt per sex aut septem dies, licet toto hoc tempore nihil fere sumsissent. Hic liquor ex iisdem fontibus derivatur, ac ille qui copiosissime dejicitur ubi alvus fusa est. Itaque constat ileum interdum oriri non ex intestinis impeditis aut implicatis, sed ex motu eorum contrario: quam sententiam confirmat id quod ab ægris sæpe audivi, nimirum, quæ in alvum infusa sunt vomitu per os reddi. Quod etiam factum est ubi morbus initium habuit ab hernia in inguine, quæ existimata fuit intestinum delapsum arcte com-

primere, atque iter in utramque partem intersepire. In ipso moriendi articulo, ejusdem humoris repentina profusio sursum et deorsum facta est. Hujusmodi vomitus, et venter simul quam maxime inflatus, intentusque, signa sunt capitalis periculi, ex quo neminem evasisse memini. Nec tamen in scriptis medicorum, tam veterum, quam recentium, desunt historiæ ægrorum, qui etiam ex his malis salvi emerserunt.

Dolore cessante sine ægri allevamento, sequuntur angor et jactatio ipso dolore pejores: quanquam autem his accedat vigilia, atque omnes vitæ vires concidant, raro tamen fit, ut hi ægri delirent.

Proprium et præcipuum indicium colicæ cum inflammatione, etiam in ipso morbi initio, est alvus ex toto suppressa; quam movere semper difficile est, quæque non raro omnia medicamenta vincit. Quamprimum alvus copiose fluxerit, protinus omnia mala fiunt leviora, et æger cito convalescit. Verum non licet morbum putare superatum, ex una aut altera exigua dejectione: nam primo vel secundo die venter sæpe excernit ea quæ in recto intestino morabantur, longe a sede morbi, et ipse nihilo secius increscit. Neque magis proficitur ubi ultimis morbi diebus exigua portio hu-

moris, quo intestina replentur, viam sibi faciat in alvum, et dejiciatur. Hoc novi contigisse paucas tantum horas antequam extremæ partes cœperint frigescere, morte brevi subsecutura.

Incisis quorundam cadaveribus ileo peremtorum, quædam partes intestinorum arcte constrictæ fuerunt sic, ut postquam ferro divisæ sunt, eorum foramen omnino deleri videretur. In aliis repertæ sunt intestinorum partes inflammatæ, aut mortuæ; nusquam vero aut constrictæ, aut quovis modo impeditæ. Vir, qui hernia in inguine diu laboraverat, ileo correptus periit; at, inciso cadavere, intestinum adeo laxe jacebat in inguine, ut duo digiti in idem foramen facile admitterentur; pars quoque intestini hoc annulo circumdata, multo minus læsa fuerat, quam quæ in scrotum descenderat, quæ nigra erat et emortua. Quantum illæ post mortem mutatæ sint, incertum est. In altero dimidius ambitus membranæ coli exterioris, quinque pollices longus, nigri erat coloris, quamvis nullum impedimentum detegi potuit. In muliere, quæ decimo quarto die extincta est, exigua pars tunicæ intestini, extrinsecus oculos fugiens, in inguen delapsa erat, et gangræna occupata; sed nec stercus, nec quodlibet aliud impedimentum erat.

Ex iis quæ dicta sunt, patet ileum esse istius-

modi morbum, in quo omnia calefacientia sunt aliena; ad quæ tamen ægri et sponte sua, et amicorum hortatione, nimis sæpe confugiunt. Curatio fit per eas res quæ minuunt inflammationem, et alvum movent. Igitur sanguis toties detrahendus est, quoties dolor et inflammatio postulent, et vires sinant. Proximo loco tentandum est balneum, et ad arbitrium ægri repetendum. Dolores, utcunque atroces, fere semper conquiescunt, quamdiu æger in balneo remaneat. Fomenta, et vesicæ aqua calida semiplenæ, ventri admotæ, remedia sunt balnei similia, sed minus valentia. Emplastrum cantharidis super abdomen impositum profuit non solum refrænando inflammationem, sicut in pleuritide, sed etiam coercendo distentiones, quæ vel impediunt, vel invertunt naturalem intestinorum motum.

Omnia hæc auxilia reddunt alvum magis promtam ad parendum medicinæ; ex quo vita ægri unice pendet. Odiosum est quod purgantium omnium sapor plerisque injucundus sit, et nauseam moveat; ad quam etiam morbus sua natura semper proclivis est. Hinc oritur non mediocris difficultas inveniendi medicamenta, quæ gustu tolerabilia sint, et a ventriculo retineri possint. Verum, qui non aversantur pilulas, commode devorabunt extracti colocyn-

thidis compositi grana quinque singulis semihoris donec alvus responderit. Duo cochlearia jusculi, vel aquæ menthæ piperitidis, in quibus dissoluta fuit sesquidrachma magnesiæ vitriolatæ, nonnullis sunt satis tolerabilia, licet hæc etiam repetenda sint singulis semihoris. Infusi quoque sennæ par modus, eodem modo datus, vel etiam cochleare olei seminum ricini exitum habuerunt felicem. Hoc oleum diligenter infricatum abdomini in uno et altero visum est multum conferre ad ventrem liquandum. Calomelas, et alia remedia ex hydrargyro, dicuntur augere vim purgantium, et ea reddere efficaciora: verum hanc argenti vivi facultatem usus mihi nondum satis confirmavit. Fieri potest ut, quibus id dederim, nullis remediis essent medicabiles; et fateor me rarius eo usum esse. Exiguum, seu potius nullum auxilium est in iis quæ ab inferioribus partibus infunduntur, exceptis quæ fiunt ex foliis nicotianæ. In aquæ ferventis uncias duodecim mittitur foliorum drachma, vel etiam drachmæ duæ, et humor colatus in alvum infusus vomitum non excitavit. Caput vero inde consuevit vertigine affici magis quam a fumo. Fumus immittitur per follem, qualis vulgo adhibetur ad suffumigandas arbores animalculis obsitas, et similis est istius quæ describitur in Heisteri Chirurgia,

nisi quod pyxis ænea, quam lignea, potior est. Fistula debet esse duos pollices longa; fundus habet tertiam pollicis partem, apex vero quintam partem. Hujusmodi tubus facile aptatur folli cuilibet sic ut aër commodissime per nicotianam impellatur, fumum secum trahens in intestina. Nicotianam autem accendit charta nitro imbuta. Hoc remedium magnam vim habet ad coërcendos intestinorum motus inordinatos, ventremque exinaniendum. Interdum alvum momento temporis solvit; interdum non nisi postquam adhibitum fuerit quarta quaque hora per integrum diem; neque raro spem meam prorsus destituit. Fieri potest ut una nicotianæ species altera sit valentior, quod tamen usu nondum satis cognitum est*.

Libra una argenti vivi ideo data fuit, ut pondere suo viam per intestina impedita aperiret; quod quidem pari ponderi aquæ, vel jusculi, præstare existimatum est, tum quia minor ejus modus facilius retinetur, tum quia argentum vivum propriam vim habet ad vomitus coërcendos. Tamen in ægris quos vidi, haudquaquam prospere cessit. Pondus certe prorsus inutile est, ubi impedimentum situm fuerit in

* Video ejusdem generis remedium ab Hippocrate memoratum esse inter Ilei auxilia: Φυσαν χαλκευτικην εσιεναι, και φυσᾶν ες την κοιλιην.—Περι Νουσων, xv. E.

parte intestini ascendente; et quamvis toto suo pondere in id incumbat, tamen vis illa, quæ in hoc morbo vel constringit intestina, vel eorum motum invertit, longe major est, quam quæ huic, vel multo etiam graviori ponderi cedat.

Opium a quibusdam rejicitur in hoc morbo, quoniam omnia narcotica faciunt intestina torpere, et propterea hebetant facultatem remediorum, ex quibus ægri salus speranda est. Contra alii defendunt opii utilitatem, quia vomitum cohibet sic ut stomachus possit retinere eum medicamentorum modum, qui multum superet torporem a narcotico profectum. Præterea opium prodest distentiones moderando, motusque musculorum inordinatos compescendo. Et ægri vigilia fatigati, et angore confecti, perdurare vix possent sine benigno hujus succi auxilio. Hæc mihi perpendenti ea sententia multo potior visa est, quæ opium contra ileum prodesse statuit, quam quæ nocere: eamque usus haud mediocriter confirmavit. Opii beneficio prospere dedi medicamenta et plura, et valentiora, quam sine illo ventriculus tulisset: tum quoque vires ægri somno recreatæ sunt; atque etiam ubi salus ejus prorsus desperata fuerit, et angor summus cruciaverit, opium utique solicitudinem aliquantum levavit. Mors quidem neque serius, neque

citius venit, sed tamen minore cum cruciatu. Magnus ille veræ philosophiæ instaurator, Verulamus, queritur studium euthanasiæ medicis haud satis cultum fuisse. Medici profecto munus est, ægrotis sanitatem reddere; cum tamen ex lege naturæ erit tandem unicuique mortalium ægrotatio nulla arte medicabilis, benevolæ hujus artis professoribus conveniret, mortem inevitabilem, quantum fieri potest, terrore omni spoliare; et ubi non datum est prædam morti extorquere, sed vita necessario amittenda est, operam saltem dare, ut cum minima crudelitatis specie amittatur.

Ileus interdum fit cum hernia; in quo casu, siquidem id facile possit fieri, intestinum in ventrem reponi debet. Verum dubia res est, an multus labor huic operi impendendus sit. Incertum enim est, hernia necne sit sedes, vel causa inflammationis; cum ileus sæpe incidit sine hernia, et hernia diu manere potest sine ileo. Itaque inflammatio quoque cedere potest, licet hernia permaneat; quemadmodum sæpe nascitur, ubi nulla fuerit hernia. Postremo ileus perseveravit, et in mortem desiit, etiam ubi intestinum rite fuerit repositum. Ut ut res est, omnis violentia in reponendo intestino vitanda est, quippe quæ augeret, potius quam minueret inflammationem. Abunde con-

stat ramicem non necessario impedire purgantium effectum; et ubi is est copiosus, æger securus esse potest sanitatis brevi rediturae.

Annulum, per quem intestinum descendit, ferro dividere raro convenit, cum propter multa, quæ ante præcepta sunt, tum aliis quoque de causis. Nam metuendum est, ne remedium anceps adhibeatur justo citius, vel plenum doloris justo serius; et, puto, nobis nequaquam suppetunt documenta, quæ ostendant quibus ægris, et quo morbi tempore, scalpellum proderit, et præterea nihil.

Cap. 52.

De Inflatione et Ructu.

Plerisque morbis ventriculi et viscerum accedit inflatio; quæ etiam raro deest inter innumera mala, quibus urgentur hypochondriaci; interdum quoque antecedit accessionem epilepticam. Inflatio fit modo cum cruditate, modo cum nausea, vomitu, aut levi difficultate devorandi, modo cum angore summo, qui suffocationem, nervorum distentiones, atque animæ defectionem intentat, modo cum vocis suppressione, vertigine, et cordis palpitatione.

Hoc malum sæpe exasperatur alvo astricta; quod tamen non est perpetuum: et quanquam

interdum levetur, sæpius tamen augetur a cibis. Bathonia neutiquam est certum hujus morbi præsidium; neque sane sperare licet idem ubique convenire remedium, ubi tot dissimiles causæ fuerint. Si morbus principalis manifestus est, ad hunc curatio erit adhibenda. Quod si æger nihil queratur præter inflationem, auxilio erit medicamentum aromaticum, quod alvum leniter solvat, quale est quod habet florum chamæmeli contritorum semiscrupulum, piperis longi grana tria, aloës granum unum; idque singulis noctibus sumere oportebit.

Ructus reversi sunt quotidie vel incertis horis, vel certum habentes circuitum. Nascuntur quoque cum vertigine, ardore ventriculi, et singultu; et modo tam vehementes sunt, ut parum distent a convulsionibus. Vinum, et dulcia, nocuerunt. Acida juverunt. Vomitus, et purgantia, nihil profecerunt.

CAP. 53.

De Insania.

ANIMI solicitudo ingens, a quacunque causa proficiscatur, plerumque initium dat insaniæ, sive illi mentis alienationi, quæ fit sine morbo acuto, et sine motu arteriarum concitato. Interdum oritur ex aliis morbis, veluti lumbricis

intestinorum, epilepsia, et multis capitis affectibus, quales sunt tumores scirrhosi, aut aqua in cerebro, aut ictus graviores, aut forsitan prava quædam cerebri conformatio a parentibus insanis derivata. Vigilia, et sensus angoris in visceribus, qui sæpe videtur ad caput ascendere, antecedunt potius, quam creant insaniam. Mulieres videntur opportuniores esse huic morbo, quam viri, tum maxime tempore partus.

Insania in illis morbis numeratur, qui vix unquam se produnt ante pubertatem. Semel tantum vidi insanum, qui decimum sextum annum nondum compleverat. Morbus hæreditarius interdum latuit usque ad senectutem; et mens demum non nisi post sexagesimum annum turbari cœpit.

Insedit in animis hominum opinio, insaniam a lunæ facie pendere; quam opinionem nemo unus ex insanis, quos vidi, confirmavit.

Arthritis existimata est alios morbos omnes absorbere, et penitus in suam naturam mutare, ita ut vix ulla vestigia aliorum affectuum, præter hunc, in corpore supersint. Quam vere de arthritide hoc dictum sit, viderint alii; nullus autem dubito me aliquid ejusmodi in quibusdam insanis deprehendisse. Nimirum, in uno a febre gravi assurgente, languor virium summus erat, et valetudo admodum infirma; pro-

tinus autem ut insania accessisset, valetudo et vires integræ restituebantur. Alium phthisi pulmonis implicitum, cum jam fere ad ultima ventum esset, insania occupavit, quæ illico fugavit phthisin, atque ægrum, præter omnium spem, ex mortis faucibus eripuit.

Credibile esset noxam haud mediocrem cerebro illatam fuisse, cum quis fiat expers rationis, qua facultate homines a cæteris animalibus præcipue distant. Verum pars illa cerebri, quæ vitam tuetur, parum aut nihil habet commune cum illa, quæ est ad rationem necessaria. Itaque multi exstiterunt insani, qui cæteroquin secundæ fuerunt valetudinis usque ad extremam senectutem.

Insani non raro colligunt se, et fiunt sani; morbus tamen ex quavis intemperantia, aut animi perturbatione, facile repetit. Quo factum est ut nonnulli totam ætatem inter insaniam et rationem diviserunt. Qui nunquam ad se redeunt, fiunt vicissim furiosi et tristes; et modo in hoc, modo in illo statu, menses integros interdum agunt. Proxime absunt a ratione, cum tristes sunt. Vetus morbus interdum mutatur in stuporem, aut fatuitatem. De tempore præterito haud magis sane, quam de aliis rebus judicant: verum memoriam habent adeo imperfectam, ut quidam conquesti sint se jam

duos menses in ea domo mansisse, in qua plus viginti annos fuerant conclusi.

Accedentem insaniam homines sæpe augent, vinum intemperanter potantes, et inceptis novis, et nihil attinentibus, mire se solicitantes. Ubi ipso initio amentiæ copia suo more vivendi insanis adimatur, positis non sub potestate amicorum, vel servorum suorum, sed custodum iis prorsus ignotorum, non raro evenit, ut brevi ad se redeant sine medicamentorum auxilio. Quod si alvus astrictior fuerit, seu corpus inutili victu, vinoque nimis calefiat, purgantia multum ad sanitatem conferent. Est quoque ubi opium animos mulcendo, et somnum faciendo, non mediocriter juvat. Præter autem hæc pauca, nihil cognovi, quod aliquid opis in se habeat ad hanc tantam calamitatem levandam.

Cap. 54.

De Intestinorum Dolore.

Dolores intestinorum cum nascuntur ex multis causis, quas cognovimus, tum forsitan ex aliis, quas nondum suspicamur. Cura opus est, ut semper, quantum fieri potest, vera eorum origo detegatur; etenim pro diversa natura, alia atque alia curatio postulabitur.

Morbi ovariorum, uteri, vesicæ, renum, lie-

nis, pancreatis, jecinoris, omenti, et intestinorum, omnes pariter vocantur viscerum morbi. A nobis ante dictum est calculum in viis bilis opinione crebriorem esse causam doloris in abdomine. Tumores scirrhosi, et ulcera, quibus omnia viscera sunt opportuna, lumbrici, maxime in pueris, et herniæ in adultis, colica Pictonum, ileus, et pravæ conformationes, in animo versanda sunt, quoties ægroti de viscerum malis queruntur. Vitia uteri sæpe tactu deprehenduntur, tum quoque de iis conjectura fieri potest ex sede doloris, et ex eo, quod aliquid habeant commune cum menstruis, graviditate, vel abortibus. Renum, et vesicæ urinæ affectuum, indicio erunt, præter locum doloris, urinæ color, odor, et crassitudo, cum cupiditate vel dolore meiendi: præterea uteri atque renum vitia eo se produnt, quod parum aut nihil illis cum alvo commune sit. Ileus, seu inflammatio intestinorum, est morbus adeo acutus, et tot propria signa habet, ut vix errori locus sit. Herniæ quoque, nisi ægrotorum pudore, celari non possunt. Mucus copiosus, vel lumbrici cum stercore dejecti, clare indicant naturam istius angoris, qui vel ex his oritur, vel ex ea intestinorum valetudine, quæ lumbricis gignendis favet. Colicam Pictonum, nisi ægrotus noverit se a plumbo læsum fuisse, conjec-

tare quidem possumus, sed interdum vix certo scire, donec paralysis superveniat. Ulcera, atque glandulæ scirrhosæ, perturbabunt intestinorum officia, et interdum pus, vel cruor, dejicietur. Sive intestina, seu alia ventris viscera, his vitiis occupentur, simul plerumque accedunt crurum tumores, motus arteriarum concitatus, macies, fastidium, et languor virium. Ut vero certissimi essemus scirrhos, ulcera, connexus, aut alias viscerum pravitates subesse; inde tamen vix essemus edocti amplius aliquid moliri, quam levare subinde impetum malorum, quorum causam tollere non licet.

Præter hæc, et dolores intermittentes, ventriculus et intestina sæpe urgentur angore, et molestia, ortis vel ex debilitate istius facultatis, quæ concoquit et digerit cibos, et reliquias supervacuas expellit; vel ex cibis alienis, vel nimiis; vel postremo ex cutis vitiis, aut doloribus capitis, artuumve, imperita curatione, vel sua sponte, in viscera trajectis. Nervis intestinorum quomodocunque infirmatis, subsequuntur nausea, vomitus, alvus fusa, tenesmus, inflatio, sensus gravitatis, venter intentus, borborygmi, dolores spasmodici, difficultas urinæ, atque acor acerrimus, qui exedit cuticulam earum partium, per quas humores sive vomendo, sive dejiciendo ferantur.

Ubi dolores viscerum repente invadunt, potiones meracæ semper sunt alienæ; ad quas tamen plerique homines protinus confugiunt. Quoties ex cibo nimio, vel minus salutari nascuntur, oportebit aut vomere, aut alvum ducere, prout huc vel illuc morbus spectet; quibus factis, si dolores et dejectiones poposcerint, opium adhibendum est; deinde medicamentum amarum et aromaticum mane et vespere per paucos dies sumtum, quicquid læsum fuerit, aut debilitatum, restituet. Dolores arthritici subito versi in viscera levantur opiato calefaciente, qualis est confectio opiata. Malis intestinorum levioribus, quæ sanatis ulceribus veteribus, aut aliis vitiis cutis, quæve doloribus artuum repulsis interdum nascuntur, commode medebuntur amara et aromatica. Videndum autem in his, et in aliis omnibus intestinorum affectibus, ut alvus quam tenerrima servetur. Doloribus intestinorum ab infirmo corporis habitu profectis sæpe remedio erunt aquæ Bathonicæ, et vestis interior lanea; juvabit etiam pulvis ex amaris et aromaticis semel vel bis quotidie sumtus; cui pulveri adjiciendæ sunt, ubi alvus fusior est, tincturæ opii guttæ tres; ubi astrictior, radicis rhabarbari grana tria. Dolores leviores, qui vix opii auxilium postulant, satis levabunt pauca cochlearia aquæ menthæ pipe-

ritidis, vel pannus calefactus, aut vesica semiplena aqua calida ventri admota. Affectus ventriculi, et intestinorum, adeo per omnia similes sunt, ut quicquid fere de his dictum est, aut de illis postea dicetur, utrisque pariter convenerit.

Cap. 55.

De Ischuria, et Difficultate Urinæ.

Ad difficultatem urinæ quidam nati atque apti videntur; eique subjecti fuerunt ab usque pueritia; ubi nullus fuit locus suspicando aut calculum, aut malum Venereum subesse.

Pondus uteri gravidi iter urinæ non raro intercludit; quod malum in aliis, corporis situ mutato, cessabit; in aliis autem, præcipue sub ultimis graviditatis mensibus, urina nunquam reddi potest sine cathetere. Calculus etiam vesicæ urinam interdum supprimit. Morbus Venereus varias urethræ noxas infert, unde graves et periculosæ difficultates urinæ oriuntur; quas candela sæpe levatas, raro autem sanatas vidi. Hæc mala, nisi fallor, identidem secuta sunt gonorrhœas per quædam infusa in urethram sanatas. In quadam adolescentula vomitus ter excitatus toties induxit ischuriam. Mulier quædam post partum difficilem per triduum ne gut-

tulam quidem urinæ exprimere potuit; at cathetere immisso quinque libræ urinæ effluxerunt.

Difficultates urinæ, quæ modo memoratæ sunt, sine vitio renum fiunt; periculosissima vero est ea morbi species, in qua renes ipsi prorsus otiantur, et nullum humorem ex sanguine eliciunt. In uno calculi renum insanabilem ischuriam intulisse visi sunt; quam tamen ab eadem causa provenisse in nemine alio suspicari potui: neque sane credibile est, ut sæpe evenerit ambos renes, aut ambos ureteres eodem tempore calculis obturari, et omnem urinæ transitum prohibere. In omni ischuria, etiam ubi vix dubitare liceat vesicam esse inanem, et morbum esse in renibus, tamen, ut nullus errori locus sit, præstabit vesicam immisso cathetere explorare.

Simul cum ischuria fiunt modo veternum, modo summa jactatio, vomitusque, et singultus, febris, et dolores lumborum. His malis in uno ægro accessit stranguria: alii omni meiendi cupiditate caruerunt. Unicus ex iis quos vidi, urinæ saporem in ore questus est. Puto renes non cessasse urinam excernere, quanquam exitus illi præclusus erat.

Urina ex toto suppressa fuit septem dies, et tamen æger ex morbo emersit. Idem malum

quarto die in mortem desiit. Plerumque vero factum est, ut quos morbus occidit, sexto vel septimo die decesserint.

Medicamentum quod habet olei terebinthinæ rectificati guttas viginti, vel triginta, datum est quinta quaque hora, et simul ejusdem olei, vel kali acetati, semuncia bis quotidie in alvum infusa est; cantharidum quoque semigranum sumtum fuit quarta quaque hora, et æger in balneum descendit quoties libuit: verum non est dissimulandum, licet pauci quidam his auxiliis visi fuerint servari, alios tamen iis omnibus frustra usos esse.

Cap. 56.

De Linguæ atque Oris Dolore.

Carcinomata linguæ et oris incipiunt ab exiguo tuberculo, vel ulcusculo, quod serpit cum pungentibus doloribus, quemadmodum fieri consuevit ubi alias corporis partes occupant. Hæc, quibuscunque minantur, non injuste terrent. Attamen ne quis vano metu se excruciet, scitu utile est, dolorem ardentem in ore et lingua interdum permansisse multos menses sine quovis malo subsequente. Sapor amarus, acidus, putris, vel æreus, inficiens omnia quæ in os ingeruntur, plerumque habet initium a

ventriculo male se habente, vel a remediis mercurialibus. Viro cuidam, qui nunquam hydrargyro usus fuerat, omnes cibi, quoscunque caperet, visi sunt inquinari sapore æris adeo nauseoso, ut omnia fastidiret, et corpus viresque amitteret. Remedium ex testarum ostreorum semidrachma, radícis gentianæ granis quatuor, pulveris aloës cum canella grano dimidio, mane et vespere sumtum, brevi restituit gustum et cupiditatem cibi naturalem.

Cap. 57.

De Lipothymia, sive Defectione Animæ.

Defectio animæ est mors brevis; et sæpe accedit lumbricis in puerili ætate, et tussi convulsivæ in adultis. Eidem opportuni sunt paralytici, et epileptici, hypochondriaci, et hystericæ, atque prægnantes. Febres interdum ab hac incipiunt. Fœminæ autem ei multo subjectiores sunt, quam viri. Nonnullos ex improviso invadit; in aliis accessionem antecedunt dolores, palpitationes, sensus plenitudinis a ventriculo ad caput ascendens, caligines, scintillulæ, aut flammulæ ob oculos, distentiones et dolores viscerum, vertigo, sudores gelidi, tremores, inflatio, et ructus crebri.

Qui diutius pedibus insistunt, maxime post

exercitationem, tergo obverso igni luculento; quive genibus nituntur; qui res injucundas contemplantur, aut olfaciunt; hi omnes, quamvis integræ valetudinis, non raro concidunt, et animo linquuntur. Proprium fere est epilepticorum, ut mane expergiscentes fiant intermortui, et exanimati.

Interdum usu venit, ut idem sæpius animo linquatur, brevibus interpositis spatiis. Sunt qui vomendo ad se redeunt, vel dejiciendo, vel eructando, quique ad breve tempus queruntur vertigines: alii quamprimum resipiscant, omnino recte valent.

Remedia exinanientia cujuscunque generis nocent iis qui obnoxii sunt huic affectui. Lavatio frigida profuit, ubi nullus alius morbus fuerit præter animæ defectionem: quod si initium habuerit ab alio morbo, hoc sanato ipsa finietur. Raro fit ut anima diutius deficiat, et ut æger sine auxilio se colligere nequeat. Sales volatiles naribus admoti; fricationes corporis per pannos calidos; et quædam in alvum infusa, utilia erunt, ubi quis diú jaceat intermortuus. Sanguinis missio est prorsus aliena.

CAP. 58.

De Dolore Lumborum.

LUMBI sunt sedes multorum dolorum a multis diversis causis oriundorum; in his numerantur arthritis, rheumatismus, distentio musculorum repentina omnis motus impatiens, quæ biduum triduumve perseverat, gonorrhœa, profluvium album, calculi atque ulcera renum, ulcera uteri, graviditas, et instans abortus. Cognovi quendam dolore hujus partis quinquaginta annos vexatum; verum hic longus dolor non erat admodum sævus. Aliam curavi, quam dolor atrox lumborum cruciaverat integrum septennium, motu adeo auctus, ut ægra toto hoc tempore vix unquam curru vehi sustineret, et sæpe non sine summo cruciatu ex uno conclavi in vicinum portaretur. Natura hujus mali in obscuro erat: nullum enim vitium tactui aut oculis patebat; neque causa ejus detegi potuit vel ex partium vicinarum perturbatione, vel ex effectu medicamentorum quæ adhibita fuerant. Hæc ægra tandem convaluit.

Auxilia hujus doloris sunt vel quæ conveniunt morbo a quo dolor pendet, vel quæ supra proposita sunt in capite, quod inscribitur *De Dolore.*

Cap. 59.

De Lumbricis.

Præter ascarides*, et lumbricos teretes, et duas species lumbricorum latorum, alia fortasse animalcula sunt, quæ, cum cibis in ventriculum demissa, vivere intus in corpore, et genus suum multiplicare possunt.

Mala, quæ ex his oriuntur, quæque his expulsis finiuntur, sunt, dolores capitis, vertigo, torpor, somnia tumultuosa, somnus terrore et clamore abruptus, distentiones nervorum, febricula, sitis, pallor, sapor malus in ore, anima fœtida, tussis, spiritus angustus, prurigo nasi, dolores ventriculi, nausea, fastidium, cupiditas cibi nimia, macies, tenesmus, prurigo ani vespere, postremo pelliculæ et mucus dejectus.

Tæniæ, seu lumbrici lati, gravissima damna corpori afferunt: teretes, et ascarides, interdum laterent vix suspecti, nisi foret ani prurigo, et nisi in stercore ipsi reperirentur. Tæniam vidi quatuor ulnas longam, quæ ex alvo expulsa erat. Lumbricus cucurbitinus videtur esse multorum series, quorum unus a reliquis disjunctus interdum vivus prodit. Lumbrici teretes usque in os ascenderunt; atque etiam vixerunt bi-

* De his dictum est cap. 10.

duum triduumve postquam exiissent. In duobus, quos vidi, ægris, locus erat suspicando lumbricum cucurbitinum intulisse accessiones epilepticas, maniam, et fatuitatem.

Molestum est quod remedia innumerabilia contra lumbricos circumferuntur; quod quidem documento est, nullum nobis cognitum esse, cui certo confidere possimus. Oleum terebinthinæ rectificatum, aqua in qua folia nicotianæ decocta sunt, et mercurialia, certo sunt exitio plerisque animalibus, quæ extra corpus sunt; tamen eadem in alvum infusa nihil prorsus profecerunt ad ascarides; quas, uti reliquos intestinorum vermes, mucus copiosus, quo circumdantur, præstare videtur a vi quorumcunque medicamentorum securas. Quamobrem, donec certius remedium adversus lumbricos inventum fuerit, nihil magis juvabit, quam quæ leniter alvum solvunt, et facile feruntur, et tuto sumi possunt diutius. Auxilio erunt amara quoque, vel cum his mista, vel interpositis spatiis data, non tam quia nocent lumbricis, quam quod ventriculi et intestinorum vires sustinent. Aquæ libra, cui adjectum fuit salis marini quantum in aqua dissolvi maximum potuit, ad lumbricos expellendos semel atque iterum fuit efficacissima *.

* Vide Medical Transactions, vol. i. 54.

Cap. 60.

De Glandulis Lymphaticis.

Emplastra cantharidis solent tumefacere glandulas lymphaticas vicinas parti, cui admota sunt; qui tumor plerumque brevi subsidit. Semel tamen brachium universum ex hac causa tumere diutius perstitit. Hujusmodi emplastrum capiti admotum in non paucis ægris adeo impedivit lymphæ cursum, ut frons tota in tumorem ingentem assurrexerit biduum manentem; qui deinde sensim descendit in genas, mentum, et collum, priusquam ex toto desineret.

In vetula, quæ valetudinis erat cæteroquin non incommodæ, et cujus mammæ nullo morbo tentabantur, lymphaticæ glandulæ in axilla cœperunt tumere, et deinceps brachium universum, et manus, in immensum tumuerunt; tamen nullum impressi digiti vestigium servabant: ipsa vero ex hoc casu brevi mortua est. Item juvenis cujusdam caput pectusque in magnam molem attollebantur, digito non cedentem; venæ pectoris inflatæ erant, maxillæ dolebant, vigilia erat, et spirandi difficultas; vix sustinebat jacere, et post paucos menses extinctus est.

CAP. 61.

De Mammis.

LAC non cessavit mammam alteram, vel utramque implere per menses quatuor, quinque, sex, septem, atque etiam annum integrum, postquam infantes remoti fuerant. Quædam nutrix incidit in variolas, et cum morbus ad summum pervenisset, lac mammas destituit; variolis autem inclinatis, lac brevi ubertim restitutum est. Fœminæ quadragenariæ mammæ cœperunt tumere, et mox lacte impletæ sunt, quod per tres menses exstillabat; protinus vero ut lac in mammas fluere desiisset, mulier hæc e viro suo concepit, quæ per sex annos gravida non fuerat.

Sæpe fit in puerperis, et interdum in aliis, ut mammæ inflammentur, et suppurent, et late exulcerentur. Cutis et membrana adiposa sunt sedes hujus affectus, qui brevi, et facile sanatur, et prorsus diversus est ab illo, in quo glandulæ fiunt scirrhosæ, et spectant ad carcinoma.

Mammæ intentæ, cum exiguo vel nullo dolore, accedunt graviditati, et menstruis fluentibus, aut suppressis, aut aliter inordinatis. Interdum quoque dolent mammæ cum exiguo

vel nullo tumore, qui dolor, quamvis diutius maneat, tamen nullius est momenti, dummodo nulla fuerint tubercula. Ictus levis excitavit hujusmodi dolorem, qui deinde perseveravit decennium sine quovis alio malo. In non paucis accessit dolor sine quavis manifesta causa; et interdum post annos duodecim sua sponte finitus est. Videndum est ne dolor exasperetur vestibus nimis arcte mammas constringentibus; et interea ut alvus satis tenera servetur.

Distillatio seri vel flavi, vel cruenti, excepta fuit carcinomate mammæ: verum hoc non est perpetuum: nam humor exiguus, aut etiam sanguis, multos annos perstitit exire, et simul papilla intus retracta est, sine quovis malo subsequente. Scirrhus, seu tuberculum durum, utcunque minutum, non sine metu in mamma percipitur: nunquam enim novi carcinoma, quod non ab hoc inceperit. Tamen scirrhus aliquando contigit, sine carcinomate subsequente, præsertim is nullus fuerit dolor, aut tumor, aut distillatio e papilla. Sæpe enim tuberculum casu deprehensum est, et forsitan diu latuerat in mamma, quæ cæteroquin prorsus sana erat. Quamdiu scirrhus neque dolet, neque augetur, præstat abstinere ab omnibus extrinsecus remediis; neque juvabit calore præter consuetudinem mammam fovere. Me-

dicamenta quoque intus data supervacua sunt; sed a victu salubri et moderato unicum præsidium petendum est. Tumor mammæ scirrhosus interdum ultro subsidit; quod plus semel vidi. In quadam muliere ea erat scirrhi conditio, ut futuri carcinomatis metum incuteret; itaque re probe perpensa præstabilius visum est eum excidere: nescio quo casu interveniente, mora aliqua facta est, et tumor aliquantum minui et mollescere cœpit; neque profecto cessavit, donec penitus consumtus est. Perpaucis vero contigit esse tam felicibus; quanquam scirrhus mammæ in multos annos non raro tumore ac dolore vacet, maxime ubi natus est ante ætatis annum trigesimum. Circa annum quadragesimum, aut serius, tubercula dura frequentissime oriuntur in mammis, et plerumque non sine periculo. Memini tamen glandulam mammæ in septuagenaria induruisse in scirrhum, qui neque dolebat, neque ullo modo molestus erat, nec videbatur quicquam habere commune cum morbo, qui finem vitæ attulit. Binos curavi viros in quorum mammis scirrhus factus est, prorsus similis illius, quem inter mulieres quotidie videmus. Alteri horum mamma fieri cœpit carcinomatosa, et prospere abscissa est.

Cum tumor hujus partis durus cœperit pun-

gentibus doloribus urgeri, et crescere (quo quidem statu multos annos permanere potest priusquam exulceretur), medicamenta et extrinsecus, et intus, multa adhibita sunt, ut malum cohiberent, et tandem solverent. Verum in his omnibus, meo judicio, parum aut nihil opis fuit, vel ad dolorem leniendum, vel ad solvendum tumorem. Tamen in una, atque altera, succus cicutæ aliquid profecisse existimatus est. Quod si concedamus cicutam his ægris interdum profuisse; at procul dubio spem medicorum toties fefellit, ut nequaquam operæ pretium fuerit in ejus usu diu persistere, et sinere ut multum pretiosissimi istius temporis frustra abeat, postquam tumor spectaverit ad exulcerationem. Hoc enim est tempus opportunissimum ad excidendum tuberculum adhuc modicum, quod proinde fiet sine multo dolore, et cum magna spe vulnus facile sanandi; præsertim ubi, mamma nondum graviter affecta, valetudo corporis vix, aut ne vix, læsa fuerit. Ubi morbus est sanabilis, nisi me omnia fallunt, hoc erit præsentissimum auxilium. Quod si malum intra mammam sese non continuerit, verum totus corporis habitus affectus sit, haud tamen crediderim morbum vel citius, vel certius, vel majore cum dolore in mortem desi-

turum esse, propterea quod hoc remedium, quod unum supererat, tentatum fuerit.

Sin ægrotæ timiditas non sinit scirrhum tempestive excidi; vel si ob moram factam in experiendis remediis magni nominis, et nullarum virium, morbus spatium habuerit ad occupandam mammam universam, cum exulceratione, et doloribus mammæ ipsius, tum reliqui corporis; si febris hectica sit, macies, fastidium, debilitas; ad quod malorum fastigium modo paucis annis, modo intra paucos menses pervenitur; sic ægrotantem salus ipsa, si cuperet, servare vix posset. In re tamen tam deplorata non est prorsus desperandum, modo scirrhi axillam non adeo occupaverint, ut excidi non possint: tempus admovendi scalpelli tantum non præteriit: nam ex his periculis ægram ad chirurgi auxilium prospere confugisse novi. Non dissimulandum est scalpellum tam sero invocatum plerumque esse supervacuum: cum sæpe vulnus vel nunquam consanescat, vel postquam consanuerit, novi scirrhi nascantur. Nihilominus dolor abscindendæ mammæ pensabitur emolumento, quod et ipsa, et assistentes capient, sublata tam putri carne.

Ubi carcinoma altas egerit radices in axilla, totumque brachium, impedito lymphæ cursu,

intumuerit, cum cibi fastidio, macie, debilitate, spirandi difficultate, et aliis instantis mortis signis, nihil tunc moliri potest medicus, nisi ut remediis opiatis leniatur dolor, somnusque inducatur, et ulcus purum servetur. Ad hoc utile erit sæpe quotidie ulcus abluere aqua aëre, qui fixus vocatur, plena, vel imponere cataplasma ex radicibus dauci hortensis, eodem aëre refertis. Notatu dignum est gradum doloris in diversis ægris esse admodum diversum: quippe in aliis gravissimus videtur; in aliis levis, atque nullius momenti.

Cap. 62.

De Menstruis.

Omnes norunt quantum commercium habeat menstruum fœminarum profluvium cum valetudine. Quilibet morbus paulo gravior consuevit perturbare ordinem hujus profluvii; quæ perturbatio, aut suppressio, si diuturnior sit, et sine graviditate, valetudinem semper corrumpit. Crediderim tamen menstrua inordinata sæpius esse effectum, quam causam aliorum morborum.

Menstrua plerumque incipiunt inter duodecimum, et decimum quintum annum: tamen levem sanguinis uterini cursum quædam puellæ

expertæ sunt nono, octavo, aut etiam quinto anno. Verum hæc præcocia profluvia semel tantum, aut bis facta sunt: nunquam ea novi singulis mensibus redire, ubi cœperint ante decimum annum. Hujusmodi præmaturæ sanguinis eruptiones nihil nocent, neque ullum remedium postulant præter quietem.

Quanquam menstrua justa tempestate fluere inceperint, sæpe tamen fit, ut per annum unum et alterum inordinate redeant, neque certum circuitum, nec modum servantia. Ubi hoc fit, aut ubi fluere morantur duos tresve annos post consuetum pubertatis tempus, præstat cunctari, et rem naturæ permittere potius, quam præpropere ad medicinam confugere, ubi nullus morbus est. Etenim cum jam vires corporis in dies augeantur, spes est naturæ ipsius beneficio ea in ordinem reductum iri, priusquam valetudo cœperit vitiari. Quinetiam postquam mulieres ad ætatem maturiorem pervenerint, corpus universum perturbabitur, quoties menstrua sunt multum inordinata; leviores tamen horum errores, nimirum ubi paucos dies vel serius, vel ocyus proveniunt, parum aut nihil officiunt sanitati.

Corporis interdum iste habitus est, ut non solum abortus, partusque crebri et difficiles, sed etiam terror, animi angor, et lenis exerci-

tatio, immodicas sanguinis uterini profusiones faciant; quas etiam secuti sunt dolores graves in capite, dorso, et visceribus, et summa debilitas. Interdum quoque sine quavis causa manifesta, menstrua modum consuetum excedunt, vel quod nimis sæpe redeant, vel quod diutius, aut copiosius ferantur. Hujus generis profusiones menses aliquot perseverarunt, vel etiam tantæ fuerunt, ut de vita ipsa metui cœptum sit. Verum, præterquam in gravidis, aut parturientibus, plerumque plus terroris, quam periculi injiciunt. Etenim inter innumeras fœminas, quas profluvio uterino laborantes vidi, binas tantummodo memini, quibus, licet non essent prægnantes, sanguis cohiberi non potuit, donec vita cum eo effluxisset.

Menstrua plerumque minuuntur inter quadragesimum et quinquagesimum annum, et interdum per mensem unum aut alterum prorsus desiderantur; cum vero ad hunc modum inordinata fuerint in annum, aut biennium, tandem ex toto desinunt. Hæc fere est norma naturalis, ad quam sanguis uterinus demum subsistit. Attamen interdum fit, ut menstrua et sæpius, et abundantius fluant tum, cum prope sunt ad finem: neque sane alio tempore, si excipiamus graviditatem, sanguinis

profusiones tantæ, tamque periculosæ, ex utero fiunt.

Fœminæ juniores interdum experiuntur uterinum sanguinem et crebrius justo, et copiosius fluentem; sed multo magis opportunæ sunt menstruis parcioribus, et tardioribus, et suppressis.

In causis menstruorum suppressorum numerantur crebræ sanguinis missiones, et terror, et, si mulieres ipsas audiamus, pedes aqua frigida diutius madefacti menstruorum tempore. Post partus difficiles frequens est menstruorum profusio; interdum tamen ex hoc casu diu manserunt suppressa, maxime si lac non desinat in mammas fluere; quod interdum factum est multos menses postquam infans remotus sit, vel etiam ubi fœmina infantem haud omnino lactaverit. Morbus aliquis, aut prava uteri conformatio, in quibusdam fortasse fecerint menstrua vel inordinata, vel suppressa, maxime in illis, quibus nunquam fluxerunt. Verum sæpissime supprimi videntur ex quadam valetudine antecedente, unde vires vitæ deficiunt, et corpus debilitatum, exhaustumque, utero sanguinem suppeditare non valet. Menstrua, quæ singulis mensibus redire consueverunt, si febris incidat, fere semper supprimuntur. Quæ etiam phthisi

pulmonum occupantur, per aliquot menses antequam moriantur, nullum sanguinem ex utero effundunt.

Suppressis menstruis, nisi id ab aliis prorsus morbis pendeat, oriuntur dolores et pondus capitis, vertigo, pallida et simul tumidior facies, inflatio, nausea, fastidium, cruditas, dolores ventriculi et viscerum graviditatem mentientes, dolores pectoris, lateris, dorsi, et genuum, tumores crurum, macies, torpor, subiti calores, lassitudo, animæ defectio, tristitia, atque mala hysterica omnis generis. Interdum profluvium album vice menstruorum functum est, singulis mensibus constantissime rediens; interdum quoque, sed multo rarius, sanguis vomitur, vel a naribus distillat, et menstruum circuitum servat. Steriles sunt, quibus menstrua nulla proveniunt: quædam tamen concepit, quæ bis tantum in anno menstruis purgabatur.

Quanquam sanguis uterinus justum modum servet, et ordinate revertatur, tantus tamen interdum dolor est, quantus nullo alio menstruorum vitio excitatur; verum adversa valetudo inde non contingit. Hic dolor primo die plerumque accedit, et nonnunquam intra sex horas finitur; adeo autem sævus est, ut mulier e lecto surgere prorsus non possit. Bis terve novi

illum non ante secundum diem invadere. Quandam stranguria ultimo semper die vexabat. Dolores capitis, artuum, lumborum, ventriculi, et mammarum (quæ hoc tempore tument), cum nausea, tenesmo, et omnigenis malis hystericis, nonnullas mulieres exercent per totum menstruorum tempus.

Menstrua plerumque inter quadragesimum et quinquagesimum annum desinunt. In paucis id factum est ante annum quadragesimum; in una vero ante trigesimum; neque exitus hic intempestivus impediit quo minus valetudo bona esset usque ad senectutem. Nonnullæ perrexerunt menstruis purgari usque ad annum sexagesimum. Menstrua facta sunt inordinata modo paucos menses, modo aliquot annos, antequam ex toto desierunt. Atque etiam postquam conquieverint tres aut quatuor annos, de integro fluere cœperunt. Corpus tum, cum menstrua parant in perpetuum abire, majorem in modum videtur laborare, et minus valet morbos aut veteres cohibere, aut depellere novos; qui proinde hoc tempore præcipue ingravescunt, curatuque difficillimi sunt. Itaque arthritis, et mania, et cutis vitia quæ diu latuerant, hanc nacta occasionem, de valetudine jam infirma facile triumphant, et stabile imperium constituunt.

Credibile est menstrua in plerisque fœminis sic exarescere, ut neque alantur, neque gignantur quivis affectus, qui medicinæ opem postulent. Attamen quædam haud pauca mala experiuntur, dum natura molitur hanc insignem corporis muliebris mutationem. Etenim sanguinis ex utero profusiones nimiæ non alio tempore magis exercent; et, quanquam non sint illico mortiferæ, tamen semper terrent; quin intulerunt tumorem hydropicum crurum, aut abdominis, aut corporis universi, et conquassatam valetudinem; ex quibus malis mulieres semper ægre, interdum nunquam emergunt. Neque raro accidit, ut cum his profluvium album conspiret ad vires exhauriendas. Denique tantam debilitatem veternus, torpores, et resolutiones secutæ sunt. Distentiones quoque membrorum, et vagi dolores hoc potissimum tempore molesti esse solent; nescio an tum præcipue cum multus sanguis effusus est: nam eadem mala ex aliis sanguinis profusionibus oriuntur. Ad hæc sæpe accedunt vertigo, et spirandi difficultas, et tota cohors hystericorum affectuum. Sed nulla corporis pars magis laborat in iis, quæ incipiunt fieri vetulæ, quam intestina, quæ tunc sæpe affliguntur doloribus, nausea, fastidio, ardore, inflatione, sensu plenitudinis, tenesmo, et hæ-

morrhoïdibus. Postremo crura inflammationi, et malis ulceribus opportuna sunt. Minime mirum est nonnullas tot tantisque miseriis fractas succumbere: veruntamen aliæ, postquam paucos annos cum pessimis ex his malis conflictatæ sint, feliciter assurrexerunt, et in integram sanitatem restitutæ sunt. Quæ, menstruis in perpetuum finitis, aut liberæ fuerunt ab his malis, aut ea superarunt, nescio an non valetudinem firmiorem habeant, et diutius supersint, quam viri, qui ejusdem sunt ætatis.

Postquam menstrua tempore consueto defecerint, et per aliquot annos substiterint, exinsperato quasdam fœminas reviserunt sexagesimo, septuagesimo, atque etiam octogesimo anno; nimirum, ubi conquievissent viginti vel triginta annos. Interdum quoque singulis mensibus repetiverunt. Plerumque vero hæc intempestiva profluvia neque ordinate revertuntur, neque modum ullum servant, et nonnunquam cum profluvio albo contingunt. Uterina purgatio præter sortem senectæ postliminio rediens, perseveravit septem annos, integra, ut visum est, valetudine. Verum non raro initium habuit ab ipsius uteri vitio. Si hujusmodi profluvio accedant dolores graves circa os pubis, coxas, et lumbos; et in ejus decessionibus, mali odoris

humor, coloratusque distillet; justa erit suspicio ulceris uteri, quod mox fiet insanabile carcinoma.

Ubi sanguis oritur a secundis, vel fœtu, uterum distendentibus, et impedientibus ne venæ collapsæ cursum ejus cohibeant; tunc illud, quicquid sit in utero inclusum, ante omnia ocyssime extrahendum est. At si nihil hujusmodi fuerit, quies imperanda est, cavendumque a calore ignis, aut cibis, potionibusve qualibuscunque calefacientibus; alvus tenera servanda est; et sæpe sorbillanda sunt quæ habent succum limonum, vel acidum vitriolicum. Syrupi papaveris albi drachmæ duæ, aut plures, multum sæpe conferent ad levandam jactationem, et solicitudinem, quæ morbum haud mediocriter augent. Cortex Peruvianus præcipuum locum obtinuit inter remedia, quæ contra hos affectus prosunt; item alumen, et gallæ quercus, aut cortex ejusdem, modo cum cortice Peruviano, modo sine illo, dantur. Si profecto id persuasum haberem, famam horum medicamentorum ab usu natam esse; nihil morarer, quicquid ratio, utcunque speciosa, contra ostenderet: verum si ideo nobis commmendata fuerint, quia sensuum judicio habent facultatem astringendi; jure potest dubitari an ex ista facultate sperandum sit sanguinem cohiberi posse,

cum ad ipsum locum pertingere nequeunt, donec multorum humorum copia mista fuerint ac diluta. At qualis demum illis restabit astringendi vis? cum medicamenta ipsa contrita atque imposita super vulnusculum ab hirudine factum, sanguinis cursum sistere vix valent. Crediderim parum auxilii esse in sanguinis missione, ob rationes alio loco allatas*. Scrupulus aluminis sæpe tuto datus fuit quotidie: memini tamen me vidisse quinquagenariam, cujus venter, et naturalia, ut audivi, admodum intumuerant, adeo ut vagina fere clauderetur; idque, ut ipsa suspicabatur, propterea quod ad sanguinem uterinum cohibendum semiscrupulus aluminis quotidie sumtus fuerat: verius forsitan ad adversam suam et conquassatam valetudinem, quam ad alumen, tumor esset referendus. Cerussæ acetatæ grana quatuor sanguinis uterini profusionem intra quatuor horas suppresserunt in fœmina, quam ipse postea curavi colica Saturnina vehemente ac diuturna afflictam: propter quem certissimum plumbi effectum, omnes ab ejus usu abhorrere debent. Alteri menstruis nimiis laboranti datæ fuerant tincturæ Saturninæ guttæ triginta, quæ mox eadem colica, verum mitiori, torqueri cœpit, et diu

* Medical Transactions, vol. ii. qu. 4.

male habuit. In haud paucis aquæ chalybeatæ profluvium auxerunt: idem fecerunt flores chamæmeli; atque etiam, quod non putavissem, in lecto conquiescere.

Morbus huic contrarius, nimirum ubi menstrua aut parciora sunt, aut ex toto suppressa, initium sæpe habet ex aliis morbis, quorum remedia huic quoque vitio optime medebuntur. Verum ubi nulla alia adversa valetudo est, quam quæ ex menstruis fit parcioribus, aut subsistentibus, ibi veterum medicorum et recentiorum experientia præcepit uti medicamentis acrioribus amaris et aloëticis, quorum compositiones in omnibus medicinæ libris reperiuntur. Radix hellebori nigri facultatem movendi menstrua sibi vindicavit, quam tamen nullo satis firmo argumento usus mihi confirmavit. Nullus autem dubito, quin flores chamæmeli in nonnullis fœminis, quanquam perpaucis, menstrua ciere valeant. Etenim plus semel novi flores hos intus datos sanguinem ex utero, utcunque alieno tempore, certissime elicuisse. Lavatio tepida, pedes in tepidam demissi, et vapor aquæ calidæ naturalibus exceptus per horam quotidie, menstruas purgationes hærentes interdum expedierunt; easdem quoque movit electrificatio. Dolendum autem est menstrua tarda, parca, aut

suppressa, his omnibus auxiliis sæpenumero parum respondisse.

Dolores, qui menstruis instantibus, vel fluentibus, oriuntur, tuto leniuntur opio. Itaque mulieres, quæ illis opportunæ sunt, debent semper in promptu habere semigranum vel granum opii, sumendum protinus ut dolor ingruat, et, si opus fuerit, semel aut bis, interposita semihora, repetendum. Neque opium hoc modo datum purgationem istam cohibuit, aut omnino perturbavit. Quod si a stomacho ægre fertur, commode infunditur in alvum. Quinetiam tinctura opii ventri illita vi anodyna non fuit destituta. Lavatio tepida, et vapor aquæ calidæ naturalibus exceptus per paucos dies ante menstruorum accessionem, non contemnendo fuerunt auxilio; nec non utiles fuerunt aquæ Bathonicæ.

Siquidem menstrua justa ætate deficiant, et tandem ex toto cessent, atque interea mulier commode valeat, ab omni malo graviore libera, nihil opus erit medicina. Plerumque sane natura per se sufficit ad sanguinem uterinum suo tempore supprimendum, sine ullo tumultu, qui alienum auxilium postulet. Nemini vero in hoc casu nocebit ventrem servare teneriorem, sumto identidem medicamento aliquo leniter

purgante. Quod si quam menstrua ex improviso deserant, et vel ob hanc, vel ob aliam quamlibet causam, eo tempore invadant dolores capitis, vertigo, lethargus, vel torpores, et sensus gravitatis, oportebit sanguinis sex uncias detrahere per cucurbitulas super scapulas singulis mensibus impositas, quamdiu hæc mala perseverent. Aliis morbis, si qui forte inciderint, propria sua remedia sunt adhibenda. In malo corporis habitu, ubi verenda sunt aut cutis vitia, aut carcinoma, vel resolutiones, utile erit ulcus aliquo loco excitatum; in aliis id tuto potest omitti.

Vetulas interdum revisit menstrua purgatio postquam diutius finita esset; tum sæpe vel nimis profusa est, vel signum ulceris, aut carcinomatis in utero; quibus malis auxilia, quæ supra exposui, sunt admovenda. Quod si menstrua consueto tempore deficientia, et multos annos intermissa, cœperint renovari, circuitumque certum, et justum modum servent, res tota naturæ permittenda est, nullis medicamentis turbatæ.

Cap. 63.

De Morbillis.

Collecturo mihi quæ de morbillis annotaveram, in animo est primum tradere historiam cujusdam ægræ, quæ hoc morbo maxime germano laborabat, et in qua propter cutis pulchritudinem licebat ruboris et macularum accessionem decessionemque accurate notare; deinde recensebo varietates, quæ in aliis bene multis ægris observatæ sunt.

Die primo. Ægra hodie cœpit leviter inhorrescere; cibi cupiditas minor erat, non sine quadam nausea; pulsus erat concitatus; dolores quoque vagi erant, sitis nonnulla, tussis arida; nulla autem sternutamenta, nullæ lacrymæ, nullus palpebrarum rubor.

Die secundo. Aiunt noctem fuisse mediocriter tranquillam. Fastidium cibi manet; pulsus idem ac heri, atque etiam tussis.

Die tertio. Nihil fere novi.

Die quarto. Maculæ dilute rubentes manifestæ sunt infra mentum. Febris, jactatio, et fastidium augentur. Tussis haud pejor. Oculi minus patientes lucis. Vomitus nullus. Facies ardet, et præter consuetudinem rubet.

Die quinto. Maculæ subrubræ raræ in mento et facie, multo autem magis rubræ in collo et pectore. Figura macularum nequaquam certa est, et definita. Febris, et tussis manent. Nullæ adhuc sunt notæ morbi in brachiis et manibus.

Die sexto. Maculæ faciei paululum super cutem eminent, sic ut tactu aspretudo levis sentiatur. Hæ maculæ constant ex pluribus pustulis exiguis, semine milii minoribus. Nunc primum maculæ in brachiis conspiciuntur. Febris, et jactatio, et morositas augentur. Tussis haud parum molesta; tamen sine difficultate spirandi. Oculi sunt debiles, et palpebræ tument. Cibi omnes fastidiuntur. Vespere omnia mala exasperabantur, non sine levi spiritus angustia. Maculæ faciei vivide rubent. Heri menstrua alieno tempore fluere cœperunt, et manserunt in horas quatuor et viginti. Hodie vena incisa est cum levatione morbi.

Die septimo. Nox hesterna paulo pacatior: febris tamen et jactatio sunt fere eædem. Maculæ in facie minus rubent. Prurigo cutis accessit satis molesta.

Die octavo. Mala omnia minuuntur, et cupiditas cibi cœpit redire. Notæ morbi sunt pallidiores. Languor, et febris ægram subinde male habent.

Die nono. Nox tranquilla acta est; et robur corporis animique aliquantum instauratur. Febris tamen, et jactatio, et languor identidem incursant; quæ omnia sanguinis missione levantur.

Die decimo. Nox satis pacata. Maculæ ex toto abierunt; et vix ulla febris indicia restant.

Die undecimo. Tussis nondum prorsus conquievit.

Die duodecimo. Somnus, et cibi cupiditas restituuntur. Tussis tamen levicula paucos dies mansit, quæ sanguinis missione primum minuta, brevi postea finita est.

Absoluta hujus ægræ historia, transibo ad varietates, quas in aliis non paucis eodem morbo occupatis observavi.

Principio, quibusdam morbillosis oculi sunt lacrymis suffusi, et lucis minus patientes, biduum priusquam morbi signa in cute conspiciuntur; porro idem acer humor sæpe depluit in nares, et movet crebra sternutamenta. Tussis plerumque incipit esse molesta duos tresve dies antequam pustulæ nascuntur; interdum dies septem aut plures præcedit, qui mos erat hujus morbi anno 1753, tum temporis epidemici. Dolores faucium, capitis, et dorsi, in signis morbillorum numerati sunt; et memini quendam summe excruciatum dolore dorsi, qui perseve-

ravit biduum postquam pustulæ prodierant Nausea, et vomitus, et cibi fastidium accesserunt ipso morbi initio, nec multo ante finem ejus desierunt; hoc tamen rarum est. Nonnullis res adeo bene cessit, ut a febre, et ab omnibus fere malis liberi fuerint; neque se in morbo esse suspicati sint, donec illius notis cutis ruberet. Quo graviora fuerint signa antecedentia, et quo diutius manserint, eo pejor fuit morbus.

Die primo. In uno atque altero, morbilli ipso primo die brachia occupaverunt, paucis tantummodo horis post faciem et collum. Cum tamen hoc tam raro contigerit, fieri potest ut in paucissimis illis, quibus hoc obtinere visum est, morbilli revera faciem opinione diutius occupavissent. In quodam, nec tussis, nec sternutamentum accessit, nisi ipso pustularum die. Morbillis exeuntibus æger non levatur, quemadmodum fit in variolis. In quodam, salivæ profluvium hoc primo die factum est, et biduum perseveravit, neque ægrum sivit interdiu conquiescere, aut noctu dormire; tussis interea fere cessavit, et morbus cursum suum confecit sine quolibet signo graviore.

Die secundo. Raro, vel nunquam fit, ut notæ morbillorum, quæ secundo die in brachiis et manibus conspici solent, non ante diem ter-

tium in his locis nascantur. Ubi hoc fieri visum est, crediderim erratum fuisse in definiendo die, quo cœpissent exire. Semel atque iterum morbus brachiis pepercit, quæ per totum ejus spatium nec maculata fuerunt, neque rubuerunt. Hodie morbilli maxime vigent in facie: mala tamen inde non levantur, sed potius augentur. Sæpe cursus sanguinis ex naribus hoc tempore accedit, aut alvus fluit, quod, si non prosit, certe non est perniciosum. Interdum palpebræ adeo intumuerunt, ut per horas quatuor et viginti aperiri non potuerint.

Die tertio. Pustulæ plerumque vigent in aliis partibus, in facie incipiunt minui. Nonnunquam tamen etiam in facie color macularum nondum mutatur. In aliis non solum morbi notæ, quæ in cute sunt, sed omnia fere ejus signa decesserunt. Veruntamen tussis et febris in plerisque adhuc perseverant; et si pauci senserint se aliquantum recreari, alii contra magis languerunt. Ubi oculi lacrymis abundarunt, et palpebræ multum rubuerunt, et hæ et illi in pristinum statum nondum restituti sunt. Semel vidi sternutationem hoc die incidisse molestissimam. Puer quinquennis, hoc morbi tempore lethargicus factus, die postero extinctus est.

Die quarto. Notæ in omnibus fere morbil-

losis fiunt pallidiores in facie; item in quorundam brachiis et pectore: in aliis brachia adhuc saturrime rubent. In facie quoque unius et alterius color rubicundus permansit. Quibus vix ulla morbillorum vestigia supersunt, ii etiam cæteris in rebus belle habent: tussis vero et febris illos magis exercent, in quibus maculæ nondum pallent. Modo tussis minuitur; modo tussis et febris admodum urgent. Lacrymæ nunc fere subsistunt, præterquam in illis, quorum oculi vel natura sunt debiliores, vel morbillis majorem in modum læsi diu postea male habent. Sternutamenta in hunc diem perseveraverunt, sed non nisi rarissime. Facies jam fit furfurea cum prurigine, quæ prurigo brevi cutem universam infestat, et est præcipuum, vel unicum malum. Hoc die menstrua ante consuetum tempus profluxerunt.

Die quinto. Rubor macularum admodum dilutus est et in facie, et in brachiis; tamen in quibusdam facile percipitur; in aliis prorsus decessit. Cibi cupiditas redit, et morbus jam fere finitur. Quo magis pallent morbillorum notæ, eo melius valent morbillosi. Tussis in plerisque mitior est, in quibusdam prorsus conquiescit: alios autem pergit vexare diu post morbum finitum. Menstrua etiam hodie tempore non suo fluere cœperunt.

Die sexto. Morbi vestigia adhuc manent in brachiis paucorum ægrorum, atque etiam in facie, non sine tusse, sternutamento, raucitate, et febre. Semel atque iterum vidi quasdam reliquias macularum etiam decimo die. Verum hoc sexto die omnes fere e morbo evaserunt, præter infelices illos, in quibus febris circa hoc tempus adeo non mitescit, ut in horas crescat donec occidit. Qui ex hoc præsente periculo subtrahuntur, interdum pulmones in tantum afflictos habent, ut tussi diu fatigati in tabem tandem incidant. Oculorum debilitas, palpebrarum inflammationes, tumores glandularum, atque alia strumæ signa, morbillos interdum secuta sunt. Incertum morbilline ea mala genuerint, an semina eorum, quæ diu in corpore latuerant, hac data occasione exierint. Fieri etiam potest, ut struma hoc præcipue tempore manifesta, ad alias prorsus causas referri debeat, et, quamvis non fuissent morbilli, hominem nihilo secius occupavisset.

Sanguinem nullo non die morbillorum detrahere licet; et ubi æger vehementius laborat, semper juvit, tum maxime ubi accesserit spirandi difficultas, cui morbillosi per totum morbum subjectiores sunt. In sanguinis autem missione, et istis remediis, quæ propria sunt malorum huic febri cum omnibus aliis commu-

nium, tota morbillorum curatio continetur. Menstrua fluentia impedire non debent, quo minus vena incidatur, modo tussis et spirandi difficultas urgeant. In media muliebri purgatione sanguinem tuto detractum vidi; sed inflammato pulmone, spirituque intercluso, nemo unquam vidit hoc auxilium impune omitti.

Mulieribus gravidis longe minus periculi est a morbillis, quam a variolis. Gravidæ variolis correptæ plerumque faciunt abortum, et sæpissime moriuntur. Tales vero curavi consuetis morbillorum malis non mediocriter laborantes, e quibus nemo una partum elisit, aut propter graviditatem minus prospere e morbo assurgere visa est. Alia in re magis fortasse morbillis convenit cum variolis; nam hæ eo pejores sunt, quo pustulæ fuerint frequentiores; et eadem esse morbillorum videtur conditio.

Signa morbillos præcedentia accesserunt tredecim dies postquam homo, quantum potuit judicari, contagione fuisset afflatus. In duobus aliis decimo quarto die prodierunt. In quatuor aliis morbi semina se ostenderunt cum jam decem omnino dies fuissent intus recepta.

Quædam nutrix morbillis correpta lactavit infantem ad eum usque diem, quo pustulæ in cute apparebant, neque tamen cum illo mor-

bum suum communicavit. Igiturne hæc pestis, perinde ac variolæ, contagiosa non est, nisi tum cum spectat ad maturitatem? Fieri quidem potuit, ut aliæ causæ puerum hunc morbillis implicari eo tempore vetuissent.

Cap. 64.

De Narium Hæmorrhagia.

Sanguinis e naribus profusio fit potissimum in illis, qui vel adolescentiam nondum excesserunt, vel ad senectutem propinqui sunt. In pueris raro fit immodica; at in adultis sæpe magno impetu fertur, et interdum cohiberi non potest priusquam anima deficiat.

Pueri infirmi huic vitio subjectiores sunt, quam qui corporis habitu firmiore gaudent. In ætate adulta, præterquam quod oritur ex scirrhoso ebriosorum jecore, sæpe quoque accedit arthritidi, capitis dolori, vertigini, torporibus, minisque apoplexiæ, et valetudini quoquo modo perditæ.

In muliere una atque altera cursus sanguinis ex naribus præcessit menstrua, et perseveravit donec illa desiissent; in aliis functus est vice menstruorum; in aliis semper substitit dum illa fluerent, licet nunquam alias tot dies conquievisceret.

Nescio an hic affectus signum sit potius, quam remedium mali in corpore latentis; nam mihi visus est morbos, quibus accesserit, non levare ideoque non esse expetendus. Multum tamen abest ut hoc profluvium sit certum indicium morbi gravioris vel præsentis, vel futuri; quippe perseveravit subinde redire multos annos etiam in senioribus, quibus valetudo interea fuit satis commoda. Vetus capitis dolor semel existimatus est sanguine e naribus fluente levari; rectene, an secus, non habeo dicere; verum idem sæpe aliis contigit sub iisdem doloribus, aliisque capitis morbis, neque omnino profuit.

Præsentissimum remedium est linamentum in nares demissum sic ut osculum arteriæ aut venæ patefactum comprimat. Ubi hoc fieri nequit, nulla alia medendi ratio mihi potior visa est, quam quæ alio loco a me exposita est*. Quod si habitus corporis istiusmodi sit, ut sanguis e naribus sæpius profundatur, adultis convenit sal purgans tertio vel quarto quoque die sumtus sic, ut alvus ter descendat.

* Medical Transactions, vol. ii. qu. 4.

Cap. 65.

*De Nausea**.

Graviditas, arthritis, ebrietas, affectus hypochondriacus, vertigo, graves capitis dolores, tussis, maxime tussis convulsiva, lumbrici, calculus renum, menstrua inordinata, caput vehementius percussum, febris, et cibus modo vel genere peccans, solent ventriculum offendere, atque nauseam movere, quam sæpe præcedit os aqua repletum. Nausea mane præcipue molesta est. Nervi ventriculi, perinde ac alii omnes, hoc tempore forsitan imbeciliores sunt. Idem malum interdum accedit tribus horis post cibum.

Quandoquidem hic affectus initium habet a tot diversis causis, facile conjectare licet, quod quidem usus comprobat, eandem medendi rationem non omnibus convenire. Vomere, cubare, aromatica et vinosa sumere, venter natura vel arte solutus, linimenta ex oleis chemicis et opio abdomini infricata, vel ex iisdem emplastra super stomachum imposita, succus limonum in ipso usu kali mistus et adhuc spumans epotus, postremo aqua in quam demissa est herba menthæ sativæ, vel sola, vel cum tinctura opii,

* Vide quæ infra præcepta sunt capite 99 *de Vomitu*.

sæpe quidem, sed non semper, nauseanti ventriculo succurrent. Aqua e floribus chamæmeli non raro auxilio est, vel vomitum movendo, vel stomachum confirmando. Ubi nausea ex aliis morbis pendet, quicquid his medetur, illam simul tollet. Aquæ Bathonicæ multas nauseantis ventriculi causas vel minuunt, vel ex toto summovent.

CAP. 66.

De Morbis Oculorum.

OCULI si vel levissime sint imbecilles, quamvis nullam morbi notam præ se ferant, ægre patiuntur ventum, ignem, pulverem, aut lectionem. Ubi imbecillitas major est, tenui humore madent; qui concretior fit, et glutinosus, si tam lente defluat, ut spatium habeat coëundi in hanc crassitudinem.

Inflammationes palpebrarum strumosæ longo spatio detinent, absque eo ut oculus ipse multum laboret, vel impatiens fiat lucis aut lectionis. Ubi oculus ipse inflammatur, quod in eo album esse debet, fit rubrum, venis sanguine distentis. Sic affectis sensus est tanquam pulveris vel arenæ in oculum illapsæ. Lux, pulvis, calor, et ventus, intendunt dolorem et inflammationem. Inflammationes leviores sine

multo dolore, quamdiu lux ab oculis arcetur, perseverarunt annum, vel diutius, neque cæcitatem intulerunt: sæpe tamen ortum dant unguibus oculorum, qui, si corneæ prætendantur, hebetant visum, et ubicunque sint, oculum deformant. Post diuturnas vero et vehementes inflammationes lumen plerumque amissum est. Cum pili nascantur in interiore parte palpebrarum, atque oculum irritant, inflammentque, unicum remedium est eos evellere.

Oculi subjecti sunt vehementi ac perseveranti dolori sine ulla morbi nota. Isque dolor paucos dies permansit; item fundum oculi cruciavit annum integrum, acie eorum illæsa. Plerumque tamen istiusmodi casus non vacat periculo: quippe intra biduum induxit caliginem, et post breve spatium cæcitatem. Similis dolor subinde infestabat oculum, qui post sex annos cæcus factus est.

Interdum evenit ut oculi sensim hebetati fuerint, et tandem prorsus occæcati intra paucorum dierum spatium, propter resolutionem, ut visum est, nervorum opticorum. In uno ægroto hoc malum ortum est ex quodam fungi simili in cerebro nato, quod nervos opticos comprimebat. Cæcitatem modo antecedit vertigo; modo species ob oculos versantes, velut iridis circa candelas, vel flammularum, vel

muscarum, vel pilorum in aëre volitantium (quæ nigræ sunt in luce, et igneæ in tenebris), vel rerum multicolorum, vel multiplicatarum. Meminisse tamen oportet has omnes visus perturbationes contigisse, et ex iis nonnullas decem annos perseverasse, integra videndi facultate, oculisque prorsus illæsis.

Cæcitas accessit, et post paucas horas decessit, quod identidem factum est, sed inordinate, nullis certis spatiis interpositis; eoque dissimilis nyctalopiæ, quæ singulis noctibus eadem ferme hora redit. Vidi paucas hujusmodi cæcitates, quæ tandem omnes prospere finitæ sunt, oculis in pristinum statum restitutis. Vir quidam, dextro oculo captus, post quatuordecim dies recreatus est; at lævus oculus protinus cæcus factus est, et ad mortem usque permansit.

Suffusionem, sive cataractam, præcedit caligo, quasi oculis tenue velum obductum esset. Signum hujus vitii est pupilla colorata, quæ debet esse nigra.

In quadam oculorum imbecillitate ægris sæpe omnes res videntur duplicatæ; cuidam autem videbantur quadruplicatæ.

Pupilla, quam maxime fieri potest, dilatata, quæ quoque admoto sublatove lumine haud omnino movetur, dicitur gutta serena; et videtur esse nervorum opticorum resolutio. Modo

quibus iterum iterumque oculi laborarunt impositis cantharidibus, et his remotis sani facti sunt; ut hæc opinio, si prorsus esset inanis, vix nasci et in tantum crebrescere potuisset.

Variæ partes oculorum opportunæ sunt ulceribus, et carcinomati.

Imbecillis, et aqua suffusis oculis sæpe auxilio sunt aquæ quæ purgandi vim habent quarto quoque mane epotæ, et eodem tempore aquæ in qua cortex Peruvianus decoctus est unciæ duæ bis quotidie sumtæ. Multa collyria dicuntur prodesse adversus imbecillitatem et dolores oculorum, quæ habent zincum vitriolatum, vel calcinatum, aut tutiam, aut cerussam acetatam, aut denique spiritum vini lacte et aqua mistum. Quæ omnia, ut interdum profuerint, multo sæpius ægrum frustrantur.

Inflammationes palpebrarum strumosæ, ubi oculus ipse vix læditur, sanguinis missionem haud postulant; quod si oculi ipsi inflammentur, maximum præsidium est in crebra sanguinis detractione, quæ convenientissime fit per hirudines temporibus, vel post aures, admotas septimo vel etiam quarto quoque die quamdiu inflammatio maneat.

Cataplasmata e conserva rosarum, vel pomis coctis, vel interiore parte panis lacte subacta, tenui linteo inclusa, et super oculos singulis

noctibus imposita, mihi visa sunt plus profecisse ad discutiendam inflammationem, quam quælibet collyria. Ubi inflammatio postulaverit, cataplasmata octava quaque hora admoveri debent. Cortex Peruvianus, et aquæ purgantes, valent adversus hos, et omnes alios dolores oculorum. Ubi palpebræ inhærescunt, singulis noctibus oportebit margines earum inungere adipe suillo aqua emollito, ne mane glutinentur, et vi quadam diducendæ sint, unde dolor et inflammatio intendentur. Setacea, fonticuli, et vesicatoria, sæpe non contemnendam opem præbent ad hos morbos summovendos, et ad præcavendum ne repetant.

Adversus guttam serenam omnigena nervorum remedia, pulveres sternutamenta moventes, exulcerationes, emplastra cantharidis, et argentum vivum datum sic ut salivam excitet, nihil omnino profecerunt. Aiunt electrificationem interdum fuisse utilem.

Ad cataractam unicum remedium est humorem crystallinum vel deprimere, vel extrahere.

Veteres medici ocularii, ut ex Celso discimus, collyriis suis fere semper admiscuerunt lacrymam papaveris. Quod si perpendamus opii potestates, quæ sensibus patent, tum vires medicas, quas usu cognitas habemus, vix præsidii aliquid ex opio adversus morbos oculorum licet

sperare. Acor hujus succi manifestus dolori parum convenit; et vis ejus anodyna, nisi intus, et in visceribus, meo judicio nulla est. Quid quod antiquorum autoritas haud potuit impedire ne collyria opiata jamdiu exoleverint? quod non leve est argumentum contra eorum utilitatem. Usu tamen recenti aiunt fuisse compertum tincturæ opii guttas tres oculis quotidie instillatas contra obstinatas inflammationes multum profuisse.

Ungues oculorum sæpe sponte sua sensim decedunt. An manu, aut medicamentis quæ erodendi facultatem habent, felicius tollantur, non possum affirmare.

De Nyctalopia.

Vir natus triginta annos verno tempore implicitus est febre intermittente, quæ diu traxit, propterea quod satis corticis Peruviani non sumserat. Itaque in frigidam bis descendit, et ex illo febris nunquam repetiit. Triduo post ultimam accessionem, dum in navi quæ in portu erat occuparetur, circa solis occasum res omnes cœperunt colore infici cœruleo, caligoque nubis specie paulatim increvit, donec candelæ lumen cerni vix posset. Crastino mane acies oculorum restituta est. Cum vero advesperasceret, lumen simili modo amissum

est: et eodem ordine perrexit amitti, et recipi, duodecim dies. Dein navem reliquit, et nyctalopia paulatim minuta est, et intra triduum cessavit. Post mensem cum jam aliam navem conscendisset, quarta nocte eadem cæcitate occupatus est, quæ perseveravit novem noctes scilicet quamdiu in navi mansit. Egressus iterum convaluit. Non ita diu post in tertiam navem intravit, ubi restitit decem dies, et bis tantummodo morbo laboravit; quo nunquam postea tentatus est. Idem vir bis inciderat in resolutionem manuum a plumbi tractatione ortam.

CAP. 67.

De Ozæna, sive Exulceratione Malæ.

PUS multos annos manavit e cavo, quod antrum Highmori vocant. Crebra ablutio sordium per aquam chamæmeli in cavum infusam, visum est unicum hujus mali allevamentum.

CAP. 68.

De Palpitatione Cordis.

INFANTES interdum nascuntur palpitatione cordis occupati; atque his plerumque pectoris

quædam deformitas, vel alia adversæ valetudinis indicia sunt. Verum in nulla non ætate reperitur hoc malum, quod etiam inferunt asthma, affectusque hypochondriacus et hystericus, podagra, vitia cutis, occupationes nimiæ, inflatio, vertigo, defectiones animæ, importuna cupiditas urinæ, et illa universæ valetudinis conquassatio, ubi omnes vitæ vires languent. Ægris his arteriæ fere semper inordinate moventur, et palpitatio interdum tanta fuit, ut sonum quoque aliquem effecerit.

His affectus manifesta cognatione conjunctus est cum istis morbis qui existimantur nervorum proprii esse, quique sanguinis missione augentur; hoc igitur remedium plerumque omittendum est, licet id semel atque iterum vidi impune saltem, si non (quod ægro visum est) utiliter adhibitum. Unus jacendo levatus est; cæteris omnibus in lecto morbus auctus est, tum præcipue molestus fuit expergiscentibus; nocet etiam venter cibo potuque onustus.

Si animadvertamus quam celeriter nonnulli ex his ægris ad ultima veniant; quamdiu autem cordis palpitatio trahat in aliis, cum satis levi sanitatis perturbatione; tum longas ejus intermissiones; postremo palpitationem vel in sanissimis excitari posse sola cogitatione; ex his omnibus manifestum est eam ex variis causis

oriri, ratione periculi multum inter se diversis. Ubi remediis locus est, ea sunt adhibenda, quæ conveniunt affectibus hypochondriacis: verum palpitatio cordis plerumque est istiusmodi, ut vel nullam medicinam postulet, vel omnem vincat.

CAP. 69.

De Paralysi et Apoplexia.

PARALYSIS et apoplexia sunt tantum diversi gradus ejusdem morbi. Quicquid hominem repente occidit sine causa manifesta, vocatur vulgo apoplexia; quanquam mors subita sæpe illata fuerit ab arteriis aut venis intus in corpore ruptis; vel a pituita, aut pure, pulmones replente, et spiritus vias intercludente; vel ab aliis causis dissimillimis ejus cui vera apoplexia debetur.

Paralysis est debilitas repentina musculorum quibus movendi facultas continetur. Quod si musculi universi, præter illos qui ad cor et pulmones pertinent, fiant inutiles, et sensus omnes simul extinguantur, morbus dicitur apoplexia; cujus causa interdum est adeo potens, ut cordis quoque et pulmonis motum deleat, et mortem momento temporis arcessat.

Facultas movendi per musculos, sive qui vo-

luntati subjecti sunt, seu qui non sunt sub ejus imperio; tum variæ perceptiones a sensibus profectæ; postremo illæ mentis facultates dictæ memoria, imaginatio, attentio, judicium, cum affectibus animi; nervorum beneficio exerceri videntur; et proinde debilitantur, perturbantur, vel prorsus pereunt, pro modo injuriarum cerebro, medullæ spinali, vel nervis illatarum; sive illæ fiant a propriis nervorum morbis, nobis parum cognitis; seu a vi aliqua, vulneribus, ulceribus, distortione, aut veneno. Veruntamen cum amissa facultas movendi evidens est, et maxime insignis conditio hujus morbi, inde factum est ut in hac tota ejus natura contineri vulgo existimetur; et profecto interdum evenire videmus ut unum, vel plura membra resolvantur, dum nervi qui sunt instrumenta sensuum mentisque, officiis suis rite funguntur. Alias tamen accidit, quanquam paulo rarius, ut unus, vel plures sensus hebetentur, aut pereant, vel ut mens evadat socors, obliviosa, et fere stupida, viribus musculorum integris manentibus, et illæsis. Multo sæpius animus, et sensus, et corporis vires, simul laborant, ubicunque paralysis gravior inciderit. Debilitas sensuum animique, prout major sit, vel levior, dicitur carus, coma, aut lethargus. Intellectus, et ratio paralyticorum, modo adeo hebe-

tantur, modo adeo perturbantur, ut fiant tristes, fatui, vel prorsus insani. Modo insania et paralysis eundem vicissim occupaverunt. In nonnullis epilepsia tam prope abest a paralysi, ut difficile dictu sit ad utrum morbum signa sint referenda. Idem pari jure dici potest *de Chorea Sancti Viti.*

Paralysis maxime invadit illos, qui ætate sunt inclinata, quorumque vires senectute, vel morbis fractæ fuerunt. Neque tamen juniores securi sunt ab hac peste, præcipue si a majoribus paralyticis orti sint, vel curis, aut intemperantia valetudinem corruperint. Pueri et puellæ a natu usque ad pubertatem interdum membris capti sunt; verum horum valetudo vel semper fuit infirma, vel crebris distentionibus, accessionibusve epilepticis, aut chorea Sancti Viti conquassata. Arthritis homines apoplexiæ opportunos reddit, vel quia vires omnes debilitat, vel quia morbi utriusque causæ cognatione quadam inter se junguntur. Nervi hypochondriacorum et hystericarum nonnunquam adeo atteruntur, franguntur que, ut resolutioni paralyticæ proximi videantur. Verum, ut usus docuit, longo intervallo proximi sunt, cum perquam raro factum est ut hi morbi in paralysin desinant. Longus rheumatismus, et arthritis vaga, postquam diutius ægros detinuerint, red-

diderunt membra imbecilla, ac pene mortua; sed hæc resolutionis species ultra artus vix procedit; sensus et animi integri manent, vigentque. Artus quidem inferiores sæpius resolvuntur ab arthritide, et rheumatismo; colica Pictonum manus et brachia potissimum debilitat. Mulieres valetudinis alioquin secundæ, dum gravidæ fuerint, aut puerperæ, toties inciderunt in mala paralytica, ut vix liceat dubitare quin graviditas et puerperium faveant accessioni hujus morbi. Memini puerperam hoc modo affectam, quæ biennio post vix restituta fuit: hoc autem rarum est: pleræque enim sic ægrotantes brevi tempore veniunt ad sanitatem, neque morbus solet repetere. Infans sanus validusque natus est ex matre, quam gravidam occupaverat paralysis.

Resolutio membri unius, vel corporis dimidii, sæpe incipit ab apoplexia, sive subita virium et sensuum extinctione, quæ perseveravit modo horas multas, modo exiguam horæ partem; atque hoc malum homo interdum adeo non præsentit, ut per aliquot horas, vel etiam paucos dies ante ejus adventum, sibi solito melius valere visus sit. Multo tamen sæpius hic morbus sensim obrepit, absque eo ut ægrotus subito conciderit motu et sensibus destitutus. Porro ejus accessio haud impediit quo minus

nonnulli, mentis integri, artus sibi resolvi senserint. Vox balbutiens et inexplanata, veternus, memoria labans vel amissa, leve delirium, oculi caligantes, vel sic affecti ut res omnes cernant duplicatas, tremor, torpor sensim ad caput ascendens, crebra oscitatio, debilitas, oris distortio, animæ deficientis metus, sunt illa signa, quorum nonnulla paucas horas, vel etiam paucos dies paralysin antecesserunt. Quinetiam debilitas vel unius membri, vel corporis dimidii, per multos menses, aut etiam per aliquot annos paulatim aucta, tandem desiit in consummatam hemiplegiam. Sensuum vocisque privatio tertio post die consecuta est veternum, et visum duplicem, cum vehemente capitis dolore, et sensu tanquam fasciæ illud comprimentis; quarto autem die æger extinctus est. In quodam ægro, primo die manus torpuit, secundo lingua facta est inexplanata, tertio accessit paralysis. Historia medicinæ plena est hujusmodi exemplis. Minæ paralyseos invasuræ accesserunt et recesserunt identidem per aliquot horas, tanquam certatio quædam esset corpori cum mòrbo, priusquam vel minæ illæ finitæ sint, vel nervi resoluti. Pondus capitis, vel dolor gravis, vel sensus fasciæ caput comprimentis, vertigo, torpores, aures intus sonantes, et crebri cursus sanguinis ex naribus in adultis aut senioribus,

possunt quidem oriri ex infimo gradu cujusdam causæ paralyticæ: cùm vero hæc omnia per hominis ætatem fuerint sine quovis malo graviore subsequente; etsi locum aliquem cautioni, nullum tamen terrori dare debent. Flammulæ, vel maculæ nigræ, ob oculos visæ, interdum præcesserunt apoplexiam, plerumque tamen parum, aut non omnino pertinent ad hunc morbum; sunt enim sæpissime solius oculi affectus, dum reliquum corpus recte valet. Excrucians dolor lumborum sæpe antecessit resolutionem artuum inferiorum.

Ubi stirps et communis origo nervorum læsa fuerit, ibi omnia eorum officia perturbantur. Nervis autem, qui proprii sunt partis alicujus ad vitam minus necessariæ, sæpe fit injuria, cæteris omnibus inviolatis. Iis qui inter ægrotos versantur, contingit videre innumeros gradus resolutionis nervorum ab usque torpore seu debilitate articuli unius digiti ad consummatam apoplexiam, in qua sensus et motus per universum corpus pereunt; atque infinita est series paralyticorum malorum, quæ hæc duo extrema interjacent. Musculi labri inferioris resoluti fuerunt, dum reliquum corpus similis mali prorsus esset expers. Idem interdum patiuntur palpebræ alterius, vel utriusque oculi. Multo sæpius laborant musculi loquelæ, unde vox fit

balbutiens, et inexplanata, vel ex toto suppressa. Nervi quoque alterius partis faciei soli ex omnibus sæpissime resolvuntur; in quo casu labri angulus affectus depressior fit, quam angulus sanus; item cibus ægre manducatur, hæret enim ad istam genam quæ mortua est; tum cibus et potio ex ore sæpe elabuntur. In uno ægroto, cum resolutione dextræ partis faciei dolor fuit acutissimus post aurem ejusdem lateris; in alio similis dolor post aurem sinistram, ubi paralysis erat a parte faciei sinistra. Paralysis modo occupat solos musculos devorationis, aut linguæ, modo alterum brachium, manum alteram, vel unicum digitum. Musculi femorum et crurum sæpe fuerunt sedes hujus morbi, et simul sphincteres ani et vesicæ, quibus resolutis urina et stercus nolentibus elabuntur. Contra, ubi nervi inferiorum artuum affecti sunt, interdum stercus et urina non sine summa difficultate excerni potuerunt, cum musculi qui hæc expellere deberent magis debilitati sint quam sphincteres. Haud alia species resolutionis frequentior est, quam hemiplegia, in qua motus dimidii corporis minuitur, aut perit, a vertice capitis usque ad imum pedem. Dextra et sinistra pars pariter opportuna est huic affectui; hoc saltem ita visum est ex non paucis hemi-

plegiacis, ubi huic rei diligenter attendebatur. Causa paralyseos, qualiscunque fuerit, levissima re impellitur hoc potius quam illud corporis latus occupare; etenim octies contigisse novi, ut qui ex hemiplegia evaserant, postea correpti fuerint resolutione oppositi lateris.

Quinque sensus externi omnia fere obscure, et confuse percipiunt in paralyticis. Unum tamen curavi, cujus olfactus adeo non hebetatus, ut longe acutior factus esset, et occasiones molestiæ et offensæ, satis interdum ridiculas, perpetuo præberet. In alio ex lethargo vigilia erat, et simul omnes sensus externi præter consuetudinem vigebant, et acuebantur. In reliquis omnibus, quos vidi, universæ facultates quæ a nervis pendere existimantur, siquidem omnino mutatæ fuerint, languidiores factæ sunt, nisi quod in nonnullis cibi cupiditas aucta est.

Torpor, sive imminutio sensus tactus, satis familiaris est huic morbo: tamen non nisi rarissime ex toto perit. Ex ingenti numero paralyticorum, quibus adfui, septem omnino fuerunt, in quibus hic sensus prorsus extinctus est. In tribus ex his motus aliquis supererat. Alteri tactus nunquam restitutus est, etsi motus aliquis rediisset. In quinto tactus post semiannum receptus est. In duobus reliquis, quantum intel-

lexi, neque sensus, nec motus unquam recuperatus est*.

Nulla est animi facultas quam paralysis infirmare non possit: ea autem quæ moderatur affectibus, et memoriæ, præ cæteris omnibus debilitari consuevit. Neque tamen valde ausim affirmare affectus et memoriam opportuniores esse injuriis, quam imaginationem et judicium: verum innumeræ occasiones arguunt memoriam amissam, vel puerilem istam animi impotentiam, quæ sinit hominem dedere se lacrymis, vel ira aut gaudio inaniter efferri; dum vires imaginationis et judicii rarius exercentur, neque sane earum debilitas tam manifeste apparet. Itaque detrimentum haud mediocre his animi facultatibus inferri potest diu antequam deprehendatur.

Infiniti fere sunt gradus imbecillitatis, quos animus, perinde ac corpus, paralyticorum experitur. Nonnullis ex sinistra parte corporis laborantibus, quibus vox etiam perierat, mens adeo constitit, ut, cum dextra manus esset incolumis, scribendo satis declarare valerent, quid sentirent, et quid sibi fieri vellent. In aliis

* Ramazzini refert se olitorem quendam curavisse paralyticum, in cujus altero crure extinctus omnis motus erat, illæso sensu, in altero abolitus sensus, movendi potestate integra manente. *De Morb. Artif.* p. 286. E.

autem ratio et intelligentia adeo perturbatæ sunt, et confusæ, ut et verba sensibus exprimendis defuerint, et ipsæ formæ literarum e memoria excidisse visæ sint. Alii inter duos priores quasi medii fuerunt, et, quod loqui non potuerunt, potuerunt scribere, etsi paulo confusius. Denique idem homo diversis diebus, vel diversis horis ejusdem diei, prout vis morbi major fuerit vel minor, modo verba satis apte descripsit, modo chartis illevit notas rudes, et prorsus non intelligendas. Mens horum ægrotorum adeo interdum conquassata est, ut non solum impares fuerint describendis verbis affirmandi et negandi, verum cum hæc ab assistentibus scripta fuissent, non potuerint vel digitum ad hæc vel illa intendere sic, ut sensus suos explicarent. Impotentia loquendi oritur quidem interdum ex resolutione musculorum vocis propriorum; interdum vero ex aliis causis. Etenim nonnullis paralyticis omnis memoria etiam vernaculæ suæ linguæ excussa est, adeo ut nulla verborum aut literarum notitia in mente supersit. Quam quidem notitiam alii celeriter arripiunt, alii tarde et sensim redintegrant. Igitur paucarum literarum vocabula, et quæ usu maxime trita sunt, primo discunt, et diu est quod verba, quæ vellent, prompta non habent; sed eorum loco aliena prorsus efferunt, tanquam

qui sermone utuntur vel sibi parum cognito, vel cujus longa desuetudine fere obliti sunt. Juvenis capite graviter colliso aliquot dies attonitus jacuit; tandem resipiscens omnem etiam vernaculæ suæ linguæ memoriam amiserat, quam ægre, et sensim, iterum discebat; forma tantummodo literarum, a quibus nomen et cognomen suum inceperunt, in animo manserat; reliquarum notio adeo penitus excussa fuerat, ut iis legendis et scribendis non secus operam daret, ac si eas antea prorsus nesciisset.

Brachio resoluto interdum tam gravis dolor fuit in humero ejusdem lateris, ut ægris persuaderi vix posset quin os aut fractum esset, aut excidisset. Alvus paralyticorum solet esse astrictior; urina autem solito copiosius fertur. Incisis quorundam hemiplegiacorum cadaveribus, deprehendi modo partem illam cerebri quæ respondebat lateri affecto, modo oppositam partem, vi aliqua, vel morbo vitiatam.

In iis qui assurgunt ex hemiplegia, motus cruris plerumque recuperatur prius, quam brachii: hoc tamen non est perpetuum. Linguæ leviter resolutæ sensus idem fuit, ac si aqua fervente perfusa esset. Apoplexia raro discutitur sic, ut nullum membrum relinquatur paralyticum. Prima accessio apoplexiæ, aut paralyseos, raro est mortifera. Quisquis autem

hanc vel illam semel expertus sit, ille posthac eidem malo vivet opportunior; et quo sæpius hi affectus reversi sint, eo citius nova accessio erit expectanda. Contigit tamen aliquando, ut homines e gravi hemiplegia emerserint, et deinde liberi fuerint ab omnibus ejusdem generis malis quatuordecim, octodecim, aut etiam viginti annos. Fatendum autem est hos casus felices raro evenire: etenim gravis paralysis, quanquam videatur ex toto recessisse, fere repetit intra paucos annos, et nonnunquam intra paucos menses.

Paralysis levis exiguæ partis corporis, qualis est resolutio dimidiæ faciei, sæpe finitur illæsa prorsus valetudine. Juvenes istiusmodi affectu tentati fuerunt, qui ad extremam senectutem pervenerunt expertes ejusdem recidivi. Qui semel occupatus est gravi paralysi, sæpe experitur leviores morbi accessiones, quæ, cum noctu, vel per quietem invadant, facile latent eos, qui ægrotis famulantur. Harum vero justissima erit suspicio, ubi ea mala, quæ secuta sunt accessiones priores, denuo intra paucas horas plurimum ingravescunt. Nusquam autem majus instat periculum morbi recrudescentis, quam per paucos dies post graviorem accessionem, donec vires cœperint recolligi, et valetudo aliquantum fuerit confirmata. Para-

lysis gravis, quanquam non repetat, sæpe sola sufficit debilitandis omnibus facultatibus quæ a nervis pendent. Valetudo, quantum sensibus nostris manifesta est, non semper respondet magnitudini morbi. Qui enim, cum primum hominem invadat, satis mediocris visus est; eum interdum consecuta est summa et insanabilis corporis animique infirmitas. Qualiscunque vero nervorum resolutio plerumque infert capitis dolores, vertiginem, attentionis impotentiam, memoriam labefactatam, veternum, mentis alienationem, vocem inexplanatam, singultum, tremores, debilitatem, distentiones, et risus fletusque sine voluntate. Inter plurima autem mala, quæ secum ferunt affectus apoplectici, aliquid inde boni semel visum est oriri: nam epilepticus quidam, attonitus factus, deinde revixit, et veterem suum morbum nunquam postea expertus est. Contra, aliis contigit, ut ex hemiplegia assurgentes, tum primum cœperint cum epilepsia conflictari. In puero etiam chorea Sancti Viti orsa est ex hemiplegia. Virum quendam, cujus dextra manus diutius tremere et quassari solita fuerat, occupavit hemiplegia sinistra; et protinus rediit robur et firmitas dextræ, adeo ut iterum literas belle et eleganter describere valeret, qua laude olim excelluerat.

Incerta prorsus res est, ubi quis paralysi aut

apoplexia corripitur, quot dies intercessuri sint, priusquam vel morbo victus succumbat, vel incipiat ad se redire. Justa apoplexia, in qua nulla vitæ signa supersunt præter motum cordis et pulmonis, raro fit nisi paucis horis ante mortem. Imperfectior accessio, in qua tamen sensus omnis, et vox, et facultas devorandi perierant, non nisi decimo die morte finita est. Hemiplegia occidit modo paucis mensibus, modo paucis diebus, vel etiam intra paucas horas desiit in apoplexiam. Attamen qui initio correptus est hemiplegia, vel qui in eam emersit ex apoplexia, ille plerumque sensim se recolligit a multis morbi sui malis, et interdum, sed rarissime, ex omnibus. His ægris morbus incipit recedere modo intra exiguam horæ partem, modo non nisi post paucos dies, vel etiam post aliquot menses; interdum valetudo perrexit ire in melius per paucos annos. Octogenarius quidam ex hemiplegia restitutus fuit intra duos menses. In sene motus crurum, qui amissus fuerat, sensim rediit, donec post novem menses ambulare valeret. In uno hemiplegiaco robur partium affectarum fine demum secundi anni cœpit redintegrari. Binæ accessiones paralyticæ recesserunt nulla sui vestigia relinquentes in sene asthmatico, qui deinde plus decem annos sanus superfuit. Plurimi qui ex hemiplegiacis facti

sunt pene attoniti, noctes atque dies brachio suo sano nihil aliud egerunt, quam vestes detrudere, et pectus tali onere levare. Si hemiplegiacus monetur experiri an manum resolutam movere possit; nemo est, qui non manum mortuam sana manu continuo apprehendat, et susque deque moveat. Verum tristissima hujus morbi facies tum demum est, cum viribus animi et corporis admodum debilitatis, et affectibus fere ad insaniam effrænis, homo sibi ipsi quasi supersit, ad summam miseriam redactus, si modo suam miseriam norit; quippe non amplius valet stare, aut loqui, verum digitis alienis cibum capit, et alvum et urinam sine voluntate reddit, dum mors cessat venire, ab omnibus ægroti amicis invocata.

Apoplectici, qui prope absunt a morte, in spirando ambas buccas inflare solent.

Credibile est plerosque paralyticos et attonitos, corporis ipsius viribus, in aliquam partem sanitatis restitutum iri: unde oritur haud mediocris difficultas æstimandi veros effectus qualiumcunque remediorum, quibus ægrotus usus sit; donec ea crebro repetita eundem semper exitum habuerint. Invadente apoplexia aut paralysi, continuo laxare oportet omnes istas vestium partes, quæ collum cingunt; id enim nonnunquam his morbis advenientibus

adeo tumet, ut ab arctiore quovis vinculo strangulationis periculum instaret.

Sanguinis missio vulgo existimatur esse præsentissimum attonitorum auxilium; et profecto ubi æger florente sit ætate, et sanguine abundet, et lautioribus epulis assuetus fuerit, vena sine mora est incidenda. Veruntamen largæ et repetitæ sanguinis detractiones omnibus apoplecticis et paralyticis, nullo delectu habito, utiliter aut tuto adhiberi certe non possunt. Etenim juniores, et robusti, non tam obnoxii sunt his morbis, quam pueri infirmi, et effœti senes, in quibus vires nutriendæ sunt, et excitandæ, potius quam minuendæ; dum multa sanguinis profusio, quemadmodum in submersis fieri dicitur, omnes naturæ conatus reprimit, et tenues vitæ reliquias penitus extinguit. Quod si consulamus experientiam, hæc, quantum possum judicare, testatur copiosas sanguinis missiones sæpe nocuisse, easque in non paucis ægrotis tutius fuisse prætermissas.

Nonnullis persuasum est apoplexias omnes initium habere a nimio sanguine, qui venis et arteriis distentis, vel ruptis, cerebrum comprimit; neque aliam quamlibet hujus morbi causam admittunt. Attamen huic opinioni parum favet infirma, ac perdita valetudo plerorumque in quos affectus apoplectici incidunt. Tum

quoque multa venena nervorum vires perturbant, aut abolent, eodem prorsus modo ac apoplexia; quorum tamen effectus a sanguine cerebrum comprimente proficisci vix possunt. Potest quidem apoplexia interdum fieri ex arteria aut vena in cerebro rupta; verum non video qui fieri possit ut homo ex isto casu non moriatur; et tamen novimus perpaucas apoplexias illico fuisse mortiferas.

Si nonnullos audiamus, febris haud mediocriter prodest paralyticis, quam igitur vel gaudent invenire, vel student excitare. Huic certe doctrinæ parum convenit cum illorum placitis, qui omnem horum morborum curationem in purgatione alvi, et sanguinis missione contineri opinantur. Sed, ut verum fatear, jam diu est quod usus mihi ex animo delevit hanc opinionem de febris utilitate; neque enim hic, nec alibi usquam, febris utilis visa est. Quo magis ægrotus febricitat, eo semper gravius est malum, cujuscunque id generis sit, sive extrinsecus, seu intus in corpore latens: et quo magis naturaliter ordinatur arteriarum motus, eo res erunt meliores.

Arthritis paralysi superveniens ne minimum adjuvit, sed misere delusit spem ægrotorum, qui nescio quid magnum ex ejus adventu sibi polliciti fuerant. Nemini autem mirum videri debet

arthritidem, quæ sæpe gignit apoplectica mala, eorundem remedium non esse.

In nulla hujus morbi specie vomitum elicere oportet per vehementius medicamentum quam aquam ex carduo benedicto; atque hæc tum solum expedit, cum nausea ægrum fatiget: tunc enim ejus beneficio nausea discutietur, et quicquid ventriculum gravabat, summovebitur. Medicamentum leniter purgans, vel, ubi hoc devorari non potest, aliquid infusum in alvum proderit intestina exinaniendo, pariterque excitando. Medicamenta autem valentiora sunt aliena. Emplastra cantharidis super caput, scapulas, artusque resolutos, imponenda sunt.

Ubi facultas devorandi restituta fuit, vel nunquam amissa, opitulantur illa remedia, quæ vires languenti corpori reddant, quale est quod recipit olei cinnamomi, vel caryophyllorum, guttam unam cum tantillo sacchari tritam, decocti vel infusi corticis Peruviani sequiunciam, spiritus lavendulæ compositi drachmam, quod etiam dandum est quarta quaque hora. Moschus quoque, et radix valerianæ sylvestris, et camphora laudantur, tanquam quæ proprie nervis amica sunt, quorum motus languidos excitant, et inordinatos moderantur. Radix valerianæ sæpe data est sine quovis evidente effectu; cognovi

tamen nonnullos, quorum animos semper reddidit mire agitatos; ut clare pateret eam nequaquam esse fatuam, et omni potestate destitutam. Præterea feles odore ejus admodum delectantur, et tandem quasi mente motæ in ludos abnormes aguntur. Feles autem promtissime sentiunt vim earum rerum quæ nervos vehementer movent; et nescio an sit ullum animal paris magnitudinis, in quod tantos effectus edunt venenatæ barbararum gentium sagittæ, nicotiana, opium, spiritus vini, et cætera hujus generis venena.

Postquam impetus morbi transierit, et æger haud amplius in aperto periculo versetur, opera danda est ut reliquiæ ejus dissipentur, et æger a nova accessione securus præstetur. Quem ad finem quidam putant plurimum conferre aquas Bathonicas. Medici autem de hac re inter se dissentiunt: cum enim usus harum aquarum aliis videtur esse præsens paralyticorum præsidium; alii sine ulla dubitatione declarant eo ipso modo homines ex paralyticis fieri apoplecticos. Quantum egomet usu didici, Bathonia quidem his ægrotis neque prodest, neque nocet. Alii dum illic vivunt paulatim recreantur; alii nova accessione correpti pereunt: prorsus uti factum fuisset quovis alio loco. Quamobrem

nequeo suadere iter ad Bathoniam; quod si illud ab ægris ipsis, vel ab eorum propinquis expetatur, per me licet eant. Lavatio frigida vix ampliorem commendationem meretur. Novi bene multos qui ex paralysi emergentes sperarunt se inventuros esse remedium ad vertiginem, et debilitatem, atque alia mala ex hac valetudine orta, si in mare descenderent. Et quidam, ut ipsis videbatur, levati sunt: aliorum valetudo in pejus ruens frigidæ imputata est. Verior forsitan sententia esset, hanc neque nocuisse, nec multum profuisse. Medici igitur qui in reprehensionis periculum incurrere nolunt, cavebunt a suadenda lavatione frigida, cum paralytici, quicquid fecerint, tam obnoxii sunt morbo recidivo. Quod si vel inter lavandum, vel brevi postea fiat nova accessio, in illam causam, utcunque immerito, omnis culpa conferetur.

Somnus est imprimis necessarius ad renovandas vires animosque, labore et curis exhaustas; et tamen procul dubio hominem opportuniorem reddit omnibus illis affectibus, qui ex nervorum infirmitate oriri existimantur; in quibus quoque numeranda est apoplexia, quæ sæpe per quietem crescit, vel tum primum invadit. Illos itaque omnes qui in his morbis sunt, et cupiunt amoliri præsentia mala, vel futura præ-

cavere, oportet abstinere a nimio somno: optimus ejus modus erit, qui minimus salva valetudine capi potest.

Exulceratione ex emplastris sanata, fonticulus in collo fieri, et per reliquam vitam servari debet. Vertigo levabitur missis sanguinis sex unciis per cucurbitulas alternis mensibus scapulis admotas; quæ sanguinis detractio bene fertur ab illis, qui venam incidi non sustinent. Sæpe salutare fuit hoc remedium; tum præcipue in fœmina nata octo et sexaginta annos, quam vertigo adeo gravis identidem arripuerat, ut illico concideret, et in summo apoplexiæ periculo versaretur. Hoc demum vitæ anno cœpit uti cucurbitulis, quæ deinde admovebantur singulis sesquimensibus usque ad annum quintum et octogesimum, quo decessit. Nunquam autem illi opus fuit monitore: etenim si forte paucos dies dilatum esset hoc remedium, apertissime sentiebat se minus recte valere, atque ejus desiderium diutius ferre sine periculo non posse. Hujus beneficio per septendecim postremos vitæ annos vertigo non nisi raro et leviter reversa est. Finem autem vitæ attulit paralysis, a qua, ut mihi videbatur, cucurbitulæ eam multos annos securam præstiterant.

Cum juvenis adhuc essem, et medicinam ex libris præcipue hausissem, abhorrebam ab opio

paralyticis dando. Doctrina enim, veri certe speciem præ se ferens, in medicorum scholis tradita, rejicit opium tanquam prorsus alienum, ubi languentes et semimortuos nervos cupimus excitare: quippe cujus vis omnis cernitur in refrænando et consopiendo vires animales. Hanc tamen opinionem, utcunque speciosam, usus mihi ex animo excussit. Cognovi enim ægros, qui a paralysi convalescentes multum opii sumserant, et deinde sibi indulserant tincturæ opii guttas triginta singulis noctibus per haud paucos annos. Hi interea bene valuerunt; et si opium præsidio non fuit, at certe non obfuit sanitati. His doctus exemplis, ubi jactatio postulaverit, paralyticis sæpe dedi opiata, cum non minore fructu, quam in alia quavis ægritudine*.

Quantum valeat electricitas ad paralysin sanandam, nondum usu satis compertum habeo: hæc tamen procul dubio aliquam vim in nervos exercet.

Inter febris intermittentis signa semel atque iterum vidi mala quædam paralytica; verum hæc omnia, simul cum febre, cortici Peruviano cesserunt.

* M. Chapelain, médecin de Montpellier, avoit guéri un homme en apoplexie par un grain de laudanum. *Ac. R. Sc.* 1703 *Hist. p.* 57.

Historia Fœminæ Catalepticæ.

Die Junii 26to, anno 1764. In nosocomio S. Thomæ vidi fœminam sex et triginta annos natam, accessione cataleptica congelatam. Pulsus erat plane naturalis. Placide spirabat. Aspectus oris erat, qualis illorum qui intentis oculis et immotis palpebris aliquid contemplantur; non qualis moribundorum, aut ægrotantium, aut cum dolore aliquo aut mœstitia conflictantium. Omnia membra istum situm servabant, quem astantes cuique dedissent, utcunque incommodum. Extendi brachium, et vidi illud extentum permanere in tertiam horæ partem: audivi id antea ita permansisse ultra horam; quod vix quisquam sanus facere valeret. Immo fertur extenta manu septem librarum pondus sustinuisse. Si ægra in rectum constituta fuisset, recta maneret; neque levi impulsu concideret. Sedenti ambo crura extenta sunt, et a terra sublata, quæ in hoc situ incommodo restabant, quasi ex argilla sequaci aut cera facta fuissent. Os clausum est, neque ulla vi potui maxillas diducere. Palpebræ apertæ fuerunt; aut si vi clauderentur, cessante hac vi, illico diductæ sunt. Nictavit, sed levissime, ubi digitus oculo repente admoveretur; semper alias palpebræ immotæ fuerunt. Admota candela pupilla oculi sese contraxit. Vi compressis naribus,

post nisum aliquem, et quasi luctam, labra aperta sunt ad spiritum transmittendum. Audivi illam hoc morbo impeditam fuisse per aliquot menses. Mane et vespere fere quotidie redibant accessiones, et manebant modo horam, modo tres horas; et famula affirmavit quandam duodecim horas perseverasse. Morbus repente solebat invadere, nullo signo antecedente.

Cap. 70.

De Dolore Pectoris.

Pectus sæpe fit sedes dolorum, minus quidem periculosorum, quam quos peripneumonici et tabidi experiuntur, verum admodum molestorum, cum propter vehementiam, tum præcipue propter moram. Etenim in quibusdam permanserunt sex, in aliis octo, vel novem, vel quatuordecim annos. Non defuerunt exempla, ubi certum habuerunt circuitum, singulis noctibus revertentes; aut ubi invicem modo hi, modo capitis dolores vexarunt. Varie appellati sunt, prout ad arthritidem, rheumatismum, aut distentionem propius accedere existimati sunt. Cum autem febre prorsus vacent, nihil est quod æger ab illis metuat, aut vitæ suæ, aut valetudini.

Præsentis doloris molestia, præsertim si noctu

sæviat, et somnos abrumpat, sæpe postulat leniri exiguo opii; cui, si visum fuerit, licebit adjicere vel pilulam purgantem, vel calcem antimonii, vel gummi fœtidum. Auxilio fuit parti dolenti admovere emplastrum cantharidis sesquipollicis amplitudine, et diutius servare exulcerationem; item contegere eam partem emplastro cymini amplo per mensem integrum. Quosdam etiam juvit linimentum ammoniæ, vel saponis, bis quotidie pectori infricatum; et lavatio frigida, sive in aqua dulci, sive in mari.

Verum dolores pectoris quos supra proposui sunt leviculi: superest alius, qui propter conditiones suas minime quotidianas, tum propter exitum singularem, paulo fusius exponi meretur; quo pectus adeo angitur, ut non immerito angina pectoris appellari possit.

Qui hoc morbo tenentur, occupari solent inter ambulandum (tum maxime si per acclivem locum ambulent, et statim post cibum) ingratissimo pectoris angore, vitæ extinctionem intentante, siquidem augeretur, vel perseveraret. Quamprimum autem gradus sistatur, totus angor momento conquiescit.

Initio hujus ægritudinis cætera omnia homines valent; et seorsim nulla tenentur spirandi difficultate, a qua hic pectoris angor prorsus est diversus. Dolor sæpissime pertinet a pectore

usque ad cubitum lævum. Mares præcipue tentantur hoc morbo, qui annum quinquagesimum excesserunt. Sedes ejus est modo suprema pars, modo media, modo ima ossis sterni, non raro tamen inclinatior ad sinistrum, quam ad dextrum latus. Arteriæ eorum, qui in hoc dolore sunt, naturaliter prorsus moventur.

Postquam hæc pestis annum, vel diutius inhæserit, non adeo protinus quiescit cum æger constitit; tum quoque invadit non solum ambulantes, sed etiam cubantes, maxime autem qui in sinistrum latus jacent, et proinde sæpe cogit ægros e lecto surgere. In nonnullis, verum non in omnibus, ubi malum inveteraverit, angor inducetur vectione in curru, aut in equo, item devoratione, tusse, solutione alvi, loquela, aut qualibet mentis perturbatione.

Hæc, quam modo descripsi, usitatissima est morbi facies. In nonnullis vero quædam varietates inveniuntur. Nam non solum ambulantes, sed et stantes, et sedentes, et expergiscentes ex somno, correpti sunt hoc malo; quod porro ad dextrum pariter ac lævum cubitum pertigit, atque etiam usque ad manus; sed hoc rarius evenit; rarissimum autem est, ut brachium simul torpeat et tumeat.

In ægro uno aut altero dolor permansit aliquot horas, aut etiam dies; nimirum cum jam

vetus fuerit, et altius in corporis habitu insederit. Memini tamen in quodam dolorem vel prima sua accessione totam noctem perseverasse.

Crediderim me vidisse non pauciores quam centum hoc morbo ægrotantes; in quibus numeravi tres fœminas, et unum puerum duodecennem, qui aliquid simile hujus affectus experti fuerant. Cæteri omnes fuerunt viri, qui vel prope accedebant ad annum quinquagesimum, vel eum excesserant.

Qui ambulare perseverarunt, donec angor quater, aut quinquies reversus esset, iis vomitus interdum excitatus est.

Vir quidam sexagesimum annum agens cœpit inter ambulandum affligi ingratissimo sensu angoris in brachio sinistro: qui, postquam decem annos molestus fuisset, tertia aut quarta quaque nocte invasit cubantem, adeo ut æger necesse haberet sedere in lecto per horam, aut diutius, priusquam dolor adeo mitigaretur, ut liceret recubare. Cætera erat sanissimus, et valetudo semper fuerat secunda; pectus autem nunquam doluerat. Hoc malum, si sedem ejus excipias, per omnia referebat anginam pectoris, eodem modo sensim ingravescens, et iisdem omnibus causis exasperatum, et levatum.

Porro hic vir, cum haberet quinque et septuaginta annos, repentina morte periit.

Hæ sunt exceptiones, et varietates, quas inter ægrótos interdum reperi, aliquantulum discedentes ab usitatiori morbi historia.

Exitus hujus affectus est perquam memorabilis. Qui enim eo tenentur, siquidem, nullo casu interveniente, angina pectoris ad ακμην pervenerit, omnes repente corruunt, et fere momento pereunt. Cujus quidem mortis non obscuras significationes dant crebri metus deliquii, et perceptiones quasi vitæ jamjam defecturæ, his ægris familiares.

Angina pectoris, quantum adhuc illius naturam intellexi, ad distentionem, non autem ad inflammationem videtur pertinere.

Nam, primo, subito accedit, et recedit.

Deinde, longas habet et integras intermissiones.

Tum, non contemnendam opem præbent vinum, et potiones meraciores, et opium.

Tum, perturbatione animi augetur.

Tum, multos annos molesta est sine alio valetudinis detrimento.

Tum, principio non excitatur vectione in curru, aut in equo, ut fieri solet ubi scirrhus, aut inflammatio est.

Tum in ipsa accessione pulsus non concitatur.

Postremo, nonnullos adoritur post primum somni tempus; quod in morbis ex distentione frequens est.

Non tamen dissimulandum est me ex uno atque altero audivisse pus et sanguinem subinde exscreatum esse, et ab ipsa doloris sede visum esse proficisci. Porro ex uno, qui subito concidit, et extinctus est, odor pessimus, tanquam ex rupta vomica, astantium nares feriebat.

Inciso cadavere hominis, qui hoc morbo subito perierat, expertissimus anatomicus nullum vitium deprehendere potuit in corde, aut in valvulis, aut in arteriis, venisve vicinis, præter exigua rudimenta ossea in aorta. Neque porro in cerebro ulla morbi indicia reperta sunt. In hoc autem homine, sicut in aliis eodem morbo peremtis, sanguis per biduum triduumve post mortem perstitit esse fluidus, neque in partes crassas tenuesque divisus est, verum lentus fuit, tanquam cremor lactis. Hinc factum est, ut ex vena quæ paulo ante mortem, vel forsitan paulo post eam aperta est, sanguis non cessaverit distillare, quamdiu cadaver fuit inhumatum.

Quod attinet ad remedia hujus affectus, parum aut nihil habeo quod præcipiam: neque

sane sperari potest nos multum profecisse ad sanandum morbum, qui vix adhuc locum, aut nomen in medicorum libris invenit. Quies, et tepor, et spiritus vini, ægrotos fere deficientes recreant, et angorem, ubi diutius manet, discutiunt. Opium hora somni datum impedit ne morbus noctu invadat. Memini unum ex his ægris laborem sibi imperasse dividendi serra ligna per semihoram quotidie, et tantum non sanatum fuisse. Unicum vidi, in quo hoc malum sponte sua finitum est. Sanguinis missio, vomitus, et purgantia, mihi visa sunt aliena.

Recens scriptor itineris per Alpes facti hæc habet: "Qui Alpes scandunt, cum jam pervenerint ad loca, quorum altitudo maris superficiem prope ter mille passus superat, eos sæpe occupat ingratissimus sensus quasi lassitudinis, adeo ut prorsus non valeant quatuor amplius passus ambulare; et si pedem proferre contendant, continuo anima deficiat. Sin gradus sistatur modo vigesimam horæ partem, quamvis non consederint, omnis iste vitæ deficientis sensus transit, et vires redintegrantur*." His certe non mediocris intercedit similitudo cum affectu de quo sermo est.

* *Saussure, Voyages dans les Alpes*, tome i. p. 482.

Cælius Aurelianus, solus quantum scio antiquorum, pauca ha-

Cap. 71.

De Morbo Pediculari.

Die Augusti 23[io], anno 1762. Hodie mihi narravit Edwardus Wilmot Baronettus se vidisse virum morbo pediculari implicitum. Tumores exigui sparsi erant per cutem, in quibus motus quidam facile cernebatur, et ingens erat prurigo. Ubi acu aperti fuissent, inventi sunt pleni pediculis, per omnia referentibus pediculos vulgares, nisi quod albiores erant. Doctor Wilmot extrinsecus admoveri jussit medicamentum quod habuit spiritus vini, olei terebinthinæ rectificati, singulorum uncias quatuor, camphoræ drachmas sex.

Augusti 24to. Idem medicus hodie retulit omnes pediculos fuisse necatos attactu hujus liquoris, et omnem pruriginem fuisse sublatam.

Cap. 72.

De Phthisi Pulmonis.

Si qua fides rationi mortuorum, quæ Londini quotannis vulgatur, tabes in illa urbe longe

bet quæ ad hunc morbum pertinere videntur; "Erasistratus memorat paralyseos genus, et *paradoxon* appellat, quo ambulantes repente sistuntur, ut ambulare non possint, et tum rursum ambulare sinuntur." *Chron.* lib. ii. c. i. p. 348. *Ed. Amman.*

maximas strages edit; quarta enim pars hominum, qui ad adultam ætatem perveniunt, illa feruntur perire. Veruntamen horum omnium mors phthisi pulmonis nequaquam est imputanda. Quotquot enim cum obscuro, aut probroso morbo diu conflictati, tandem macie confecti sunt, in numerum phthisicorum referuntur, quanquam pulmones omni vitio caruissent.

Phthisis pulmonum fere incipit a tussicula arida, quæ, cum videtur parvi interesse, negligitur, donec spatium habuit aliquod, et paulatim aucta periculi metum incutere cœpit. Hujusmodi tussis duravit aliquot annos sine aliis malis; immo interdum penitus conquievit, et post intermissiones modo breviores, modo longiores, reversa est. Æger autem, postquam inter spem metumque diutius traxit, tandem novorum malorum accessione infestatur; quæ quoque interdum ipsum primum tussis adventum prope sequuntur. Hæc autem sunt, spiritus creber, raucitas, fastidium, macies, debilitas, dolores pectoris, sudores effusi per quietem, sputa cruenta et purulenta, horrores, et postea calores, ardores faciei, manuum, et pedum, pulsuum numerus superans nonaginta in sexagesima horæ parte, crurum tumor, et menstrua in fœminis suppressa. Calculus exiguus

interdum extussitus est; et cum ad ultima ventum est, sæpe supervenit alvus fusa, quæ tenues virium vitæque reliquias præcipitat.

Sputum cruentum nonnunquam fuit primum incipientis morbi indicium: attamen hoc, ubi solum reperitur sine quovis alio malo, plus interdum terroris, quam periculi adfert, etiam ubi cruor certissime ex ipsis pulmonibus effluxerit: notissimum vero est, sputa sæpe sanguine tingi, qui a naribus, gingivis, aut faucibus distillaverit, dum pulmones fuerint integerrimi. Verum sanguis exscreatus, siquidem alia tabis signa non defuerint, naturam morbi clarissime indicabit*. Sputa quoque purulenta vix ullum dubitandi locum relinquerent, modo pus ab ulcere manans discerni posset ab humore purulento qui ex membrana inflammata effunditur. Sed in hac re error non semper vitari potest; et cognovi expertos et sagaces medicos falsos fuisse.

Signa morbi periculosissima sunt spiritus creber, et motus arteriarum concitatus. Vidi tabem mortiferam, ubi pulmones inventi sunt penitus corrupti, et tamen per totam ægrotationem sanguis nullus exscreatus erat, nullus fuerat pectoris dolor, neque ulla difficultas in utrumlibet latus cubandi.

* *De Sputis cruentis* vide quæ infra præcepta sunt cap. 84.

Omnes alias phthiseos notas, præter sputa cruenta et purulenta, memini me vidisse in muliere, in qua glandulæ mesenterii post mortem repertæ sunt scirrhosæ, et pulmones integri fuerunt. Hujusmodi exempla sunt quidem tam rara, ut haud multum dubitare liceat de vitio pulmonis, ubi cætera signa fuerint, licet hæc duo desiderentur.

Tabes in illis morbis numeratur, qui a parentibus procul omni dubio sæpe derivati, raro tamen se produnt ante pubertatem. Ab hoc tempore ad annum trigesimum præcipue pestifera est. Sed nonnulli jam quadragenarii ea cœperunt occupari, et perierunt postquam cum signis hujus morbi consuetis quatuor vel quinque annos conflictati fuerant. Alios tussis fatigavit amplius viginti annos, qui tandem quinquagenarii facti vera phthisi pulmonis, cujus omnia signa præ se tulerunt, mortui sunt. Usitatior quidem exitus est, ut quos juvenes et adultos longa tussis vexaverit, eos in senectute reddat asthmaticos. Fieri potest ut morbilli graviores, vel peripneumonia, vel tussis convulsiva, vel alia adversa valetudo, latentia tabis semina excitent, vel etiam gignant, tam in ultima senectute, quam in pueritia; cujus rei exempla ubique obvia sunt.

Illi maxime objiciuntur phthisi pulmonum,

qui parentibus tabidis nati sint, aut qui in ætate puerili occupati fuerint glandulis lymphaticis tumidis et induratis. Corporis animalis leges nondum satis nobis perspectæ sunt, ut dicere possimus, quare glandulæ maxillarum, colli, axillarum, inguinis, et mesenterii, ad vitia pronæ sint in pueritia; et quare in juvenibus et adultis glandulæ pulmonum sint morbis opportuniores; dum inclinata ætate glandulæ mammarum et uteri in fœminis, in viris autem prostata, et in utrisque viscera abdominis præcipue laborent. Mulieribus tabidis graviditas videtur tussim, et reliqua phthiseos mala properare, quæ in dies singulos intenduntur usque ad partum; perdurant enim tamdiu, et deinde brevi moriuntur.

Quænam sit natura tussis, et quid in ea periculi, nullo alio indicio clarius significatur, quam arteriarum pulsu. Nam gravis tussis, siquidem illæ tarde moventur, non impediet quo minus æger sit in bona spe: levis autem cum pulsu concitato haudquaquam vacabit periculo. Juvenis octodecim annos natus biennium emacuerat, tussi, sputis cruentis, difficultate spirandi, vomitu, doloribus pectoris, et sudoribus nocturnis occupatus: pulsus interea erat vix, aut ne vix, justo concitatior: atque illi valetudo intra tres annos in integritatem

restituta est. Neque hoc est unicum hujus rei exemplum, quod mihi contigit videre. Sanitatem his ægris redditam tribuerim non tam medicamentorum auxilio, quam constitutioni corporis firmæ, quæ a parentibus tabidis non derivata fuit, neque strumosa labe inquinata: itaque morbus illis accidens, vix discrepat a vulnere sani hominis pulmoni inflicto; quod, quanquam multa phthiseos mala accesserint, posse tamen ad integram sanitatem venire usu didicimus. Sic quoque in gravi peripneumonia, inflammatio pulmonis, et tussis, et sputa cruenta, non impediunt ne ægroti ex tam ancipiti morbo assurgant, et prorsus convalescant.

Phthisin contagione cum aliis communicari posse, nonnullis Europæ gentibus persuasissimum est; verum Britanni vix unquam sibi cavent a consuetudine tabidorum, sive quod isti opinioni fidem non habent, seu quod hujusmodi cogitatio nunquam eorum animos subiit. Quid in hac re verum sit, viderint alii: equidem nondum usu magistro eo progressus sum, ut aliquid certi de ea mecum statuere potuerim: fateor autem me vidisse nonnullos tabe pereuntes, quorum morbus non aliud probabilius habuit initium, quam quod assidue una fuissent, aut etiam dormiissent cum tabidis.

Quanquam hic morbus quotidie nascatur, et

omnis generis remedia tentata sint, quæ vel ratio, vel temeritas, vel spes, vel desperatio, vel superstitio potuerint excogitare, tamen parum profecimus in sananda vera pulmonis phthisi. Neque mirum videri debet pulmonem tabidum a parentibus acceptum, aut ubi corpus strumoso vitio contaminatum est, ægre, vel non omnino cedere medicinæ. Quamobrem ea remedia fere sola his ægris succurrent, quæ poterunt importuna quædam mala phthisi sæpe accedentia levare, unde si vita non fiat longior, morbus saltem sit tolerabilior. Lac asininum suavem tabidis cibum præbet, qui febris hecticæ calorem temperat, et corpus viresque amissas reparat. Acidum vitriolicum dilutum decocto corticis Peruviani instillatum præsens est remedium nocturni sudoris, et, quantum mihi visum est, tuto dari potest quolibet morbi tempore. Spiritus angustia non debet impedire ne æger utatur hoc remedio, vel etiam opio, quod tussim præter omnia alia medicamenta compescit, et, si detur cubituro, efficit ne diem tædii plenum vigilia nocturna sequatur. Urgens dolor lateris postulat detractionem quinque unciarum sanguinis, et huic plerumque cedit. Quod si dolor hebes sit, et diuturnitate sua potius, quam vehementia fatiget, emplastrum cantharidis parvum super

ipsum locum impositum satis efficax remedium erit. Alvo fusæ supervenienti raro non medebuntur tincturæ opii guttæ tres post singulas dejectiones sumtæ. Ad raucitatem, crurum tumorem, aut menstrua suppressa, nihil opus est remediis, cum hæc semper fiant in morbo pulmonis tracheæque, et in extenuato exhaustoque corpore, et proinde ante summoveri non possint, quam ipse morbus fuerit sanatus. Febris et inflammatio adeo graves esse possunt, ut non nisi sanguinis missione solvendæ sint; verum crebræ sanguinis detractiones, quantumvis exiguæ, tabidis videntur nocere, et ruentes eorum vires præcipitare.

Incisis phthisicorum cadaveribus vidi pulmonem refertum glandulis tumefactis, quarum aliæ inflammatæ erant, aliæ suppuratæ, aut etiam ruptæ. Quæ, quanquam haud multum discedere videntur a strumosis tumoribus glandularum lymphaticarum in collo, aliisque partibus exterioribus, longe tamen sunt periculosiores; quoniam pulmonis officium est ad vitam tam necessarium, ut gravem injuriam subire sine summo discrimine non possit.

Remedia strumosorum malorum multa nobis a majoribus tradita fuerunt, quæ omnia usus adeo parum comprobavit, ut verear ne adhuc desideretur medicamentum quod tumores pul-

monis vel nascentes discutiat, vel sanet suppuratos, vel impediat quo minus novi subnascantur. Quamobrem in hoc morbo, sicut in aliis omnibus, quorum certa remedia nondum inventa sunt, æger contentus esse debet iis præceptis, quæ docent, qualis vitæ victusque ratio fugienda sit, qualisque eligenda, ut totius corporis valetudini quam optime consulatur. Quippe his rite institutis, vis illa sui conservatrix omnibus animantibus innata maxime vigebit, et pulmoni laboranti felicissime subveniet. Neque debet quisquam desperare de bono hujus curationis exitu. Mammæ mulierum, perinde ac pulmo, glandulis plenæ sunt, neque scio an facilius sanentur, ubi induruerint in tubercula scirrhosa; attamen hæc, nihil non mali minitantia, vidi, dolore sensim mitigato, tandem conquiescere, aut etiam penitus discuti; et per vires corporis naturales, victumque salutarem, morbus vel funditus sublatus fuit, vel omni facultate nocendi spoliatus. Idem obtinere posse in pulmonis quoque tuberculis scirrhosis veri haudquaquam dissimile est. Etenim nonnulli juvenes neque pauca, nec levia phthiseos indicia experti, restituti fuerunt, et ad senectutem incolumes pervenerunt. Quidam adolescens sedecim annos natus per multos menses conflictatus est cum phthisi pulmonis; et cum jam

ad ultima, ut videbatur, ventum esset, magna copia puris erumpente fere suffocatus est; sed post paucos dies exscreata tunica unde id effluxerat, vires et corpus brevi recollegit, athleticeque valuit, et robustus senex factus est, auctus multis liberis et nepotibus bene valentibus. Attamen levi quacunque de causa tussi opportunus erat, et sæpiuscule quotannis cruenti aliquid exscreavit. Summus etiam ille medicus Edwardus Wilmot, cum nondum vigesimum complevisset annum, tabe adeo graviter ægrotabat, ut, quod ipse mihi narravit, non solum propinqui, sed etiam expertissimi medici de salute ejus desperarent; vixit tamen, viguitque nonagesimum annum egressus. Quotidianum est ut mala phthisica leniantur, vel conquiescant, per totam æstatem, vel etiam per paucos annos; et deinde frigore sæviente, aut temperantiæ legibus parum servatis, revertantur, et brevi hominem necent. Quod si hæc irritamenta solicite fuissent vitata, non video cur morbus per totam vitam non siluisset. Quam rem non mediocriter confirmat historia cujusdam tabe hæreditaria occupati; qui in regionem tepidiorem profectus convaluit, et viginti annos sanus vixit, neque scio an morbus unquam redierit.

Optime provisum est, ut quæ partes corporis ad vitam necessariæ, vel summopere utiles

sunt, eæ modo valde amplæ factæ sint, modo duplices, ita ut si ex his una, vel pars aliqua, casu morbove lædatur, supersit tamen quantum ad usus nostros non male suppeditet. Hujus providi benevolique consilii exemplum habemus in pulmone: qui cum in partes duas fere æquales dividatur, altera extenuari, et fere in nihilum redigi potest, et altera simul haud mediocriter labefactari; quod patuit incisis tabidorum cadaveribus, et factum fuisse credibile est aliquamdiu priusquam morerentur. Multi quoque tussiunt, et vehementer spirant, et subinde cruorem exspuunt, per totam ætatem, qui non solum vivunt, sed etiam vita fruuntur. Unde credibile fit vitam posse constare, atque etiam valetudinem non magnopere perturbari, licet bona pars pulmonis aut inutilis facta fuerit, aut perierit. Itaque postquam tubercula strumosa pulmonem vitiaverint, partesque nonnullas cum aliis conglutinaverint, quasdam etiam penitus absumserint; homo tamen vivere, et non incommode valere posset, modo daretur remedium, quod morbum intra certos fines contineret. Phthisis, quæ ex labe Venerea orta est, sæpe gravissimas noxas intulit, et vitam in propinquum discrimen adduxit; adhibito tamen proprio istius veneni remedio, æger præter omnium spem convaluit, quanquam pulmo omnia

tulerit signa vitii non levioris, quam quod factum est in deplorata tabe strumosa. Posteris utinam ad virus strumosum æque certum remedium aut det ratio, aut fors objiciat. Interea multa sunt, quæ tabidum de salute desperare vetant; modo victus ratio bene constituatur, et solicite vitentur quæcunque aut vires corpori demant, aut morbo addant.

Frigus asperum, et venti brumales, valentissimos pulmones tentant, et tusses movent; ideoque summopere vitanda sunt ab iis, quorum pulmones sunt infirmiores. Nonnihil juvabit amictus tepidior, qualis est vestis interior lanea; utilissimum autem, si fieri potest, ex frigido in mitius cœlum transire. Tabido præter omnia loca convenerit insula haud magna, in qua montes nulli excelsi sunt, quæ etiam procul remota est a montibus nivalibus aliarum terrarum, et cujus denique ea est temperies, ut mercurius in thermometro Fahrenheitano raro excedat gradum nonagesimum, aut infra sexagesimum descendat. Per quatuor æstivos menses is est Britannici cœli tepor, ut tabidus frustra quæreret aliud sibi convenientius. Itaque nemo Britannus e pulmone laborans solum vertere debet a mense Maio usque ad Octobrem; per reliquos menses ire juvabit in locum, qualis modo propositus fuit. Exercitationis genus illud

eligendum est, quod ipsi ægro maximam ferat delectationem, et lassitudinem minimam.

Tabidum oportet imprimis abstinere a vino quocunque, et ab omni potione meraciore, item, quantum commode fieri potest, carnem cibo subtrahere; cum vero nonnullis odiosa sint quæ e terra gignuntur, aliquid concedendum est sive consuetudini, sive naturæ, ne forte si caro ex toto sublata sit, vires ægroti magis minuantur, quam ipse morbus. Quamvis enim cibi cupiditati non semper indulgendum sit; tamen ægrotantium vota non sunt nimis severe rejicienda, aut prorsus negligenda. Potui aptissima erit aqua pura, qualem præbent fontes montis Malvernensis, vel distillata. Quæ vero copiam magnam habet calcis, et acidorum mineralium, veneno pejus est vitanda; cum hujusmodi aqua, ut mihi videtur, corpori præcipue inimica est, glandulas lymphaticas impediendo, et exulcerando, etiam in adultis, et qui ab omni labe strumosa liberi sunt. Porro hæc vitia, nisi fallor, vidi aquæ purioris usu discuti.

Navigatio longa a quibusdam, quos curabam, tentata fuit, et, ut ipsis videbatur, non sine morbi levatione: tamen aliis certe parum profuit. Tuta quidem semper est; neque ausim majus quicquam ex illa polliceri. Nonnulli,

qui sanguinem quotidie exscreabant, in navi fuerunt sesquimensem, et licet nausea summa fuisset, et vomitus tota via nunquam cessasset, tamen sputa cruenta non aucta sunt.

Sensus nescio quis in faucibus, tussim assidue movens, interdum est admodum molestus; et varia remedia excogitata fuerunt ad hoc importunum malum deliniendum; sicut uvæ passæ comestæ, et lente devoratæ; vel aqua ex glycyrrhiza; vel humor ejus spissatus; item succus spissatus sambuci, aut ribesiorum; vel aqua in qua semen cydonii decoctum est, cum syrupo aliquo jucundo mista; vel mel cum succo limonis; vel sacchari frustum tnctuai opii camphorata madefactum: plurima alia ejusdem generis sunt; quibus omnibus parce utendum est, cum breve tantummodo præbeant auxilium, sed nihil conferant ad morbi sanationem; et quanquam gustui jucunda, ventriculo tamen parum utilia sint.

Cap. 73.

De Colica Pictonum.

Colicæ Pictonum duæ videntur species esse; quarum alteram recte vocaveris acutam, alteram longam. In priore dolor ventriculi et viscerum subito invadit, et vehementer urget, cum alvo

astrictissima, et interdum cum stupore, vel amentia; tum sæpe desinit in resolutionem manuum, vel in mortem. Angor, jactatio, et vigilia, fatigant ægrotos haud multo minus, quam ipse dolor. In lecto nunquam conquiescunt, et assidue inambulant ubi a lecto abstinere possunt. Ad hæc sæpe accedunt dolores universorum musculorum, maxime prope scapulas, languor summus, singultus, fastidium, vomitus, et umbilicus intus ad viscera retractus. Delirium leve, et loquacitas in quibusdam manent aliquantisper postquam impetus morbi transierit.

In longa specie alvus non semper dura est, tum morbus incipit ab hebete dolore viscerum, qui modo exiguus est, vel nullus, modo fit tantus, quantus in hominem maximus cadere potest. Hæ vehementes accessiones durarunt vel paucos dies, vel mensem, item redierunt tertio vel quarto quoque mense, modo per annum, modo per decem annos, priusquam manus resolutæ sunt. Morbo autem crescente, et viribus corporis minutis, accessiones doloris fiunt crebriores, et etiam per intermissiones languor non mediocris manet. Urgente hac colica pulsus opinione minus concitatur. Purgata alvo æger nonnihil quidem, sed haud multum le-

vari se sentit. Quidam hoc morbo jam jam perituri visi sunt, qui tamen intra triduum in tantum restituti sunt, ut foras exire potuerint. Contigit interdum, ut qui colica Pictonum laborabant, repentina morte perierint: siquidem vis illa plumbi venenata, nervis inimicissima, quæ manus et brachia fere semper resolvit, interdum cor ipsum invadat, motumque ejus, et simul vitam subito extinguat.

Postquam manus paralyticæ factæ fuerunt, tam in acuta, quam in longa specie, assurgere consuevit in dorso alterius, vel utriusque manus, prope initium ossis metacarpalis medii digiti, tumor ad nucis parvæ magnitudinem, sine dolore, vel coloris mutatione. Verum hoc non est perpetuum. Ubi dolores atrociores finiti sunt, et paralysis accessit, obscurus dolor in ventriculo remanet, cum vagis doloribus universi corporis; simul cupiditas cibi languet, et non raro nausea est, aut vomitus. Corpus et vires sensim amittuntur, præcipue vero extenuatur musculus qui pollicem adducit. Paulo ante mortem ægri delirant, et fiunt cæci. Crura ad breve tempus interdum resolvuntur; et in quibusdam, sed perpaucis, vidi crura haud minus quam manus perenni resolutione occupata. Inciso cadavere hominis hac colica peremti, nullum vitium in-

tus in corpore deprehensum est, quod ad hunc morbum pertinere, mortemque inferre potuisset.

Plumbum in pulverem comminutum, vel ex quovis humore liquatum, procul omni dubio hunc morbum gignere potest. Acuta species fortasse nascitur ubi multum plumbi intra breve spatium sumtum fuerit: contra, si quis parum sumserit, et diutius idem facere consueverit, tum fit morbus longus. Usus ante bis mille annos homines docuerat hanc venenatam plumbi facultatem; et quanquam fuerit suspicio alias quoque res eadem vi præditas esse, nondum tamen certo cognitam et exploratam habemus quamlibet aliam hujus morbi causam. Quam etiam sententiam video placere Georgio Baker baronetto, qui doctissime hujus morbi naturam illustravit*. Illud vero animadversione dignum, quod in eadem domo, in qua etiam cuncti eodem victu utuntur, morbus sæpe unum aliquem arripiat, cæteris omnibus intactis. Ex quo tamen evinci non potest plumbum non fuisse in culpa; quoniam idem argumentum contra causam qualemcunque extrinsecus illatam æque valeret. Cum vero dici vix possit quantillum hujus metalli morbo gignendo suf-

* Medical Transactions.

ficiat; inde oritur non levis difficultas investigandi aditum ejus in ventriculum. Cerussæ acetatæ grana tria singulis diebus sumta per quatuor ies, initium dederunt alvo astrictissimæ, fastidio, et torminibus. Colica Pictonum, tandem quidem sanata, sed quæ diu molesta fuerat, orta est ex tincturæ Saturninæ guttis triginta quotidie sumtis per mensem; plumbi autem pondus in his guttis triginta vix crediderim excedere unum granum; quæ tamen res ægre potest certo definiri. Vasa cuprea vix unquam stanno sic obducuntur, quin simul aliquid plumbi admisceatur; quare si quispiam, sæpius quam reliqui ejus convictores, vescatur iis quæ in his vasis cocta sunt, tum maxime si quid acidi est, consequetur eum, vel solum, vel præcipue colica occupari. Aceta etiam, et quæ aceto condiuntur, si serventur in fictilibus plumbo illitis, semper inquinantur hoc metallo; quæ condimenta cum aliis jucundissima sint, aliis vero displiceant, itaque iisdem in ædibus illi torminibus plectentur, a quibus hi prorsus liberi sunt. Idem etiam venenum latere potest in uno genere potionis, non autem in reliquis, quæ eisdem mensis bibenda apponuntur; et dispar erit convivarum sors, nisi parem omnes venenati liquoris modum biberint: ne dicam venena omnia, quæ nervis officiunt, diversos admodum

effectus in diversis hominibus edere. Aiunt vinum album plumbo sæpius vitiari, quam rubrum; et proinde ejus potores opportuniores esse huic colicæ; quod ipse in quibusdam ægris suspicatus fui: horum certe unus tum demum morbo suo liberatus est, cum vinum album Ulyssiponense bibere desierat.

Acutam colicæ speciem nunquam mihi videre contigit, nisi inter pictores, et plumbarios, atque alios artifices, qui plumbo, vel ejus fumo objecti fuerant.

In longa specie plumbum secreto itinere in ventriculum se insinuat: quod quidem est calamitosum, et facit summam, et sæpe ineluctabilem difficultatem hos ægros sanandi. Qui enim nec sciunt, nec suspicantur, quo pacto hæc pestis in viscera illabatur, ideoque ab illa cavere non possunt, eos, nisi fors quædam intercedat quo minus causa mali assidue renovetur, nulla ars, et nemo medicus in pristinam sanitatem restituere poterit. Non est itaque mirum, quod homines ex hoc casu plerumque moriantur. Inter alia intestinorum mala quibus infantes conflictantur, colica Pictonum forsitan non ultimum locum tenet; quam scilicet contrahunt, dum crepundia sua, minio, aut cerussa fucata, ori, ut fit, sæpe admovent, et lingunt.

Artifices horum crepundiorum interdum curavi eodem morbo tentatos.

Prima accessio acutæ colicæ non semper desinit in paralysin. Illi itaque qui tali admonitione edocti in posterum sibi sedulo cavent ab ejus causa, quanquam periculosissime laborassent, postea tamen vivere possunt liberi ab hoc malo.

Urgente dolore colico, dare oportet medicamentum purgans, quod viam sibi faciat per intestina spasmis contorta, et astricta; atque etiam opium, ubi dolor præter solitum sæviat. Prosunt quoque balneum, et emplastrum cantharidis super ventrem impositum. Postquam impetus morbi transierit, conveniunt aromatica, et amara, cum ad concoctionem moliendam et ventriculum confirmandum, tum ad præcidendam paralyticæ debilitatis causam, vel etiam ad paralysin, jam factam, sanandam. Aqua Bathonica ventriculis infirmis amica est, et non contemnendum auxilium his ægris pollicetur: quod si nonnullis haud multum opitulata est, alii tamen Bathoniæ convaluerunt, et ideo forsitan citius, quia istis aquis intus et extrinsecus usi fuissent. Quin alium usum capient ægroti ex itinere ad Bathoniam, cum non tantummodo locum, sed potionem quoque mutent, et cibus

aliis vasis coquatur, et condimenta alia apponantur: itaque sperandum est, omnes plumbi aditus fore interclusos, contra quos, utpote ignotos, ægroti non poterant defendi, dum domi manerent.

Cap. 74.

De Pituita.

Pituita fauces implens, et prope strangulans, multos exercet, maxime tempore matutino; illos vero præcipue, quorum vires et valetudinem, vel senectus ingravescens, vel morbi conquassaverint.

Vomitus multum prodest pituitosis, minuendo pituitæ copiam: dein vero causæ mali occurritur dato quotidie radicis colombæ in pulverem contritæ semiscrupulo, adjectis grano uno et altero vel piperis longi, vel radicis zingiberis: aloës etiam granum cum his commode adhibetur, ubi venter est astrictior; hæc enim ventris conditio in hoc vitio est prorsus aliena.

Cap. 75.

De Prostatæ Scirrho.

Prostatæ scirrhus est morbus adultæ, vel potius inclinatæ ætatis. Signa sunt, tenesmus,

dolor in expellendis duris stercoribus, et cupiditas crebra urinæ, quæ redditur cum dolore ab extrema urethra usque ad renes pertinente. Ubi scirrhus suppuraverit, mucus etiam cruentus post urinam exit, et testiculi tument. Ulcus hujus partis in intestinum rectum interdum penetravit; unde factum est ut spiritus per urethram exierit.

Malis ex hoc vitio ortis magna intercedit similitudo cum illis, quæ fiunt ex calculo vesicæ; nec ubique facile est alterum morbum ab altero discernere. Ad hoc scitu utile est dolorem ex prostata sentiri initio meiendi; in calculo autem non nisi sub fine: tum vectione in curru, vel in equo, mucus cruentus non augebitur in prostatæ morbo, neque dolor intendetur; quod utrumque contra fit, ubi vesica calculo laborat*.

Cum suspicio hujus morbi oborta fuerit, chirurgus arcessendus est, qui manu plerumque scirrhum prostatæ deprehendet, si tumor et durities sint majusculæ. At ubi initio morbi hæc signa sint obscura, et dubia, facile fieri potest, ut, exploratione facta, non eadem sit diversorum chirurgorum sententia de natura mali.

Parum opis est in medicina ad solvendum

* *De Calculo Urinæ* supra dictum est capite 16.

prostatæ scirrhum. Medicamenta ex hydrargyro nocent. Decoctum corticis Peruviani cum foliorum cicutæ quantum sine vertigine ferri potest, tutum saltem remedium est. Utilissimum vero est aquæ uncias sex cum tincturæ opii guttis triginta, vel pluribus, in alvum infundere. Hoc certissimum doloris remedium singulis noctibus adhiberi debet; unde nox fiet tranquilla, et plerumque somnus movebitur. Idem etiam interdiu commode iteratur, si angor postulet. Præter hæc auxilia vix est quod medicina efficere possit amplius. Neque enim ægri monitore opus habent, ut discant summam in victu moderationem servandam esse, et abstinendum esse ab omnibus cibis et potionibus calefacientibus, et, quantum fieri potest, etiam a perturbationibus animi.

Cap. 76.

De Cutis Pruritu.

Naturalia fœminarum, et virorum scrotum, sæpe tentantur prurigine molestissima, quæ interdum plures annos occupat. In fœminis hoc malum sæpe accedit profluvio albo, et interdum forsitan ex illo nascitur, siquidem acer humor, non satis ablutus, exsiccetur, et cuti adhæreat.

Scapulas quoque, vel universam cutem, prurigine tentari contigit, licet nec icterus, nec quælibet manifesta cutis vitia fuerint. Hoc malum præcipue exercet senes, et illos quorum valetudo et vires morbis fractæ sunt; quos interdiu male habet, et noctu dormire prohibet.

Usus docuit parum auxilii esse his ægris in balneo. Spongia spiritu vini madefacta, et cuti admota, aliquando pruriginem per horam unam solvit. Aqua in qua radix hellebori albi decocta est, quo modo propositum fuit in capite de cutis vitiis, hunc morbum in nonnullis prorsus sustulit. Profuit etiam loca affecta lavare aqua vel marina, vel picea, vel in qua staphidos agriæ semen decoctum est, vel in qua alumen dissolutum est. Interdum utile fuit ulcusculum in ima et interiore femoris parte excitatum. Vix locus est medicamentis intus datis.

Cap. 77.

De Puerperio.

Omnes norunt ex partu difficili fieri solere summam debilitatem, et febrem, et valetudinem adversam. Pustulæ ad magnitudinem seminis milii, quæ in febribus puerperarum interdum nascuntur, unice debentur, ut multis videtur, calori nimio, quem famularum sedu-

litas, victusque, vestesque, et aër conclusus, in his mulieribus excitant. Pustulæ istæ interdum oriuntur, et paucos dies manent, quamvis febris, et omnis adversa valetudo absit. Exacto mense uno, vel sesquimense, a partu, femur alterum in quibusdam cœpit dolere, et dein in magnum durumque corpus intumuit, ita ut crus extendi non potuerit. Hujusmodi tumor vix post integrum mensem adeo subsederat, ut sua femori movendi facultas redderetur.

Paralysis, et insania, quibus mulieres brevi post partum sunt opportunæ, ocyus finiuntur, et rarius revertuntur, quam ubi iidem morbi ex quavis alia causa habuerint initium. Febres puerperarum similes sunt aliis febribus, et similem medendi rationem postulant. Principio sæpe convenit venam incidere.

Cap. 78.

De Purpureis Maculis.

Cutis puerorum interdum ubique distinguitur maculis purpureis, similibus earum quæ in quibusdam febribus nascuntur. Tamen cum his adversa valetudo nulla est, neque præcessit, neque subsequitur. Aliæ pustulæ vix sunt semine milii majores, aliæ sunt tres pollices amplæ. Post paucos dies cunctæ sine medicamen-

torum auxilio sua sponte plerumque recedunt. In quodam puero sic affecto, si modo digitus leviter cuti imprimeretur, continuo sanguis ex vasis vicinis exiit, et sugillatio, tanquam in collisis, facta est.

Simul cum his maculis vidi tumores in artubus inferioribus oriri ejusdem coloris ac reliqua cutis, et sine dolore, nisi tum cum membrum moveretur. Hi tumores post decem dies subsederunt; at notæ purpureæ paucos adhuc dies superfuerunt.

Puerum quinquennem hujusmodi tumores et dolores pessime habuerunt. Penis adeo intumuerat, ut urina ægre reddi posset. Ad hæc, tormina interdum erant, cum vomitu, et simul stercora lineis cruentis notabantur, urina quoque sanguine colorabatur. Dolore crura occupante, æger non poterat ingredi, et brevi post doloris accessum crura punctiunculis cruentis referta erant. Post intermissiones paucorum dierum, tumores, et notæ cruentæ reverti solebant. Hæc mala diu puerum fatigabant. Quæ alvum leniter moverunt, videbantur aliquantulum juvare. In decocto corticis Peruviani parum, aut nihil erat auxilii.

In quodam sexagenario femora, et mox crura, hic illic purpurascebant, et simul cutis durior et crassior fiebat, cum magno dolore ubi

stare conaretur. Post sesquimensem cibi cupiditas, somnusque minuebantur, pulsus concitabatur, accedebat spirandi difficultas, et paucis post diebus æger extinctus est. Alios vidi eodem pene modo laborantes, sed multo acutius, sic ut paucos tantummodo dies superfuerint.

CAP. 79.

De Rheumatismo.

MULTI dolores, quibus nomina nondum propria imposita sunt, quanquam inter se distent, ex causis longe diversis orti, tamen ad rheumatismum pariter referuntur. Quem morbum non semper facile est discernere a quibusdam aliis, qui etiam certam appellationem classemque obtinuerunt. Etenim non raro locus est dubitandi ægrorum dolores ad arthritidem, luemne Veneream pertineant, an ex illis sint qui strumæ quoque interdum accedunt.

Rheumatismi duæ species sunt, acuta altera, altera longa vel chronica. In acuta, jactatio est ingens, membrumque affectum brevi tumet, et quoties movetur impatibili dolore cruciatur. Tum rubor aliquis fere sublucet; interdum color vix mutatur. Magnitudo febris rheumaticæ, siquidem ex arteriis æstimanda sit, minus nocet omnibus facultatibus mentis et corporis,

quam æque gravis febris ex quovis alio morbo orta. Nam isti motus arteriarum qui cogunt alios desipere aut furere, adeo parum officiunt rheumatico, ut neque languorem afferant insignem, neque semper cibi cupiditatem tollant. Dolores et tumores, contra ac fit in arthritide, in ipsa prima accessione omnes corporis partes aliam ex alia invadunt, nunquam diu manentes in una sede; atque hoc modo vagantur interdum amplius duos menses. In his ægris sudor multus oriri consuevit, neque morbum levat. Est ubi lecti tepor rheumaticos dolores vehementer auget; sed hoc non est perpetuum: alias enim, tum præcipue in longa specie, idem tepor artus dolentes blande fovet recreatque.

Rheumatismus acutus, qualis mihi videbatur, in uno et altero rediit semel vel bis in anno per complures annos. Nonnulli forsitan, ob hanc ipsam conditionem, talem morbum contendent fuisse arthriticum; et fateor hunc certum circuitum rarissime accidere, et multo sæpius fieri, ut qui una accessione liberatus fuerit, ille nunquam experiatur secundam. Rheumatismus certe propinqua cognatione conjunctus est cum arthritide, et solet seorsim invadere pueros arthriticis majoribus ortos, tanquam esset τὰ σμικρὰ της ποδαγρας μυστηρια. Nec longa ejus species minus affinis est paralyseos: nam sequitur fere

diuturna debilitas cum tremore et torpore membri affecti, donec artus interdum resolvantur, et fiant prorsus inutiles. Rheumaticus dolor mulieris cujusdam humerum occupabat, musculosque vicinos sensim adeo debilitabat, ut vix superesset facultas brachium movendi: post septem menses brachium cœpit aliquantulum moveri, et aditis aquis Buxtonicis tandem integre restitutum est.

Habitus corporis strumosus non raro reddit homines obnoxios tumoribus et doloribus, qui vel sunt rheumatici, vel certe omnibus notis, rheumatismum mentiuntur. Hujusmodi tumores, et dolores, modo antecesserunt abscessus strumosos, modo cum illis simul facti sunt. Inflammationes quoque oculorum strumosæ nonnunquam commutatæ fuerunt cum doloribus membrorum rheumaticis. Tumor et dolor inhærentes in aliqua corporis parte, et in aliam nunquam versi, raro dici debent rheumatici; quin potius ad distentionem referendi sunt, vel ad distortionem, vel ad strumam. Sciatica tamen, quanquam eandem certam sedem usque occupet, est vere rheumatica. Lumbago pertinet potius ad spasmum, vel ad distortionem.

Rheumatismus longus, sicut acutus, ex alio in alium articulum facile transit. Sed in hoc

exigua vel nulla febris est, dolor fere obscurus, rubor nullus; tumores vero diu manent, et morbus nonnullos detinet per plures annos: sæpius accessiones nullis certis spatiis interpositis revertuntur, donec miserrimam tandem debilitatem intulerint, aut valetudinem penitus corruperint. Quibus notis longa species ab acuta discernitur. Utrumque morbi genus tam fœminas quam mares, tam pauperes quam divites infestat.

Haud insolitum est pueros circa nonum ætatis annum in rheumatismum incidere; et memini me curasse quadrimum cum hoc morbo conflictantem: qua quidem re plurimum distat ab arthritide. Hac enim afflictum ante pubertatem vidi neminem.

Plerumque fit, ut, dum rheumaticorum artus gravissimis cruciatibus torquentur, viscera interea omni dolore vacent. Tamen nonnullos curavi, in quibus rheumatismus fines consuetos transiliens in ventriculum, aut cerebrum, versus fuit. Cum autem inter quamplurimos rheumaticos hoc tam raro evenerit, fieri potest, ut me natura morbi fefellerit, et ut ille revera fuerit strumosus, vel arthriticus, vel ad longum potius quam ad acutum rheumatismum pertinuerit. Vomitus assiduus, jactatio ingens, et summum cibi fastidium, in mortem tandem desinentia,

virum quendam exercebant, cujus morbus multis nominibus rheumaticus potius quam arthriticus dici merebatur.

Nec usus docuit, neque ratio excogitavit certa rheumatismi remedia; quo, non minus quam facie sua, nimis similis est arthritidi. Hoc licet ex aliqua parte illis tribuere, qui diversis malis idem nomen imposuerunt. In acuta specie plerisque medicis placuit venam incidere; quod in cognato morbo arthritico adeo reformidant. Et procul dubio iis imperandum est qui florentis sunt ætatis, corporisque robusti, quique morbum suum, quo modo alios morbos cum inflammatione, contraxerint, maxime ubi corpus labore calefactum frigido aëri diutius objectum fuerit. Veruntamen usu mihi comprobatum est copiosas et iteratas sanguinis detractiones plerisque in hoc casu haudquaquam convenire. Memini gravissimum rheumatismum in quendam incubuisse paulo post ingentem sanguinis ex naribus profusionem, quæ hominem pene exhauserat, et vitam in summum discrimen adduxerat. Idem propemodum alteri quoque contigisse novi.

Linum catharticum, et alia quæ vehementer alvum movent, a populo in rheumatismi remediis numerata fuerunt; quæ tamen adeo parum profecerunt, ut jam diu est quod in desuetu-

dinem abierunt. Medicamenta etiam sudorem moventia adhibita sunt et in acuto, et in longo rheumatismo; et interdum prodesse visa sunt: nemo autem nescit hos ægros sua sponte proclives esse in nimios sudores, neque inde juvari. Balneum multis visum est nocere; ne uni, quantum judicare potui, opitulatum est. Lavatio frigida modo nullum attulit auxilium, modo non mediocriter juvit. Emplastrum cantharidis levavit dolores inveteratos longi rheumatismi; ad quem etiam profuerunt linimenta volatilia, et saponacea, partibus affectis infricata. Motus vehiculi adeo non auget hos dolores, ut sæpe cognoverim ægrotos graviter afflictos, qui melius habuerunt dum in curru veherentur, quam domi in sedili conquiescentes.

Medicamenta ex argento vivo mixto cum purgantibus, vel cum opio, sæpe data fuerunt rheumaticis: quam medendi rationem reprehendere nolo, quia video eam peritis medicis placere; laudare tamen non possum, quoniam mercurialia medicamenta, sæpe tentata, nunquam non conjecerunt nonnullos in rheumatismum: unde etiam fit ut morbum Venereum in quibusdam corporibus semper sequatur rheumatismus; quem scilicet argentum vivum alterius causa adhibitum invexit.

Cortex Peruvianus, gummi guaiaci, pulvis

Portlandicus, remedia ex antimonio, nitrum cum sale volatili mixtum, trifolium paludosum in pulverem tritum, vel aqua in quam id immissum est, item herbæ aliæ amaræ, existimata sunt vi propria valere contra rheumatismum. Verum hæc omnia censenda sunt, tanquam quæ candidatorum partes sustinent, nondum in numero remediorum efficacium reponuntur. Sydenhamus opio uti prohibet in hoc affectu; pace tamen tanti medici dixerim dolores sic impune leniri, et somnum tuto invitari. Præterea, meo judicio, opium non tantummodo importuni mali præsidium est, sed multum confert ad ipsum morbum tollendum. Vires autem ejus antirrheumaticæ cum in sudoribus eliciendis poni non videntur, æque valebunt in simplici medicamento, ac ubi in Doveri pulvere adhibetur, vel mixtum cum antimonialibus.

Dolores coxarum sæpe initium habent ab inflammatione, aut exulceratione vicini articuli: quod vitium prorsus diversum est a rheumatismo *.

* Vide supra cap. 21.

Cap. 80.

De Semine Virili.

Qui Venereis voluptatibus præter modum dediti sunt, pœnas dant hujus intemperantiæ haud mediocri languore corporis animique afflicti. Semen his solet nimis promte elabi, interdum etiam sine sensu, et noctu, et interdiu. Lavatio frigida aliquantulum prodest. Præcipuum autem hujus affectus præsidium est vita casta, quæ longe fugit omnem occasionem libidinis inflammandæ: huic remedio qui fidunt, rarissime spe sua destituentur. Memini duos mihi narrasse semen suum fuisse coloris fusci; quod forsitan factum est ex venula quadam rupta. Qualiscunque autem fuerit causa, hic color diutule perstitit, illæsa horum virorum valetudine.

Cap. 81.

De Singultu.

Singultus et longis et acutis morbis aliquando accedit. Interdum præcessit accessiones epilepticas, et cum paralysi simul factus est; raro etiam abest ab hepate scirrhoso, et nonnunquam reperitur in ictero simplice, in

quo ductus biliferi impediuntur, quanquam hepar ipsum integrum est. Morbi etiam ventriculi et viscerum solent arcessere hoc malum, sive oriantur ab herniis, scirrhis, et ulceribus, sive a medicamentis acribus et exedentibus, sive a venenis. Singultus ex omnibus his causis interdum factus est; et permansit non solum plures menses, sed etiam aliquot annos, modo assiduus, modo spatiis incertis interpositis. Unus et alter fatigati sunt hoc incommodo multos menses sine quibusvis aliis adversæ valetudinis signis.

In morbis acutis singultus sæpe indicat febrem haud levem esse, neque prorsus vacare periculo. Accessit ipso primo morbi die, et duravit septem omnino dies, nimirum quamdiu ægrotus vixit, omnia consueta remedia vincens. Alius minus vehementer febricitans, qui tamen morbo tandem succubuit, perrexit singultire totos viginti dies.

Sanatio hujus mali sæpe non expectanda est, nisi sanato morbo a quo pendet. Mixtura moschata ante alia valere existimatur ad coërcendum hunc affectum: opium vero remedium est multo efficacius.

Cap. 82.

De Siti.

Sitis insedabilis, non secus ac hydrops, et diabetes, quibus sæpe accedit, vix ipsa morbus dicenda est, tamen raro deest inter signa morborum periculosorum, aut immedicabilium, quibus viscera abdominis urgentur. Morbus vero, qui etiam hominem tandem occidit, interdum tam lente crescit, ut æger non nisi triennio post occumbat; et toto hoc tempore pejus multatur siti, quam aut febre, aut difficultate spirandi, aut macie, aut debilitate, quæ in plerisque simul fiunt.

Est itaque metuendum hoc malum, neque tamen semper mortiferum. Etenim morbus, a quo pendet, quanquam sæpissime omnia medicamenta vincat, tamen interdum solvitur, et æger assurgit. Verum ubi vitium est insanabile, hoc quoque malum, sicut alia ab eodem fonte oriunda, minui quidem et leniri potest, vix autem ex toto summoveri. Sitis visa est augeri in iis qui poculis indulgent, et aliquantum levari momento salis nitri linguæ imposito.

Cap. 83.

De Spasmo, sive Distentione Nervorum.

Nervorum distentiones, sive convulsiones, et spasmi, fiunt ubi artus moventur et agitantur sine voluntate, et musculi, qui animi imperio subjici debent, ultro sese contrahunt. Musculos omnes exteriores distentionibus obnoxios esse cernimus; et verisimile est idem obtinere in musculis qui intus sunt. Hujusmodi morbidæ musculorum actiones interdum rumpunt exiguam venam aut arteriam, sic ut sanguis exprimatur, cutemque inficiat colore livido, qualis conspicitur in collisis.

Distentiones, et membrorum motus sine voluntate, familiares sunt in arthritide, et affectu hysterico: sæpe etiam præcedunt paralysin, aut cum illa simul fiunt; et sunt magna pars malorum quæ secum ferunt epilepsia, et chorea Sancti Viti. Causæ horum motuum inordinatorum sitæ esse videntur nunc in nervis partis affectæ, nunc in cerebro, vel medulla spinali. Distentio, quæ chorda penis dicitur, præcipue nascitur ubi virus acre morbi Venerei nervos penis irritat; tamen aliæ quoque horum nervorum offensæ idem malum inferre possunt; etenim duos homines curavi chorda penis occu-

patos, qui ab omni labe Venerea liberi erant. Assidua jactatio brachii et cruris sinistri, initium duxit ex corpore purulento in quod dextra pars cerebri conversa erat. Hujusmodi exempla multa sunt, in quibus modo pars ipsa, modo origo nervorum in cerebro, aut medulla spinali, morbo, aut vi læsa fuit.

Quidam, postquam a febre periculosa ægre convaluisset, solebat a somno identidem excitari distentionibus crurum vehementibus. Tum biduo triduove priusquam illæ accederent, assurgebat circa mediam tibiam tumor exiguus mollis ad pisi magnitudinem, qui certissimo semper indicio fuit distentionis mox invasuræ.

Exciso testiculo scirrhoso, sexto die accessit difficultas quædam devorandi, seu potius sensus suffocationis; biduo postea maxilla facta est immobilis; et æger brevi periit. Idem fere malum vidi in fœmina hysterica, quamvis nulla esset exulceratio, et nullum vulnus. Hæc ægra extincta est decimo morbi die, opio et balneo incassum tentatis.

In ætate puerili non tantummodo febres continuæ, sed sæpe etiam intermittentes, faciunt caput ad alterum humerum inclinari. Quanquam non raro mihi occurrerit hujusmodi capitis inclinatio, nunquam novi eam permanere febre finita. In quibusdam vetulis,

quæ cæteroquin recte valebant, caput sua sponte voluta fuit ita, ut facies ad humerum spectaret. Hoc in aliis fit ad lævum, in aliis ad dextrum humerum; et diu plerumque perseverat. Vis autem, quæ trahit faciem, adeo lenis est, ut facillime superari possit. Itaque caput, dum in pulvinar reponitur, fit rectum.

Febres in insulis Americanis, ut fama refert, mire perturbant cerebri officia, et excitant istos terribiles visu spasmos, qui dicuntur emprosthotonus, et opisthotonus. Hi rarissimi sunt in Anglia; neque ausim dicere febres, quas ipse vidi, multum valuisse aut ad gignendas, aut ad augendas distentiones. Etenim si alii post ancipites febres distentionibus occupati fuerint; alii tamen hoc ipso tempore ab illis præter consuetudinem liberi fuerunt.

Somnus distentionibus amicus est, ut et omnibus malis quæ ex nervorum affectibus oriuntur. Itaque hæ quoque noctu præcipue molestæ sunt. Alios invadunt in somnum labentes, alios expergiscentes, multos etiam dormientes excitant. Potus acidi nonnullis visi sunt distentiones intulisse.

Distentiones leves solvuntur mutando membri situm. Nonnullis præsidio fuit spiritus vini subtilissimus auris infricatus. Item tincturæ opii guttæ quinque cum tincturæ asæ fœtidæ

guttis quadraginta hora somni sumtæ summoverunt distentiones quæ singulis noctibus redire consueverant diutius. Interdum accedente podagra distentiones existimatæ sunt aliquantum conquiescere: multo sæpius ex illa novas vires acquisiverunt. Manus mulieris, quæ multos menses fuerat distentione clausa, et nulla vi aperiri potuit, digitis adeo fortiter compressis ut ungues in volam manus penetravissent, in balneo protinus soluta est. Ejusdem quoque mulieris corpus cum simili modo fuerat incurvatum, eodem auxilio in erectum situm restitutum est. Balnea Bathonica nescio an solo calore ægris ibi lavantibus opitulantur; etenim nihil videtur interesse, in has aquas, an in alias quascunque æque tepidas descendant. Lavatio frigida in his morbis inutilis fuit.

Cap. 84.

De Sputis cruentis.

Sputa cruenta, ubi sanguis e pulmonibus fertur, et tussiendo ejicitur, non injuste terrent. At cura opus est, ut ab illo morbo discernatur, in quo cruor sine tusse a stomacho vomitur, vel e naribus in fauces destillat. Impuberes raro occupantur hoc malo. Etiam qui tabidis parentibus nati sunt, et ipsi tabe pereunt ante

vigesimum ætatis annum, sæpe liberi sunt ab hoc, et quolibet alio signo phthiseos pulmonis, usque ad pubertatem. A pubertate autem usque ad senectutem, nullus est annus, quo sputum cruentum non inciderit.

Periculum eo majus erit, quo plura et graviora tabis signa accesserint, et quo æger minus ætate provectus sit. Sputa cruenta interdum fiunt sola, sine quibusvis aliis adversæ valetudinis signis; neque majorem conatum postulant, quam pituita, quæ facillime exscreatur. Et fit aliquando ut sanguis paucus exeat e trachea, vel pulmonibus, ubi hæ partes sunt satis sanæ; et proinde periculum non majus est, quam si ferretur e venis hæmorrhoïdalibus, vel e naribus, præsertim si hoc fiat in senioribus. Novi septuagenarium secundæ valetudinis, qui per annos quinquaginta raro biennium liber fuit a sputo cruento. Alii quoque per idem fere spatium eum morbum subinde experti sunt. Peripneumonici, morbo jam inclinato, mucum cruentum exscreare consueverunt, et tamen convalescunt sine ullo tussis, aut cujusvis injuriæ vestigio. Ex his nonnulli, quorum morbus diutius traxit, et qui conflictati sunt cum tusse, et spirandi difficultate, et macie, convaluerunt tamen, et multos annos integri vixerunt. Gravia vulnera sanorum hominum pulmonibus

inflicta fuerunt, quæ neque mors, nec tabes secuta est: etsi tenuis pulmonum fabrica, et ingens vasorum sanguiferorum numerus, tum motus eorum assiduus, et sedes, ad quam pertinere remedia non possunt, metum incuterent ne largior sanguinis profusio nulla arte esset medicabilis. Credibile tamen est hujusmodi vulnera consanuisse *; quoniam per annos quadraginta sanguis non rediit. Illud etiam memorabile est, quod inter quamplurimos, quos vidi sanguinem exspuentes, unus tantummodo fuit, qui ingente et repetita profusione exhaustus periisse videbatur. Quidam superstes fuit biennium, et forsitan diutius, qui exscreaverat libram sanguinis quotidie per mensem integrum. Non modo pulmonis motus naturalis fertur sine notabili sanguinis augmento, sed etiam vomitus in nave assiduus per sesquimensem non omnino exasperavit hoc malum.

Quæ jam dicta sunt, non sinunt omnes hos ægros de salute sua desperare. Verum non est dissimulandum sputa cruenta plerumque desinere in tabem brevi mortiferam; vel saltem inferre tussem et spirandi difficultatem, quæ singulis hiemibus in pejus vertuntur.

* Vide *Transactions of a Society for the Improvement of Medical and Chirurgical Knowledge*, vol. ii. p. 169. Corpus incisum est, in quo vulnus pulmonis glutinatum erat. E.

Quantum intelligo ex iis, quæ de hoc morbo annotavi, nihil singulare mihi obvenit, quod usitatæ medendi rationis autoritatem vel confirmet, vel levet. Constat abstinendum esse ab omni motu vehementiore, et calore, ideoque vitanda esse vinum, fercula lautiora, conclave calidum, alvum nimis astrictam, et qualemcunque vocis, aut virium contentionem. Juvat subinde sorbere infusum rosæ; et interdum opus erit tinctura opii. Si tantum tribuam opinioni populari, ut non repugnem quo minus exiguus sanguis bis aut ter mittatur, ubi morbus non fuerit gravis; attamen summe cavendum esse censeo a larga et crebra sanguinis detractione, quæ cum morbo conspirabit ad ægrotum exhauriendum.

Cap. 85.

De Steatomate.

Tumores steatomatosi, qui magnitudine sua deformes et incommodi sunt, tuto exscinduntur, et vix aliam admittunt curationem. Interdum sponte sua suppurati consumuntur.

Duo pueri, alter quatuor, alter octo annos natus, ubique per corpus universum ferebant tumores, alios nucis parvæ, alios nucis moschatæ magnitudine, qui ad steatomata referendi

videbantur. In altero ex his pueris cibi cupiditas erat naturali major: ambo erant tenuis, seu potius nullius valetudinis, et indies infirmiores facti, brevi perierunt.

Tumores molles ad magnitudinem pisi, aut paulo grandiores, et sine dolore, nunc in brachiis fuerunt, alias in malleolis, cubitis, et genubus, non sine suspicione labis Venereæ. Vidi hujusmodi tumores in brachiis, qui post sex annos recesserunt: in aliis autem decem annos perseverarunt.

Cap. 86.

De Stranguria.

Stranguria, sive crebra et urgens cupiditas urinæ, cum summo dolore, interdum fit ex graviditate, sæpe ex morbis uteri, prostatæ, aut vesicæ; initium quoque ducit ex stercoribus duris rectum intestinum implentibus, et ab injuriis urethræ factis a recentibus, vel crebris, vel male curatis gonorrhœis.

Quinetiam nonnulli cibi ortum dederunt huic malo, et quædam medicamenta; cujus generis sunt piper, semen sinapios, radix raphani rusticani, et alia acria quæ e terra gignuntur, item vina aspera. Kali acetati drachmæ sex excitarunt hunc dolorem, quod fere semper fecit

drachma olei terebinthinæ rectificati. Omnes norunt cantharides hac facultate donatas esse, non solum intus sumtas, sed etiam ubi extrinsecus imponuntur. Quæ quidem res, sicut aliæ non paucæ, documento est, quam parum cognitam habemus corporis animalis naturam: prorsus enim nescimus quo pacto fiat, ut cantharides viam sibi faciant ad vesicam per tot canales, et quidem tam tenues, sine minimo eorum detrimento, quanquam vesica ipsa miserabiliter crucietur, lacereturque; quemadmodum ex emplastro cantharidis nimis sæpe fieri experimur. Neque minus mirum videtur, uno emplastro imposito stranguriam gravem fuisse excitatam; postea vero in eodem homine, et in eadem ægrotatione, quinque simul admoveri potuisse impune. Quinetiam postquam cutis exulceratio per cantharides septem annos servata fuerat sine difficultate urinæ, tanta subito stranguria orta est, ut non nisi sanatione exulcerationis potuerit leniri.

Ita comparata sunt nonnullorum hominum corpora, ut levissima de causa incidant in stranguriam. Emplastrum cantharidis per diem unum et alterum cuti admotum excitavit stranguriam quæ multos menses perseverabat esse molesta. Alii per totam ætatem ab infantibus

sæpe hoc malo cruciati fuerunt, tum præcipue quoties ægrotaverint, quanquam neque cantharides, neque alia quælibet manifesta hujus doloris causa fuerit. Hoc vitium familiare est utrique sexui in senectute, et non immerito forsitan in malis arthriticis numeratum fuit.

Adversus stranguriam, ut mihi videtur, parum utilia sunt quæ intus sumuntur. Haud valde negaverim oleum, et gummi Arabicum, aliquantulum juvare; camphora autem, pariter ac alia resinosa, aptior est ad eam gignendam, quam ad tollendam. Uvæ ursi vires ad hunc affectum incertæ sunt; neque tamen diffitendum est hanc herbam quodammodo afficere posse istas corporis partes, quæ urinam excernunt; etenim cum sæpe data esset cuidam calculoso, urinam ejus semper infecit colore viridi. Urinæ difficultatem a Venereis malis ortam candelæ in urethram immissæ multum levant potius, quam tollunt. Oleum in urethram infusum, vapor aquæ calidæ naturalibus exceptus, fomenta tepida, et emollientia perinæo et pubi admota, sæpe utilia fuerunt ad mitigandum hunc dolorem. Optimum vero remedium est, aquæ tepidæ uncias sex cum tincturæ opii guttis viginti, vel, si opus sit, sexaginta, in alvum infundere; quod exoptatissi-

mum præbet solatium in affectibus, qui licet sint insanabiles, levari tamen ad breve quoddam tempus non recusant.

Cap. 87.

De Struma.

Iste corporis habitus appellatur strumosus, in quo glandulæ lymphaticæ tument cum exiguo, vel nullo doloris sensu. Hoc fit sæpissime in collo, interdum in axillis, rarius in inguine. Glandulæ quoque mesenterii eidem vitio opportunæ sunt, et fortasse omnes aliæ hujus generis glandulæ quæ intus in corpore sitæ sunt. In his ægris labra etiam, et nares solent tumere, et palpebræ sæpe inflammantur, et exulcerantur. Quibus malis interdum accedunt cutis vitia, et cursus puris ex auribus. Huc quoque referendæ sunt istiusmodi tonsillæ quæ diutius tument cum quadam devorandi molestia, vel quæ subinde inflammantur ad breve tempus non sine febre.

Ætas puerilis majorem in modum opportuna est affectibus strumosis, tum ii præcipue qui sunt imbecilliores, et quorum cutis est coloris candidioris ac venusti. Exactis annis pubertatis, tumores glandularum, et palpebrarum inflammationes minui incipiunt, et in media ætate

sæpe prorsus finiuntur. In nonnullis autem hæc vitia relictis partibus exterioribus intus vertuntur, et pulmonem invadentia tabi insanabili ortum dant. Tumores glandularum exteriores, et inflammationes, præcipue quidem dominantur in pueros, non tamen in illos solos; etenim vidi circiter decem homines valetudinis, ut videbatur, secundæ, in quibus glandulæ lymphaticæ non nisi post trigesimum ætatis annum intumescere cœperunt; in uno etiam et altero jam fere sexagenario tumor primum conspectus est. Origo hujus mali in illis, qui bonam ætatis partem sani egerunt, tribuenda videtur mutationi victus in minus salutarem. Aqua impura, ac saponis impatiens, unum saltem ex his adultis in strumam conjecisse jure censebatur. Hic enim vir plus triginta annos vixerat integer ab omni labe strumosa, cujus signa tum demum venerunt in conspectum, cum hujusmodi aquam paucos annos bibisset. Glandulæ vero lymphaticæ in collo et axilla pergebant tumere, et interdum suppurabant, quamdiu his aquis utebatur: verum postquam puriorem bibere cœperat, tumores paulatim recedentes, tandem omnes consumti sunt; neque post triginta annos redierant*. Glandulæ thyroidis tumor frequens

* Incolæ cujusdam urbis Gallicæ (Rheims), dum aquis putealibus utebantur, adeo afflicti erant malis strumosis, ut nosocomium

est in quibusdam Angliæ locis, quem equidem aquis insalubribus deberi crediderim. Alpes ejusmodi tumoribus infames sunt. Errant autem longe, mea quidem sententia, qui tumidum Alpium guttur nivi imputant; etenim vix aliud præsentius hujus vitii remedium excogitari possit, quam potus aquæ nivalis, eximiæ scilicet puritatis.

Præter illam strumæ speciem quæ continetur in modo memoratis glandularum tumoribus, alia est quæ incipit in artubus ab exiguo tumore, qui interdum biennium permansit, priusquam cœperit exulcerari. Virus autem hujus ulceris in quibusdam ægris adeo acre est et exedens, ut erosis cartilaginibus, et ossibus carie corruptis, membra fiant inutilia, vel etiam, dissolutis articulorum nexibus, digiti pedum manuumque excidant. Ad hanc strumæ speciem pertinere videtur malum illud puerile, quod articulo femoris superiori insidet, et tandem insanabili ulcere facto, lenta tabe ægrum consumit. Inferior quoque femoris articulus, ubi cum tibia committitur, non dissimili vitio interdum laborat; quod multo diutius trahere con-

haberent solis his ægris destinatum: verum aqua e fluvio vicino ad urbem deducta in usum incolarum, numerus sic ægrotantium minui cœpit, et post triginta annos dimidio minor factus est. *Soc. Reg. Med. Paris.* vol. ii., *Hist.* p. 280.

suevit, et non raro manet usque ad senectutem: æger interea, genu tumefacto, et interdum dolente, aliquantulum claudicat, et subinde male habet; licet non paucæ intermissiones sint, in quibus satis commode valet. Utrique affectui sæpe accedunt signa strumosi habitus consueta.

Contigit interdum mala strumosa sequi morbillos et variolas; unde nonnulli suspicati sunt hos morbos nescio quam noxam corpori imprimere, quæ neglecta tandem adolescit in strumam. Hanc opinionem usus mihi satis incertam reliquit; quam tamen ægroti, et eorum propinqui eo avidius amplectuntur, quia malunt existimare hoc vitium fuisse adventitium, quam innatum, et hæreditarium.

Struma et lues Venerea nonnunquam eundem hominem simul occupant: quod ubi fit, altera alterius nocendi vim plurimum auget.

Tumores glandularum lymphaticarum in collo et axillis manserunt viginti annos immutati, nisi quod aliquantulum grandiores facti sunt, quoties frigus fuisset collectum. Attamen hoc rarum est. Sæpius, vel paulatim minuti, modo post aliquot menses, modo post paucos annos, finiuntur; vel inflammantur, et suppurant. Tumores grandiores, priusquam se subducant, fatiscunt, et in complura tubercula parva resolvuntur, cum levi prurigine. Tumo-

res minores primum mollescunt, dein subsidunt, et in statum naturalem revertuntur. Exempla horum omnium quotidie occurrunt. Quod si glandulæ tumefactæ cœperint rubere et inflammari, longe abest ut cito in bonum pus concoquantur: lentissime enim, et imperfecte suppurant, atque ita tabescentes tandem consanescunt. Has glandularum exulcerationes nunquam vidi fieri carcinomata in puerili ætate, et non nisi bis terve in adulta.

Nullus, ut mihi videtur, locus est cataplasmatibus, emplastris, aut vestimento tepidiori, ubi glandulæ strumosæ nondum ruptæ sunt. Dolor enim multo levior est, quam ut tale auxilium requirat; et parum constat iis inesse vim aliquam tumores discutiendi. Quod si quis calorem, et remedia extrinsecus adhibeat eo consilio, ut pus moveat; næ ille id molitur efficere, quod ne fieret, summis viribus contendere deberet: neque enim temere reperies magis infaustum hujus morbi exitum. Fit tamen aliquando ut glandulæ vitiosæ sponte sua spectent ad suppurationem, quam nullo modo vitare licet: sub quo casu res tota naturæ permittenda est, quæ sine ferro, vel ustione, ulcus rite aperiet, et, modo lenissimo quovis emplastro contegatur, ad sanitatem perducet.

Inflammationes palpebrarum et oculorum

strumosæ interdum sanguinis missionem postulant, quem per hirudines detrahere convenientissimum est: quatuor, vel plures, temporibus sunt admovendæ quarto, vel septimo quoque die, in mensem integrum, vel diutius. Plurima collyria celebrantur, et veterum, et recentiorum medicorum scriptis, quæ omnia spem meam plerumque destituerunt. Optimum autem remedium, ut mihi videtur, ad levandum dolorem, et ad inflammationem mitigandam, est cataplasma ex interiore parte panis, vel ex seminibus lini contritis, duplici linteo inclusum, et super oculos impositum. Neminem pœnituit margines palpebrarum exulceratarum adipe suillo emollito singulis noctibus inungere; quod nisi fiat, palpebræ sibi invicem noctu agglutinabuntur, et vi quadam mane diducendæ erunt, cum doloris et ulcerationis incremento.

Medicamenta ex argento vivo sunt aliena in morbis strumosis: et nescio an hi præcipue intendantur a lue Venerea, propter remedia ad hujus curationem necessaria. Lavatio in mari, potus aquæ marinæ, succus spissatus cicutæ, cortex Peruvianus vel per se, vel ex aquis purgantibus datus, spongia usta, sal sodæ, fonticuli, et aliæ exulcerationes diu servatæ, sunt præcipua strumosi habitus præsidia; quæ quidem omnia usus docuit tuta esse, et interdum

utilia. Quod si cui desit ista animi constantia, qua opus est ad diutissime perseverandum in usu horum remediorum, ille non male sibi consulet, dum summæ in cibis temperantiæ unice confidat, et nullo alio potu utatur præter aquam purissimam, qualis est quam præbent fontes collis Malvernensis.

Cap. 88.

De Tenesmo.

Tenesmus, seu frequens desidendi cupiditas, dum interea parum aut nihil dejicitur, ex variis causis oritur: nam primo illum excitant stercora dura intestinum rectum implentia, et non nisi aliena ope expellenda: deinde scirrhus sive uteri, seu intestini recti, seu prostatæ: tum stranguria, seu fiat a calculo vesicæ, sive a cantharidibus: denique debilitas musculorum ani, vel sensus eorum nimis acer, qui interdum accedit colicæ Saturninæ, aut intestino prolapso, et non raro sequitur apoplexiam, et partum difficilem, et dysenteriam.

Tenesmus exasperatur stando, aut ambulando; et levatur sedendo. Tinctura opii in alvum infusa, est plerumque præsentissimum hujus mali remedium, vel saltem allevamentum;

nam ubi ab alio morbo pendet, finiri non potest priusquam ille fuerit sanatus.

Cap. 89.

De Testiculorum Vitiis.

Testiculi tument non solum ex ictu, et malis Venereis, sed interdum quoque ex febre intermittente, quacum tumor simul accedit, deceditque, et febre sanata protinus finitur. Hoc plus vice simplici contigisse memini. Idem in nonnullis intulit gravedo ex frigore collecto. Prostata scirrho laborans testiculos tumefecit, atque etiam calculi, et alii renum affectus. Interdum tumor occupavit testiculum sine quavis manifesta causa, et post paucos menses sponte sua desedit: in aliis perrexit augeri per aliquot annos, et tandem in scirrhum desivit, qui modo annis viginti, modo multo citius, carcinomate facto, hominem occidit. In testiculo scirrhoso ulcus fistulosum interdum factum fuit, quod ægrum diu fatigavit.

Medicamentis purgantibus lenioribus locus nonnunquam esse potest; validiora sunt aliena. Ubi dolor est vehementior, cataplasmata adhibere oportet. Ubicunque vel dolor, vel tumor est, scrotum sacculo idoneo sustineri debet.

Unicum remedium est testiculum scirrhosum excidere, modo chorda spermatica integra sit; sin hæc quoque malo eodem vitiata fuerit, nullus remedio locus est. Hydrocele, ut habeat aliquid incommodi, periculo tamen vacat; sed quoties opus fuerit, ferrum tuto adhiberi potest, et fere sine dolore. Chirurgi interdum utuntur curatione, quæ prohibet ne aqua iterum renascatur; de quo eorum libri sunt consulendi.

Cap. 90.

De Torpore.

Torporem dicimus, ubi sensus tactus hebes est et obscurus. Nulla quidem corporis humani pars est, quæ non interdum torpet; maxime autem artus huic casui sunt opportuni. Quanquam innumeri sunt torporis gradus, rarissime tamen fit, ut tactus ex toto amittatur, et penitus pereat, etiam in paralyticis deploratis.

Torpor sæpe oritur ex causis omnino levibus, velut ex situ membri incommodo, et mox discutitur, nullo periculo intentato: nonnunquam initium duxit ab istis nervorum vitiis, quæ valetudinem subruunt; et præcessit distentiones nervorum, paralysin, et apoplexiam. Senectus videtur subjectior huic affectui, tam in viris, quam in sexu debiliore: in juventute fœminæ

cum eo conflictantur sæpius, quam mares. Noctu præcipue membra solent torpere, tum quia per quietem diutius manent in eodem situ, tum quia somnus favet omnibus illis malis quæ ad nervos pertinent.

Torpores familiares sunt veletudine conquassata, et illis, qui a parentibus paralyticis nati sunt. Modo antecesserunt, modo secuti sunt paralyses et apoplexias, interdum quoque cum his simul facti sunt; et jure numerantur in signis horum morborum. Cumulo malorum hypochondriacorum et hystericarum vulgo accedit artuum torpor, qui et in his, et in aliis permansit non solum multos menses, sed etiam annos non paucos, et tandem illæsa valetudine se subduxit. Sinistra pars corporis in quodam torpuit quinque et viginti annos.

Quænam sit natura, et qualis futurus sit exitus torporis, optime intelligitur ex ejus sociis. Si enim cum aliis malis paralyticis accesserit, et non exiguam corporis partem stupefecerit, maxime in iis qui parentibus nati sunt paralyticis, subest procul dubio periculum, et ad paralyseos præsidia sine mora confugiendum est. Ubi autem minima quædam pars laboret, et vel nulla alia mala sint, vel ea tantum, quæ hypochondriacorum et hystericarum propria sunt; præstabilius erit negligere hunc affectum, quam

medicinam adhibere. Si quis tamen, nescio quid metuens, nequeat sibi temperare a medicina, illum scire oportet emplastra quæ exedunt, et balnea, aliquoties profuisse; lavationem frigidam, et sanguinis missionem fuisse alienas; arthritidem esse inutilem; vires autem electricitatis nondum usu satis esse compertas.

Cap. 91.

De Tremore.

Caput et manus interdum tremunt, et speciem aliquam paralyseos præ se ferunt; usu autem comperimus hujusmodi tremores majorem vitæ partem perseverasse sine quolibet alio morbo subsequente. Quamobrem, si forte aliquantulum spectent ad paralysin, procul tamen ab ea distant: et profecto incommodi plus est, quam periculi. Hypochondriaci sæpe hoc vitium experiuntur; ebriosi ab eo raro liberi sunt: idem quoque in senectutis malis frequentissimum est.

Hic, perinde ac alii nervorum affectus, mane post somnum consuevit molestissimus esse; et qualibet mentis perturbatione augetur. Theæ folia, baccæque coffææ faciunt nonnullorum manus tremere; sed hoc nequaquam est perpetuum. Cognovi virum, qui aquam ex his bac-

cis biberat fere quotidie per quadraginta annos, cujus manus etiam in ultima senectute ne minime tremuerunt. Quamplurimis aliis hæ potiones impune bibuntur: quod ni ita esset, Sinenses Turcæque omnes ad hunc modum laborare deberent. Verum historia horum populorum non ostendit artus trementes esse morbum istarum regionum proprium.

Quæ paralyticis, et hypochondriacis affectibus medentur, eadem, si qua postulantur, tremoribus quoque convenient.

CAP. 92.

De Tusse.

TUSSIS modo ortum suum habuit a nimio vel nimis acri humore destillante in tracheam, sine vitio pulmonis; modo a morbis ventriculi, aut intestinorum, quales sunt lumbrici, et glandularum mesentericarum tumores; quod nos docuit cadaverum incisio. Non raro tamen fit a pulmonis inflammatione, scirrho, aut ulceratione: atque ea est interdum pulmonis conditio, ut morbus totum intra breve spatium corripiat, corpusque immedicabili tabe celeriter consumat: in aliis vitia pulmonis videntur in eodem fere statu permanere, viginti, vel triginta, vel etiam quadraginta annos; interea corpus impletur, et

æger satis commodæ valetudinis est, vix aliud malum querens præter tussim. In aliis morbus pulmonis serpit quidem, sed tardisssime; et quanquam tussis singulis hiemibus ab usque juventute fiat paulo molestior, pulmo tamen non adeo laborat, ut gravis spirandi difficultas accedat, nisi matura jam senectute. Sed et pulmonis ulcus, ut conjectare fas erat ex humore purulento, et cruore exscreatis, multos annos intra veteres terminos sese continuit, vel eosdem lentissime superavit. Interdum ulcus tunica inclusum fuit, quam tandem æger extussiit non sine magna contentione, et strangulationis periculo; quo facto, pulmo videtur consanuisse.

Nervorum distentiones, et perturbationes hystericæ, quemadmodum cæteros omnes corporis musculos exercent, sic quoque musculos spirandi; unde fit tussis vi sua molestissima; pulmo interea non magis violatur, quam aliæ corporis partes, quæ postquam gravissime fuerunt convulsæ, vel statim, vel brevi, ad pristinum statum revertuntur. Hujus generis tusses, ut et illæ quæ a destillatione nascuntur, vehementiores sunt, et magis sonoræ, quam quæ fiunt ex tabe, sive incipiente, seu deplorata. Idem dici potest de ista tusse, quæ proficiscitur a corpore quovis duriore in tracheam delapso.

Memini tussim sævam, et indomabilem menses aliquot ursisse hominem, in cujus tracheam particula ossis deciderat, qua tandem extussita, illa protinus conquievit.

Tussis nonnullos nunquam cessat occupare, quamdiu liberi sunt ab oculorum inflammatione, podagra, tinea, atque aliis vitiis cutis. In animo semper tenendum est, longas tusses haud procul abesse a periculo tabis, et proinde postulare victum refrigerantem, ne forte pars sana pulmonis vitiatæ contagio corrumpatur. Haud defuerunt exempla eorum, quos tussis in annos viginti exercuerat, quique alios forsitan viginti annos perdurare potuissent satis commode valentes, nisi gravis quidam error in ratione victus, aut frigus collectum, eos in phthisin præcipitaverat, et citam mortem intulerat. Sæpe difficile dictu est, tussis phthisica sit, an levis, et nullius momenti. Pleræque omnes tusses quodammodo spectant ad phthisin; in quam profecto nonnullæ tam rapido gradu feruntur, ut exitus nemini dubius esse possit; aliæ vero non paucæ sunt, de quibus nemo medicus sine dubitatione pronuntiare potest, nisi antea sciverit ægrum vivendi ratione salutari semper usurum esse, et semper tutum fore a colligendo frigore, et a peripneumonia.

Venam incidere, et opium adhibere, pro

ratione morbi, victu tenui uti, et ex alio in alium locum transire, optima præsidia sunt, vel ad tussim molestam leniendam, vel ad prohibendum ne fiat periculosa.

Cap. 93.

De Tusse convulsiva.

Tussis convulsiva præcipue fit in ætate puerili, et est procul dubio contagiosa. Hic morbus diu trahit, sæpe menses haud paucos manens; et quanquam interdum levis sit, et omni periculo vacet, interdum tamen occidit. Pituitæ abundantia, vel vomitus, et vehementia accessionum, et intermissionum integritas, ipso initio hanc tussim ab aliis satis plerumque distinguunt: postea autem errori nullus est locus, cum tussis perseverat, donec ægri pene deficiant priusquam spiritum attrahere possint; quod cum inusitato quodam sono fit, proprio hujus tussis indicio, unde etiam nomen apud nonnullas gentes impositum est. In quodam puero tussis fuerat tres menses, priusquam hic sonus accessit. Præ vehementia tussis, sæpe sanguis e naribus exprimitur, vultus nigrescit, et interdum oculis ea vis infertur, quæ reddit eos semper in posterum imbecillos. Hic affectus raro eundem plus semel invadit; attamen curavi

nonnullos, qui mihi fidem fecerunt se bis eo fuisse implicitos.

Senectus minus quidem opportuna est huic morbo, nec tamen prorsus secura. Vidi fœminam septuagenariam, et senem octogenarium, hac tusse occupatos. Puer advenientem præsentit, et ad matrem, vel famulam, accurrit; at adulti, accessione victi, momento temporis, velut attoniti concidunt; illico vero resipiscunt; atque hoc est proprium hujus affectus signum in adultis. Qui enim præter solitum tussiunt, et nuper versati fuerunt inter aliquos tusse convulsiva laborantes, siquidem morbo concidant, nullum relinquunt locum dubitandi de natura ægrotationis. Ægri de quibus sermo est, majorem in modum queruntur inflationes.

Usu didicimus mutationem cœli maxime valere ad vim morbi leniendam, et finem ejus accelerandum. Ventriculus adeo laborat pituita, et inflatione, ut rheum purgando, et amara confirmando, non possint non esse utilia. Tussis convulsiva cognata est aliis nervorum distentionibus, ideoque verisimile est opium mixtum cum moscho, lacte ammoniaco, et vino antimonii, contra eam profuturum. Nondum tamen eos horum medicamentorum effectus vidi, ut certum auxilium iis inesse confidam. Multa quidem ubique jactantur hujus pestis remedia,

ut fieri solet adversus morbos, quorum nulla certa remedia inventa sunt. De talibus auxiliis vetus illud nimis verum est, ω φιλοι, ȣδεις φιλος.

Cap. 94.

De Valetudine conquassata.

Morbi graves, et multæ aliæ causæ, vires vitæ labefactant, et valetudinem damno nunquam resarciendo multant, quæ ex illo quotidie it in pejus. Valetudinis sic afflictæ et conquassatæ hæc fere signa sunt: pallor, facies modo tumidior, modo macie extenuata, sitis, difficultas spirandi, palpitationes cordis, inflationes, fastidium, nausea, frequens cupiditas urinæ, stercus et urina sine voluntate reddita, crurum tumores, dolores vagi, distentiones corporis, et virium amissio, lassitudo, prurigo cutis, tremores, torpores, febricula, languor, animæ defectiones, veternus interdiu, vigilia noctu, mens obliviosior.

Cap. 95.

De Variolis.

De summa variolas inoculandi utilitate, tum de ratione curandi inoculatos, jam inter omnes medicos Britannos convenit; et nihil habeo

quod addam illis, quæ nuper tradita fuerunt de his rebus in multorum medicorum libris, qui in omnium manibus sunt. Scrupulus autem aliquis mihi restat de securitate eorum, in quibus pustulæ vel nullæ eruperint, vel nunquam rite maturuerint, licet in loco inoculato ulcus factum sit cutem erodens, et non nisi post multos dies sanatum. Vidi enim fœminam variolis numerosis occupatam, quæ solito more suppuraverunt, et exaruerunt; quamvis mihi fidem fecit se ante annos decem fuisse inoculatam, et post quinque dies febricitasse cum quodam capitis dolore, quem secutæ sunt pustulæ paucæ, cito quidem recedentes sine suppuratione; at pars inoculata alte exulcerata fuerat per decem dies, et dein lata cicatrice notata, quam ipse vidi.

Quæ de bene multis ægrotis annotaveram, qui non fuerant inoculati, sed variolas fortuito contraxerant, ea omnia non in librum cum cæteris morbis, verum in chartas seorsim conjeceram, quæ fere omnes nescio quo casu interciderunt. Amissis his, cogor abjicere consilium tradendi primo historiam variolarum usitatissimam, deinde varietates earum, et dissimilitudines. Paucæ quæ supersunt chartæ præcepta sequentia suppeditarunt.

Multa me exempla docuerunt eos qui nun-

quam passi sunt variolas, tuto posse versari, atque etiam dormire cum infectis per duos tresve primos pustularum dies. Tamdiu enim ab his ægrotis nihil videtur periculi esse. Mulier quædam puerum lactabat biduum postquam variolæ in cute ortæ erant; deinde vero puer amotus est, et evasit incolumis: at ille certe infici poterat, quoniam sesquianno exacto in eum morbum incidit.

Parentibus aliquibus visum est, siquidem unus ex liberis in variolas incidisset, non amovere reliquos, sed sinere ut omnes una manerent in eadem domo, aut etiam in eodem cubiculo. At sexto plerumque die postquam morbus ad ακμην pervenerit, sani pueri cœperunt ægrotare; unde verisimile fit, hoc potissimum tempore variolas fieri contagiosas, atque idem spatium intercedere ante initium ægrotationis, ac fieri novimus in plerisque inoculatis. Veruntamen ægrotandi principium longe magis incertum est in his, quam in illis qui inoculantur; quippe non omnes qui in eodem conclavi sunt, æque objiciuntur halitibus variolosis, aut contrectationi vestium aut linteorum. Memini binos pueros, qui cum altero variolis ægrotante conclusi fuerant, neque tamen hoc morbo, nisi post mensem, correpti sunt. Quotidianum est, ut ii qui, ut videtur, eodem tempore conta-

gioni objecti fuerint, multum diverso tempore incipiant ægrotare.

Dolorem lumborum acutum semper fere sequuntur periculosæ variolæ; et quo pejor fuerit dolor, eo morbus quoque periculosior est. Multo tutior est dolor inter scapulas: tutissimum vero, ubi nullus per totum dorsum dolor sentitur.

Vomitus vehementior ab ipsa morbi accessione usque ad exitum pustularum, haudquaquam prænuntiat mites variolas: quod si pustulis omnibus enatis vomitus perseveret, eventus morbi anceps erit, quanquam variolæ non fuerint confluentes; quod in plus uno ægroto expertus sum.

Nervorum distentiones, dum pustulæ parant exire, non raro antecedunt mitissimas variolas in pueris, et interdum, sed rarius, in adultis; ideoque non nisi inexpertos terrent.

Variolæ vim aliquam inferunt canalibus sanguiferis, e quibus menstrua effunduntur; et cum morbus fuerit admodum periculosus, profluvium uterinum immodicum tempore alieno factum est biduum ante exitum pustularum, et perseveravit diutius. In nonnullis cursus sanguinis e naturalibus fuit ipso primo pustularum die. Verum hæc sunt rariora. Maxime usitatum est in plerisque omnibus fœminis, ut san-

guis ex utero tum ferri incipiat, cum pustulæ omnes exierint, et ut fluat modo unum, modo quinque dies. Hoc profluvium, quanquam naturali copiosius, non videtur maturitati pustularum obfuisse, neque vires ægrotis subduxisse; ideoque nihil moliri oportet ad sanguinem supprimendum, etiamsi nobis suppeterent remedia, quæ certo et tuto id efficere valerent.

Urina cruenta, quæ jure numeratur in pessimis variolarum signis, accessit die quinto ab initio ægrotationis: pustulæ interea vix eminuerunt super reliquam cutem, nisi leviter, et in paucissimis locis; in plerisque aliis corporis partibus cutem tantummodo notaverunt maculis purpureis, aut vibicibus. Venter in his ægrotis reddit cruenta; et ipsæ lacrymæ interdum fuerunt sanguine tinctæ. Quod si cutis alicubi forte detrita sit, sanguis e vulnusculo multos dies exstillavit, et ægre cohiberi potuit. Hujusmodi ægri deplorati omnes, quotquot vidi, tertio vel quarto pustularum die decesserunt. Verum ubi omnia alia infausta signa abfuerunt, urina interdum fusca, vel nigra, impune reddita est, etiam in illis qui ab arena aut calculo liberi fuerunt. In variolis, quæ inter bonas malasque mediæ erant, urina quinto pustularum die nigra fuit, nec ad colorem naturalem, nisi post quatuor dies, rediit. In alio urina

atra erat secundo die ab accessione morbi, et quod ex ea desidebat, pulverem atrum referebat. Ambo hi ægri ex morbo recreati sunt, sine quovis sinistro, aut insolito casu interveniente. Pustulæ interdum vix diversæ fuerunt ab iis quæ in mediocribus variolis conspici solent; attamen earum interstitia notata fuerunt maculis rotundis purpureis, et tertio die ab exitu pustularum ægri extincti sunt.

Supra memoratum est virus variolosum propriam habere vim menstrua movendi; atque hinc fieri potest, quod gravidæ variolis correptæ septimo, vel octavo die ab initio pustularum plerumque abortum faciant, et intra biduum triduumve moriantur. Fœtus sic elisos sæpe contemplatus sum attentissime: cutis eorum fuit multum mutata, hic obscure rubra, illic purpurea, et in quibusdam locis color fuit pene naturalis: sed nunquam potui deprehendere vel minima vestigia pustularum variolosarum. Quasdam etiam gravidas curavi, quæ variolas expertæ sunt, et non fecerunt abortum, sed justo tempore pepererunt: at neque in his infantibus ullas pustularum cicatrices vidi; quin a testibus fide dignis accepi eorum nonnullos variolis postea fuisse tentatos. Inciso adolescentulæ cadavere, quæ variolis confluentibus perierat, viscera, et partes corporis interiores attentis

oculis perlustravi; nusquam vero reperienda erant vel minima variolarum indicia, licet corpus extrinsecus ubique illis contectum esset. At profecto fœtus in utero matris vix differt ab aliis partibus interioribus; et siquidem hæ nunquam fiant sedes variolarum, haud verisimile est eas in fœtu deprehendi posse. Alii vero de hac re aliter sentiunt.

Difficultas spirandi accedens circiter quintum pustularum diem, haud multum spei locum relinquit; hi enim ægri plerumque morbo succumbunt. Hæc interdum adeo gravis est, ut ægri nequeant jacere, et vix pauca verba loqui possint antequam spiritus illis deficit.

Tumor faciei repente desidens, sic ut oculi aperiri queant; salivæ cursus repressus; frequens urinæ cupiditas, licet parum excernitur; corpus fere omnis mali odoris expers; et crebri horrores, sunt quidem indicia non mediocris periculi, quamvis non semper mortifera. Vesiculæ aqua flava, sive sero plenæ, quales ab emplastro cantharidis fieri consueverunt, interdum inter pustulas oriuntur, et ostendunt morbum a regula tutarum variolarum aliquantum aberrantem, et forsitan periculo vicinum; hi tamen ægri sæpe evadunt.

Inclinato jam morbo, cum pleræque pustulæ arefactæ excidissent, bis vidi subnasci in volis

manuum, et in plantis pedum, pustulas paucas aqua plenas, vacuas ab inflammatione, aut rubore, quæ ad modum variolarum consuetum maturuerunt. In puero etiam quodam pustulæ erant majusculæ, paucæque, per quatuor dies, dein numerosæ et parvæ prodierunt, et puer ægre a morbo emersit. In alio puero raræ pustulæ principio ortæ sunt; at mansit jactatio, et æger male habuit; deinde primis exsiccatis aliæ exierunt, et maturuerunt; post has etiam una atque altera eruperunt. Puer hic obiit, quanquam omnes pustulæ, si simul corpus occupavissent, adeo paucæ erant, ut neminem alium variolis occisum meminerim, qui non pluribus laborasset. Hæc sunt sola exempla quæ mihi observata sunt secundæ messis, ut dicitur, variolarum.

Tres homines variolis ægrotantes vidi, qui morbo jam adeo inclinato, ut propositum esset intra biduum carnem cibo adjicere, et dare medicamentum purgans, repente facti sunt tristes, et suspiciosi, et vix biduo exacto, insani prorsus et furibundi morte occubuerunt.

Salivæ profluvium copiosissimum, quod in variolis confluentibus solet contingere, et maxime prodest, in nonnullis finito morbo impune perseveravit plures dies.

Lac mulieris, quæ infantem lactabat, minui

cœpit prius paulo quam morbus ad summum pervenisset, et deinde prorsus defecit; interjectis vero paucis diebus, iterum ubertim fluxit.

In morbo quocunque spes salutis jure videtur augeri, si æger ab omnibus aliis morbis liber, et firmi corporis habitus sit: tunc enim vires maxime vigebunt, et nulla re impedientur, quo minus totæ incumbant in hunc unum affectum debellandum. Veruntamen variolæ aliis etiam gravibus affectibus supervenientes, non ideo visæ sunt pejores, neque vi nocendi majore præditæ esse; neque æger cum iis minus fortiter, aut minus feliciter conflictatus est. Variolæ sæpe accesserunt lui Venereæ, et nihilo minus mites fuerunt; nec profecto, ubi pestiferæ fuerint, æger visus est aut gravius solito affligi, aut periculosius ægrotare. Vidi quosdam variolis occupatos, cum jamjam tabe strumosa essent perituri, qui tamen mitem experti sunt morbum, et eum feliciter depulerunt; neque idcirco, quantum potui judicare, veteri suo morbo citius succubuerunt.

In urbem quandam, quo tempore febres intermittentes frequentissimæ erant, accidit variolas inferri multosque corripere qui febre intermittente laborabant. In his omnibus febris sponte sua conquievit, protinus ac variolæ incidissent; et his finitis denuo reversa est.

Alter horum morborum in alterum nullam aliam vim exercere visus est.

Paucorum morborum certa remedia hactenus humano generi tributa sunt. In numero eorum, ad quos proprium remedium desideratur, variolæ quoque censendæ sunt. Et si reperiatur aliquando medicamentum, quod privatim valeat adversus hanc pestem, posterorum vel fortunæ, vel ingenio, acceptum referendum erit. Quidam multum sibi polliciti sunt a cortice Peruviano, antimonio, aut argento vivo. Verum usus docuit has spes fuisse fallaces, et vanas. Quamobrem ratio victus et curationis in variolis, haud diversa erit ab illa, quæ omnium febrium communis est. Mala quædam, et incommoda, quæ subinde accedunt, iisdem auxiliis levanda sunt, viresque perinde nutriendæ, ac in aliis febribus ardentibus. Illud autem admonere oportet, alvum astrictam non esse minus inutilem in variolosa, quam in alia quavis febre; quanquam contraria sententia olim vicerit, et vix adhuc satis explosa sit.

CAP. 96.

De Variolis Pusillis; nos vocamus The Chicken-Pox.

VARIOLÆ pusillæ in quibusdam oriuntur sine febre, aut ullo signo antecedente; in aliis fit levis horror, lassitudo, vigilia, dolores vagi, fastidium cibi, et quædam febricula; rarius dolor dorsi, lumborumve, aut vomitus. Pustulæ primæ fere conspiciuntur in dorso.

In eodem ægro variæ sunt magnitudinis: pleræque habent eandem, ac variolæ veræ, quibus initio prorsus similes sunt; nonnullæ his minores sunt. Nunquam eas valde numerosas vidi, nedum confluentes. Vix unquam numeravi ultra duodecim in facie, aut ultra ducentas corpore universo.

Principio rubræ sunt; postridie in plerarumque apicibus exigua vesicula est, ad milii seminis magnitudinem, plena humore modo aquæ simili, modo flavo, qui continetur inter cuticulam et cutem veram. In quibusdam pustulis plus humoris subest, qui interdum flavescit, et pus refert, adeo ut secundo, vel certe tertio die ab exitu pustularum, hæ variolæ videantur ad maturitatem pervenisse; et quæ humore flavo maxime turgent, prorsus tales sunt, quales veræ

variolæ die quinto, vel sexto. Sæpe fit, ut eodem die quo nata est hæc vesicula, vel postridie, tenuis ejus cuticula rumpatur, partim vestium attritu, partim scabendo (nam pruritus fere est) et crusta levis succedat: reliqua autem pars pustulæ subsidit, et nunquam, sicut in veris variolis, in pus mutatur. Proinde quinto pustularum die crusta tenuis plerasque ex his pustulis occupat. Paucæ quædam non ruptæ humorem suum spissescere, et exarescere, sinunt. Cum vero hic humor non, quemadmodum in veris variolis, ex cute ipsa suppurata oriatur; sed, ut credibile est, ex vasis cutis serosis inter cuticulam cutemque effundatur; itaque non mirum est, si vel secundo die appareat, vel rupta cuticula tam cito in crustam desinat. Tum vero cicatrices nullæ relinqui possunt, cum cutis ipsa non afficitur, nisi forte in una aut altera pustula, in quibus humor acrior factus ulcusculum excitaverit.

Per totum morbi spatium interdum vix ulla incommoda ægri patiuntur, si excipias languorem quendam virium et animorum, et cibi cupiditatem minorem, somnumque minus altum; quæ omnia magna ex parte debentur commorationi in cubiculo.

Hic morbus mihi videtur prorsus alius a variolis veris. Qui variolas passi sunt, huic tamen

opportuni sunt: qui autem semel experti sunt hunc morbum, ab ejus contagione in posterum securi sunt; quanquam ab inexpertis facillime contrahitur. Filum linteum, humore variolarum pusillarum concocto madidum, insertum fuit vulnusculo facto in brachio cujusdam qui olim hoc morbo laboraverat; et neque vulnusculum propterea tardius sanatum est, neque ullæ prorsus venenati vulneris notæ secutæ sunt.

Mater duorum puerorum, qui variolis pusillis implicati erant, octavo vel nono die a maturitate pustularum, cœpit eodem morbo ægrotare. Spatiumne igitur idem semper intercedit inter contagionem, et morbi initium?

Curatur hic morbus quiete animi et corporis, et abstinentia a carne, vinoque.

Veræ variolæ, cum paucæ sunt, et distinctæ, quales semper mihi visæ sunt variolæ pusillæ, ab his discerni possunt tribus potissimum conditionibus. Nam primo, veræ nunquam ante quartum diem exeunt: deinde, in earum apicibus nullus humor est secundo, tertiove die: nec denique crustæ sunt quinto.

Cap. 97.

De Ventriculi Morbis; et primo de Ardore et Acore.

Nulla corporis pars sæpius laborat, quam ventriculus. Unus ex ejus morbis, isque non minimus, est acor ad os assurgens: cui fere accedunt nausea, et vomitus, dolor, seu potius angor, sensus gravitatis, cupiditas cibi modo naturali major, modo nulla, inflatio, capitis dolor, pituita; denique qui hoc vitio tenentur, sæpe expergiscuntur cum terrore.

Si chemicos audiamus, nihil videtur facilius, quam acidum corrigere et extinguere, cum promtus ad id aditus est, ita ut ei, quodcunque libitum fuerit, liceat adjicere. Verum stomachus vivus, et vas inanimatum adeo inter se distant; ut quod chemici putant esse facillimum, medici interdum deprehendant fieri prorsus non posse. Unde evenit, ut quidam per annos viginti vexati fuerint acore ventriculi nullis remediis cedente. Aqua calcis, magnesia, pulvis e testis piscium, et sales alcalini, sæpe votis ægrorum parum responderunt.

Lac, olus, pisces, pinguia omnia, et ventriculus cibo onustus, maxime si homo statim a plena mensa exercitetur, acido ventri-

culo parum conveniunt, et acorem augent. Potus acidi, præter opinionem, non semper nocent his ægris; nonnunquam etiam auxilio sunt. Vomitus, et aqua Bathonica, aliis profuerunt, aliis fuerunt supervacua. Pulvis e testis piscium, et rhabarbarus, plerumque juvant. Alvus astricta semper est aliena. Fœmina, cujus ventriculus indomabili acore afficiebatur, omnigenis medicamentis tentatis, tandem his duobus contenta fuit; nempe singulis auroris sumsit testarum ostreorum in pulverem tenuissimum contritarum unciam, singulis autem vesperis vomitum movit per aquam tepidam, cujus congium partitis haustibus bibebat. His, quibus in multos annos usa est, acor aliquantum levatus est, et valetudo cæteroquin non fuit incommoda. Rhei etiam pauca grana adjecta sunt, quoties alvus cœpit esse tardior.

Sensus ardoris injucundus cum acore ventriculi fieri consuevit; et interdum molestus est, quanquam nullus fuerit acor. Remedia hujus mali sunt fere eadem, ac superioris. Sæpe quoque haud minus sanatu difficile est. Simul interdum nascuntur singultus, ructus, et insolitus salivæ cursus. Ardor ventriculi sæpe fatigat gravidas, et non raro accedit arthritidi; neque icterus semper ab eo liber est. Hæc

molestia nonnullis per totam fere ætatem adhæsit. Idem homo invicem modo cutis vitia, modo ardorem stomachi expertus est. Fœmina quædam, dum ventrem ferret, gravissime conflictabatur cum hoc malo, adversus quod cum remedia consueta nihil profecissent, acidum vitriolicum tentatum est, et brevi illud sanavit.

§ 2. *De Dolore Ventriculi.*

Inflammationes, scirrhi, et carcinomata jecinoris, lienis, et pancreatis; dolores denique omnes siti inter pectus et umbilicum, pariter ad ventriculum referuntur; qui porro, præter ista mala, quæ sui propria sunt, sæpe cum aliis multis corporis partibus simul dolet. Arthritis, et fortasse rheumatismus, vagi dolores artuum, et interdum qui uni loco diutius insederunt, ulcera etiam, et cutis vitia, sæpe vel prima sua sede relicta in ventriculum incubuerunt, vel mala sua cum ventriculo communicarunt. Vertigo, et capitis dolores, sæpe quidem fuerunt causæ, sæpius forsitan effectus ventriculi minus recte valentis. Uteri affectus fere omnes ventriculo nocent; qui proinde raro vacat vel dolore, vel fastidio, ubi menstrua non bene respondent. Affectus hysterici et hypochondriaci, graviores animi peturbationes, et lum-

brici, etiam illi qui solum in crassioribus intestinis reperiuntur, ventriculum in societatem malorum fere semper assumunt.

Quod si nulla ex causis prædictis in culpa fuerit, et dolor non oriatur a veneno, neque a cibo minus salutari, si interdum sit fere impatibilis, at multas habeat nec breves intermissiones, si denique valetudo cæteroquin bona sit; illic justissima erit suspicio calculi in bilis canalibus hærentis. Sæpe equidem vidi dolores ventriculi, postquam multos annos, interdum non pauciores viginti, molesti fuerant, tandem vel in icterum desiisse, vel calculo fellis dejecto finitos esse; ut dubitatio omnis de eorum causa esset sublata. In aliis autem, qui inciderant in icterum, quem præcesserat dolor sævissimus, et nunquam obliviscendus, sensus ejusdem doloris inordinate rediit modo cum ictero, modo sine eo, per duodecim annos, aut amplius. Nonnulli per maximam ætatis partem identidem experti sunt obscurum dolorem in ventriculo, vel in ejus vicinia; post quorum mortem in vesica fellea calculus repertus est. Hic forsitan dum leviter in vesica moveretur, vel minus commode situs esset, dolorem illum obscurum inferre potuisset; et tamen cum in canalem biliferum nunquam impulsus fuisset,

ideo icterum, et atrocissimum dolorem nunquam excitasset.

Multi, ut vidimus, dolores ad ventriculum falso referuntur; etca usæ eorum qui revera ad illum pertinent sunt multum diversæ. Hinc igitur petendum est, cur facies horum malorum tam varia sit, et cur eadem medendi ratio tam diversos exitus habeat.

Aquæ Bathonicæ, vinum, calefacientia, victus ex frugibus et fructibus quos terra gignit, purgantia, vomitus, graviditas, arthritis, acida, anthelmintica, et emplastra quæ erodunt super stomachum imposita, modo profecerunt, modo nocuerunt, et interdum fuerunt supervacua. Postquam attente inquisitum fuerit in naturam doloris; si ille revera a ventriculo oriatur, et neque inflammatio sit, nec scirrhus, sæpe utile est primo vomere, deinde sumere vel aquam Bathonicam, vel pulverem amarum et aromaticum, aut, si ægro jucundius fuerit, aqua in quam eædem herbæ missæ sunt, cui, ubi opus est, adjici potest vel rheum, vel aloë, sic ut alvus tenera servetur. Tincturæ quoque cujuslibet aromaticæ guttæ sexaginta, vel bis totidem, ex aquæ cochleario sumtæ statim post prandium, stomacho laboranti sæpissime fuerunt auxilio.

Bene quidem factum est, quod hujusmodi remediorum copia non exigua reperiatur in omnibus medicamentorum libris: quippe ex tanto numero haud difficile erit eligere quæ plerisque stomachis conveniant, et vel satis jucunda sint, vel tolerabilia. Remedia stomachi maxime utilia sunt in arte medica; et eorum compositiones plures ad manum semper esse debent; non solum quia hujus visceris morbi quotidie nascuntur; verum etiam quia in morbis obscuris, aut incognitis, aut in quibus nullus locus est exinanientibus, et nulla certa remedia inventa sunt, nihil superest agendum, nisi ut corporis vires nutriamus, maxime per eas res quæ facultatem habent ventriculum reficiendi.

§ 3. *De Morbis Lienis.*

Vir quinquagesimum annum agens cœpit amittere corpus, et vires, non sine quadam febricula. Modo leviter, modo vehementer inhorruerat per totum morbum; horrores vero nullum certum habuerant circuitum. Cibi cupiditas perierat. Nullus erat vomitus. Alvus erat naturalis, nisi per duos postremos vitæ menses. Urina neque colore, nec copia peccabat. Pulsus rarissime erat justo concitatior. Venter non erat intentus. Secundo ægrotationis mense ven-

triculus dolore torquebatur. Dolores lumborum, coxarum, et dorsi, subito solebant invadere, vix semihoram manentes. Dextera manus in dies paucos tumebat, et dolebat. Sura læva in biduum adeo dolebat, ut tangi non sustineret; tamen nullus erat calor, nec rubor, nec tumor. Dextra pars ventris dolebat. Per duos postremos vitæ menses alvus erat sine modo fusa, et nullis remediis comprimenda. Mors finem horum malorum fecit sexto morbi mense. Lien late exulceratus erat, et reliqua ejus pars in saniem nigram versa: item præter naturam adhærebat peritonæo. Nulla alia corporis pars videbatur esse vitiosa.

Vir duos et quadraginta annos natus, multos menses occupatus fuerat fastidio, inflatione, dejectionibus modo albis, modo cruentis, urina fusca, tenesmo, nausea, vomendi cupiditate, maxime si stomachus esset jejunus, jactatione summa, vigilia, cursu sanguinis e naribus, siti, et delirio, quamvis febris non magna esset. Tandem vomitus sanguinis accessit, qui vix quinque horas substiterat, priusquam rediit, et finem vitæ attulit. Lien erat insolitæ magnitudinis, sine duritie. Interior ejus pars tota tabefacta erat in saniem cruentam. Glandulæ mesenterii eadem sanie distentæ erant. Hepar erat sanum. Stomachus, qua lienem contingit,

inflammatus erat; et signa inflammationis in reliquis quoque visceribus reperta sunt.

Fœmina quædam sex menses ægrotaverat. Cibi cupiditas minuta erat, et sinistra pars ventris intumuerat. His accedebant nausea, ventriculi dolor, fastidium, alvus fusa cum dolore, quæ non potuit cohiberi, et ingens jactatio; quæ mala alios sex menses perseverarunt. Lien pendebat duas et quinquaginta uncias; non tamen erat exulceratus, nec scirrhosus.

§ 4. *De Morbis Pancreatis.*

Mulier diu questa fuerat dolorem ventriculi, qui per ultimum vitæ annum majorem in modum sæviebat. Cibi cupiditas nulla erat; et quicquid sumtum fuerat, statim vomebatur. Vigilia fere perpetua erat. Pancreas erat scirrhosum.

Pancreas etiam repertum est scirrhosum in fœmina, quæ septem annos conflictata fuerat cum doloribus ventriculi, et intestinorum, et coxarum. Femur quoque, et crus torpuerant, cum sensu frigoris. Cupiditas cibi perierat; et acida sæpe vomebantur*.

* Vir quartum et vigesimum annum agens, per quinque menses afflictus erat doloribus ventris, quibus conquiescentibus intumuit ventriculus, cruditas fuit, urina parca, et debilitas sensim aucta, denique alvus fusa quæ cohiberi non potuit. Mense tertio a tumore ventriculi extinctus est. Pancreas in magnitudinem enormem auctum erat, et exulceratum. E.

Cap. 98.

De Vertigine.

Vertigo utrumque sexum infestat. Senectuti quidem est maxime familiaris; junioribus tamen, præcipue fœminis, non est incognita.

Hic morbus mihi visus est istiusmodi, quem crediderim sæpe oriri ex offensa quadam ventriculi, sæpius ex affectu capitis, sæpissime autem a totius corporis infirma atque adversa valetudine. Quantum intellexi ex ætate et constitutione ægrorum; atque ex iis, quæ vel nocuerunt, vel opitulata sunt; perpaucæ sunt vertigines, quæ a sanguine nimio, et habitu pleno nascuntur. Quamobrem in iis, quibus sanguis abundare videatur, caute agendum est, et principio, quæ leniter tantummodo exinaniunt, sunt tentanda, ex quibus documentum capiendum est, quam valida remedia adhibere liceat, et quoties repetenda sint.

Fastidium, cruditas, inflationes, dolor, et sensus gravitatis in ventriculo, nausea, vomitus, alvus astricta, et lumbrici, modo antecedunt vertiginem, modo cum illa simul facta sunt. Ubi hæc sunt vel sola, vel præcipua mala præ-

ter vertiginem, credibile erit morbum ventriculi primum fuisse, et vertiginem secundum locum obtinere.

Dolores capitis atroces, surditas, aures intus sonantes, rerum omnium ante oculos duplicatio, cæcitates breves, caligines, maculæ nigræ, vel flammulæ versantes ob oculos, cursus sanguinis ex naribus, mala hypochondriaca et hysterica, minæ vel accessiones paralyseos, spasmi et nervorum distentiones, sunt manifesta capitis laborantis signa ; et ubi nonnulla ex his, ut sæpe fit, cum vertigine nascuntur, vix dubium erit quin morbus in cerebro situs sit.

Vertigo modo fuit cum languore, tremoribus, animæ defectionibus, et palpitationibus; modo supervenit arthritidi vetustæ, longis febribus intermittentibus, asthmati inveterato, profusionibus sanguinis, aut alvi, et aliis morbis diuturnis ; sæpe etiam reperta est in magno illo malorum concursu, quæ accedunt valetudini perturbatæ, seu fiat a menstruis, vel hæmorrhoïdibus suppressis, sive ab humore ulcerum et vitiorum cutis intus verso, seu denique intemperantia, morbis, aut senectute penitus conquassata sit. Quinetiam vertigo interdum sola incidit sine quibusvis aliis adversæ valetudinis signis.

Siquidem certa res sit vertiginem ex alio morbo pendere, ad hunc tota curatio procul dubio erit dirigenda. Non tamen est dissimulandum, signa in vertigine adversa interdum adeo esse perplexa, ut difficile sit judicare ad quam potissimum causam vertigo sit referenda; vel rationem reddere cur eadem omnibus in similibus casibus non opitulentur.

Ex iis quæ de hoc affectu annotavi, video vomitum, et alvum fusam, sponte sua supervenientes, semper fuisse auxilio; ea autem quæ sequuntur semper nocuisse; nimirum, pulverem ex nicotiana naribus haustum, occupationes nimias, defatigationem, turbam hominum, somnum, corporis inclinationem, stare diutius, ambulare, corporis situm in lecto mutare, calorem cœli, jejunia longa, et pleraque remedia exinanientia.

In numero præsidiorum contra hanc ægritudinem habentur cucurbitulæ admotæ cum ferro, hæmorrhoïdes, sanguinis detractio per hirudines, vel incisa vena, emplastra cantharidis, vitia cutis, vomitus, ulcuscula, lavatio frigida, et arthritis. Sed molestum est quod pleraque ex his sæpe spem ægrorum destituerunt, maxime arthritis, et emplastra cantharidis. Venæ incisio, et quæ vehementius purgant, sæpius fuerunt detrimento, quam auxilio; vel saltem pa-

rum profecerunt. Vix ausim affirmare aquas Bathonicas non esse alienas: at certe nunquam mihi visæ sunt profuisse. Cucurbitulæ sæpe nihil profecerunt ad præsentem vertiginem; sed multis insigni fuerunt præsidio, vel prohibendo, vel mitigando accessiones, ubi alternis mensibus admotæ sunt sic ut sanguinis sex unciæ detraherentur.

Periculum intentatum a vertigine, et difficultas ei medendi, æstimanda sunt ex genere et numero malorum accedentium. Siquidem hæc pauca fuerint, et a stomacho solo orta, multo facilius erit morbo succurrere, quam si signa sint capitis graviter affecti, cujus curatio est tædii plena, et incerta. In affectibus hypochondriacis vertigo nullum periculum habet, quanquam promte summoveri nequeat. Quod si unum tantummodo ex plurimis malis sit, quæ corpus morbis et annis fractum ad sepulchrum deducunt, nihil spei reliquum erit aut in medicina, aut in natura.

Ubi vertigo per se sola fit, sæpe videtur oriri ex causis omnino levibus, quæ valetudinem corporis haud multum perturbant, nedum in periculum adducunt. Cognovi juvenes tam vehementer laborantes, ut fere conciderent, in quibus morbus sua sponte recessit, nec impediit quo minus ad summam senectutem perve-

nirent; aliis quoque identidem molestus fuit triginta annos, qui cæteris in rebus satis commoda valetudine fruebantur.

Cap. 99.

*De Vomitu**.

Facultas vomendi admodum diversa est in diversis hominibus. In quibusdam vomitus nullo modo excitari potest; in aliis movetur ægre, et non sine magno dolore; dum alii promtissimi sunt ad vomendum levissima de causa, et cum minima contentione. Unum vidi in quo ruminatio quædam contigit similis illius, quæ fit in pecoribus; et cibus siquando nimis diu in stomacho maneret priusquam in os ascenderet, solebat acescere, et nauseam facere, et tandem vomebatur.

Vomitus videtur adeo naturæ adversari, ut, nisi crebro usu edocti essemus, vix credibile esset eum impune moveri posse bis terve quotidie per multos annos, quod factum novi. Fœmina quædam omnia, quæ sumserat, vomere videbatur per triginta annos. Quinetiam interdum, quanquam omnis cibus vomi apparuerit, homo tamen commode valuit, aut etiam

* Vide quæ *de Nausea* supra præcepta sunt.

impletus est. Gravidis non paucis visum est illud quod vomunt, superare modum cibi potusque, idque diutius, incolumi matris et fœtus salute.

Ebriosi, et prægnantes, matutino tempore præcipue nausea tentantur. Idem malum sobrios interdum exercet: sed in his frequentius est, ut vel statim, vel paucis horis a cibo nausea fiat, quæ deinde brevi desinit in vomitum.

Ventriculus sæpe laborat malis non suis, simul dolens cum aliis corporis partibus. Multis etiam vitiis sibi propriis opportunus est, quæ prohibent cibum vel capere, vel retinere. Nonnulla ex his in cadaveribus deprehenduntur, qualia sunt scirrhi, qui cardiam aut pylorum impediunt. Alii hujus visceris morbi pendent ex nondum cognitis ejus facultatibus, et nullum sui vestigium sensibus obvium post mortem relinquunt; quemadmodum nec relinqueretur ab ista nausea, quam movet nuntius tristis, vel res fœda oculis aut memoriæ subjecta. Memini virum, qui annos non paucos vomendo reddidit fere quicquid devorarat, et præterea multum cruoris; cujus tamen ventriculus et intestina post mortem nullum morbi indicium ferebant, quod duo expertissimi ac sagacissimi anatomici possent detegere.

Ventriculus modo reddit cibum crudum; modo humorem salsum, vel acidum; interdum pituitam; et post magnos conatus bilis quoque in stomachum propulsa vomitur. Nescio quid pingue, et in igne flammam concipiens, nonnunquam post cibum pergit ad breve tempus e ventriculo in os ascendere. Postremo sanguis, vel cruentum aliquid, a quibusdam rejectus est quotidie per multos dies; ex quo magna debilitas secuta est. Idem malum in aliis semel et iterum quotannis reversum est; et quanquam dolorem ventriculi aliquantum levarit, semper tamen signum fuit vitii nec levis, nec periculo vacantis. Copia cruoris, qualis videtur, plus terreret, siquidem totus purus putus sanguis esset, qui fortasse exigua tantummodo pars est ejus quod vomitur. Hujus generis vomitus, quem alii quotannis subinde experti sunt diutius, alios intra triduum sustulit. Stercora in his ægris vel cruenta, vel atra sunt.

Non aliam hujus casus curationem novi, quam quæ a me alio libro exposita est *. Quantum autem præsidii sit in quiete, et animi tranquillitate, et refrigerantibus, præclare intellexi ex quadam ægrota, in qua vel minimum vini sumtum, vel aqua tepida manibus injecta,

* *Medical Transactions*, vol. ii. qu. 4.

vel accessio prope ad ignem, vel lectus tepefactus, vel emplastrum cantharidis, vel solutio alvi, et qualiscunque mentis perturbatio, profusionem sanguinis semper induxerunt.

Vomitui longo, qui sine sanguine fit, purgantia, equitatio, et pinguia omnia sunt aliena: quod stomachus ultro reddit, nihil profecit; et vomitus medicamento excitatus modo fuit supervacuus, modo forsitan perniciosus. Unus ex his ægrotis mihi retulit se ea fuisse constantia, ut vomere perseverasset circiter quadragies, sine minimo mali levamento. Neque tamen idcirco in his casibus semper abstinendum esse censeo ab hoc remedio; quin potius ubique ab eo incipere oportebit. Ad nauseam recentem remedium præsentissimum est vomere cogere; et vix definire possumus quo demum tempore morbus incipiat esse inveteratior, quam ut eo modo levari possit. Tum vero noxam, si qua sit, in vomitu movendo, crediderim semper esse perquam levem. Aquæ Bathonicæ vi propria valent adversus vomitum matutinum ebriosorum: ad aliorum nauseam sæpe non profuerunt. Medicamentum, quod habet linimenti saponis partes tres, tincturæ opii partem unam, ventri illitum, multis fuit utilissimum. Emplastrum quoque cantharidis impositum proxime ventriculum his ægris subvenit. Aliis aux-

ilio fuerunt acida, aliis sales alcalini, et pulvis e testis piscium, vel creta. Abstinentia a pane cuidam fuit utilis: alium juvit aqua glacie refrigerata. Dolendum autem est stomachum, et vicina viscera, vitiis insanabilibus sæpe tentari, ex quibus vomitus nascitur ejusmodi, ut nullus medicinæ locus sit.

Cap. 100.

De Voce.

Vox sine quovis dolore, aut valetudine adversa, interdum fit adeo summissa, ut audiri vix possit. Ubi hæc susurratio levis est, in ridendo sonus naturalis eliditur: in affectu graviore sonus tam risus, quam vocis, supprimitur. Qui hoc semel experti sunt, eidem recidivo sunt subjectiores. In quibusdam vox subito perit sine quovis signo præcedente; nec minus subito restituitur sine quavis causa manifesta. Decem vidi sic laborantes, in quo numero novem fuerunt fœminæ, et pleræque hystericæ, vel infirmiores.

Impotentia clare loquendi duravit modo plures menses, modo aliquot annos; tum in quibusdam semper fuit eadem; in aliis mane tantum, in aliis vespere molesta fuit; denique singulis annis rediit, et paucos menses permansit.

Lavatio frigida, et exulcerationes, nonnullis visæ sunt profuisse. Medicamenta irritantia, et purgantia, et, ut verbo dicam, omnia alia, meo judicio fuerunt supervacua.

Hæc subita vocis mutatio in susurrum, de qua jam sermo est, prorsus diversa est a raucitate, quam spirandi difficultas, et destillationes secum ferunt.

Cap. 101.

De Urina *.

Urinæ cupiditas præter consuetudinem a variis causis proficiscitur, quarum nonnullæ supra expositæ sunt. Idem vitium interdum oritur ex scirrho lienis, et ex morbis hystericis, et paralyticis, et jure habetur in malis senectutis. Alios noctu tantum vexavit, somnos molestissime abrumpens; alios pejus habuit interdiu, et noctu fere conquievit.

Urinæ difficultas non solum fit ex causis ante recensitis, sed etiam ex resolutione musculorum qui illam expellere debent. In quodam urina sine cathetere reddi non potuit per biennium, quo tempore elapso, vires partium resolutarum restitutæ sunt, et morbus finitus est.

* Consulantur capita *de Calculo, Graviditate, Ischuria,* et *Stranguria.*

Urina coloris lactei fuit in prostatæ morbis, et in aliis quoque casibus, adjecto, ut videtur, pure.

Multi multa loquuntur de facultate corpori tributa resorbendi pus ex ulceribus dissitis, et transferendi in renes. Semel tantum mihi contigit videre aliquid hujusmodi in juvene, cujus tonsilla inflammata fuerat, et dein suppuraverat. Per triduum enim quoddam in urina subsidebat puri simile; rupto vero abscessu, et pure effuso, purulentum hoc in urina non amplius conspiciebatur.

In nonnullis, qui valetudinis erant conquassatæ, ac perditæ, urina nunquam reddi potuit, quin statim incideret haud mediocris languor cum nausea.

Ulcus uteri sæpe viam sibi facit in vesicam, et in intestinum, adeo ut spiritus, et stercus, simul cum urina exeant. Idem viris contigit ab ulcere prostatæ. Semel mihi suspicio fuit alvum pertinaciter clausam id effecisse, ut paries inter intestinum et vesicam ageret rimam, et similem calamitatem inferret.

Calculus vesicæ, morbus prostatæ, profluvium album, abortus crebri, et potus acer irritansque, insignem urinæ ardorem excitaverunt, ubi nullus fuit locus suspicando morbum Venereum.

Natura, cavens ne urina lædat vesicam, totam ejus faciem interiorem muco illevit; qui irritamentis a quacunque causa profectis ita augetur, ut cum urina simul copiosissime exeat, et interdum matulæ fundo adhæreat, instar amyli aqua diluti; longe autem alius est a pure, quod in urina subsidet, velut cremor lactis. Attamen nec mucus ille, neque humor purulentus semper indicat aliquid in viis urinæ exulceratum; utrumque enim nasci potest ex irritamento vehementiore, aut levi inflammatione, sine suppuratione; ut sæpe fit in illis qui crebris malis Venereis tentati fuerunt, quive arena, aut calculo infestantur. Ren, et prostata, plerumque sunt sedes ulcerum; quæ tum conjiciuntur subesse, cum multum sit humoris purulenti male olentis, et lineis cruentis notati. Quod si prostata nullum chirurgo exploranti morbi indicium præbeat, ren erit in culpa. Sententia tamen de hac re caute ferenda est, utpote dubia semper, et obscura.

Urinæ incontinentia periculo quidem vacat, verum admodum incommoda est, et molesta. Pueritia, et senectus, illi maxime opportunæ sunt. Pueris quibusdam infirmioribus adhæsit ab infantibus usque ad pubertatem. Puellæ vero et sæpius, et diutius hac infirmitate tenen-

tur; et nonnullæ, quibus cæteroquin bona est valetudo. Fœminis omnibus urina sine voluntate ferri videtur promtius, quam viris. Risus, et tussis, sæpius illam invitis expellunt; et nonnullas vidi, quæ, cætera sanæ, nunquam per totam vitam potuerint urinam continere. Quamobrem in morbis fœminarum ancipitibus hoc signum minus terrere debet, quam si viris pariter ægrotantibus contingeret. In causis hujus vitii numerantur cuncti morbi qui vias urinæ occupant; sicut calculi extractio, seu fiat secando vesicam, sive dilatando urethram; item partus difficilis, prolapsus vaginæ, morbi Venerei, epilepsia, paralysis, et quicquid denique vel corpus universum, vel has tantummodo partes debilitat.

Decoctum corticis Peruviani, et lavatio frigida, vires corpori addendo, aliquid conferre possunt ad hoc incommodum summovendum. Emplastrum cantharidis super lumbos impositum, partibus ipsis affectis auxilio erit. Ubi his nihil proficitur, aliquid forsitan in natura spei sit, vix quicquam in medicina. Interea ad levandos eos qui sic laborant, fibula quædam excogitata fuit, quæ urethram sic comprimeret, ut urinam distillare prohiberet. Nemini eorum, quos vidi, arrisit hoc inventum; quin potius,

post usum brevem, ipso morbo molestius visum est. Quamobrem maluerunt interdiu penem vesicæ immittere, in quam urina distillaret; quæ quidem commodior est, sed minus munda, quam vas stanneum, quod itaque aliis magis placuit. Noctu vero multo commodissimum fuit matulam parvam secum habere in lecto, in quam penem et scrotum imm ttant dormituri, quo lintea sua ab urina secura sint. Omnes, postquam huic paululum assuefacti sunt, se haud minima calamitatis parte liberatos existimarunt.

Urina nigra, vel manifeste cruenta, quantum intellexi, raro habuit initium, nisi a calculo hærente alicubi in viis urinæ. Quapropter, ubi sanguis cum urina fertur, illico ad hanc causam respicio; et si consueta calculi indicia simul accesserint, nullus mihi dubitandi locus relinquitur.

Stranguria, utcunque excrucians, quæ oritur a cantharidibus intus datis, seu extrinsecus impositis, non nisi diluto rubore urinam inficit, aut mucum ejus paucis lineis cruentis distinguit.

Glandula quæ vocatur prostata, scirrhosa facta, et exulcerata, interdum cruentat urinam; verum sanguis ab ea exstillans admodum exiguus est, neque augetur equitando, aut ambulando. Tum vero hanc urinæ cruentæ cau-

sam indicant prostatæ magnitudo, et durities, digito explorantis satis manifestæ. Carcinomata quoque alia, ad vias urinæ pertinentia, eam quidem pauco sanguine tingere possunt; verum horum natura non obscure apparebit ex hoc ipso pauco sanguine; ex constantia doloris; ex eo, quod nec dolor, nec cruor, motu augetur; ex muco male olente, vel sanie, quæ cum urina exit; postremo, quod desiderantur omnes notæ quæ ex calculo fieri consueverunt.

Lumbis vehementius ictis, interdum sanguis e renibus fertur; et par est credere arteriam aut venam in renibus aut vesica rumpi posse non multo majore vi, quam sæpe fit in naribus; quanquam nullum hujus rei exemplum vidi. Memini tamen bis evenisse, ut venæ vel arteriæ in urethra sponte sua dehiscentes, nullo morbo aut ictu antecedente, sanguinem profuderint, sine ulla cupiditate urinæ assidue manantem. In altero ex his ægris sanguis sæpe rediit per biennium; interea valetudo indies gravescebat, et fine secundi anni mors accessit. Concretus cruor sæpe implebat urethram, et ægre expellebatur.

In pessimis variolis, omnes norunt sanguinem sæpe ubertim fluere, cum ex aliis corporis partibus, tum etiam ex viis urinæ.

In libris medicorum multæ aliæ causæ urinæ

cruentæ numerantur; quæ veræ sint, necne, viderint alii. Inter ægros, quos ipse vidi, tales certe nunquam inciderunt.

Quies, et frigus, et alvus solutior, sunt præcipua hujus mali auxilia.

Cap. 102.

De Morbis Uteri.

Ubi vagina, aut uterus prolabitur, non nisi pessario sanari potest. Huic vitio fere accedit incontinentia urinæ.

Fœminis quibusdam contigit repentinum, neque exiguum aquæ ex utero profluvium; quod etiam in eadem sæpius rediit. Hoc fit plerumque statim post menstruorum tempus, et cum illa prope sunt ad finem. Vires inde multum labefactantur.

Interdum in utero, aut vagina, nascitur caro pyriformis, cujus pars angustior cum utero cohæret. Hæc tandem adeo augetur, ut dum alvus cum aliqua contentione solvitur, pars ejus extra naturalia descendat. Vagina atque utero sic diductis, fit jugis distillatio cruoris, non cohibenda donec hæc caro sublata fuerit. Vir artis obstetriciæ peritissimus mihi fidem fecit se viginti fœminas hoc vitio liberasse, filo com-

prehensa angusta ejus parte quam proxime uterum cui annectebatur. Hoc facto, post paucos dies caro excidit, et reliquiæ ejus in utero putruerunt, et abscesserunt: neque aliud remedium postulatum est, præter aquam ex floribus chamæmeli sæpius infusam. Hanc curationem, quam aiebat periculo vacare, ipse vidi fuisse efficacem.

Furor uterinus non semper initium ducit a vitio uteri, sed interdum nihil distat ab insania vulgari; in qua, cum mens haud amplius sit sui potens, istiusmodi cogitationes subeunt, quæ modo libidinem, modo ambitionem, iramve, aut alios affectus accendunt: tum in omni insania lingua potest verba proferre, quorum mens non conscia est. Furorem certe, quem vocant, uterinum, non solum novi invasisse juniores, sed etiam vetulam moribundam, quæ diu fuerat tenuis, aut nullius valetudinis, et cujus mores pudici, et ætas grandis, cupiditatum ardorem, ut fas est credere, jam olim restinxerant, et Veneris voluptates oblivione deleverant. Præterea homines insanos œstro Venereo haud minus percitos videmus, quam metu, ultionis amore, et aliis animi perturbationibus.

Uterus, haud secus ac mammæ fœminarum, tumoribus scirrhosis interdum infestatur, in

carcino mata desinentibus. Hæc malatam uterum, quam mammas, eodem fere ætatis tempore tentant; nimirum, post annum quadragesimum. Primum hujus pestis signum est profluvium uterinum revertens, postquam diutius substitisset: neque tamen hoc certum est indicium. Menstrua enim longo post tempore redeuntia, non semper ex utero scirrhoso, sed ex aliis quoque causis proficiscuntur *. Principio, nonnullæ mulieres experiuntur cursum e naturalibus, vel muci lenti, vel humoris dilutioris, similis profluvio albo; qui manat modo annum, modo biennium, priusquam mala quævis graviora incidant. Hæc vero sunt, febris hectica, cupiditas vana desidendi, dolores uteri, inguinum, lumborum, alterius vel utriusque coxæ, et femorum; porro neque alvus solvitur, nec urina redditur, sine dolore; et venter sæpe distenditur, cum sensu inanitatis. Quod ex utero fertur, fit postea luteum, viride, vel atrum, et mali odoris. Tandem dolores impatibiles oriuntur, qui non nisi opio leniri possunt; vix tamen augentur in vehiculo. Interdum, sed rarius, ulcus uteri viam sibi facit et in intestinum rectum, et in vesicam. Sed hæc signa non omnia

* De his supra præceptum est capite 62.

semper fiunt in eadem ægrota: verum ubi ex his pauca sunt, satis indicabunt morbi naturam, quanquam obstetrix uterum nondum exploraverit, et omnem dubitandi ansam sustulerit.

Folia cicutæ arefacta et in pulverem contrita, vel succus ejus spissatus, cum aqua in qua cortex Peruvianus decoctus est, tuto dari possunt: verum hæc, et alia omnia medicamenta, quantum me usus docuit, parum, aut nihil profecerunt, vel ad medendum carcinomati, vel ad impetum ejus cohibendum. Quandam autem curavi, quæ visa est multum levari, dum sumeret cicutam, et simul aquam in qua ea decocta erat in vaginam infunderet: dolores enim fere conquiescebant, et uterus per annos aliquot adeo vacabat molestia, ut nec vitæ muniis obeundis, nec solitis oblectamentis fruendis, mulier hæc impar esset. Plerisque aliis opium unicum solatium fuit.

Hæc fere sunt, quæ usu magistro didici de natura morborum, et remediorum. Fateor equidem ea esse rudia, inchoata, et manca: cujus rei culpa, ut maximam partem in me

recidat, partim tamen in ipsius artis conditionem erit rejicienda. Nemo naturæ studiosus nescit in quantis tenebris etiam brutæ hujus telluris scientia jaceat, et quam parum adhuc profecerimus in cognitione rerum inanimatarum. At vero in corporis humani scientia, et eadem omnia, et multa præterea, quæ sunt animantium propria, nos latent. Etenim corporis leges sunt multo plures, et longe aliæ, quam quibus res inanimatæ subjiciuntur; neque harum modus, et conditiones, ad actiones vitales explicandas sufficiunt, aut ad animantia recte transferri possunt. Quamobrem usum, tardum sane ducem, fere solum huc usque secuta est ars medendi*; et nulla illustria incrementa ex ratione vel cepit, vel captura est, donec humano generi a Deo immortali tributus fuerit vir, qui, quemadmodum Newtonus inanimata, sic animantia contemplando, principium illud vitæ detegat, a quo omnes naturales actiones pendent, et gubernantur.

Operæ pretium fuisset comparationem instituere inter hos commentarios, et ea quæ in aliorum medicorum libris continentur; et sicubi discordia esset, de ea aliquod ferre judicium.

* Ευριφων ὁ ιατρος ερωτηθεις τον διδασκαλον, παρ' ᾡ επαιδευθη; παρα τῳ χρονῳ, εφη. *Stobæi Eclog. Phys.* lib. i. pag. 19.

Nec inutilis foret labor subjicere quæ ex cadaveribus didicimus de causis ac sedibus morborum. Verum spatium vitæ, jam fere decursum, me ab hujusmodi incepto monet absistere.

Datum 15to Augusti 1782.